

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

BOŞANMA DAVASININ MALİ SONUÇLARI

TEZİ YAZAN
BURCU ÇİNÇİK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR (Hacettepe
Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Burcu ÖZCAN BÜYÜKTANIR(Hacettepe
Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Kemal ATASOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA/ NİSAN 2022

ONAY

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

20193053 numaralı öğrencimiz olan BURCU ÇİNÇİK tarafından hazırlanan “**BOŞANMA DAVASININ MALİ SONUÇLARI**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından OY BİRLİĞİ ile Özel Hukuk Anabilim dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır

Üni. Dışı -Jüri Asıl Üye- Tez Danışmanı- Jüri Başkanı: Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR
(Hacettepe Üniversitesi)

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır

Üni. İçi- Jüri Asıl Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Kemal ATASOY

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır

Üni Dışı- Jüri Asıl Üyesi: Doç. Dr. Burcu Gülseren BÜYÜKTANIR ÖZCAN
(Hacettepe Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elamanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır

28 /04/ 2022

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda ki hükümlere tabidir.

İTHAF

**Dünyadaki bütün yetim
ve
Öksüz çocuklara...**

ETİK BEYANI

Çağ üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içerisinde sunduğum verileri bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi
- Tüm bilgi belge ve değerlendirme sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

28 /04 / 2022

Burcu ÇİNÇİK

TEŞEKKÜR

Bilgi ve tecrubesini benimle paylaŐan değerli hocam, hukuk fakóltesini seğmemde ve bitirmemde b¼y¼k emeği ve desteği olan hocam Ahmet IĐIL' e teŐekk¼r ederim. Bana g¼vendięi ve inandığı için eğitim hayatımda bu g¼nlere gelmeme destek olduğu için ayrıca teŐekk¼r ederim.

Tez çalıŐmam sırasında bilgi ve tecr¼beleri ile bana yol g¼steren danışman hocam değerli ¼stat Prof. Dr. Erkan K¼¼KG¼NGÖR' e teŐekk¼r ve Ő¼kranlarımı bir borç bilirim.

ÖZ

BOŞANMANIN MALİ SONUÇLARI

Burcu ÇİNÇİK

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı

Tez Danışman: Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

Nisan 2022, 167 sayfa

Çalışmamızın konusunu “Boşanma davasının mali sonuçları” oluşturmaktadır. Boşanmanın hukuki ve mali olmak üzere iki tane sonucu bulunmaktadır. Boşanmanın maddi tazminat, manevi tazminat ve yoksulluk nafakası olmak üzere üç tane sonucu bulunmaktadır.

Çalışmamızda dört ana bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümünde boşanma kavramının tanımı, boşanmanın nedenleri ele alınmıştır. İkinci bölümünde manevi tazminat kavramının tanımı, manevi tazminatın şartları ele alınmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde maddi tazminat kavramının tanımı, maddi tazminatın şartları ele alınmıştır.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde yoksulluk nafakası kavramının tanımı, yoksulluk nafakasının şartları ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: boşanma, maddi tazminat, manevi tazminat, yoksulluk nafakası

ABSTRACT

FINANCIAL CONSEQUENCES OF DIVORCE

Burcu ÇİNÇİK

Master's Thesis, Department of private law

Thesis supervisor: Prof. Dr. Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR

April 2022, 167 pages

The subject of our study is “ financial consequences of divorce”. There are two consequences of divorce, legal and financial. There are three consequences of divorce: non-pecuniary damage, financial compensation and alimony.

There are four main parts in our study. In the first part, the definition of the concept of divorce and the conditions of divorce are discussed. In the second part, the definition of the concept of non-pecuniary compensation and the conditions of non-pecuniary compensation are discussed.

In the third part of our study, the definition of the concept of pecuniary compensation and the conditions of pecuniary compensation are discussed.

In the fourth part of our study, the definition of the concept of poverty alimony and the conditions of poverty alimony are discussed.

Keywords : divorce, financial compensation, compensation, alimony

ÖNSÖZ

Çalışmamda öncelikle boşanma kavramının tanımı yapılmış ve doktrindeki yazarlar açısından ele alınmıştır. Daha sonra boşanmadaki sistemler ve ilkeler incelenmiştir. Hem taraflar açısından hem de toplum açısından önemli olan boşanma kurumunun tarihsel gelişimine değinilmiştir. Akabinde boşanmanın nedenleri özel ve genel olarak ayrıntılı biçimde ele alınmış ve incelenmiştir. Çalışmamızda konu incelenirken güncel tartışmalara değinilmiş Yargıtay kararları ile süslenmiştir.

Çalışmamın ikinci bölümünde boşanmanı eki niteliği olan manevi tazminatın tanımı, manevi tazminat kurumu, manevi zarar kavramları ele alınmıştır. Akabinde boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın şartları incelenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın tanımı, maddi tazminat kurumu, maddi zarar kavramları ele alınmıştır. Akabinde boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın şartları incelenmiştir.

Son bölümde boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının tanımı, yoksulluk kavramı, yoksulluk nafakası kavramı ele alınmıştır. Akabinde boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının şartları incelenmiştir.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii
EKLER LİSTESİ	xx
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BOŞANMA VE BOŞANMA DAVASI

1.1. Boşanma kavramı	3
1.1.1. Genel Olarak.....	3
1.1.2. Boşanmadaki Sistemler ve İlkeler.....	5
1.1.3. TMK da Kabul Edilen Sistem	7
1.2. Boşanma Davasının Mali Sonuçları Kavramı	7
1.2.1. Genel Olarak.....	7
1.2.2. Boşanmanın Mali Sonuçları Kavramı	7
1.3.Boşanma Sebepleri	7
1.3.1. Genel Olarak.....	7
1.3.2. Genel Boşanma Sebepleri	9
1.3.2.1. Evlilik Birliğinin Sarsılması	9
1.3.2.1.1.Genel Olarak	9
1.3.2.1.2. Koşulları.....	10
1.3.2.1.2.1. Evlilik birliğinin Temelden Sarsılması.....	10
1.3.2.1.2.2. Ortak Hayatın Çekilmez Hale Gelmesi	11
1.3.2.2.Eşlerin Anlaşması	12

1.3.2.2.1.Genel Olarak	12
1.3.2.2.2. Koşulları	12
1.3.2.2.2.1. Başvuru	12
1.3.2.2.2.2. Evliliğin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması	13
1.3.2.2.2.3. Tarafların Bizzat Dinlenmeleri	14
1.3.2.2.2.4. Tarafların Boşanmanın Mali Sonuçlarına, Aralarında Anlaşması ve Çocukların Durumuna İlişkin Düzenleme	14
1.3.2.3. Eylemli Ayrılık Nedeniyle Boşanma	15
1.3.2.3.1.Genel Olarak	15
1.3.2.3.2. Koşulları	15
1.3.2.3.2.1. Boşanmaya İlişkin Retle Sonuçlanan ve Kesinleşen Bir Kararın Varlığı	15
1.3.2.3.2.2. Kesinleşen Ret Kararının Üzerinden 3 Yıl Geçmesi ve Ortak Hayatın Yeniden Kurulamamış Olması	16
1.3.2.3.2.3. Boşanma Davasının Açılması Koşulu	16
1.3.3. Özel Boşanma Sebepleri	16
1.3.3.1. Zina	17
1.3.3.1.1.Genel Olarak	17
1.3.3.1.2. Koşulları	17
1.3.3.1.2.1.Evli Olmak	17
1.3.3.1.2.2. Başkasıyla Cinsel İlişki	17
1.3.3.1.2.3. Kusurlu Olmak	18
1.3.3.2. Hayata Kast Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış	19
1.3.3.2.1.Genel Olarak	19
1.3.3.2.2. Koşullar	20
1.3.3.2.2.1. Hayata Kast	20
1.3.3.2.2.2. Pek Kötü Davranış	21
1.3.3.2.2.3. Onur Kırıcı	22
1.3.3.3. Küçük Düşürücü Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme	23
1.3.3.3.1. Genel Olarak	23
1.3.3.3.2. Koşullar	23
1.3.3.3.2.1. Küçük Düşürücü Suç İşleme	23

1.3.3.3.2.2. Haysiyetsiz Hayat Sürme	24
1.3.3.4. Terk	25
1.3.3.4.1. Genel Olarak	25
1.3.3.4.2. Koşullar	25
1.3.3.4.2.1. Ortak Yaşama Son Verme	25
1.3.3.4.2.2. Süre	26
1.3.3.4.2.3. İhtar	26
1.3.3.5. Akıl Hastalığı	27
1.3.3.5.1. Genel Olarak	27
1.3.3.5.2. Koşullar	28
1.3.3.5.2.1. İyileşmesi Olanaksız Bir Akıl Hastalığının Bulunması	28
1.3.3.5.2.2. Ortak Hayatın Davacı Eş Açısından Geçimsiz Hale Gelmesi	28
1.3.3.5.2.3. Sağlık Kurulu Raporuyla Belgelenmesi	28
1.4. Boşanma Davasının Konusu	29
1.4.1. Ayrılık	30
1.4.1.1. Genel Olarak	30
1.4.1.2. Koşulları	30
1.4.1.3. Süresi	31
1.4.1.4. Ayrılık Kararının Sonuçları	31
1.4.2. Boşanma	32
1.4.3. Geçici Önlemler	33
1.4.3.1. Genel Olarak	33
1.4.3.2. Eşlerin Barınması	33
1.4.3.3. Eşlerin Geçimi	34
1.4.3.4. Çocuklar Bakımından Alınacak Önlemler	34
1.4.3.5. Eşlerin Mallarının Yönetilmesine İlişkin Önlemler	34
1.5. Boşanma Davasının Türleri	35
1.5.1. Çekişmesiz Boşanma Davası	35
1.5.2. Çekişmeli Boşanma Davası	35
1.6. Boşanma Davasında Görevli Mahkeme	35
1.6.1. Genel Olarak	35
1.6.2. Boşanma Davasında Görevli Mahkeme	36

1.7. Boşanma Davalarında Yetkili Mahkeme.....	37
1.7.1. Genel Olarak.....	37
1.7.2. Boşanma Davasında Yetkili Mahkeme	38
1.8. Boşanma Davasında Usul.....	39
1.8.1. Genel Olarak.....	39
1.8.2. Boşanma Davasının Yargılamaında Usul	39
1.9.Taraflar ve Ehliyet.....	40
1.9.1. Genel Olarak.....	40
1.9.2. Taraf Ehliyeti.....	40
1.9.3. Dava Ehliyeti.....	41
1.10. Boşanma Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama	
Meselesi	41
1.10.1. Arabuluculuğun Tanımı	41
1.10.2.Arabuluculuğun Yasal Dayanakları	42
1.10.3.Boşanma Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup	
Olmaması Meselesi	43

İKİNCİ BÖLÜM

MANEVİ TAZMİNAT

2.1. Manevi Tazminat Kavramı.....	51
2.1.1. Genel Olarak.....	51
2.1.2. Manevi Zarar Kavramına İlişkin Görüşler	53
2.1.3. Boşanmada Manevi Tazminat	54
2.2. Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği	55
2.3. Boşanmada Manevi Tazminatın Amacı	56
2.4. Boşanma Manevi Tazminatın Şartları	57
2.4.1. Boşanma Kararı Verilmiş Olmalı.....	57
2.4.1.1. Boşanma Kararının Verilmiş ve Kesinleşmiş Olması	61
2.4.2. Talep Edilmiş Olması.....	62
2.4.2.1. Talebin Şekli	63
2.4.2.2.Taleple Bağlılık.....	64
2.4.3. Manevi Tazminat İsteyen Tarafın Kişilik Hakları Boşanmaya Neden	
Olan Sebeplerden Dolayı Zedelenmiş Olması	64

2.4.3.1. Genel Olarak	65
2.4.3.2. Kişilik Haklarının Boşanmaya Neden Olan Sebeplerden Dolayı Zedelenmiş Olması.....	65
2.4.4. Kusur	67
2.4.4.1. Genel Olarak	67
2.4.4.2. Manevi Tazminat İstenen Taraf Daha Kusurlu Olması	68
2.4.4.3. Manevi Tazminat İsteyen Tarafın Boşanmada Kusursuz ya da Daha Az Kusurlu Olması.....	68
2.4.4.4. Tarafların Eşit Kusurlu Olması.....	69
2.5. Manevi Tazminatın Miktarı.....	70
2.6. Manevi Tazminatın Üçüncü Kişilerce Talep Edilmesi	71
2.7. Zina Durumunda Aldatılan Eşin Üçüncü Kişiden Manevi Tazminat Talep Etmesi.....	73
2.8. Manevi Tazminatın Ödeme Şekli.....	75
2.8.1. Genel Olarak.....	75
2.8.2. İrat Olarak Ödenememe	76
2.8.3. Toptan Ödeme	76
2.8.4. Yabancı Para ile Ödenememe	76
2.9. Manevi Tazminat Faiz	77
2.9.1. Genel Olarak.....	77
2.9.2. Faiz Talebinde Bulunulması ve Faizin Başlangıcı	77
2.9.3. Faizin Türü	78
2.10. Manevi Tazminat Davasında Görevli Mahkeme.....	78
2.10.1. Genel Olarak.....	78
2.10.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Manevi Tazminatta Görevli Mahkeme.....	79
2.10.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Manevi Tazminatta Görevli Mahkeme.....	79
2.11. Manevi Tazminat Davasında Yetkili Mahkeme.....	79
2.11.1. Genel Olarak.....	79
2.11.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Manevi Tazminatta Yetkili Mahkeme.....	80
2.11.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Manevi Tazminatta Yetkili Mahkeme.....	81

2.12. Manevi Tazminatta Zamanaşımı	81
2.13. Manevi Tazminat Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MADDİ TAZMİNAT

3.1. Maddi Tazminat Kavramı.....	85
3.1.1.Genel Olarak.....	85
3.1.2. Boşanmada Maddi Tazminat.....	86
3.2. Maddi Tazminatın Hukuki Niteliği	86
3.3. Boşanmada Maddi Tazminatın Amacı	87
3.4. Maddi Tazminatın Şartları.....	88
3.4.1. Boşanma Kararı Verilmiş Olmalı.....	88
3.4.1.1. Boşanma Kararının Verilmiş ve Kesinleşmiş Olması	89
3.4.2. Talep Edilmiş Olması.....	89
3.4.2.1. Talebin şekli.....	90
3.4.2.2. Taleple Bağlılık.....	90
3.4.3. Bir Zarar Doğmuş Olmalı.....	90
3.4.3.1. Genel Olarak	90
3.4.3.2.Maddi Zarar Kavramı	91
3.4.4.Kusur Kavramı	92
3.4.4.1.Genel Olarak	92
3.4.4.2. Maddi Tazminat İsteyen Eşin Kusursuz ya da Daha Az Kusurlu Olması	92
3.4.4.3. Maddi Tazminat İstenen Taraf Daha Kusurlu Olması.....	92
3.4.4.4. Tarafların Eşit Kusurlu Olması.....	93
3.5. Boşanma ile Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağının olması	93
3.6. Maddi Tazminat Miktarı.....	94
3.6.1. Maddi Tazminat Miktarının Artırılması ve Azaltılması.....	94
3.6.2. Maddi Tazminatın Sona Ermesi.....	95
3.6.2.1. Maddi Tazminat Alacaklısının Yeniden Evlenmesi	95
3.6.2.2. Maddi Tazminat Alan Kişinin Ölmesi.....	95
3.6.2.3. Maddi Tazminat Ödeyen Kişinin Ölmesi	96

3.6.2.4. Maddi Tazminat Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi ve Evlenme Olmaksızın Fiilen Evliymiş gibi Yaşamayı	96
3.6.2.5. Maddi Tazminat Alacaklısının Yoksulluğunun Ortadan Kalkması	97
3.7. Maddi Tazminatın Ödeme Şekli.....	97
3.7.1. Genel Olarak.....	97
3.7.2. Toptan Ödeme	97
3.7.3. İrat Biçiminde Ödeme	98
3.7.4. Aynı Biçimde Ödeme.....	98
3.7.5. Yabancı Para ile Ödenememe	98
3.7.6. Taksit Biçiminde Ödenememe	98
3.8. Maddi Tazminatta Faiz.....	98
3.8.1. Genel	98
3.8.2. Faiz Talebinde Bulunulması ve Başlangıcı.....	99
3.8.3. Faizin Türü	99
3.9. Maddi Tazminatta Görevli Mahkeme	99
3.9.1. Genel Olarak.....	99
3.9.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Maddi Tazminatta Görevli Mahkeme.....	99
3.9.3. Boşanmadan Sonra İstenen Maddi Tazminatta Görevli Mahkeme.....	100
3.10. Maddi Tazminatta Yetkili Mahkeme.....	100
3.10.1. Genel Olarak.....	100
3.10.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Maddi Tazminatta Yetkili Mahkeme	100
3.10.3. Boşanmadan Sonra İstenen Maddi Tazminatta Yetkili Mahkeme	101
3.11. Maddi Tazminatta Zamanaşımı	101
3.12. Maddi Tazminat Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi	102

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFAKASI

4.1. Yoksulluk Nafakası Kavramı	104
4.2. Yoksulluk Nafakası Amacı.....	106
4.3. Yoksulluk Nafakasının Hukuki Niteliği	107

4.4. Yoksulluk Nafakasının Şartları	108
4.4.1. Boşanma Kararı Verilmiş Olmalı.....	108
4.4.1.1. Boşanma Kararının Kesinleşmiş Olması	109
4.4.2. Talep Edilmiş Olması.....	109
4.4.2.1. Talebin Şekli	110
4.4.2.2. Taleple Bağlılık.....	110
4.4.3. Kusur	111
4.4.3.1. Genel Olarak	111
4.4.3.2. Tarafların Eşit Kusurlu Olması.....	111
4.4.3.3. Yoksulluk Nafakası Talep Eden Tarafın Kusurunun Diğer Taraftan Daha Ağır Olmaması.....	111
4.4.4. Nafaka İsteyen Tarafın Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşmesi	112
4.4.5. Takdir Edilecek Nafakanın Bunu Ödeyecek Eşin Mali Gücü ile Orantılı Olması.....	113
4.5. Yoksulluk Nafakasının Miktarı	113
4.5.1. Yoksulluk Nafakası Miktarının Artırılması Azaltılması	115
4.6. Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı	116
4.7. Yoksulluk Nafakasının Süresi	117
4.8. Yoksulluk Nafakasında Faiz.....	120
4.8.1. Genel Olarak.....	120
4.8.2. Faiz Talebinde Bulunulması ve Başlangıcı	120
4.8.3. Faizin türü.....	120
4.9. Yoksulluk Nafakasının Ödeme Şekli	121
4.9.1. Genel Olarak.....	121
4.9.2. Toptan Ödeme	121
4.9.3. İrat Biçimde Ödeme	121
4.9.4. Aynı Biçimde Ödeme	121
4.9.5. Yabancı Para ile Ödenememe	121
4.10. Yoksulluk Nafakasının Ödeme Yükümlülüğünün İhlali.....	122
4.10.1. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin İcra Hukuku Boyutu.....	122
4.10.2. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin Ceza Hukuku Boyutu	123
4.11. Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi.....	124

4.11.1. Nafaka Alacaklısının Evlenmesi	124
4.11.2. Nafaka Alacaklısının Ölümü	124
4.11.3. Nafaka Yükümlüsünün Ölümü.....	125
4.11.4. Nafaka Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi.....	125
4.11.5. Nafaka Alacaklısının Bir Başka Kimseyle Resmi Bir Evlilik Olmaksızın Fiili Birliktelik Yaşamaları	125
4.11.6. Nafaka Alacaklısının Yoksulluk Durumunun Ortadan Kalkması.....	126
4.12. Yoksulluk Nafakasındaki Davasında Görevli Mahkeme	126
4.12.1. Genel Olarak.....	126
4.12.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Yoksulluk Nafakasındaki Görevli Mahkeme	126
4.12.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Yoksulluk Nafakasındaki Görevli Mahkeme	126
4.13. Yoksulluk Nafakasındaki Davasında Yetkili Mahkeme	127
4.13.1.Genel Olarak.....	127
4.13.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Yoksulluk Nafakasındaki Yetkili Mahkeme.....	127
4.13.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Yoksulluk Nafakasındaki Yetkili Mahkeme.....	127
4.14. Yoksulluk Nafakası Zamanaşımı	127
4.15. Yoksulluk Nafakasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi.....	129
SONUÇ	131
KAYNAKÇA	134
EKLER	135

KISALTMALAR LİSTESİ

m.	: Madde
K.	: Karar
f.	: Fıkra
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
bk	: Bakınız
dp.	: Dipnot
C.	: Cilt
E.	: Esas
b.	: Bent
c.	: Cümle
e.t.	: Erişim Tarihi
T.	: Tarih
S.	: Sayı
N.	: Numara
Y.	: Yargıtay
YD.	: Yargıtay Dairesi
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ANY.	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
TMK	: (4721 sayılı) Türk Medeni Kanunu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
BK	: Borçlar Kanunu
EBK	: Eski Borçlar Kanunu
RG.	: Resmi Gazete
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
İİK	: İcra İflas Kanunu
HUAK	: 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUAKY	: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği

HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği
TAEK	: Türkiye Arabulucular Etik Kuralları
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
YİBGK	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

EKLER LİSTESİ

EK A: Etik kurulu Onay Belgesi.....	144
EK B: Tez Etik Kurul İzin İstek Yazısı.....	146
EK C: Çağ Üniversitesi Tez Kurul İzin Yazısı.....	147

GİRİŞ

Çalışmamızın konusu “ Boşanmanın Mali Sonuçları” olmaktadır. Boşanmanın hukuki ve mali sonuçları olmak üzere iki tane sonucu bulunmaktadır. Boşanmanın, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat ve boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası olmak üzere üç tane mali sonucu bulunmaktadır. Çalışmamızın konusu üzerinde birçok çalışma yapılabilecek, yapılması gereken bir konu olmaktadır. Keza çalışmamızın konusu Türk Medeni Hukukun temel yapı taşı konularından birisi olmaktadır. Çalışmamızın konusu Türk hukuku bakımından önem arz etmektedir. Zira toplumda boşanma davalarının sayısı giderek artmakta keza boşanmanın mali sonuçlarıyla ilgili uyuşmazlıklar bulunmaktadır. Nitekim uyuşmazlıklar sonucunda doktrinde boşanmanın mali sonuçlarıyla ilgili güncel tartışmalar bulunmakta ve güncel konuların ele alınması gerekmektedir. Bu durumda çalışmamızın konusunun ne kadar önem arz ettiği aşikâr olmaktadır. Hülasa çalışmamızda güncel konular detaylı biçimde incelenmiş, konuyla ilgili Yargıtay kararları, Anayasa Mahkemesi Kararları, raporlar kullanılmıştır.

Çalışmamızın amacı boşanmanın mali sonuçları konusunda doktrinde bulunan güncel tartışmalara ışık tutmaktır. Keza teorik ve uygulama bakımından boşanmanın mali sonuçları konusunda bulunan görüşün tüm yönleriyle ortaya konulması olmaktadır. Keza amacımız boşanmanın mali sonuçlarının uygulama sorun teşkil eden konularında çözüm önerisi bulmaktır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde boşanma kavramının tanımı yapılmaktadır. Akabinde boşanma kurumunda bulunan sistemler ve ilkeler ele alınmış, boşanmanın nedenleri incelenmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde boşanmanın konusu başlığı altında ayrılık, geçici önlemler konuları anlatılmıştır. Boşanma davasının doktrindeki güncel konulardan olan arabuluculuğa uygun olup olmama meselesi ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Öncelikle arabuluculuk kavramının tanımı yapılmış, daha sonra arabuluculuğun yasal dayanakları anlatılmıştır. En son olarak boşanma davasının güncel konu olan arabuluculuğa uygun olup olmama meselesi incelenmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde manevi zarar kavramı, manevi tazminat kavramlarının tanımı yapılmaktadır. Akabinde boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın şartları incelenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın doktrindeki güncel konulardan olan arabuluculuk meselesine uygun olup olmama konusu incelenmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde maddi zarar

kavramı, maddi tazminat kavramının tanımı yapılmaktadır. Akabinde boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın şartları incelenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın doktrindeki güncel konulardan olan arabuluculuk meselesine uygun olup olmama konusu incelenmiştir. Çalışmamızın son bölümünde ise yoksulluk kavramı, yoksulluk nafakası kavramının tanımı yapılmıştır. Akabinde boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının şartları incelenmiştir. Keza boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının arabuluculuğa uygun olup olmama meselesi ayrı başlık altında ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BOŞANMA VE BOŞANMA DAVASI

1.1.Boşanma kavramı

1.1.1. Genel Olarak

Aile bütün insan toplumlarında görülen bir kurumdur.¹ Aile, toplumun temelidir.² Toplumun temel yapı taşı olan aile, bireyin toplumsal ilişkilerinin büyük bir kısmının şekillendiği yerdir.³ Geçmiş zaman toplumlarını ve günümüz toplumlarını aile oluşturur. Türk anayasası da ailenin tük toplumunun temeli olduğunu belirtmiştir.⁴ Hukukun genel ve esas amacı toplumsal ihtiyaçları karşılamaktır.⁵ Hukuk kuralını devlet koyar ve kollar.⁶ Hukuk kuralları anlam olarak her zaman bir “olması lazım gelen şeyi” ifade eder.⁷ Aile hukuku, bütün yönleriyle aile birliğinin kurulmasını, devamını ve sona ermesini düzenleyen kurallardan meydana gelir.⁸

Evlilik ilişkisiyle temeli atılan aile, ilkel devirlerden günümüze tüm toplumlarda, kültürlerin yapı taşlarından birini oluşturan ve kendisine yüksek değer yüklenen kavramlardandır.⁹ Evlilik, kuramsal olarak eşlerin hayatı boyunca sürüp gidecek bir hukuki ilişki mahiyetinde görünür.¹⁰ Gerçekten, evlilik kuramsal olarak evlenenlerin hayatları boyunca sürüp gidecek bir hukuki ilişki niteliğinde algılanır.¹¹ Eşlerin karşılıklı rızayla kurdukları evlilik bağı dolayısıyla aileyi ölünceye kadar sürdürmeleri geleneksel olarak benimsenen bir esas olmakla birlikte, çeşitli nedenlerle, bu her zaman mümkün olmamaktadır.¹²

¹ Adnan Güriz, Hukuk Başlangıcı, 12. Baskı, siyasal yayınevi, Ankara 2009, s.170

² Ömer Arberk, Boşanmanın Mali Sonuçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.54, S.1, 2004, s.115

³ Bahattin Aras, Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri, Adalet Yayınevi, Ankara 2007, s.1

⁴ Şeref Gözübüyük, Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 33. Baskı, Turhan Kitabevi Yayınevi, Ankara 2011, s.110

⁵ İbrahim Ercan\ Mustafa Arıkan\ Tarık Gümüş\ Mücahit Ünal, Genel Hukuk Bilgisi, 4. Baskı, Gazi Yayınevi, Ankara 2013, s.17

⁶ Rona Serozan, Medeni Hukuk, 1. Baskı, Vedat Yayınevi, İstanbul 2005, s.5

⁷ Kemal Gözler, Hukuka Giriş, 14. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2017, s. 25

⁸ Mehmet Ayan, Medeni Hukuka Giriş, 6. Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2011, s.39

⁹ Mehmet Akif Tutumlu, Yeni Türk Medeni Kanununun Hükümlerine Göre Evliliğin Butlanı, Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, 2 Basım, Adalet Yayınevi, Ankara 2006, s.1

¹⁰ Turgut Akıntürk \Derya Ateş Karaman, Medeni hukuk, 22. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, s.269

¹¹ Turgut Akıntürk \Derya Ateş Karaman, Aile Hukuku, 14. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, s.237

¹² Tutumlu, s.2

Nişanlıların evlendirme memuru ve iki tanık önünde karşılıklı evlenme isteklerini açıklamaları ile taraflar arasında evlilik birliği doğar.¹³ Evliliğin en önemli amacı, eşlerin birlikte yaşayarak hayatlarını idame ettirmelerini sağlamaktır.¹⁴ Evlilik birliği, birliği oluşturan eşlerin bu birliğin hiç değilse belirli bir süre devam edeceği arzu ve inançları üzerine kurulur.¹⁵ Eğer eşler aradıkları ve hayal ettikleri huzur ve mutluluğu bulamazlarsa, evlilik onlar için bir ümitsizlik ve üzüntü kaynağı olur.¹⁶ O zaman eşler, evlilik birliğini sonlandırmayı isteyebilirler ve bu durum geçmişte olduğu gibi günümüzde de normal bir durum olarak algılanmalıdır. Evlilik birliği Türk medeni kanuna göre birden fazla yol ile sonlandırılabilir. Evlilik ilişkisi, ölümle, boşanma ile sona erebileceği gibi mahkemece evlenmenin geçersizliğine karar verilmesi durumunda da sona erebilir.¹⁷ Boşanma, eşler henüz hayatta, iken bir eşin kanunda öngörülmuş olan sebeplerden birine dayanarak açacağı dava sonucunda evlilik birliğine hâkimin kararı ile son verilmesidir.¹⁸ Boşanma, bütün ömrü birlikte geçirilmesi hedeflenerek yapılan bir evliliğin kimi sebeplerden dolayı sonlanması anlamına gelmektedir.¹⁹ Türk dil kurumuna göre boşanma kelimesinin birinci anlamı eşlerden birinin boşanma ilamı almasıyla evlilik birliğinin son bulmasıdır; ikinci anlamı ise “boşanmak işi” olan eylemdir.

Çalışmamızın konusu olan boşanma, boşanmanın nedenleri ve boşanma davası kanununda²⁰ düzenlenmiştir. Boşanma iki türlü olabilir; birincisi mevcut evliliğin eşlerden birinin ölmesi sonucu sona ermesi ikincisi ise mevcut evliliğin eşlerden birinin boşanma davası açarak mahkeme tarafından mevcut evliliğin son bulması durumu olmaktadır. Bu iki durumda günümüzde bulunmaktadır. Evlilik birliğinin mahkeme kararıyla sona erdirilmesini amaçlayan boşanma davaları, özellikle büyük kentlerdeki Aile mahkemelerindeki davaların sayıca yaklaşık olarak 1/3 ünü oluşturmaktadır.²¹ Hülasa, boşanma mevcut evlilik birliğinin sonlanmasıdır.

¹³ Gözübüyük, s.112

¹⁴ Ali İhsan İpek, Genel Boşanma Sebepleri, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008, s. 16

¹⁵ İsmail Dede, Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, cilt 23, sayı 3, 2017, s.645

¹⁶ Akıntürk\ Ateş Karaman, Medeni Hukuk, s.269

¹⁷ Gözübüyük, s.115

¹⁸ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.235

¹⁹ Zeynep Yargıç, Türk Hukukunda Anlaşılmalı Boşanma Davası ve Hukuki Sonuçları, 1. Baskı, On İki Levha, İstanbul 2021, s.5

²⁰ 4721 sayılı kanun RG. Numarası: 24607 T. 8.12.2001

²¹ Mustafa Şimşek, Açıklamalı ve İçtihat Aile Mahkemelerinin Görevlerine Giren Davalar ve Yargılama Usulü, 2. basım, Adalet Yayınevi, Ekim 2007, s.3

Boşanmanın olması için taraflar arasında hukuken geçerli bir evliliğin olması gerekir. Türkiye İstatistik Kurumu²² kararının verilerine göre boşanmaların sayısı her yıl artmaktadır. Bu durum toplumda aile kavramının önemini yitirdiğinin göstergesi olmaktadır.

1.1.2. Boşanmadaki Sistemler ve İlkeler

Boşanma kusur ilkesi, irade ilkesi, temelden sarsılma ilkesi ve elverişsizlik ilkesi olmak üzere dört tane temel ilkeye dayanır. Kusur ilkesine göre, boşanma ancak eşlerden birinin kusurlu olması halinde mümkündür.²³ Kusur prensibi, sadece kusursuz olan eşe, kusurlu olan eşe karşı boşanma davası açma hakkı vermektir.²⁴ Kusur ilkesine göre boşanma davası açmak için eşlerden birinin kusurlu olması şarttır; Türk medeni kanuna göre davayı kusurlu olmayan eş açabilir. İrade ilkesi, eşlerin birlikte açıkladıkları ortak iradeleriyle kurulan evliliğin yine onların iradeleriyle bozulması (sona erdirilmesi) esasına dayanır.²⁵ İrade ilkesine göre evlilik birliğini eşler ortak iradeleriyle karar alarak bitirebilirler başka bir anlatımla üçüncü şahısların kararı ile mevcut evlilik birliği bitirilemez.

Eylemli ayrılık ilkesine, göre eşlerde ortak hayatı birlikte sürdürme istek ve inancı kalmamış sürekli ve eylemli olarak birbirlerinden ayrı yaşama eğilimi kökleşmişse artık bu evliliği devam ettirmeye çalışmakta hiçbir yarar kalmamıştır.²⁶ Başka bir anlatımla eşler ortak hayatı sürdürmek istemiyorlarsa ve eşler arasında sürekli olarak bir tartışma oluyorsa bu durumda eşler evlilik birliğini sonlandırabilirler. Elverişsizlik ilkesi, eşlerden biri ortaya çıkan bedensel veya ruhsal bozukluklarından dolayı evlilik hayatını ve özellikle ondan doğan yükümlülükleri yerine getirmeye elverişsiz bir duruma gelmiş ise artık bu evliliğe son vermek lazımdır.²⁷ Mevcut evlilik birliğinde, eşlerden birinin sonradan bedensel veya ruhsal bir sorunu olursa; bu durum mevcut evlilik birliğinde yerine getirilmesi gereken yükümlülükleri getirmesini engelliyorsa bu durumda eşler mevcut evlilik birliğini sonlandırabilirler. Temelden sarsılma ilkesi, evlilik birliği temelden sarsılmışsa artık bu birliğin devamını istemenin hiçbir faydası ve anlamı

²² <https://www.tuik.gov.tr/e.t.31.01.2022>

²³ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.240

²⁴ Aras, s.11

²⁵ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.240

²⁶ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.242

²⁷ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.242

yoktur.²⁸ Temelden sarsılma ilkesi, sübjektif bir ilkedir yani mevcut davada hâkimin takdir yetkisine bağlıdır. Yaşanan olayın ya da olayların mevcut evlilik birliğini temelden sarsması başka bir anlatımla evlilik birliğinin çekilmez hale getirmesi durumunda eşler evlilik birliğini sonlandırabilirler. 4721 sayılı TMK boşanmanın dayandığı bu dört ilkeyi de kabul etmiştir.

İlk insanın var olmasından günümüze kadar “boşanma kurumu” vardır. Boşanma, toplumdan topluma farklılık göstermiş ve farklı tarihlerde farklı sistemler çerçevesinde kabul görmüştür.²⁹ Boşanmanın tarihine bakarsak üç farklı sistem mevcuttur. Bunlar; boşanmayı reddeden sistem, serbest boşanma sistemi ve belirli sebeplere dayanarak hâkim kararıyla boşanma sistemidir.

Boşanmayı reddeden sistem; bu görüş evliliği kutsal bir birliktelik olarak algılayan Katolik kilisesinin anlayışına dayanmaktadır.³⁰ Evlenen kişiler cinsel ilişkiye girdikleri zaman ayrılamazlar, ayrılmaları yasaktır. Burada amaç boşanmayı engelleyerek toplumda aileyi korumaktır fakat bu sistemin olumsuz yönleri zamanla olmuştur. Serbest boşanma sistemi; evlenen taraflar istedikleri zaman ayrılabilirler. Burada tarafların yani eşlerin iradelerine ağırlık verilmektedir.³¹ Boşanmayı tamamen yasaklayan sistem gibi serbestlik görüşü de kabul edilebilir bir düşünce değildir.³² Zira boşanma sadece tarafların iradesine bağlı olduğu için toplumda boşanma sayısı aşırı derece de artmaktadır. Böylece toplumun yapısı aynı zamanda ahlak anlayışı zarar görmektedir.

Belirli sebeplere dayanarak hâkim kararıyla boşanma sistemi; bu sistem boşanmayı reddeden sistem ve serbest boşanma sisteminin orta yolunu bulmuştur. Türk hukuk tarihi bakımından bu görüşün ilk temelleri 1924 tarihli aile hukuku tasarısı ile atılmış fakat pozitif hukukumuzda girişi bir devrim kanunu olan 1926 tarihli Türk kanunu medenisi ile mümkün olmuştur.³³ Bu sisteme göre evlenen kişiler bazı şartların sağlanması koşuluyla hâkimin kararıyla yani günümüzdeki boşanma davasıyla boşanabilirler.

²⁸ Akıntürk \ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.241

²⁹ İpek, s.18

³⁰ Tutumlu, s.20

³¹ Tutumlu, s.21

³² Tutumlu, s.21

³³ Tutumlu, s.21

1.1.3. TMK da Kabul Edilen Sistem

Boşanma kurumunda, boşanmayı reddeden sistem, serbest boşanma sistemi ve belirli sebeplere dayanarak hâkim kararıyla boşanma sistemi olma üzere üç tanedir. TMK da bu sistemlerden “belirli sebeplere dayanarak hâkim kararıyla boşanma sistemi” kabul edilmiştir. Buna göre taraflar arasında uyuşmazlığın olması durumunda, taraflar uyuşmazlığın nedenine dayanarak hâkim kararıyla boşanabilirler. Bundan dolayı TMK da boşanmanın nedenleri düzenlenmiştir.

1.2. Boşanma Davasının Mali Sonuçları Kavramı

1.2.1. Genel Olarak

Mali kelimesinin anlamı; mal ile ilgili olan, parasal, maliyeye ilişkin, maliye ile ilgili olandır.³⁴ Mali kelimesi ekonomi bilimine ait bir terim olmaktadır. Günlük hayatımızda sadece maddi değeri olan eşyaların mali değeri vardır. Mali kelimesi, maddi bir kavram olmaktadır. Bir eşyanın mali değerinin olabilmesi için ölçülebilen, tartılabilen olması gerekmektedir. Mesela insanların duygularının, düşüncelerinin veya yaşadıkları mutluluğun, acının mali değeri yoktur. Zira bunlar parayla ölçülemez ve satın alınamazlar. Parayla satın alınamayan, tartılamayan ve ölçülenemeyenler manevi olmaktadır.

1.2.2. Boşanmanın Mali Sonuçları Kavramı

Boşanma davasının; mali ve hukuki olmak üzere iki tür sonuçları vardır. Boşanmanın mali sonuçları; boşanma sonucunda tarafların şartlarını sağlamak kaydıyla birbirlerinden parasal haklarını talep etmeleri anlamına gelmektedir. Hülasa boşanma davasının mali sonuçları, boşanmanın parasal sonuçlarına dayanan sonuçları anlamına gelmektedir. Türk hukuk sisteminde boşanmanın mali sonuçları maddi tazminat, manevi tazminat ve nafaka olmak üzere üç tanedir.

1.3.Boşanma Sebepleri

1.3.1. Genel Olarak

Evliliği sona erdiren sebeplerden biri de boşanmadır.³⁵ Boşanma sebepleri, ülkeler arasında farklılıklar gösterir.³⁶ Her ülkenin boşanma sebepleri yasalarında yer almıştır.³⁷

³⁴ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

³⁵ Bilge Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, 38. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2013, s. 469

³⁶ Ömer uğur Gençcan, Boşanma Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2006, s.77

Boşanma sebepleri 4721 sayılı Türk medeni kanun da düzenlenmiştir. Medeni kanunun kabul etmiş olduğu boşanma sebepleri, mahiyetleri ve kapsamaları bakımından birbirinden çok farklıdır.³⁸ Boşanmanın nedenleri konularına göre boşanma nedenleri ve etkilerine göre boşanma nedenleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Boşanmanın sebepleri konularına göre 4721 sayılı Türk medeni kanun da yapılan düzenlemeye göre boşanma sebepleri; genel boşanma sebepleri ve özel boşanma sebepleri olmak ikiye ayrılmaktadır. 4721 sayılı Türk medeni kanununda da düzenlenerek ikiye ayrılan boşanma sebeplerinde genel boşanma sebepleri; evlilik birliğinin temelden sarsılması, eşlerin anlaşması ve ortak hayatın yeniden kurulamaması olmak üzere üç ana alt başlığa ayrılmaktadır.

4721 sayılı Türk medeni kanunda düzenlenerek ikiye ayrılan boşanma sebeplerinde; özel boşanma sebepleri; zina, terk, akıl hastalığı, hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış, küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme olmak üzere beş ana alt başlığa ayrılmaktadır.

Boşanmanın etkilerine göre boşanma nedenleri “nispi boşanma nedenleri” ve “mutlak boşanma nedenleri” olmak üzere iki gruba ayrılır. Mutlak boşanma nedenleri; terk, zina, anlaşmalı boşanma, eylemli ayrılık, hayata kast, pek kötü muamele veya onur kırıcı davranış olmak üzere yedi alt başlığa ayrılmaktadır. Mutlak boşanma sebeplerinde, boşanmaya sebep olarak kanunda belirlenen olgunun veya olayın ispat edilmesi durumunda hâkim, bunun diğer eş için ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediğini araştırmak zorunda olmaksızın boşanmaya karar verebilecektir.³⁹ Nispi boşanma nedenleri; suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, akıl hastalığı, evlilik birliğinin temelden sarsılması olmak üzere dört alt başlığa ayrılmaktadır.

Mutlak boşanma nedenlerinden birine dayanılarak açılan davanın kabulü için o nedenin gerçekleşmesi yeterlidir.⁴⁰ Mutlak boşanma nedenini oluşturan olayın evlilik birliğine etkisinin ne olduğu, o olay nedeniyle evlilik birliğinin temelinden sarsılıp sarsılmadığının sonuca etkisi yoktur.⁴¹ Mesela; terk nedeniyle açılmış bir boşanma davasının da önemli olan terk olayının gerçekleşmesidir, terk olayının evliliğe etkisine bakılmaz. Keza zina sebebiyle açılmış boşanma davasında önemli olan zinanın gerçekleşmesi, zina vakiasının evliliğe olan etkisine bakılmaz.

³⁷ Selma Baktır, Aile Mahkemeleri, Yetkin Yayınevi, Ankara 2003, s. 112

³⁸ Akıntürk \ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.243

³⁹ Akıntürk \ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s. 244

⁴⁰ Şimşek, s. 4

⁴¹ Şimşek, s. 4

1.3.2. Genel Boşanma Sebepleri

4721 sayılı TMK da ve doktrinde genel boşanma sebepleri; evlilik birliğinin temelden sarsılması, eşlerin anlaşması, ortak hayatın yeniden kurulamaması olmak üzere üç alt başlığa ayrılmaktadır.

1.3.2.1. Evlilik Birliğinin Sarsılması

1.3.2.1.1.Genel Olarak

Genel boşanma sebeplerinden birisi olan “ evlilik birliğinin temelden sarsılması” 4721 sayılı TMK m.166 f. de düzenlenmiştir. Evlilik birliğinin sarsılmasının; evlilik birliğinin temelden sarsılması ve ortak hayatın çekilmez hale gelmesi olmak üzere iki tane koşulu vardır. Evlilik birliğinin sarsılması, genel boşanma sebebi aynı zamanda bir nispi boşanma sebebidir. Evlilik birliğinin kendine özgü bir niteliği ve anlamı bulunmaktadır.⁴² Evlilik birliği, T.M.K. 151 maddesine göre “evlenme töreninin” yapılmasıyla kendiliğinden oluşan “ yasal bir birlik” olduğu halde, T.M.K. unun 134/1-4 ve 162/1 maddelerinde ifade edilen “müşterek hayatın” kurulması için karı kocanın evlilik birliğinin kendilerine yükledikleri görevleri yerine getirmek için birlikte yaşamaları gerekmektedir.⁴³ Evlilik birliğinin içinde ortaya çıkan maddi olgular, birliğin temelden sarsıldığını, devam ettirilmesinin hayatın olağan akışı içinde beklenilmez hale geldiğini gösterebilir.⁴⁴ Hangi tür ve boyuttaki olayların evlilik birliğini temelden sarsacağı konusunda önceden kestirimde bulunmak, buna yönelik kategorik tablolar oluşturmak mümkün değildir.⁴⁵ Her mevcut vakıya kendi içinde özel olarak değerlendirilir; başka bir anlatımla bazı vakıalar bazı aileleri çok etkilerken bazı vakıalar bazı aileleri az etkilemektedir. Hâkim karar verirken mevcut vakıayı Türk aile yapısının özelliklerine de bakması gerekmektedir. Teorik olarak şunlar söylenebilir; davada iddia ve ispat edilen olaylar eşler arasındaki evlilik ilişkisini bu ilişkinin devamına imkân bırakmayacak derecede etkilemiş ise şiddetli bir geçimsizlik var demektir.⁴⁶

⁴² Serkan Ayan, Evlilik Birliğinin Korunması, 1. Baskı, Şen Yayınevi, Ankara 2004, s.13

⁴³ Zafer Ergün, Boşanma Davaları, 1. Baskı, Adil Yayınevi, Ankara 2001, s. 77

⁴⁴ Ömer Camcı, Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, 2. Baskı, Kazancı Matbaacılık Yayınevi, İstanbul 1988,s.49

⁴⁵ Tutumlu, s.221

⁴⁶ Tutumlu, s.222

1.3.2.1.2. Koşulları

1.3.2.1.2.1. Evlilik birliğinin Temelden Sarsılması

Evlilik birliğinin sarsılmasının koşullarından birisi, evlilik birliğinin temelden sarsılmasıdır. Evlilik birliğinin temelinden sarsılması, genel nitelik taşır.⁴⁷ Evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olup olmadığı, başka bir deyişle ortaya atılan sebebin ortak hayatı çekilmez hale getirecek derece de evlilik birliğini sarsmış olup olmadığı her davada hâkim tarafından tespit ve takdir edilecektir.⁴⁸ Evlilik birliğinin temelinden sarsılmış olması, eşler arasında çok ciddi ve şiddetli bir geçimsizlik veya anlaşmazlık bulunması demektir.⁴⁹ Medeni kanunumuz eşlerin karşılıklı boşanma isteklerinin bulunması ve belirli bir süre ortak hayatın yeniden kurulamaması halinde evlilik birliğinin temelinden sarsılması olarak kabul etmiştir.⁵⁰ Yine, kanıtlanan olaylar eşler arasında önemli duygu ve fikir ayrılığını ortaya çıkarmış ve artık birliği devam ettirmeleri için gerekli ruh ve arzu, sevgi ve saygı duygularının sönmüş olduğu anlaşılabilir ise evlilik birliğinin temelinden sarsıldığını kabul etmek gerekir.⁵¹ Nitekim TMK m.166 f.1 göre açılan boşanma davasında, açılan davanın boşanma ile sonuçlanıp sonuçlanmayacağını hâkim takdir etmektedir. Evlilik birliğinde eşler arasında geçimsizliğe sebep olan olaylar çok çeşitli olduğundan, bunların tek tek sayılmasına imkân yoktur.⁵² Evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına ilişkin belirlemeler somut olaylara dayanmalıdır.⁵³

Evlilik birliğini sarsan olayların evlilikten önceye ait olup olmaması önem taşımazken; bu olayların boşanma davası açıldığı sırada mevcut olması önemlidir.⁵⁴ Başka bir anlatımla mevcut boşanma davasında evlilik birliğini sarsan vakıaların boşanma davası açıldığı sırada olması gerekmektedir. Hâkim buna göre karar verecek ve boşanmaya takdir edecektir.

Müstakil ev açmama, kadının evi terki alışkanlık haline getirmesi, cinsel uyum ve doyumun sağlanamaması, güven duygusunun sarsılması gibi durumlarda evlilik birliğinin temelden sarsıldığı kabul olunmaktadır. Mevcut vakıda boşanma davası

⁴⁷ İpek, s.27

⁴⁸ Akıntürk\ Ateş Karaman, Medeni Hukuk, s.272

⁴⁹ Akıntürk\Ateş Karaman, Aile Hukuku, s. 262

⁵⁰ Baktır, s. 118

⁵¹ Tutumlu, s.222

⁵² Aras, s.180

⁵³ İpek, s. 43

⁵⁴ Aras, s.181

açıldıktan sonraki olaylar, kadının çalışması, yaş farkı gibi durumlar evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olmayan durumlardır.

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması genel bir boşanma sebebi olarak medeni kanunumuzda yer almışsa da bu nedenle dava açacak olan eşin kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır.⁵⁵ Mevcut bir evlilikte, tarafların evlilik birliğini, ortak hayatlarını sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olması durumunda davacının kusuru daha ağırsa bu durumda davalının açılan davaya itiraz hakkı bulunmaktadır. İtiraz hakkı bulunan taraf, itiraz hakkını kötüye kullanırsa bu durumda evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar için korunmaya değer bir yarar kalmamışsa bu durumda mahkeme boşanmaya karar verebilir.

1.3.2.1.2.2. Ortak Hayatın Çekilmez Hale Gelmesi

Evlilik birliğinin sarsılmasında koşullarından birisi ortak hayatın çekilmez hale gelmesidir. Ortak hayatın çekilmez hale gelmesi göreceli bir kavram ve mevcut vakıanın özelliklerine göre değişmektedir. Çekilmezliğin mutlaka her iki eş içinde söz konusu olmasına gerek yoktur; ortak hayatın eşlerden sadece birisi için çekilmez hale gelmiş olması yeterlidir.⁵⁶ Evlilik birliğinin çekilmez hale geldiğini iddia eden tarafın bunu kanıtlaması gerekmektedir.

Yargıtay 2. H.D. kararında eşlerden birinin evlilik birliğinin yükümlülüklerinden birisi olan sadakat yükümlülüğüne aykırı davranmasını ortak hayatın çekilmez hale gelmesi saymıştır.⁵⁷ Yargıtay kararında görüldüğü gibi her mevcut vakıada ortak hayatın çekilmez olmasının nedeni değişmektedir. Başka bir anlatımla kimi ne göre sadakat yükümlülüğünün ihlali ortak hayatı çekilmez hale getirir; kimine göre akıl hastalığı ortak hayatı çekilmez hale getirmektedir. Kimine göre ise hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış ortak hayatı çekilmez hale getirmektedir.

Bazı mevcut vakıalarda evlilik birliği içerisinde eşlerden birisinin hiç konuşmaması olayında da Yargıtay bu durumu ortak hayatın çekilmez hale gelmesi olarak kabul etmiştir. Ortak hayatın çekilmez hale gelmesinden kasıt, evlilik birliğinde tarafların bir araya gelerek bir konu hakkında konuşmaması veya birlikte herhangi bir şey

⁵⁵ Baktır, s.118

⁵⁶ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.265

⁵⁷ Yargıtay 2. HD.T. 07.02.2007 E. 2006\ 13820 K. 2007\ 400 <http://karararama.yargitay.gov.tr> e.t. 31.01.2022

yapamamaları anlamına gelmektedir. Zaten bundan dolayı eşler boşanmak istemektedirler.

Ortak hayatın çekilmez olduğunun kanıtlanması zor bir durum olmaktadır. Bundan dolayı mevcut vakianın özelliklerine göre davacı ve davalı tarafın beyanlarını mahkeme değerlendirerek hâkimin de takdir hakkıyla ortak hayatın çekilmez hale gelmesi durumunun olup olmadığı kararına varılmaktadır. Mevcut vakiada davacı taraf ortak hayatın çekilmez olduğunu boşanma davasının nedeni olarak göstermişse; mevcut vakiada davacı tarafın kusuru daha ağır ise diğer tarafın itiraz etme hakkı vardır. İtiraz hakkı bulunan taraf, itiraz hakkını kötüye kullanırsa bu durumda evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar için korunmaya değer bir yarar kalmamışsa bu durumda mahkeme boşanmaya karar verebilmektedir.

1.3.2.2.Eşlerin Anlaşması

1.3.2.2.1.Genel Olarak

Genel boşanma sebeplerinden birisi olan eşlerin anlaşması 4721 sayılı TMK m.166 f.3 de düzenlenmiştir. Buna göre bir boşanma davasının açılma nedenlerinden bir tanesi eşlerin anlaşması olabilir. Eşlerin anlaşması, aslında boşanma davasının türlerinden biri olan anlaşmalı boşanma davası olmaktadır. Boşanma davasında iki tarafın boşanma yönünde anlaşmasıyla anlaşmalı boşanma davası oluşur. Anlaşmalı boşanmayla, eşlere basit, önceden belirledikleri koşullara uyarak hızlı bir şekilde evlilik birliğini sona erdirmek imkânı tanınmaktadır.⁵⁸ İki tarafın anlaşmasıyla birlikte boşanma davası çekişmesiz olarak görülür ve sonuçlanır.

TMK m. 166 f.3 uygulama da anlaşmalı boşanma davası olarak adlandırılır. Anlaşmalı boşanma davasının; başvuru, evliliğin en az bir yıl sürmüş olması, hâkimin tarafları(eşlerin) bizzat dinlenmeleridir ve hâkimin tarafların boşanmanın mali sonuçlarına, tarafların kendi aralarında anlaşması ve çocukların durumuna ilişkin düzenlemelerini uygun bulması olmak üzere dört tane şartı vardır.

1.3.2.2.2. Koşulları

1.3.2.2.2.1. Başvuru

Anlaşmalı boşanma davasının birinci şartı eşlerin başvurusudur. Anlaşmalı boşanma davasında eşler başvuruyu yazılı olarak yapmak zorundadırlar. Anlaşmalı

⁵⁸ Aras, s.184

şekilde boşanmak isteyen karı koca, boşanmak üzere birlikte başvurabilirler.⁵⁹ Anlaşmalı boşanma için eşlerin birlikte başvurmaları zorunlu değildir.⁶⁰ Başka bir anlatımla eşlerden biri başvuru yaptıktan sonra diğer taraf başvuruyu kabul edebilmektedir. Anlaşmalı boşanma prosedürü, HUMK' un yazılı usule ilişkin kurallarına göre işler.⁶¹ Başka bir anlatımla anlaşmalı boşanmanın koşulların birincisi olan eşlerin birlikte başvuru yapması ya da bir eşin başvuru yapması ve diğer eşin kabul etmesi koşulunda eşlerin başvuruyu yapması usulü HUMK' un yazılı usule ilişkin kurallarına göre olmak zorundadır. Buna göre eşler dava dilekçesini imzalayarak mahkemeye başvuru yapabilirler.

Eşler önceden aralarında anlaşarak boşanmak üzere birlikte başvurabilirler, yani boşanma davasını beraberce açabilirler.⁶² Eşlerin mahkemeye anlaşmaya dair yazılı protokol sunmaları halinde dahi; hâkim huzurunda protokolün iradelerine uygun ve doğru olduğunu, protokol uyarınca boşanmaya karar verilmesini istediklerini belirterek beyanlarının altını imzalamaları zorunludur.⁶³

1.3.2.2.2. Evliliğin En Az Bir Yıl Sürmüş Olması

Anlaşmalı boşanma davasının ikinci şartı evlilik birliğinin en az bir yıl sürmüş olmasıdır. Aile mahkemeleri hâkimi bu süreyi kendiliğinden araştıracaktır.⁶⁴ Evliliğin kurulmasından, yani evlenme töreninden itibaren en az bir yıl geçmedikçe dava yoluyla boşanma isteminde bulunmaya imkân yoktur.⁶⁵ Dava sırasında bir yıllık sürenin dolmuş olması anlaşmalı boşanma kararı verilmesine olanak vermemektedir.⁶⁶ Başka bir anlatımla bir yıllık sürenin dolmuş olması anlaşmalı boşanma kararının verilmesi için yeterli değil; diğer şartlarında sağlanması gerekmektedir. Eşlerin bir yıllık süreyi birlikte geçirmiş olmaları gerekli değildir.⁶⁷ Bir yıllık süre içinde ortak yaşamın sürmüş olması veya olmamasının anlaşmalı boşanmaya bir etkisi yoktur.⁶⁸

⁵⁹ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.358

⁶⁰ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.359

⁶¹ Tutumlu, s.234

⁶² Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.270

⁶³ Şimşek, s.23

⁶⁴ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.357

⁶⁵ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.270

⁶⁶ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.683

⁶⁷ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.683

⁶⁸ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.683

1.3.2.2.3. Tarafların Bizzat Dinlenmeleri

Anlaşmalı boşanma davalarının koşulundan birisi olan tarafların kendi aralarında anlaşması koşulu pratikte tarafların mahkemeye anlaşma protokolü sunması şeklinde olur. Fakat taraflar mahkemeye bir protokol sunmuş olsalar bile hâkim huzurunda aralarında serbest iradelerine dayanarak bir protokol yaptıklarını ve boşanmanın bu protokole bağlı olarak gerçekleşmelerini istediklerini belirterek aynı zamanda hâkimin önünde bu protokolü imzalamaları gerekir. Taraflar hâkimin önünde aralarında yapmış oldukları protokolü imzalamaz iseler bu durumda hâkim boşanmaya karar vermek zorunda değillerdir.

Eşlerden birinin; diğer eşin akraba veya yakın çevresinin baskısı ile boşanma talebine evet demesi olasılığı her zaman vardır.⁶⁹ Bundan dolayı tarafları mahkemede hâkim bizzat dinler. Aile mahkemesi hem davacıyı hem de davalıyı bizzat dinlemeden de anlaşmalı boşanma kararı veremez.⁷⁰ Eşler birlikte aynı hâkim tarafından dinlenmelidir.⁷¹ Hâkim, tarafları mahkemede bizzat kendisi dinlemek zorundadır. Talimatla dinlenerek anlaşmalı boşanma gerçekleştirilemez.⁷² Nitekim hâkim her iki tarafı da bizzat dinlemek zorundadır. Anlaşmalı boşanma davasında boşanma kararı verilebilmesi için hâkimin, bizzat tarafları dinleyerek iradelerin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın mali sonuçları, çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır.⁷³ Anlaşmalı boşanma davasında tarafların iradelerini serbestçe açıkladıklarına kanaat getirilmemişse gerekçeleri açıklanarak tarafların evlilik birliğinin temelinden sarsılması sebebiyle boşanma davası yönünde delilleri toplanarak bir karar verilmelidir.⁷⁴

1.3.2.2.4. Tarafların Boşanmanın Mali Sonuçlarına, Aralarında Anlaşması ve Çocukların Durumuna İlişkin Düzenleme

Anlaşmalı boşanmanın bir diğer şartı eşlerin aralarında anlaşmasıdır. Taraflar sadece boşanma konusunda değil, fakat boşanmanın mali sonuçları ve çocukların durumu konusunda da anlaşmış olmalıdır.⁷⁵ Boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu

⁶⁹ Tutumlu, s.235

⁷⁰ Gençcan, Boşanma Nafaka ve Tazminat Hukuku, s.691

⁷¹ Gençcan, Boşanma Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2006, s.362

⁷² Gençcan, Boşanma Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2006, s.362

⁷³ Gençcan, Boşanma Nafaka ve Tazminat Hukuku, s. 698

⁷⁴ Gençcan, Boşanma Nafaka ve Tazminat Hukuku, s. 698

⁷⁵ Akıntürk \ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.271

hususunda taraflarca kabul edilecek düzenleme tam bir mutabakatı içermelidir.⁷⁶ Taraflar bu açıklamalarını yazılı bir metin biçiminde sunabilecekleri gibi sözlü olarak da açıklayabilirler.⁷⁷ Tarafların boşanmanın mali sonuçlarına, aralarında anlaşma ve çocukların durumuna ilişkin düzenlemeyi; mahkemede bizzat hâkime bildirmeleri gerekir. Taraflar aralarında anlaşarak ve çocukların durumuna ilişkin düzenlemede hâkim, çocukların menfaatini düşünerek gerekli gördüğü değişikliği yapabilir.

1.3.2.3. Eylemli Ayrılık Nedeniyle Boşanma

1.3.2.3.1. Genel Olarak

Genel boşanma sebeplerinden birisi olan “eylemli ayrılık nedeniyle boşanma” 4721 sayılı TMK m.166 f.4 de düzenlenmiştir. TMK m. 166/4 düzenlemeye uygulamada eylemli ayrılık nedeniyle boşanma davası da denir. Eylemli ayrılık nedeniyle boşanmaya ilk olarak 1971 Medeni kanun ön tasarısında rastlamaktayız.⁷⁸ Bu fıkra da belirtilen boşanma nedeni de mutlak olup, koşulların gerçekleşmesi durumunda eşlerin hangisinin hangi oranda kusurlu olduğuna bakılmaksızın boşanmaya karar verilebilecektir.⁷⁹ Mutlak boşanma nedenlerinde önemli olan boşanma nedeni olan olayın gerçekleşip gerçekleşmediğidir. Mevcut vakıada boşanma nedeni olan olayın evlilik birliğine olan etkisine bakılmaz.

Eylemli ayrılık nedeniyle boşanma davasının; boşanma sebeplerinden herhangi birine dayanılarak daha önce açılan davanın retle sonuçlanması ve kesinleşen bir kararın varlığı, kesinleşen ret kararının üzerinden 3 yıl geçmesi ve ortak hayatın kurulmamış olması, boşanma davasının açılması koşulu olmak üzere üç tane tane koşulu vardır.

1.3.2.3.2. Koşulları

1.3.2.3.2.1. Boşanmaya İlişkin Retle Sonuçlanan ve Kesinleşen Bir Kararın Varlığı

Eylemli ayrılık nedeniyle boşanma davasının birinci şartı boşanmaya ilişkin retle sonuçlanan ve kesinleşen bir kararın varlığının olmasıdır. Daha önce açılmış, fakat reddedilmiş olan boşanma davasının, eşlerden hangisi tarafından açılmış veya hangi boşanma sebebine dayanmış olduğu önemli değildir.⁸⁰ Daha sonra yeni bir boşanma

⁷⁶ Gençcan, Boşanma Hukuku, s. 369

⁷⁷ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.369

⁷⁸ Tutumlu, s.239

⁷⁹ Şimşek, s. 26

⁸⁰ Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.273

davasının açılmış olması ilk davanın boşanmaya esas alınmasına engel oluşturmaz.⁸¹ Reddedilip kesinleşen boşanma davasının hangi boşanma sebebine dayalı olduğu da önemsizdir.⁸² Reddedilen boşanma davasının kesinleşmiş olması da dava şartıdır.⁸³ Başka bir anlatımla daha önce açılan boşanma davasının ret edilmesi ve bu kararın kesinleşmesi gerekmektedir.

1.3.2.3.2.2. Kesinleşen Ret Kararının Üzerinden 3 Yıl Geçmesi ve Ortak Hayatın Yeniden Kurulamamış Olması

Eylemli ayrılık nedeniyle boşanma davasının ikinci şartı, kesinleşen ret kararının üzerinden 3 yıl geçmesi ve ortak hayatın yeniden kurulamamış olmasıdır. Eylemli boşanma davasının ikinci şartı 3 yıllık süre ve ortak hayatın yeniden kurulamamış olması olmak üzere iki alt başlığa ayrılmaktadır. Öncelikle daha öncelikle bir boşanma davasının retle sonuçlanması, retle sonuçlanan bu kararın kesinleşmesinin üzerinden tam olarak 3 yılın geçmesi gerekmektedir. Bu 3 yıl içerisinde eşler arasında tekrardan ortak hayatın kurulmuş olması gerekir, eğer ortak hayat kurulmamışsa eşler eylemli ayrılık nedeniyle boşanma davası açabilirler.

1.3.2.3.2.3. Boşanma Davasının Açılması Koşulu

Eylemli ayrılık nedeniyle boşanma davasının üçüncü şartı, boşanma davasının açılması koşuludur. Öncelikle boşanma davasına ilişkin ret bir mahkeme kararının olması ve bu kararın kesinleşmesi gerekir. Retle sonuçlanan mahkeme kararının kesinleşmesinin üzerinde tam olarak 3 yılın geçmesi ve bu süre de eşler arasında ortak hayatın yeniden kurulamaması gerekir. Mevcut vakıada bu koşullar sağlandıktan sonra eşlerin boşanması için eşlerden birinin boşanma davası açmaları gerekmektedir.

1.3.3. Özel Boşanma Sebepleri

4721 sayılı TMK da ve doktrinde özel boşanma sebepleri; zina, hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış, küçük düşürücü, suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme, terk ve akıl hastalığı olmak üzere dört alt başlığa ayrılmaktadır.

⁸¹ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.388

⁸² Gençcan, Boşanma Hukuku, s.390

⁸³ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.391

1.3.3.1. Zina

1.3.3.1.1.Genel Olarak

Özel boşanma sebeplerinden birisi olan zina 4721 sayılı TMK m.161 de düzenlenmiştir. Bir kişinin eşi dışında başkasıyla cinsel ilişkiye girmesine zina denir. Evli bir erkeğin karısından başka bir kadınla veya evli bir kadının kocasından başka bir erkekle kurduğu cinsel ilişkidir.⁸⁴ Zina evrensel bir boşanma sebebidir.⁸⁵Zina sebebiyle boşanma davasının; evli olmak, kusurlu olmak ve başkasıyla cinsel ilişkiye girmek olmak üzere üç tane şartı vardır.

1.3.3.1.2. Koşulları

1.3.3.1.2.1.Evli Olmak

Zina sebebiyle boşanma davasının açılması için birinci şartımız evli olmaktır. Tarafların resmen evlenmelerinden önce başka kişilerle cinsel ilişki kurmaları zina sayılmaz.⁸⁶ Evlilik hukuken son bulmadıkça karı ve kocanın sadakat yükümlülükleri devam eder.⁸⁷ Bu davanın açılabilmesi için gereken ilk unsur eşler arasında hukuken geçerli bir evlilik bulunmasıdır.⁸⁸ Bilindiği üzere TMK m.185 f.1 hükmüne göre ancak evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.⁸⁹ Evlendirme memuru, evlenme töreninde evleneceklerden her birine birbiriyle evlenmek isteyip istemediklerini sorar.⁹⁰Tarafların olumlu sözlü cevaplarını verdikleri anda eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur.⁹¹

1.3.3.1.2.2. Başkasıyla Cinsel İlişki

Zina sebebiyle boşanma davasının açılması için ikinci şart cinsel ilişkidir. Eşlerden birinin, eşinden başka karşı cinsten biriyle cinsel ilişkiye girmiş olması bu davanın açılabilmesi için gerekli ikinci unsuru oluşturur.⁹²Aynı cinsten kişiler arasındaki cinsel ilişki veya hayvanlarla kurulan cinsel ilişki zina olmaz.⁹³ Karının başka bir kadınla “sevicilik” olarak adlandırılan kadın kadına seks ile erkeğin “eşcinsel” seks ilişkisi zina

⁸⁴ Tutumlu, s.77

⁸⁵ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.83

⁸⁶ Ergün, s.51

⁸⁷ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.245

⁸⁸ Şimşek, s. 7

⁸⁹ Gençcan, Boşanma Nafaka ve Tazminat Hukuku, s.128

⁹⁰ Gençcan, Boşanma Nafaka ve Tazminat Hukuku, s.128

⁹¹ Gençcan, Boşanma Nafaka ve Tazminat Hukuku, s.128

⁹² Şimşek, s. 8

⁹³ Şimşek, s. 8

sayılmaz.⁹⁴ Karşı cinsle bir kez de olsa cinsel ilişki kurulması zina nedeniyle dava açmak için yeterlidir.⁹⁵ Cinsel ilişki farklı iki cinsten olan iki kişi arasında olur. Öğretide zina için tam ve normal bir cinsel ilişki şarttır.⁹⁶ Zina için gerekli ortama girilmiş ancak elde olmayan nedenlerle cinsel ilişki tamamlanmamış olsa bile zinanın varlığı kabul edilmektedir.⁹⁷ Eşlerden birinin karşı cinsten yakın akrabası olmayan bir kişiyle zorunluluk bulunmadan otelde aynı odada gecekleri zina sayılan davranışlardan sayılmaktadır.⁹⁸ Eşlerden birinin karşı cinsten yakın akrabası olmayan bir kişiyle zorunluluk bulunmadan yalnız olarak aynı evde gecekleri zina sayılan davranışlardan sayılmaktadır.⁹⁹ Sadece hayvanla cinsel ilişki, yapay dölleme, âşik hane hareketler ve bakım amaçlı kalma zina sayılmaz.

1.3.3.1.2.3. Kusurlu Olmak

Zina sebebiyle boşanma davası açılması için üçüncü şart kusurlu olmaktır. Zinanın sübjektif unsuru kusurdur.¹⁰⁰ Bu koşuldaki amaç, eşlerden birinin bilerek ve isteyerek karşı cinsten bir başkasıyla cinsel ilişkiye girmesidir.¹⁰¹ Cinsel ilişkinin vukuunu kabul için bunun iradi olması şarttır.¹⁰² Önemli olan mevcut vakıda kişinin bilerek ve isteyerek cinsel ilişkiye girmiş olmasıdır. Yaşama ve sağlığa yönelik ciddi tehditle işlenen zina boşanma sebebi sayılmaz.¹⁰³ Mevcut vakıda bilme ve isteme unsuru yoksa zina da yoktur. Başka bir anlatımla kişiye tecavüz edilirse bu zina sayılmaz zira bilme ve isteme bulunmamaktadır. Her iki eş de zina eylemini gerçekleştirmişse her iki eş de birbirlerine karşı zina sebebiyle boşanma davası açabilirler.¹⁰⁴

Zina sebebiyle boşanma davasında dava açma hakkının ortadan kalkması TMK m. 161 son fıkrasında düzenlenmiştir. Zina sebebiyle boşanma davasında dava açma hakkı iki şekilde düşer; af ve hak düşürücü süredir. Zina sebebiyle boşanma davasında davaya hakkı olan kadın veya kocasının; boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay

⁹⁴ Ergün, Boşanma Davaları, s.51

⁹⁵ Şimşek, s. 8

⁹⁶ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.87

⁹⁷ Ergün, Boşanma Davaları, s.51

⁹⁸ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.133

⁹⁹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.134

¹⁰⁰ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.88

¹⁰¹ Tutumlu, s.81

¹⁰² Bilge Öztan, Aile Hukuku, 3. Baskı, Turhan Kitapevi, s. 279

¹⁰³ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.88

¹⁰⁴ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.89

ve herhalde zina eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.¹⁰⁵ Altı aylık sürenin başlangıç tarihi, diğer eşin zinayı öğrendiği andır.¹⁰⁶ Beş yıllık süre ise, zinanın gerçekleştiği andan itibaren işlemeye başlar.¹⁰⁷ Bu süreler geçtikten sonra artık zina sebebiyle boşanma davası açılamaz.¹⁰⁸ Zina mutlak boşanma sebebi olduğu halde af halinde dava hakkı düşer.¹⁰⁹ Zina sebebiyle boşanma davalarında af zina yapan eşin kabulüne bağlı değildir.¹¹⁰ Affeden tarafın dava hakkı yoktur.¹¹¹ Af örtülü veya açık olabileceği gibi yazılı veya sözlü de olabilir.¹¹² Temsilci ile affedilme olanağı yoktur.¹¹³ Ayırt etme gücüne sahip olunması şarttır.¹¹⁴ Zina sebebiyle boşanma davalarında affi saiki önemli değildir.¹¹⁵ Af hangi saikle yapılırsa yapılsın geçerliği tartışılmaz.¹¹⁶ Zina sebebiyle boşanma davalarında af şartta bağlanamaz.¹¹⁷ Zinanın pazarlık malzemesi yapılması ahlaka aykırıdır.¹¹⁸

1.3.3.2. Hayata Kast Pek Kötü veya Onur Kırıcı Davranış

1.3.3.2.1.Genel Olarak

Özel boşanma sebeplerinden birisi olan hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış 4721 sayılı TMK m. 162 de düzenlenmiştir. Hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış, özel boşanma nedenlerinden birisidir. Keza mutlak boşanma nedeni olmaktadır. Başka bir anlatımla boşanma davasının sebebi olan olayın ispatlanması önemlidir. Hâkim boşanma davasının sebebi olan olayın, ortak hayatı çekilmez hale getirip getirmediğine bakmaz. Hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış sebebiyle boşanma davasının; hayata kast, pek kötü davranış veya onur kırıcı davranış olmak üzere üç tane şartı vardır.

¹⁰⁵ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.147

¹⁰⁶ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.248

¹⁰⁷ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.248

¹⁰⁸ Akıntürk\ Ateş Karaman, Aile Hukuku, s.248

¹⁰⁹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.149

¹¹⁰ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.149

¹¹¹ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.94

¹¹² Gençcan, Boşanma Hukuku, s.94

¹¹³ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.94

¹¹⁴ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.94

¹¹⁵ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.152

¹¹⁶ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.152

¹¹⁷ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.152

¹¹⁸ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.152

1.3.3.2.2. Koşullar

1.3.3.2.2.1. Hayata Kast

Hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış sebebiyle boşanma davası açmanın koşullarından birisi hayata kast bir davranışın olmasıdır. Hayata kast karı veya kocadan birinin, diğer eşi öldürmek amacıyla yaptığı eylemlerdir.¹¹⁹ Burada hareketin önceden düşünülmüş olması veya ani bir kararla yapılması arasında, fark yoktur.¹²⁰ Hayata kast kavramına, intihara teşvik, elverişsiz araç kullanma, ölüm tehlikesine seyirci kalma davranışlar girer. Fakat öldürme amacı bulunmayan eylemler, eşin yakınlarına yönelik eylemler hayata kast kapsamına girmez. Hayata kast sebebiyle boşanma davası açma hakkı iki şekilde ortadan kalkar: hak düşürücü süre ve aftır. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay geçmekle dava hakkı düşer.¹²¹ Davaya hakkı olan eşin her halde hayata kast eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle dava hakkı düşer.¹²² Hayata kast mutlak bir boşanma sebebi olduğu halde af halinde dava hakkı düşer.¹²³ Hayata kast sebebiyle af, yazılı, sözlü, örtülü veya açık bir şekilde yapılabilir. İradeyi sakatlayan sebepler varsa af geçersizdir. Eşin hayata kast etmeden önce affedilmesi olanaklı değildir.¹²⁴ Af, hangi saikle yapılırsa yapılsın geçerliliği tartışılmaz.¹²⁵

Hayata kast nedeniyle boşanmaya karar verilebilmesi için; eşlerden birinin diğer eşi öldürme arzusuyla eyleme kalkıştığıının kanıtlanması gerekir.¹²⁶ Burada önemli olan eşlerden birinin diğer eşi öldürmek istemesiyle bir eylemde bulunmuş olması şarttır, bir eşin diğer eşin yakınlarına, akrabalarına zarar vermek istemesi ya da malvarlığına zarar vermesi hayata kast nedeniyle boşanma davasının konusuna girmez. Hayata kast nitelikli eylemin eşler tarafından bizzat gerçekleştirilmesi şart değildir.¹²⁷ Eşlerden birinin diğer eşin öldürülmesi için üçüncü bir kişiyi azmettirmesi, teşvik ve telkin etmesi sonucu eylem başladıysa yine bu maddeye dayanılarak boşanmaya karar verilebilir.¹²⁸ Öldürme kastının planlanmış bir eylemle veya ani bir hareketle ortaya

¹¹⁹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.168

¹²⁰ Aras, s.170

¹²¹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.170

¹²² Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.170

¹²³ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.170

¹²⁴ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.171

¹²⁵ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.172

¹²⁶ Şimşek s. 11

¹²⁷ Şimşek, s. 11

¹²⁸ Şimşek, s. 11

çıkması da madde açısından fark yaratmaz.¹²⁹ Kişi eşini öldürmeye karar verdikten sonra eylemin planlanması ya da planlanmadan gerçekleşmiş olası ya da teşebbüs aşamasında kalması durumunda da hayata kast nedeniyle boşanma davası açılabilir. Eşinin hayatına kasteden kişinin kendisinin de ölmek istemiş olması, örneğin evin kapısını ve eşinin üzerine kapatıp evi ateşe vermesi, havagazı musluğunun açılması, kusurunu ortadan kaldırmaz.¹³⁰

1.3.3.2.2. Pek Kötü Davranış

Hayat kast pek kötü veya onur kırıcı davranış sebebiyle boşanma davası açılmasının koşullarından birisi pek kötü davranıştır. Pek kötü davranış özel ve mutlak nitelik taşıyan bir boşanma sebebidir.¹³¹ Bedensel pek fena muamelelerin maddi nitelikte gerçekleşen şekli pek kötü davranış olarak boşanma sebebi oluşturur.¹³² Pek kötü davranış; eşin vücut bütünlüğüne saldırı ve eşin sağlığına saldırı olmak üzere iki şekilde olur. Zulüm, işkence, eziyet acımasızca dövmek gibi davranışlar eşin vücut bütünlüğüne saldırıdır. Aç bırakmak, hastalık aşılacak, mahzene kapatmak ve hapsedmek gibi davranışlar da eşin sağlığına yönelik davranışlardır. Hangi tür davranışların “pek kötü” sayılacağı hususunda önceden kategorik eylemler belirlemek mümkün değildir.¹³³ Aile mahkemesi hâkimi davacı ve davalının; karakterlerini, kültür düzeylerini, sosyal niteliklerini, eğitim durumlarını, yaşadıkları çevrenin yargı ve geleneklerini yöresel yaşam ve davranış biçimlerini dikkate almalıdır.¹³⁴ Aile mahkemesi hâkimi davalı tarafından davacıya yapılan eylemin bu ölçütler dikkate alınarak pek kötü davranış sayılıp sayılmayacağına karar verecektir.¹³⁵ Her davada dayanılan maddi vakıaların ayrı ayrı incelenmesi ve anılan sıfat çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir.¹³⁶

Pek kötü davranış sebebiyle boşanma davasını açma hakkı iki şekilde düşer; hak düşürücü süre ve aftır. Davaya hakkı olan eşin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay geçmekle dava hakkı düşer.¹³⁷ Davaya hakkı olan eşin her halde pek kötü davranış eyleminin üzerinden beş yıl geçmekle o eyleme dayalı dava hakkı

¹²⁹ Tutumlu, s.122

¹³⁰ Tutumlu, s.122

¹³¹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.179

¹³² Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.179

¹³³ Tutumlu, s.124

¹³⁴ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.182

¹³⁵ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.182

¹³⁶ Tutumlu, s.124

¹³⁷ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.183

düŒer.¹³⁸ Pek kötü davranıŒ mutlak boşanma sebebi olduğundan af halinde de dava hakkı düŒer.¹³⁹ Pek kötü davranıŒ sebebiyle af; yazılı, sözlü, örtülü ve açık bir şekilde yapılabilir. Pek kötü davranıŒ sebebiyle boşanma davalarında temsilci ile affedilme olanağı yoktur.¹⁴⁰ Af, hangi saike dayalı olarak yapılırsa yapılsın geçerliliği tartıŒılmaz.¹⁴¹ Pek kötü davranıŒ sebebiyle boşanma davalarında af Œarta bağlanmaz.¹⁴²

1.3.3.2.2.3. Onur Kırıcı

Hayat kast pek kötü davranıŒ veya onur kırıcı davranıŒ sebebiyle boşanma davası açmanın koŒullarından birisi onur kırıcı davranıŒın olmasıdır. Onur kırıcı davranıŒ özel ve mutlak nitelik taşıyan bir boşanma sebebidir.¹⁴³ Onur kırıcı davranıŒ yazılı ya da sözlü olarak herhangi bir araçla gerçekleştirilebilir.¹⁴⁴ Davalı tarafından gerçekleştirildiği kanıtlanmış olan cep telefonundan mesaj, mektup, duvara yazma, pankart asma, gazete ilanı vb. araçlarla onur kırıcı davranıŒ sergilenebilir.¹⁴⁵ Aile mahkemesi hâkimi davacı ve davalının; karakterlerini, kültür düzeylerini, sosyal niteliklerini, eğitim durumlarını, yaşadıkları çevrenin yargı ve geleneklerini ve yöresel yaşam ve davranıŒ biçimlerini dikkate almalıdır.¹⁴⁶ Aile mahkemesi hâkimi davalı tarafından davacıya yapılan eylemin bu ölçütler dikkate alınarak onur kırıcı davranıŒ sayılıp sayılmayacağına karar verecektir.¹⁴⁷

Onur kırıcı davranıŒ sebebiyle boşanma davası açma hakkı iki şekilde düŒer; hak düŒürücü süre ve aftır. Davaya hakkı olan eŒin boşanma sebebini öğrenmesinden başlayarak altı ay geçmekle dava hakkı düŒer.¹⁴⁸ Davaya hakkı olan eŒin her halde onur kırıcı pek kötü davranıŒ eyleminin üzerinden beŒ yıl geçmekle o eylem dayalı dava hakkı düŒer.¹⁴⁹ Onur kırıcı davranıŒ mutlak bir boşanma sebebi olduğu halde af halinde

¹³⁸ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.184

¹³⁹ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.184

¹⁴⁰ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.185

¹⁴¹ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.186

¹⁴² Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.186

¹⁴³ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.192

¹⁴⁴ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.192

¹⁴⁵ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.192

¹⁴⁶ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.195

¹⁴⁷ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.195

¹⁴⁸ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.197

¹⁴⁹ Gençcan, BoŒanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.198

dava hakkı düşer.¹⁵⁰ Onur kırıcı davranış sebebiyle af, yazılı, sözlü, örtülü ve açık olabilir. Af, hangi saike dayalı olarak yapılırsa yapılısın geçerliliği tartışılmaz.¹⁵¹

1.3.3.3. Küçük Düşürücü Suç İşleme ve Haysiyetsiz Hayat Sürme

1.3.3.3.1. Genel Olarak

Özel boşanma sebeplerinden birisi olan küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme 4721 sayılı TMK m. 163 de düzenlenmiştir. Küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme boşanma sebebi, özel boşanma sebebidir. Küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme nispi boşanma nedenlerindedir. Bundan dolayı somut olayda küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme eylemlerinin gerçekleştiğinin ispatlanması haricinde evlilik birliğine etkisinin olup olmadığına bakılır. Haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle açılacak olan boşanma davasında hak düşürücü süre ve af yoktur. Başka bir anlatımla haysiyetsiz hayat sürme nedeniyle dava açmaya hakkı olan taraf her zaman boşanma davasını açabilir. Küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme sebebine dayanarak boşanma davasının; küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme olmak üzere iki tane şartı vardır.

1.3.3.3.2. Koşullar

1.3.3.3.2.1. Küçük Düşürücü Suç İşleme

Küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme sebebiyle boşanma davası açmanın birinci koşulu küçük düşürücü suç işlemedir. Küçük düşürücü suç işleme sebebine dayanarak boşanma davası açmak için suçun küçük düşürücü olması gerekir, suçun evlendikten sonra işlenmiş olması şarttır. Küçük düşürücü suç kavramının belirleyici özelliği de, yüz kızartıcı suçta olduğu gibi, eylemin ahlaka aykırı olmasıdır.¹⁵² Küçük düşürücü suçta hırsızlık, dolandırıcılık, ırza geçmek, rüşvet, irtikâp gibi suçlar sayılabilir.¹⁵³ Boşanma sebebi olarak yüz kızartıcı ve utanç verici suçların varlığını kabul için, ceza soruşturmasının yapılmış olup olmaması önem taşımaz.¹⁵⁴ Suçun varlığının kabulü için, suçun işlendiği koşullara ve suçun nevine bakmak lazımdır.¹⁵⁵ Küçük düşürücü suç işleme sebebine dayanarak açılan boşanma davasında

¹⁵⁰ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.198

¹⁵¹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.200

¹⁵² Tutumlu, s.139

¹⁵³ Şimşek, s.13

¹⁵⁴ Aras, s.173

¹⁵⁵ Aras, s.173

hak düşürücü süre ya da af yoktur. Başka bir anlatımla küçük düşürücü davranış sebebiyle dava açmaya hakkı olan taraf her zaman da boşanma davasını açabilir.

1.3.3.3.2. Haysiyetsiz Hayat Sürme

Küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme sebebiyle boşanma davası açmanın ikinci koşulu haysiyetsiz hayat sürmedir. Haysiyetsiz hayat sürme, toplumdaki anlayışa göre belli bir süreden beri, devamlı olarak, namus ve haysiyet kavramları ile bağdaşmayacak bir şekilde yaşamaktır.¹⁵⁶ Şeref ve haysiyet kavramı olarak sosyolojik zeminde biçimlenen değerler olduğundan, bunların içerikleri de toplumların ahlak ve manevi değer anlayışlarına göre değişkenlik gösterir.¹⁵⁷ Haysiyetsiz hayat sürme toplumca hoş görülme tarzındaki devamlılık gösteren ahlak dışı davranışları ifade eder.¹⁵⁸ Haysiyetsiz hayat sürmenin koşullarını aşağıdaki şekilde belirleyebiliriz: haysiyetsiz hayat sürme gerçekleşmelidir, haysiyetsiz hayat sürme sürekli olmalıdır, haysiyetsiz hayat sürme kusurlu olmalıdır, haysiyetsiz hayat evlendikten sonra gerçekleşmelidir ve haysiyetsiz hayat sebebiyle ortak yaşam çekilmez olmalıdır.¹⁵⁹ Haysiyetsiz hayatın ilk unsuru şeref ve namus kayıtlarından uzak davranışın gerçekleşmesidir.¹⁶⁰ Haysiyetsiz hayat sürmenin boşanma sebebi sayılabilmesi için gerekli ikinci unsur şeref ve namus kayıtlarından uzak davranışın; devamlılık göstermesi, bu biçimdeki davranışın bir yaşam biçimi olarak benimsenmiş olmasıdır.¹⁶¹ Haysiyetsiz hayat sürme bir tercih sebebi olarak kusurlu hareket etmiş olmaya başka bir anlatımla kasta dayanır.¹⁶² Evlenmeden sonra gerçekleşen haysiyetsiz hayat sürme, boşanma davasına konu teşkil eder.¹⁶³ Davalının haysiyetsiz hayat sürmesi diğer eş davacı için birlikte yaşamayı çekilmez hale koyacak seviyede olması koşulu arandığından haysiyetsiz hayat sürme nispi bir boşanma sebebidir.¹⁶⁴

¹⁵⁶ Aras, s.174

¹⁵⁷ Tutumlu, s.141

¹⁵⁸ Şimşek, s. 13

¹⁵⁹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.225

¹⁶⁰ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.226

¹⁶¹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.228

¹⁶² Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.230

¹⁶³ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.231

¹⁶⁴ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.231

1.3.3.4. Terk

1.3.3.4.1. Genel Olarak

Özel boşanma sebeplerinden birisi olan terk 4721 sayılı TMK m.164 de düzenlenmiştir. Terkin kelime anlamı; bırakma, ayrılma, vazgeçme, bakmama ihmal etmedir.¹⁶⁵ Terk, bir eşin ortak hayattan ayrılmasıdır.¹⁶⁶ Eş, müşterek hayata devam etmemek üzere, evlilik birliğinin getirdiği yükümlülükleri yerine getirmemek amacı ile diğer eş bırakıp gitmişse ve haklı bir sebep olmaksızın eve dönmüyorsa terk fiili söz konusu olur.¹⁶⁷ Terk, eşlerden birinin evlilik birliğinin kendisine yüklediği yükümlülükleri yerine getirmemek amacıyla, isteyerek ve sürekli olarak ortak yaşamı terk etmesi ve haklı bir neden olmadan ortak yaşama dönmemesidir.¹⁶⁸ Terk, mutlak boşanma nedenidir bundan dolayı somut olayda terk eyleminin olup olmadığına bakılır gerçekleşen bu eylemin evlilik birliği üzerindeki etkisine bakılmaz. Terk sebebiyle boşanma davası açmanın eşlerden biri ortak yaşamdan ayrılmış olması, süre ve ihtar koşulunun gerçekleşmesi olmak üzere üç tane şartı vardır.

1.3.3.4.2.Koşullar

1.3.3.4.2.1. Ortak Yaşama Son Verme

Terk sebebiyle boşanma davasının açılmasının ilk koşulu ortak eşlerden birinin ortak hayattan ayrılmasıdır. Terkten söz edebilmek için, eşlerden birinin diğer eş terk etmiş ortak hayata son vermiş birlikte oturulan ortak konuttan ayrılmış kaçmış veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmemiş olması şarttır.¹⁶⁹ TMK m. 164 dayanarak boşanma davasını terk edilen eş açabilir. Eşlerden biri, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğerini terk ettiği veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmediği takdirde yasal sürelerle uyararak diğer eş davayı açacaktır.¹⁷⁰ Terk nedenine dayalı davayı sadece ortak konutu terk etmeye zorlanan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmesi engellenen eş değil, başlangıçta haksız olan ve eşinin evi terk etmesinden sorumlu olan fakat yaptığı hatayı anlayan eş de açabilir.¹⁷¹

¹⁶⁵ www.tdk.gov.tr e.t. 31.01.2022

¹⁶⁶ Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.471

¹⁶⁷ Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.471

¹⁶⁸ Nurşen Ayan, Terk Nedeniyle Boşanma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt 15, sayı 1, 2007, s.39

¹⁶⁹ Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.254

¹⁷⁰ Şimşek, s.14

¹⁷¹ Şimşek, s.14

Eşlerden herhangi birinin ortak konuttan ayrılarak kendi ailesinin yanında veya başka bir konutta yaşamaya başlaması bu anlamda terktir.¹⁷² Terk nedeniyle boşanma davası açmanın şartlarından birisi olan ortak hayatı bırakıp gitmenin haksız olması durumunda, ortak yaşamı terk eden eşin terk etme nedenin haksız olması yani zevk için olması gerekir. Eş, ortak yaşamı zina, hayata kast pek kötü veya onur kırıcı davranış, küçük düşürücü suç işleme ve haysiyetsiz hayat sürme gibi nedenlerden ortak hayatı bırakıp gidiyorsa bu terk sayılmaz. Terk sebebiyle boşanma davasında ortak yaşama son vermenin boşanma sebebi olabilmesi için ortak yaşamdan ayrılmanın hukuka uygun olmaması gerekir.¹⁷³

1.3.3.4.2.2.Süre

Terk sebebiyle boşanma davası açmanın ikinci koşulu süredir. Terk nedeniyle boşanma davası açmanın şartlarından birisi olan ayrılığın en az altı ay sürmüş olmasıdır, Türk medeni kanunu bu süreyi öngörmüştür. Böyle bir süre öngörülmesinin sebebi, özellikle terk eden eşe düşünme ve değerlendirme süresi tanımaktır.¹⁷⁴

1.3.3.4.2.3.İhtar

Terk sebebiyle boşanma davası açmanın üçüncü koşulu ihtardır. Terk nedeniyle boşanma davası açmanın şartlarından birisi olan ihtarda bulunma ve ihtarın sonuçsuz kalmış olmasıdır. Terk sebebiyle boşanma davası açılabilmesi için terk edilen eşin aile mahkemesi hâkimine başvurarak terk halindeki eşin eve dönmesi için ihtarda bulunulmasını istemesi gereklidir.¹⁷⁵ Terk sebebiyle boşanma davasındaki ihtarda dönülecek konutun açık adresi gösterilmelidir; dönüş süresi açıklanmalıdır, ihtara uymamanın sonuçları gösterilmelidir ve yol gideri karşılanmalıdır.¹⁷⁶ Terk nedeniyle dava açmaya hakkı olan eşin hâkim veya noter esasını incelemeyen yapacağı ihtarda terk eden eşe iki ay içinde ortak konuta dönmesi gerektiği ve dönmemesi halinde doğacak sonuçlar hakkında uyarıda bulunur ve gerektiğinde ihtarını ilan yoluyla da yapabilirler. İhtarın geçerli olabilmesi için davetin geri dönmesi istenen eşin halen bulunduğu yerin adresine yapılmış olması gerekmektedir.¹⁷⁷ Ancak boşanma davası açmak için belirli

¹⁷² Ayan, s.45

¹⁷³ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.253

¹⁷⁴ Ayan, s.48

¹⁷⁵ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.288

¹⁷⁶ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.294

¹⁷⁷ Aras, s.177

sürenin dördüncü ayı bitmedikçe ihtar isteminde bulunulamaz ve ihtardan sonra iki ay geçmedikçe dava açılmaz. Terk eden ya da ortak konutu terk etmeye zorlayan veya haklı bir sebep olmaksızın ortak konuta dönmeyi engelleyen eşin ortak konuta davet edilmesi talepleri sözlü veya yazılı olarak yapılabilir.¹⁷⁸ Resmi nikâhlı eşlerden birisi diğer eşinin ortak konutunu yani evlerini terk etmeye zorlarsa ya da giden eşin tekrardan ortak konuta yani evlerine dönmesini haklı bir neden olmadan engellerse bu durumda da terk etmiş sayılır ve terk nedeniyle boşanma davası açılabilir.

1.3.3.5. Akıl Hastalığı

1.3.3.5.1.Genel Olarak

Özel boşanma sebeplerinden birisi olan akıl sağlığı 4721 sayılı TMK m.165 de düzenlenmiştir. Evlilik sürecinde, “sadece zevklerin değil, üzüntü ve sıkıntıların da paylaşılması gerektiği” esastan hareketle eşlerin hastalıkları boşanma sebebi olarak kabul edilmemekle birlikte akıl hastalığı buna istisna teşkil eder.¹⁷⁹ Akıl hastalığı sebebiyle boşanma kararı verilebilmesi için davalının akıl hastası bulunması gerekmektedir.¹⁸⁰ Akıl hastalığı evlenmeden önce de başlamış olabilir.¹⁸¹ Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması durumunda evlenme mutlak butlanla batıldır.¹⁸² Akıl hastalığı evlenmeden sonra başlamış ise diğer koşulları da varsa sadece akıl hastalığı sebebiyle boşanma açılabilir.¹⁸³ Akıl hastalığına dayalı boşanma davası, nispi boşanma nedenlerinden olduğu için mevcut vaktada eşin akıl hastası olduğunun doktor raporuyla kanıtlanması yeterli değildir. Eşin akıl hastası olduğunun evlilik birliğine olan etkisine bakılır. Akıl hastalığına dayanılarak açılan boşanma davasında, yargılama sırasında eşin akıl hastası olmadığı kanıtlanırsa dava reddedilir. Akıl hastalığına dayalı boşanma davasında, zamanaşımı süresi yoktur, başka bir anlatımla her zaman akıl hastalığına dayalı boşanma davası açılabilir. Akıl hastalığı sebebiyle boşanma davası açmanın iyileşmesi olanaksız bir akıl hastalığının bulunması, ortak hayatın davacı eş açısından geçimsiz hale gelmesi ve sağlık kurulu raporuyla belirlenmesi olmak üzere üç koşulu vardır.

¹⁷⁸ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.320

¹⁷⁹ Aras, s.178

¹⁸⁰ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.359

¹⁸¹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.359

¹⁸² Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.359

¹⁸³ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.360

1.3.3.5.2. Koşullar

1.3.3.5.2.1. İyileşmesi Olanaksız Bir Akıl Hastalığının Bulunması

Akıl hastalığına dayalı boşanma davasının açılabilmesi için birinci koşul iyileşmezlik koşulunun olması gerekir. Akıl hastası bir eşle evliliğin devamının istenmesi hakkaniyet ilkesi ile bağdaşmamaktadır.¹⁸⁴ Hiç kimse akıl hastası olan birisiyle evli olmak istemez, bunun için akıl hastalığına dayalı boşanma davası medeni kanun da düzenlenmiştir. Akıl hastalığına dayalı boşanma davasında zamanaşımı yoktur. Konu akıl hastalığına dayalı boşanma olunca sadece hukuk biliminin değil, aynı zamanda hastalığın tespitinde tıp bilimine de ihtiyaç duyulacağı aşikârdır.¹⁸⁵ Zira bazı akıl hastalıkları geçici olurken ya da nöbetzel, bazı akıl hastalıkları kalıcı olmaktadır. Dünya sağlık örgütüne göre hali hazırda dünya çapında yaklaşık 450 milyon kişi bir tür akıl hastalığı ile mücadele etmektedir.¹⁸⁶ Akıl hastalığı sebebiyle boşanma kararı verilebilmesi için davalının akıl hastalığının geçmesine olanak bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporunda açıkça gösterilmelidir.¹⁸⁷ Bizim için önemli olan akıl hastalığına dayalı boşanma davası açılabilmesi için akıl hastalığının kalıcı olmasıdır.

1.3.3.5.2.2. Ortak Hayatın Davacı Eş Açısından Geçimsiz Hale Gelmesi

Akıl hastalığına dayalı boşanma davası açabilmenin koşullarından birisi ortak hayatın davacı eş açısından geçimsiz hale gelmesi gerekir. Davalının kendisinde bulunan akıl hastalığı sebebiyle davacının ve varsa evde bulunan ortak çocukların yaşamı ciddi bir korku ve tehdit altındaysa çekilmezlik koşulu var sayılır.¹⁸⁸ Çekilmezlik koşulu ispatlanmamışsa akıl hastalığı sebebiyle boşanma davası reddedilmelidir.¹⁸⁹

1.3.3.5.2.3. Sağlık Kurulu Raporuyla Belgelenmesi

Akıl hastalığına dayalı boşanma davası açabilmenin koşullarından birisi sağlık kurulu raporuyla belgelenmesidir. Akıl hastalığına dayalı boşanma davası açıldığında iddia edilen söz konusu akıl hastalığının sağlık kurul raporuyla belgelenmesi gerekir.

¹⁸⁴ Yasemin Erol, Akıl Hastalığına Dayalı Boşanma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt 19, sayı 1, 2011, s.120

¹⁸⁵ Erol, s.120

¹⁸⁶ Sultan Okumuşoğlu, Üniversite Öğrencilerinin Akıl Hastası Kimliğine Yönelik Tutumları, Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, cilt 3, sayı 2, 2017, s. 279

¹⁸⁷ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.363

¹⁸⁸ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.367

¹⁸⁹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.366

Gerek akıl hastalığının varlığı gerekse geçmesine olanak bulunmadığı iddia ve hususların resmi sağlık kurulu raporu ile tespit edilmesi, boşanmaya karar verilebilmesi için şarttır.¹⁹⁰ İddia edilen akıl hastalığı için resmi sağlık kurumundan alınması gerekmektedir; resmi olmayan sağlık kurumundan alınan rapor geçerli değildir.

1.4. Boşanma Davasının Konusu

Konu kelimesinin anlamı; konuşmada, yazıda, yapıtta ele alınan işlenen düşünce, olay durum, üzerinde düşünülen şeydir.¹⁹¹ Hülasa konu bir yapıttır, eserin içeriği demektir. Boşanma davasının konusundan bahsetmemiz için öncelikle bir boşanma davasının olması gerekir. Bir boşanma davasının olması için hukuken geçerli bir evliliğin olması gerekmektedir. Boşanma davasının söz konusu olabilmesi için ortada hukuken geçerli şekilde yapılmış ve henüz varlığı devam eden bir evlilik akdinin mevcut olması gerekir.¹⁹² Hukuken geçerli bir evlilik yapan kişilerin evliliklerinde sorun yaşamaları durumunda taraflar boşanmaya karar verebilirler. Taraflar mevcut vakıada boşanma nedenlerine¹⁹³ dayanarak boşanma davası açabilirler.

MK. m.167 ye göre, boşanma davasını açmaya hakkı olan eş dilerse ayrılık isteyebilir. O halde boşanma davasının konusu da, “boşanma” ve “ayrılık” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹⁹⁴ Demek ki, incelemiş olduğumuz boşanma sebeplerinden herhangi birinin bulunması halinde dava hakkı olan eş, “boşanma” ve “ayrılık” arasında bir tercih yapacaktır.¹⁹⁵ Boşanma davasının konusu, eşlerden boşanma davası açmaya hakkı olanın boşanma davası açarak mahkemeden boşanmayı veya ayrılık kararının verilmesini istemesidir. Başka bir anlatımla boşanma davasının konusunu eşlerin boşanması veya ayrılık kararı verilmesi oluşturur. Boşanma davası açan taraf, mahkemeden ayrılık ya da boşanma talep edebilir. Bu durum TMK m. 167 düzenlenmiştir. Doktrin de bulunan bir görüşe göre boşanma davasının konusunu aynı zamanda TMK 169 düzenlenen boşanma davasında hâkimin resen yaptığı geçici önlemler de oluşturmaktadır. Fakat doktrinde bulunan başka bir görüşe göre geçici önlemler boşanma davasının konusunu oluşturmamaktadır. Boşanma davasının konusu başlığı altında ayrılık, boşanma ve geçici önlemlerini inceleyeceğiz.

¹⁹⁰ Tutumlu, s.210

¹⁹¹ www.tdk.gov.tr e.t. 31.01.2022

¹⁹² Aras, s.25

¹⁹³ Yukarıda bk. s.7

¹⁹⁴ Akıntürk\Karaman, Medeni Hukuk, s.274

¹⁹⁵ Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.274

1.4.1. Ayrılık

1.4.1.1. Genel Olarak

Ayrılık,¹⁹⁶ ayrı olma durumu, ayrılma, birbirinden uzakta kalma birbirinden ayrı kalma anlamlarına gelmektedir. Bir diğer tanımı düşünce görüş veya duygu arasındaki uyumsuzluktur.¹⁹⁷ Bir diğer tanımı evlilik birliğinin yargıç kararı ile geçici bir süre için kaldırılmasıdır.¹⁹⁸ Ayrılmak için öncelikle birlikte olmak gerekmektedir. Boşanma davasının konusunda ayrılık; evli kişilerin ayrılması demektir. Kanunun boşanmanın yanında kabul edilmiş olduğu ayrılık, kökeni itibariyle Katolik kilisesi hukukundan gelmektedir.¹⁹⁹ Ayrılık, eşlerin birbirlerinden devamlı olarak ayrılmayı isteyip istemediklerini tespiti yarar; daha doğrusu, eşlerin hırs ve heveslerinin öfkelerinin geçmesine, onların sakinleşmelerine ve bu suretle evlilik birliğini devam ettirmelerine yardımcı olur.²⁰⁰

Ayrılık ve boşanma kurumlarının benzer yanları olsa da birbirlerinden farklıdır. Sebepleri bakımından birbirine benzeyen boşanma ve ayrılık kurumları, doğurdukları sonuçlar bakımından birbirinden ayrılırlar.²⁰¹ Boşanma davası evliliğin sona ermesine yönelmiş olduğu halde ayrılık, evlilik birliğinin devam etmesine rağmen eşlerin müşterek yaşamayı tatil etmelerini sağlar.²⁰² Ayrılık kurumu TMK m.170 düzenlenmiştir.

1.4.1.2. Koşulları

Boşanma davasının konusu olan ayrılık kurumunun TMK m.170 f.1 baktığımızda birinci şartının boşanma sebebinin ispatlanması olduğunu anlıyoruz. Buradaki boşanma sebebi özel boşanma sebebi ya da genel boşanma sebebi olabilir. Boşanma davasının konusu olan boşanma sebebinin kanıtlanması gerekir. Boşanma davasında davanın dayanağını oluşturan boşanma sebeplerinin gerçekleştiği ispat edilirse hâkim ayrılığa hükmetmediği takdirde boşanmaya karar vermekle yükümlüdür.²⁰³ TMK md.170, bu nedenle boşanmanın koşulları bulunsa bile somut olayın niteliğinin ailenin kurtulmasını

¹⁹⁶ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

¹⁹⁷ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

¹⁹⁸ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

¹⁹⁹ Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.275

²⁰⁰ Öztan, Aile Hukuku, s.327

²⁰¹ Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.275

²⁰² Aras, s.25

²⁰³ Aras, s.30

gerektirdiği hallerde hâkime boşanma kararı yerine ayrılığa karar verme yetkisi tanınmıştır.²⁰⁴

Boşanma davasının konusu olan ayrılık kurumunun TMK m.170 f.3 baktığımızda ikinci şartın ortak hayatın yeniden kurulması olduğunu anlıyoruz. Yani açılan boşanma davasında boşanma talep edilse bile ortak hayatın yeniden kurulma olasılığı varsa hâkim ayrılık kararı verebilir.

Boşanma davasının konusu olan ayrılık kurumunun TMK m.170 f: 3 baktığımız da üçüncü şartın ayrılık kararının verilmesini talep etmek olduğunu anlıyoruz. Başka bir anlatımla davacı tarafın mahkemeden ayrılık kararının verilmesini istemiş olması gerekir. Davacı taraf mahkemeden ayrılık kararının verilmesini talep etmişse, mahkeme boşanmaya karar veremez.

1.4.1.3. Süresi

Ayrılık süresi TMK m.171 de düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden anlaşılacağı gibi mahkeme ayrılık kararını bir yıldan üç yıla kadar verebilir. Boşanma davasında ayrılık talep edilse bile mahkeme bir yıldan az üç yıldan daha fazla süre veremez. Mahkemenin vermiş olduğu bu süre ayrılık kararının kesinleşmesiyle başlar.

Açılan boşanma davasında mahkemenin verdiği ayrılık süresi bitince ayrılık durumu kendiliğinden ortadan kalkmaktadır bu durum TMK m. 172 f.1 düzenlenmiştir. Mahkemenin verdiği ayrılık süresi bitince ortak hayat yeniden kurulamamışsa taraflardan birisi boşanma davası açabilir bu durum TMK m.172 f.2 düzenlenmiştir. Mahkemenin verdiği ayrılık süresi bitince ortak hayat yeniden kurulmuşsa tarafların evlilik birliği devam edecektir.

1.4.1.4. Ayrılık Kararının Sonuçları

Mahkemenin verdiği ayrılık kararının ilk ve en önemli sonucu eşlerin evlilik birliğine belirli süre ara vermeleridir. Bu süre zarfında eşler resmi olarak evlilerdir. Ayrılık kararı süresince eşlerin evlilik birliğinde sahip oldukları bütün haklar ve sorumlulukları devam etmektedir. Ayrılık süresi boyunca yaşanan olaylar boşanmanın sonuçlarını da etkilemektedir. Bu durum TMK m.172 f.3 de düzenlenmiştir. Mahkemenin verdiği ayrılık kararının ikinci sonucu ayrılık kararı verilirse mahkeme

²⁰⁴ Ahmet Kılıçoğlu, Aile Hukuku, Turhan kitabevi, Ankara 2015, s.153

tarafların aralarında yaptıkları mal rejimi sözleşmesini kaldırabilir. Bu durum TMK m.180 düzenlenmiştir. Doktrin de bir görüşe göre bu düzenleme eksiktir.

Mahkemenin verdiği ayrılık kararı üçüncü sonucu mirasla ilgilidir. Ayrılık devam ederken eşlerden birinin ölmesi halinde diğer eş mirasçı olur.²⁰⁵ Başka bir anlatımla mahkemenin verdiği ayrılık kararı eşlerin birbirlerine mirasçı olmalarına engel değildir. Mahkemenin verdiği ayrılık kararının dördüncü sonucu çocukla ilgilidir. Ayrılık süresi içinde doğan çocukların nesebi sahihtir.²⁰⁶ Başka bir anlatımla ayrılık kararı süresi içinde doğan çocuğun nesebi belli olmaktadır. Mahkemenin verdiği ayrılık kararının beşinci sonuç eşlerle ilgilidir. Eşler ayrılık kararı verilmesinden sonra birbirlerinden ayrı yaşamaya başlarlar fakat yeniden bir başkasıyla evlenemezler.²⁰⁷

1.4.2. Boşanma

Boşanmanın kelime anlamı; boşanmak işi, eşlerden birinin boşanma ilamı almasıyla evlilik birliğinin son bulmasıdır.²⁰⁸ Hukuken geçerli evlilikleri²⁰⁹ olan eşlerin kendi istekleriyle evlilik birliklerini sonlandırmalarına başka bir anlatımla evliliklerini bitirmelerine boşanma²¹⁰ denir. Boşanmanın olması için öncelikle hukuken geçerli bir evliliğin olması gerekmektedir. Boşanmanın en önemli sonucu boşanma kararının kesinleşmesinden sonra eşlerin evliliklerinin hukuken sonlanmasıdır. Tarafların evlilik birliklerinin sonlanmasıyla birbirlerine olan sadakat yükümlülüğü ve ortadan kalkmaktadır. Boşanmanın sonuçlarından bazıları kendiliğinden oluşur bazıları mahkeme kararıyla oluşur. Boşanmadan sonra kadın için 300 günlük bir evlenme yasağı öngörülmüştür.²¹¹ Boşanma sonrasında kadın için 300 günlük bekleme süresinin olması, boşanmanın kendiliğinden doğan sonucu olmaktadır. Boşanmanın sonuçlarından kendiliğinden oluşan sonuçlardan birisi de kadının kızlık soyadını kullanmaya başlamasıdır. Boşanma sonucunda kadının kızlık soyadını kullanması için mahkeme kararına gerek yoktur.

Hâkim boşanma kararında çocukların durumu ve ana baba ile olan ilişkilerini düzenlemek zorundadır.²¹² Başka bir anlatımla hâkim velayet konusunu resen

²⁰⁵ Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.276

²⁰⁶ Öztan, Aile Hukuku, s.327

²⁰⁷ Öztan, Aile Hukuku, s.326

²⁰⁸ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

²⁰⁹ Aşağıda bk. s.57 vd.

²¹⁰ Yukarıda bk. s.3 vd.

²¹¹ Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.479

²¹² Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.479

düzenlemek zorundadır. Boşanma sonucunda velayet konusunun düzenlenmesi için mahkeme kararına ihtiyaç vardır. Hâkim talep üzerine maddi, manevi tazminat ve nafakaya hükmedebilir.²¹³ Bu durumlar boşanma sonucunda mahkeme kararıyla ortaya çıkan sonuçlardır.

1.4.3. Geçici Önlemler

1.4.3.1. Genel Olarak

Önlem, kötü veya yanlış bir şeyi önleyecek yol, tedbirdir.²¹⁴ Boşanma davasının açılması üzerine, eşlerin ve çocukların bu durumdan zarar görmeleri muhtemeldir.²¹⁵ Boşanma davası açmaya hakkı olan taraf boşanma davası açtığı zaman mahkeme boşanmaya karar da verebilir redde edebilir. Ancak, bu kararın verilmesine kadar ki dönemde eşlerin barınması geçimi mallarını yönetimi ve özellikle çocukların bakımı ile korunması büyük önem taşımaktadır.²¹⁶ Eşlerin ve çocukların zarar görmemesi için hukuken geçici önlemlerin alınması gerekmektedir.

Boşanma davasına bakana Aile mahkemesi hâkimi, dava konusu somut olayın taraflarını ve özel koşullarını dikkate almak suretiyle, boşanma kararı verilip kesinleşinceye kadarki dönemle sınırlı olmak üzere, süreli ve dengeli bir takım önlemler alabilme yetkisine sahiptir.²¹⁷ Hâkim, boşanma sürecinde eşlerin barınmasına ve geçimine, eşlerin mallarının yönetimine, çocukların bakım ve korunmasına ilişkin önlemleri alabilir.

1.4.3.2. Eşlerin Barınması

Boşanma davası açıldığında hâkim, ortak konuttan yararlanma ve eşlerin barınması konusunda gerekli önlemleri resen alır.²¹⁸ Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim davanın devamı süresince gerekli olan özellikle eşlerin barınmasına ilişkin geçici önlemleri alır, burada eşlerin barınmasından kastedilen konut hakkında alınacak tedbirler yani konutun eşe özgülenmesidir. Başka bir anlatımla davası sırasında maddi bir geliri olmayan eş ortak konutları olan evin mülkiyeti eşine ait bile olsa boşanma davası sonuçlanana kadar ortak konutun kendisine özgülenmesini isteyebilir.

²¹³ Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.480

²¹⁴ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

²¹⁵ Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.477

²¹⁶ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.150

²¹⁷ Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.323

²¹⁸ Ayan, Evlilik Birliğinin Korunması, s. 295

1.4.3.3. Eşlerin Geçimi

Hâkim eşlerin barınması yanında boşanma davası sırasında, eşlerin geçimi konusunda gerekli önlemleri de resen alır.²¹⁹ Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim davanın devamı süresince gerekli olan eşlerin geçimine eşlerin mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri alır, burada eşlerin geçimi eşlerin mallarının yönetiminden kastedilen malvarlığına ilişkin alınabilecek tedbirlerdir yani ihtiyati tedbirdir. Ancak bu durum artık aile mahkemeleri tarafından reddedilmektedir. Eş diğer eşin satmasından endişe duyduğu bir taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir konulmasını isteyen eş malların tasfiyesi konulu dava da tedbir talebinde bulunabilir.

1.4.3.4. Çocuklar Bakımından Alınacak Önlemler

Boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim davanın devamı süresince gerekli olan çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri resen alır. Burada çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemlerden kastedilen velayete ilişkin geçici tedbirlerden kastedilen geçici velayettir. Velayet konusu boşanma davasında boşanma kararı ile birlikte verilir ancak boşanma davası süresi boyunca çocukların durumunun netliğe kavuşması resmi işlemlerde kolaylık sağlanması açısından geçici olarak velayeti eşlerden birine verebilir. Mahkeme tarafından geçici velayet eşlerden birine verilirken çocukların diğer eşle hangi gün ve saatlerde görüşeceği konusu da ayrıca ve resen mahkeme tarafından düzenlenir.

1.4.3.5. Eşlerin Mallarının Yönetilmesine İlişkin Önlemler

Aile mahkemesi hâkimi boşanma veya ayrılık davası açılınca davanın devamı süresince eşlerin mallarının yönetimine ilişkin geçici önlemleri resen alır.²²⁰ Buraya, eşlerin mal rejimine göre yönetim yetkisinin bir eşten alınıp diğerine verilmesi ya da her bir eşin malının yönetiminin kendisine bırakılması yönünde alınacak geçici önlemler girebilir.²²¹

²¹⁹ Ayan, Evlilik Birliğinin Korunması, s. 295

²²⁰ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.611

²²¹ Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 152

1.5. Boşanma Davasının Türleri

1.5.1. Çekişmesiz Boşanma Davası

Çekişme, ağız kavgası etmek tartışmak, bir konuda üstünlük elde etmek tartışmak, karşılıklı olarak birbirine tabanca bıçak gibi bir şey çekmek ve iki yerinden tutarak iki yönünden karşılıklı çekmek anlamlarına gelmektedir.²²² Çekişmesiz boşanma davası, boşanma davasının türlerinden biri olmaktadır. Çekişmesiz boşanma davası, tarafların kavga etmeden aralarında anlaşması sonucunda birlikte boşanmaya karar vererek açılan boşanma davası olmaktadır. Çekişmesiz boşanma davasına uygulamada anlaşmalı boşanma davası denilmektedir. Anlaşmalı boşanma davası TMK m.166 f.3 düzenlenmektedir.

1.5.2. Çekişmeli Boşanma Davası

Çekişmeli boşanma davası, boşanma davasının türlerinden birisidir. Çekişmeli boşanma davası, çekişmesiz boşanma davasının bilakis bir durum teşkil etmektedir. Çekişmeli boşanma davası, tarafların aralarında uzlaşmayarak bir tarafın boşanmayı istemesi ve diğer tarafın boşanmayı istememesi sonucunda, taraflardan birinin açmış olduğu boşanma davasıdır. Çekişmeli davayla ilgili Yargıtay kararına değinecek olursak, Yargıtay 10. HD. Kararında; çekişmeli yargıda tasarruf ilkesi uygulanır.²²³ Başka bir anlatımla tarafların talebi olmadan mahkeme resen davayı incelemeyiz. Çekişmeli boşanma davasında taraflar arasında çekişme söz konusu olmaktadır. Uygulamada anlaşmalı boşanma davasının dışındaki her türlü boşanma davası çekişmeli boşanma davası olmaktadır.

1.6.Boşanma Davasında Görevli Mahkeme

1.6.1. Genel Olarak

Görev, işlev, bir nesne veya bir kimsenin yaptığı iştir.²²⁴ Diğer bir anlamı bir kimseye veya bir kurula verilen özel amaçlı iş, misyondur.²²⁵ Diğer bir anlamı bir değerle başka bir değerle olan ilişkisidir.²²⁶ Görev kuralları bir davaya konu

²²² www.tdk.gov.tr e.t. 31.01.2022

²²³ Y. 10. HD. T. 19.10.2021, E.2019 \5542, K. 2021\12454, ://karararama.yargitay.gov.tr/ e.t. 31.01.2022

²²⁴ www.tdk.gov.tr e.t. 31.01.2022

²²⁵ www.tdk.gov.tr e.t. 31.01.2022

²²⁶ www.tdk.gov.tr e.t. 31.01.2022

bakımından bakabilecek olan mahkemeyi gösteren kurallardır.²²⁷ Mahkeme görevli olup olmadığını davanın her aşamasında inceleyebilir.²²⁸ Türk hukukunda görev konusu mahkemeler açısından, genel görevli mahkeme ve özel görevli mahkeme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Belirli bir dava hakkında görevli mahkemeyi belirlerken ilk önce o davanın genel mahkemelerin mi yoksa özel mahkemelerin mi görevine girdiği araştırılır.²²⁹ Asıl olan bir davanın genel mahkemelerde görülmesidir.²³⁰ Genel mahkemelerin yanında belirli türdeki uyuşmazlıklara bakmak üzere özel mahkemelerin kurulması sosyal ekonomik ve hukuki ilişkilerdeki karmaşıklık ve buna bağlı olarak çözümü ayrı bir uzmanlık gerektiren uyuşmazlıkların artması ile ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak düşüncesine dayanır.²³¹

1.6.2. Boşanma Davasında Görevli Mahkeme

Boşanma davası genel mahkemelerde değil, özel mahkemelerde görülür. 4787 sayılı aile mahkemelerinin kuruluş görev ve yargılama usullerine dair kanunun 4. maddesi göre boşanma davalarında görevli mahkeme Aile mahkemeleridir. Aile mahkemeleri aile hukukundan kaynaklanan dava ve işlere bakmak üzere 09.01.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun ile kurulmuş bulunan uzmanlık mahkemeleridir.²³² Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu kanun kapsamına giren dava ve işlere hâkimler savcılar yüksek kurulunca belirlenen Asliye hukuk mahkemesince bakılır.²³³ Başka bir anlatımla Aile mahkemesinin olmadığı yerlerde boşanma davalarına Asliye hukuk mahkemesi bakabilir.

Aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda, yetişkinler hakkında evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak gerektiğinde uzlaştırmaya ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya resmi veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye bir meslek kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye; küçükler hakkında; bakım ve gözetime yönelik nafaka

²²⁷ İsmail Ercan, Medeni Usul Hukuku, 5. Baskı, s.94

²²⁸ Ercan, s.94

²²⁹ Ercan, s.95

²³⁰ Aras, s.82

²³¹ Aras, s.83

²³² Murat Atalı, Medeni Usul Hukuku, s.39

²³³ Baki Kuru\ Ramazan Arslan\Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, 23. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012, s.770

yükümlülüğü konusun da gerekli önlemleri almaya bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü; ana babadan alarak bir aile yanına veya resmi ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya genel ve katma bütçeli daireler, mahalli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye karar verebilir.²³⁴

1.7. Boşanma Davalarında Yetkili Mahkeme

1.7.1. Genel Olarak

Yetki, bir görevi bir işi yasaların verdiği imkanlara göre belli şartlarla yürütmeyi sağlayan hak, salahiyet, mezuniyettir.²³⁵ Yetki yani bir davaya yer olarak hangi mahkemenin bakması gerektiği konusu medeni hukuka değil esas itibariyle medeni usul hukukunun konusuna girer.²³⁶ Ceza yargılamasında yer itibariyle yetki olarak isimlendirilen yetki kavramı, bir davaya hangi yer mahkemesinin bakacağını belirleyen kurallar şeklinde tanımlamak mümkündür.²³⁷ Yetkide dava konusunun niteliği değil, yer bakımından (coğrafi bakımdan) bir davanın hangi mahkemede tarafından görüleceği söz konusudur.²³⁸ Her mahkemenin yargı yetkisi belli bir coğrafi bölge ile sınırlıdır; buna o mahkemenin yargı çevresi denir.²³⁹ Mahkemelerin yargı yetkisi dava konusunun değeri yanında yer itibariyle de sınırlandırılmıştır.²⁴⁰ Davacı bu nedenle davasını dilediği yerdeki görevli mahkemede açabilmek hakkına sahip değildir.²⁴¹

Genel yetki kuralı, özel bir düzenleme olmadığı sürece açılan bütün hukuk davaları için yetkili olan mahkemeyi gösteren kurallardır.²⁴² Genel yetki kuralı HMK m.9 da düzenlenmiştir. Genel yetkili mahkeme davalının yerleşim yeri mahkemesidir.²⁴³ Türkiye de yerleşim yeri olan gerçek kişiye karşı dava, onun dava açıldığı tarihte

²³⁴ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.771

²³⁵ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

²³⁶ Akıntürk \Karaman, Aile Hukuku, s.279

²³⁷ Ömer Ulu Kapı, Medeni Usul Hukuku, Mimoza Yayınevi, 3. Baskı, s.159

²³⁸ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.131

²³⁹ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.131

²⁴⁰ Hakan Pekcanitez\ Oğuz Atalay\Muhammet Özekes, Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2005, s.99

²⁴¹ Pekcanitez\Atalay\Özekes, s.99

²⁴² Ercan, s.114

²⁴³ Kuru\ Arslan\Yılmaz, s.133

yerleşim yeri sayılan yer mahkemesinde açılır.²⁴⁴ Türkiye de yerleşim yeri olmayanlara karşı, HMK m.8 vd. da ki özel yetkili mahkemelerde dava açılabileceği tabidir.²⁴⁵ Yetkiyle ilgili Yargıtay kararına değinecek olursak; Yargıtay 5. HD. kararında, bir kişinin davanın açıldığı yerdeki mahkeme genel yetkili mahkemedir.²⁴⁶

Yalnızca belli dava ve işler için öngörülen yetki kurallarına özel yetki kuralları denir.²⁴⁷ Özel yetki, kesin nitelikte olmadığı sürece genel yetkiyi ortadan kaldırmaz.²⁴⁸ Bu nedenle bir dava için özel yetkili bir mahkeme öngörülmüşse davacı isterse genel yetkili mahkemede, isterse özel yetkili mahkemede dava açabilir.²⁴⁹

1.7.2. Boşanma Davasında Yetkili Mahkeme

TMK m.168 de boşanma davası için özel yetki kuralı düzenlemiştir. Boşanma davalarındaki yetkinin kesin yetki niteliğinde olup olmadığının ele alınması gerekir.²⁵⁰ Boşanma davalarında yetkiye ilişkin olarak, 4721 sayılı Türk medeni kanunu ile birden fazla yetkili mahkeme kabul edildiği için söz konusu yetkinin kesin olmayan yetki olduğu vurgulanmaktadır.²⁵¹ Boşanma davasının kesin bir yetkisi bulunmamaktadır.

Boşanma davalarında TMK m. 168 düzenlemesiyle eşlerden birinin yerleşim yeri mahkemesi ve eşlerin son altı aydan beri birlikte oturdukları yer mahkemesi olmak üzere iki tane yetkili mahkeme vardır. TMK m. 168 de gösterilen yetkili mahkemelerden birini seçme hakkı davacıya tanınmıştır.²⁵² Her ne kadar kanunda sadece bu iki yetkili mahkeme belirtildiğinden, diğer yer mahkemelerinde dava açılmaması gerekse de bugün uygulamada yukarıda belirtilen mahkemeler dışında dava açılır ve karşı taraf itiraz etmezse, hâkim bu durumu kendiliğinden dikkate almamakta ve dava o yerde görülmeye devam etmektedir.²⁵³

²⁴⁴ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.133

²⁴⁵ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.134

²⁴⁶ Y. 5. HD. T. 29.11.2021. E. 2021\9456 K. 2021\ 14017, www.karararama.gov.tr e.t.31.01.2022

²⁴⁷ Ercan, s.117

²⁴⁸ Ercan, s.117

²⁴⁹ Ercan, s.117

²⁵⁰ Aras, s.69

²⁵¹ Aras, s.69

²⁵² Kuru\ Arslan\Yılmaz, s.134

²⁵³ Pekcanitez \ Atalay\Özekes, s. 101

1.8. Boşanma Davasında Usul

1.8.1. Genel Olarak

Usul, bir amaca erişmek için izlenen düzenli yol, tutulan yol, yöntem, tarzdir.²⁵⁴ Türk hukukunda davalar medeni usul hukuk kurallarına tabi olmaktadır. Medeni usul hukukunun tarafların özel haklarını korumak, hukuki barışı korumak gibi birçok amacı bulunmaktadır.

1.8.2. Boşanma Davasının Yargılama Usulü

Aile devletin ve toplumun temeli olduğu için devlet, ailenin sağlıklı işleyebilmesi için gerekli ekonomik, sosyal ve hukuki önlemleri almak zorundadır.²⁵⁵ Devlet, evlenme olgusunu denetiminde bulundurduğu gibi boşanma olgusunu da denetiminde bulundurmaktadır.²⁵⁶ Aile hukukundan doğan bütün uyuşmazlıklar, nişanlanmadan başlayarak evliliğin bitimine, iptaline, boşanmaya, evliliğin hükümlerine, velayete, soy bağına ve vesayete ilişkin çeşitli konular aile mahkemelerince ele alınacaktır.²⁵⁷ Aile mahkemelerinde yargılama usulüne ilişkin kurallar genel olarak TMK 184. maddesinde hüküm altına alınmıştır.²⁵⁸ Boşanma davasının usulünde TMK m.184 uygulanmaktadır.

TMK m.184 f.1; hâkim boşanma davasında mahkemeye sunulan fotoğraf, video, tanık beyanları ve diğer ispat araçlarını değerlendirip vicdanen bu olay veya olayların yaşandığına kanaat getirirse delillerle ispatı söz konusu olan olaylar yaşanmış sayılır. O halde hâkim davacı eşin ileri sürdüğü olguların veya olayların gerçekten mevcut olduğuna vicdanen kanaat getirmese, bunlar ispat edilmiş olsalar bile davayı reddedebilecektir.²⁵⁹ TMK m.184 f.2; hâkim boşanma davasında resen ya da istem üzerine yemin teklif edemez. TMK m.184 f.3; Toplum yararının bir gereği olarak taraflara boşanma sebebi olarak gösterdikleri olayları ikrar etmiş olsalar bile hâkim bu olayların doğruluğunu araştırmak zorundadır.²⁶⁰ Zira hâkim sadece mahkeme huzurunda yapılmış olan ikrarı değil keza diğer mevcut delilleri ve mevcut vakıayı değerlendirerek karar vermelidir.

²⁵⁴ www.tdk.gov.tr e.t.31.01.2022

²⁵⁵ İbrahim Ercan, Boşanma Davalarında Geçerli Olan Yargılama İlkeleri, Süleyman Demirel Üniversitesi hukuk fakültesi, C.4 S.2, 2014, s. 249

²⁵⁶ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.1415

²⁵⁷ Aras, s.91

²⁵⁸ Aras, s.98

²⁵⁹ Akıntürk \Karaman, Aile Hukuku, s. 281

²⁶⁰ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.479

TMK m.184 f.4; hâkim kanıtları hiçbir baskı altında kalmadan takdir eder. Boşanma veya ayrılık davalarında dosyada tanıkların olmamışı olmuş gibi ifade ettiklerini kabule yeterli kanıt ve olgu yoksa hâkim tanıkların sözlerine değer vermek zorundadır.²⁶¹ TMK m.184 f.5; Boşanma ve ayrılığın ferî sonuçları, kural olarak boşanma kararı verilirken hâkim tarafından belirlenir.²⁶² Hâkim tarafından onaylanan ferî sonuçlara ilişkin sözleşmenin hüküm doğurabilmesi için mutlak biçimde boşanma davasının yargılaması sırasında yapılmış olması ve boşanma kararının hüküm fıkrasında gösterilmek suretiyle infazını sağlayan mahkeme hükmü haline gelmiş olması zorunludur.²⁶³ TMK m.184 f.6; hâkim taraflardan birinin talebi üzerine tarafların cinsel hayatı ve özel hayatı tarafların veya çocukların menfaati nedenlerden duruşmanın gizli yapılmasına karar verebilir. Boşanma davasında uygulanacak usulle ilgili Yargıtay kararına değinecek olursak; Yargıtay H.G.K 12.10.2021 tarihli kararında, hâkimin görevi hukuk kurallarını mevcut vakıya uygulamaktır.²⁶⁴

1.9.Taraflar ve Ehliyet

1.9.1. Genel Olarak

Medeni usul hukukunda, bir davanın davacı ve davalı olmak üzere iki tane tarafı vardır. Bir kişinin davanın, davacı ve davalı tarafı olabilmesi için taraf ehliyetine ve fiil ehliyetine sahip olunması gerekmektedir. Medeni usul hukukunda taraf ehliyetinin ve dava ehliyetinin karşılığı, medeni hukukta hak ehliyeti ve fiil ehliyeti olmaktadır.

1.9.2. Taraf Ehliyeti

Taraf ehliyeti, medeni hukuktaki hak ehliyetinin karşılığı olmaktadır. Hak ehliyeti TMK m. 8 de düzenlenmiştir. Usul hukukumuzda iki taraflı sistem geçerlidir.²⁶⁵ Taraf ehliyeti, dava da taraf olabilmek yeteneğidir.²⁶⁶ Gerçek kişi yaşadığı sürece taraf ehliyetine sahiptir.²⁶⁷ Taraf ehliyeti ölümle son bulmaktadır. Taraf ehliyeti, taraflara ilişkin ve olumlu bir dava şartıdır.²⁶⁸ Boşanma davası açma hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle dava hakkı olan eşin ölümü halinde mirasçılara geçmediği

²⁶¹ Gençcan, Boşanma Hukuku, s.480

²⁶² Aras, s.111

²⁶³ Aras, s. 112

²⁶⁴ Y. H.G.K T.12.10.2021. E. 2017\2055 K. 2021\1208 www.karararama.gov.tr.e.t. 31.01.2022

²⁶⁵ Ercan, s.183

²⁶⁶ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.212

²⁶⁷ Atalı, s.63

²⁶⁸ Ulu Kapı, s. 187

gibi davalı eş davaya devam ederken ölürse kural olarak mirasçılar davaya devam edemezler, sağ kalan eşinde davayı sürdürmesi mümkün değildir.²⁶⁹

1.9.3. Dava Ehliyeti

Dava ehliyeti, medeni hukuktaki fiil ehliyetinin karşılığı olmaktadır. Fiil ehliyeti TMK m.9 düzenlenmiştir. Medeni hukuktaki fiil ehliyetinin medeni usul hukukunda büründüğü şekil olan dava ehliyeti, kişinin kendisinin veya yetkili kılacağı bir temsilci aracılığıyla bir davayı davacı veya davalı olarak takip edebilme ve usul işlemlerini yapabilme yetkisini ifade etmektedir.²⁷⁰ Fiil ehliyeti sahip olan bütün gerçek ve tüzel kişiler, dava ehliyetine de sahiptir.²⁷¹ Fiil ehliyeti kendi içinde tam ehliyetli, tam ehliyetsiz, sınırlı ehliyetli ve sınırlı ehliyetsiz olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

Boşanma davasında dava ehliyeti bakımından ehliyetin varlığının açık ve kesin olan grup, tam ehliyetlilerdir.²⁷² Ayırt etme gücüne sahip ergin ve kısıtlı bulunmayan her gerçek kişi tam dava ehliyetine sahiptir.²⁷³ Evli kadın da, yalnız başına dava ehliyetine sahiptir.²⁷⁴ Tam ehliyetsiz olan, yani ayırt etme gücünü kaybetmiş bulunan eşin dava ehliyeti yoktur; yani bu eş boşanma davasını bizzat açamaz.²⁷⁵

Elbette sınırlı ehliyetsizler kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarına ilişkin dava açarken, dava ehliyetine sahip olacaktır.²⁷⁶

1.10. Boşanma Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi

1.10.1. Arabuluculuğun Tanımı

Arabulucu kelimesinin anlamı; aracılı, uzlaştırıcı, bir anlaşmazlıkta tarafları uzlaştıran kimsedir.²⁷⁷ Arabuluculuk kelimesinin anlamı uzlaştırıcılıktır.²⁷⁸ Arabulucu ve arabuluculuk kelimelerinin anlamı birbirinden farklı olmaktadır.

Arabuluculuk kavramları 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlık Kanununda²⁷⁹ “Arabuluculuk: sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde

²⁶⁹ Aras, s.34

²⁷⁰ Atalı, s.63

²⁷¹ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.220

²⁷² Aras, s.43

²⁷³ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.220

²⁷⁴ Kuru\Arslan\Yılmaz, s.220

²⁷⁵ Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.278

²⁷⁶ Ulu Kapı, s. 188

²⁷⁷ www.tdk.gov.tr e.t. 01.02.2022

²⁷⁸ www.tdk.gov.tr e.t. 01.02.2022

bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması halinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi” şeklinde tanımlanmıştır.

Başka bir tanıma göre “*Arabuluculuk, gerçek veya tüzel kişilerin aralarındaki ihtilafı yargıya gitmeksizin kendi aralarında karşılıklı konuşarak, tarafsız arabulucunun gözetiminde anlaşmaya varıp sulh olmalarıdır.*”²⁸⁰ şeklinde tanımlanmaktadır.

Hukuki ve ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuğun belirli yönlerine ilişkin Avrupa parlamentosu ve konseyi yönergesi “*Arabuluculuk : Adlandırılma veya başvurulma şekline bakılmaksızın, uyuşmazlığın tarafı olan iki veya daha fazla kişinin, bir arabulucunun yardımıyla, uyuşmazlıkların çözümü konusunda anlaşmaya varmaları için gönüllü bir temelde bizzat çaba gösterdikleri, planlanmış bir süreci ifade eder.*”²⁸¹²⁸² şeklinde tanımlanmıştır.

Arabuluculuk, iki ya da daha fazla birey/kurum arasında yaşanan çatışmaların giderilmesin de, karar uygulama yetkisi olmayan üçüncü kişilerin yardımcı olmaları sürecidir.²⁸³ Görüldüğü gibi arabuluculuğun birçok tanımı bulunmaktadır. Hülasa arabuluculuk iki taraf arasında olan uyuşmazlığın üçüncü bir kişi tarafından, mahkemeye gitmeden çözülmesidir.

1.10.2. Arabuluculuğun Yasal Dayanakları

Arabuluculuk, alternatif çözüm yollarından birisidir. Arabuluculuk 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıkları Arabuluculuk Kanunu ile düzenlenmiştir. Kanun 7.06.2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra 28331 numarasıyla 22.06.2012 tarihinde Resmi Gazete de yayımlanmıştır. Hemen sonrasında

²⁷⁹ RG. N. 28331 T. 22.06.2012

²⁸⁰ <https://www.arabuluculukmerkezi.com/arabuluculuk/arabuluculuk-nedir/> e.t. 01.02.2022

²⁸¹

<https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://hukukbook.com/wcontent/uploads/2018/05/Arabuluculu%C4%9Fun-Belirli-Y%C3%B6nlerine-%C4%B0li%C5%9Fkin-Avrupa-Birli%C4%9Fi-Y%C3%B6nnergesi.pdf&hl=en> e.t. 01.02.2022

²⁸² <https://hukukbook.com/arabuluculugun-belirli-yonlerine-iliskin-avrupa-birligi-yonnergesi/> e.t. 01.02.2022

²⁸³ Çiğdem Demir Çelebi Arabuluculuğun getirileri: Çatışmaya Dönüşüm sel bir yaklaşım, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, C.44 S.44 2016, s.169

Hukuk Uyuşmazlık Arabuluculuk Kanunu Yönetmeliği 26.01.2013 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Keza Arabuluculuk Sistemi ve Arabulucular için Model Etik ve Uygulama Kuralları Mart 2013 tarihinde uygulamaya konulmuştur.

7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu, Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun ve Hukuk Uyuşmazlık Arabuluculuk Kanunda değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişiklikler sonrasında Hukuk Uyuşmazlık Kanunu Yönetmeliği 30439 numarasıyla 2.06.2018 tarihinde Resmi Gazete de yayımlanmıştır.

Keza Arabuluculuk Daire Başkanlığı arabuluculuk faaliyetinin daha iyi çalışması için Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğüne bağlı olarak kurulmuştur.

1.10.3.Boşanma Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmaması Meselesi

Hukuk uyuşmazlık arabuluculuk kanunu²⁸⁴ m. 1 f.2 kanun “ *... tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanır. ... aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre Hukuk uyuşmazlık arabuluculuk kanunu özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanmaktadır. Başka bir anlatımla kamu hukuku²⁸⁵ uyuşmazlıklarında arabuluculuk çözüm yolu uygulanmamaktadır. Mevcut uyuşmazlığın arabuluculuğa uygun olması için uyuşmazlığın özel hukuk alanı içerisinde olması ve tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri iş ve eylemlerden olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıklarının tamamı arabuluculuğa elverişli bulunmamakta, istisnai hüküm düzenlenmektedir.

Aile hukuku uyuşmazlıkları özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamına dâhil olup keza HUAK m.18 ve HUAKY m.22 f.3 arabuluculuğa elverişli olduğu düzenlenmiştir. Boşanma davası aile hukuku kapsamı alanında olmaktadır. HUAK kanunda düzenlenen özel hukuk kapsamında olan istisnai hüküm Aile hukuku içinde geçerli olmaktadır. Kanunda aile hukuku kapsamında bir istisnai hüküm getirilmemesi eleştirilmiştir.²⁸⁶ Zira Aile hukuku kapsamında tarafların uyuşmazlıkların tamamını serbestçe tasarruf

²⁸⁴ RG. N. 28331 T. 22.06.2012

²⁸⁵ Bilge M. Turgay, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Açısından Kamu Düzeni Kavramı, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu, İstanbul 2014, s.93-114

²⁸⁶ Ahmet Başören, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı” Taslağın Dair Değerlendirme, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2 S.1-2,2007, s.235-239

edebilecekleri²⁸⁷ iş veya işlemlerden oluşmamaktadır. 1982 Anayasası²⁸⁸ üçüncü bölüm, sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler “ailenin korunması ve çocuk hakları” alt başlıklı m.41²⁸⁹ aile korunma altına alınmıştır. Düzenlenen hüküm aile hukukuna devletin müdahalesi olduğunun en büyük göstermesi olmaktadır. Aile hukukuna devletin müdahalesi bazen doğrudan bazen dolaylı biçimde olabilmektedir. Devletin aile hukukuna müdahalesi kamu düzeni, ahlak, sosyal toplum anlayışına dayanmaktadır. Mesela velayet konusu devletin aile hukukuna doğrudan müdahalesi olmaktadır. Keza somut vakıda taraflara serbesti tanınmaması aile hukukuna dolaylı müdahale olmaktadır. Mesela evlilik birliğinde farklı cinsler zorunluluğu devletin aile hukukuna dolaylı müdahalesi olmaktadır. Hülasa aile hukuku uyuşmazlıkların tamamında taraflar serbestçe tasarruf edemezler. Bundan dolayı aile hukuku kapsamında olan her uyuşmazlık arabuluculuk çözüm yoluna elverişli olmamaktadır. Aile hukuku alanı kapsamında aile şiddeti içermeyen uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Aile hukuku kapsamı içerisinde olan fakat aile şiddeti²⁹⁰ içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olmamaktadır.

6284 sayılı ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair kanun²⁹¹ m.2 1.f b²⁹² bendinde ve d²⁹³ bendinde şiddet ve ev içi şiddet kavramlarının tanımı yapılmıştır. Keza kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle dair Avrupa konseyi sözleşmesi m.3 f. b aile içi şiddetin²⁹⁴ tanımı

²⁸⁷ Hakan Semizoğlu, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Yasa Tasarısı Kapsamında, Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş veya İşlemlerden Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıkları, İBD 82, no.5, 2008

²⁸⁸ RG. N. 2701 T. 18.10.1982

²⁸⁹ “Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır, devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. Her çocuk korunma ve bakımdan yararlanma yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça ana ve babasıyla kişisel ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.” 2709 sayılı kanun m.41

²⁹⁰ Şamil Demir, Arabuluculuk ile Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya Tabi Suçların İlişkisi, Ankara Barosu Dergisi, S.2,2014,s.213-22; Uyumaz, Alper/Akdağ, İdris Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramı ile Israrlı Takip Mağdurunun Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19, S.2 2015, s.49-94

²⁹¹ RG. N. 28239 T. 8.3.2012

²⁹² “Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet,” 6284 sayılı kanun m.2 f.1 b. b

²⁹³ “Şiddet: Kişinin fiziksel, cinsel psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıya ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,” 6284 sayılı kanun m. 2 f. 1 b. d

²⁹⁴ “aile içi şiddet” eylemi gerçekleştiren mağdurla aynı ikametgâhı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha

yapılmıştır. Ev kelimesinin anlamı; aile, soy, nesil, yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapıdır.²⁹⁵ Diğer bir anlamı bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hanedir.²⁹⁶ Ev kelimesinin anlamına bakıldığında aile ile aynı anlama gelmektedir. Başka bir anlatımla ev içi şiddet içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa uygun olmamaktadır. Zira arabuluculuğun amacı vakıda ki uyuşmazlığı güvenli, daha önce herhangi bir şiddet yaşanmamış tekrardan şiddetin yaşanma ihtimali olmayan ortamda istişare eşliğinde çözüme ulaşmaktır. Zira vakıda şiddet söz konusu olmuşsa taraflar iradelerini açıklamaktan çekinecek kendilerini güvende hissetmeyeceklerdir, bu durum arabuluculuğun adil olmasını engelleyecektir. Arabuluculuk faaliyetlerinin tarafların herhangi bir korku veya baskı altında olmadan, gönüllülük ve eşitlik ilkesine göre, tarafların kendilerini güvende hissedecekleri bir ortamda gerçekleştirilmesi gerektiğinden²⁹⁷ mevcut vakıda şiddetin söz konusu olması arabuluculuk faaliyetini mümkün kılmamaktadır. Keza sadece aile içi şiddet için değil her türlü şiddet için geçerli olmaktadır. Keza vakıda şiddetin olması arabuluculuğun temel ilkelerinin yerine getirilmesini de aykırılık oluşturmaktadır. Bundan dolayı aile içi şiddet içeren vakıalar arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. Her somut vakıda aile içi şiddetin türü ve niteliği farklı olmaktadır. Mesela bir vakıda kadına fiziksel şiddet söz konusu olurken başka bir vakıa da ekonomik şiddet söz konusu olabilmektedir. Şiddete maruz kalmış tarafların sağlıklı olmadıkları aşikârdır. Mevcut vakıalar değerlendirildiği zaman şiddetin türü ne olursa olsun, taraflar arasında şiddet söz konusu olmuş ve eşitlik bozulmuşsa, somut vakıda arabuluculuk süreci sağlıklı olmayacak ve reel sonuçlar doğurmazdır. Şiddet mağduru korumasız bireylerin güven, güç, eşitlik talep ve beklentileri olmaktadır. Arabulucu şiddet mağduru bireylerin bu talep ve beklentilerini karşılayamazlar.

Doktrinde aile içi şiddetin arabuluculuğa elverişli olup olmaması konusunda tartışma bulunmaktadır. Doktrinde²⁹⁸ bir görüşe göre; aile içi şiddet uyuşmazlıkları arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Bu görüş sahiplerine göre aile içi şiddetin çok geniş bir kavram olduğunu somut vakıanın özelliklerine göre değerlendirme yapılarak

önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır;”

²⁹⁵ www.tdk.gov.tr e.t. 01.02.2022

²⁹⁶ www.tdk.gov.tr e.t. 01.02.2022

²⁹⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı ve Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ile Adalet Komisyonu Raporları(sıra numarası:233, yasama dönemi:24, yasama yılı:2.)

²⁹⁸ Şamil Demir, arabuluculuk ile aile içi şiddet ve uzlaşma tabi uzlaşmaya tabi suçların ilişkisi, Ankara barosu dergisi, S.2, 2014, s.220

arabuluculuğa uygun olup olmamasına karar verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Keza HUAK düzenlenen aile içi şiddet kavramıyla İstanbul sözleşmesi söz konusu olmalı ve değerlendirilmelidir. Keza kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa konseyi sözleşmesinin²⁹⁹ m.48³⁰⁰,e göre zorunlu arabuluculuk kaldırılmıştır. Bu durum ihtiyari arabuluculuğa başvuru yapabilme anlamına geldiğini savunmaktadırlar. Keza ilgili hükmün “aile içi şiddeti iddia” kavramını her mevcut vakıa da iddia olarak yorumlanmaması gerektiğini savunmaktadırlar. Mevcut vakıa da aile içi şiddetin bizzat olması gerektiğini savunmaktadırlar. Doktrinde bir görüşe göre, aile içi şiddet uyuşmazlıkları arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. Bu görüşü sahiplerine göre aile içi şiddet uyuşmazlıklarının tarafları arasında eşitlik olmadığından dolayı bir araya gelmeleri sorunları çözmesi sıkıntı olmaktadır. Taraflar üzerinde arabulucunun hâkimin sağladığı güven, ciddiyet, eşitliği sağlayamaması savunulmaktadır. Doktrinde³⁰¹ bir görüşe göre; aile içi şiddet içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olmamakta fakat bazı şartlarda uygun olabileceği savunulmaktadır. Bu görüş sahiplerine göre somut olaydaki uyuşmazlığın mahkeme sürecinde artacağı bu durumdan tarafların zarar görebileceği gerekçesiyle aile içi şiddet içeren uyuşmazlıkların bir yönüyle arabuluculuğa uygun olduğu savunulmaktadır. Fakat somut vakıada şiddetin fazla olması tarafların bir araya gelerek arabuluculuk kapsamında oturup konuşmalarını gerekçesiyle arabuluculuğa uygun olmadığı savunulmaktadır. Kanaatimizce aile içi şiddet uyuşmazlıkları arabuluculuğa uygun olmamaktadır görüşüne katılıyoruz. İlgili hüküm lafzi ve gayeyi yorum aynı anda yapılması gerekmektedir. Uygulama da şiddetin farklı türleri³⁰² bulunmakta olup şiddet uyuşmazlığı taraflarının bir araya gelmemesi gerekmektedir. Bir arabulucu aile içi şiddet içeren uyuşmazlığı hâkim niteliğiyle çözememektedir.

²⁹⁹ “6251 sayılı kanunla 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul da imzalanan “kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa konseyi sözleşmesinin onaylanması uygun bulunmuştur.” RG. N. 28127 T. 29.11.2011; 10.2.2012 tarihli bakanlar kurulu kararı sözleşmeye onaylanmıştır. RG. N. 28227 T.8.3.2012

³⁰⁰ “ Taraflar bu sözleşme kapsamında yer alan her türlü şiddet olayıyla ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dâhil olmak üzere, zorunlu anlaşmazlık giderme alternatif süreçlerini yasaklamak üzere gerekli yasal veya diğer tedbirleri alacaklardır.”

³⁰¹ Levent Börü, “ Kadına karşı şiddette arabuluculuk kurumuna ilişkin bazı değerlendirmeler” TBBD, 2017(özel sayı) s.194; Gonca Gülfem Bozdağ, “arabuluculuk ve arabuluculuğun ebeveynler arasındaki uluslararası ihtilaflarda uygulanabilirliği” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C.20, S.1 s.131;

³⁰² Karal, Dilek/ Aydemir, Elvan; Türkiye de Kadına Yönelik Şiddet, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Uşak raporu, No 12-01 <https://docplayer.biz.tr/408929-Kadina-yonelik-siddet.htm> |

Türk hukuk sisteminde kanun koyucu arabuluculuğu teşvik hükümlerini düzenlemiştir. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³⁰³ m.137, m.320 ve m.140³⁰⁴³⁰⁵ hâkimin tarafları sulh ve arabuluculuğa teşvik etme görevi bulunmaktadır. HMK m.137 ve m.140 hâkim önce ön inceleme aşamasında uyuşmazlığı tespit sonra tarafları sulha veya arabulucuya sevk etmektedir. Kanunda düzenlenen ön inceleme aşamasında dilekçelerin verilip uyuşmazlığın tam olarak belirlenmesinden sonra tarafların sulha veya arabuluculuğa sevk edilmesi halinde taraflar arabulucuyu kabul etmeyeceklerdir. Uygulamada da bu şekilde olmaktadır. Kanaatimizce ön inceleme aşaması dilekçelerin verilip uyuşmazlığın tam olarak belirlenmesinden önce tarafların sulha veya arabuluculuğa sevk edilmesi daha uygun ve yararlı olacaktır. Keza 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun³⁰⁶ m.7³⁰⁷ ve m.6 f.1³⁰⁸ hâkime, sulha teşvik uzlaştırma görevleri dâhil edilmiştir. Burada önemli olan hâkimin baktığı davanın esasına girmeden önce sulh yoluyla çözümü veya sulha teşvik etmesidir. Hâkimlerin bu görevi sadece boşanma değil, aileyle ilgili bütün dava ve işlemleri kapsamaktadır. Fakat taraflar Aile hukuku kapsamında bütün uyuşmazlıklarda serbestçe tasarruf etme hakkı bulunmamaktadır. Bundan dolayı düzenleme formalite olmakta uygulamada kullanılmamaktadır. Keza evlilik birliğinden doğan uyuşmazlıklar için arabuluculuğa başvuru 4721 sayılı Türk Medeni Kanununda³⁰⁹ bulunmaktadır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m.195: “*Evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilirler. Hâkim eşleri yükümlülükleri konusunda uyarır; onları uzlaştırmaya çalışır ve eşlerin ortak rızası ile uzman kişilerin yardımını isteyebilir...*” şeklinde düzenlenmiştir.

³⁰³ RG. N. 27836 T. 4.2.2011

³⁰⁴ 7.6.2012 tarihli 6325 sayılı kanunun 35’inci maddesiyle, bu maddenin ikinci fıkrasına “sulha” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya arabuluculuğa” ibaresi eklenmiştir.

³⁰⁵ 22.7.2020 tarihli ve 7251 sayılı kanunun 14’üncü maddesiyle, bu fıkra da yer alan “sulha ve arabuluculuğa ibaresi”, “ sulh ve arabuluculuğun esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında aydınlatarak sulha ve arabuluculuğa şeklinde” şeklinde değiştirilmiştir.

³⁰⁶ RG. N. 24997 T. 18.01.2003

³⁰⁷ “ Aile mahkemeleri önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre esasa girmeden önce aile içindeki karşılıklı sevgi saygı hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanmadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir.” 4787 sayılı kanun m.7

³⁰⁸ “ ...Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,” 4787 sayılı kanun m.6 f.1

³⁰⁹ RG. N. 24607 T. 8.12.2001

Kanun maddesinde anlaşılacağı üzere uyuşmazlığın konusu ayırt edilmeden evlilikle ilgili bütün uyuşmazlıklarda arabuluculuğa başvuru düzenlenmiştir. Doktrinde bir görüşe göre hâkim arabulucu olarak düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla hâkime zorunlu arabuluculuk görevi yüklenmiştir. Kanaatimizce hâkim arabuluculuk yapmamalıdır. Zira arabuluculuk hâkimin görevi olmamaktadır. Uygulama da bu madde uygulanmamaktadır. Keza 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu³¹⁰ m.494 ve m.499 boşanma işlerinde sulh teşebbüsü bölümü 1963 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.³¹¹ Mülga³¹² Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m.494 ve m.499 da boşanma davası açılmadan önce tarafların sulh hâkimine gitmesi zorunlu olarak düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunda boşanma ve ayrılık davalarında zorunlu arabuluculuk bulunmaktadır. Fakat aynı kanunda tarafların sulh teşebbüsüne katılamayacak olması, müzakerenin faydasız olacağını önceden öngörülmesi halinde sulh teşebbüsü zorunlu olmamaktadır. Sulh teşebbüsünün başarısız olması halinde üç ay içinde dava açılması gerekmektedir. Zaten dava açılmazsa tarafların barıştığı kabul edilmektedir.

1086 sayılı Hukuk Uyuşmazlık Muhakemeleri Kanununda sulh teşebbüsünün ilgili maddelerinin ilgasının³¹³ nedeni olarak kurumun uygulamada fayda sağlamadığıdır. Aksine uygulamada külfete³¹⁴ neden olduğu gerekçe olarak gösterilmiştir. Kanunun yürürlükte olduğu dönemde yapılan araştırmalar sulh teşebbüsünün olumlu sonuçlarının olduğu gözlemlenmektedir. İlgili kanun maddelerinin ilgasının bir diğer nedeni uygulamada sulh teşebbüsüne formalite olarak bakılmasıdır. Diğer bir neden ise zaman kaybının olması gerekçe olarak sunulmaktadır. Keza gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak aile danışma merkezliği yönetmeliği³¹⁵ m.4 f.1 b. c³¹⁶ aile danışmanlığının ve m.4 f.1 c. b³¹⁷ aile danışmanının

³¹⁰ RG. N. 622, 623, 624 T. 2, 3,4 / 7/ 1927

³¹¹ Bu kurumun faydalı olmadığı gerekçesiyle yürürlükten kaldırılmasının iyi olmadığı, bundan dolayı düzenlemenin tekrar yapılması gerektiğini savunan bkz. Şakir Berki, Boşanma ve Ayrılık, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 32, S.1, s.147 dp. 21. Sulh teşebbüsünün kaldırılması veya davaya bakan hâkim tarafından sulh teşebbüsünün yapılması gerektiği yönünde görüş için; Ayan, s.128

³¹² <https://sozluk.adalet.gov.tr/m%c3%bclga> e.t. 01.02.2022

³¹³ <https://sozluk.adalet.gov.tr/ilga> e.t. 01.02.2022

³¹⁴ <https://sozluk.adalet.gov.tr/k%c3%bcfet> e.t. 01.02.2022

³¹⁵ RG. N 28401 T. 4.9.2012

³¹⁶ "Aile danışmanlığı: Aile bireylerinin içinde geliştikleri veya işlevlerini yerine getirdikleri aile sistemini veya ilişkide buldukları diğer sosyal çevreleri değerlendirmeye dayanan ve bu anlayıştan yola çıkarak bireylere, çiftlere veya ailelere sorunlarının çözümüne dönük değişime ve gelişime yönelik özel teknik ve stratejileri içeren hizmeti" Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği m.4 b. c

tanımı yapılmıştır. HUAK m.2 arabuluculuğun atanımı yapılmıştır. Doktrinde³¹⁸ bir görüşe göre; aile danışmanı aile arabuluculuğu yapamazlar. Bu görüş sahiplerine göre aile danışmanı ve aile arabuluculuğunun amaçları birbirinden farklıdır. Aile arabuluculuğunun amacı somut vakıa taraflar arasında uyuşmazlığı tespit edip tarafsız şekilde çözemeye çalışmakta, aile danışmanın amacı ise somut vakıa uyuşmazlığın taraflarını dinleyip tedavi etme amacı bulunmaktadır. Bir diğer fark ise aile danışmanı ve aile arabulucunun aldıkları eğitim birbirinden farklıdır. Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak aile danışma merkezi yönetmeliği m.14³¹⁹ aile danışmanlarının aldıkları eğitim düzenlenmiştir. Hukuk uyuşmazlık arabuluculuk kanunu m.22³²⁰ arabuluculuğun eğitimi düzenlenmiştir. İlgili kanunların maddelerinde görüldüğü gibi aile danışmanı ve arabulucunun almış oldukları eğitim ve görevleri farklıdır. Doktrindeki başka bir görüşe göre; aile danışmanı aile arabuluculuğu yapabilirler. Kanaatimizce aile danışmanı arabuluculuk yapamaz. Zira görev, kapsam aldıkları eğitim farklı olmaktadır. Hülasa düzenlenen hükümlerle arabuluculuk sisteme empoze edilmeye çalışıldığı aşikârdır. Nitekim doktrinde boşanma davasının arabuluculuk çözüm yoluna elverişli olup olmaması kapsamında farklı görüşler bulunmaktadır. Doktrindeki³²¹ bir görüşe göre boşanma davası arabuluculuk çözüm yoluna elverişli olmaktadır. Bu görüş sahiplerine göre boşanma davasının tarafların aralarında serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olduğunu savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanma davasının arabuluculuğa elverişli olduğu görüşünü savunmaktadırlar.

³¹⁷ “ Aile danışmanı: Merkezde aile danışmanlığı hizmetlerini yürütmek üzere bu yönetmelikte belirtilen eğitimi tamamlamış personel” Gerçek Kişiler ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Açılacak Aile Danışma Merkezleri Yönetmeliği m.4 b. b

³¹⁸ Mustafa\Serdar Özbek, “Avrupa konseyi bakanlar komitesinin aile arabuluculuğu konulu tavsiye kararı” dokuz eylül üniversitesi hukuk fakültesi dergisi, 2005, C. 7, S.2 s.80; Levent Börü, “Kadına Karşı Şiddete Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler” TBB, 2017, s.193

³¹⁹ “Sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, tıp, hemşirelik ve çocuk gelişimi alanlarında birinde en az dört yıllık lisans programlarından mezun olanlar. Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurulu veya Üniversitelerden biri tarafından uygun görülen en az üç yüz saati teorik ve en az otuz saati süpervizyon eşliğinde olmak üzere yüz elli saati uygulamalı toplam dört yüz elli saatlik aile danışmanlığı alanında bir eğitim programını başarıyla tamamladıktan sonra sertifika alanlar, aile danışmanı unvanını alabilirler.” Gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca açılacak aile danışma merkezi yönetmeliği m.14 f.1

³²⁰ “ Arabuluculuk eğitimi, hukuk fakültesinin tamamlanmasından sonra alınan arabuluculuk faaliyetinin yürütülmesiyle ilgili temel bilgileri, iletişim teknikleri, müzakere ve uyuşmazlık çözüm yöntemleri davranış psikolojisi ile yönetmelikte gösterilecek olan diğer teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimi ifade eder.” 28331 sayılı kanunu m. 22 f.1

³²¹ Duygu Dağlıoğlu, Aile Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, yıl 2020, C. 2, S. 2, 551-587;

Doktrindeki³²² bir görüşe göre boşanma davası arabuluculuk çözüm yoluna elverişli olmamaktadır. Bu görüş sahipleri boşanma davasının tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmadığını savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanma davasının arabuluculuğa elverişli olmamakta görüşünü savunmaktadırlar. Kanaatimizce boşanma davası arabuluculuk çözüm yoluna elverişli olmamaktadır. Zira HUAK m.1'e göre boşanma davası tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri kapsamının dışında olmaktadır. Keza boşanma davası anlaşmalı olmadığı sürece aile içi şiddet içermektedir. Keza boşanma davasının arabulucu da çözülmesi, toplumun sosyal-kültür ekonomik durumuna bakıldığı zaman taraflar açısından uygun olmamaktadır. Bu durumu HUAK m.1 “... *Aile içi şiddet içeren iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa uygun elverişli değildir.*” hükmü destekler nitelikte olmaktadır. Boşanma davasının görülmesinde gereken Türkiye Cumhuriyeti Anayasası³²³ m.41 düzenlenen ciddiyet, tarafsızlık, eşitlik ve zayıfların korunması nitelikleri arabuluculukla asla sağlanamamaktadır. Her ne kadar boşanma davasının arabuluculukla çözülmesi kanunlarla teşvik edilmeye çalışsa da; 1086 sayılı hukuk usulü muhakemeleri kanunu³²⁴ “ boşanma işlerinde sulh teşebbüsü” kurumunun kaldırılması boşanma davasının arabuluculuğa uygun olmadığını destekler nitelikte olmaktadır.

³²² Alper Uyumaz, Kemal Erdoğan, Aile Hukukundan Doğan Alternatif Çözüm Yolları, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, yıl 2015, S. 1,C.17, s.147;

³²³ RG. N. 17863 T. 9.11.1982

³²⁴ RG. N. 622, 623, 624 T. 2,3,4\7\1927

İKİNCİ BÖLÜM

MANEVİ TAZMİNAT

2.1. Manevi Tazminat Kavramı

2.1.1. Genel Olarak

Tazminatın kelime anlamı; zarar karşılığında ödenecek paradır.³²⁵ Diğer bir anlamı; maddi veya manevi zarara karşılık ödenen bedel, zarar ödencesi, hukuka aykırı olarak başkalarına verilen zararların ödetilmesi biçiminde müeyyidedir.³²⁶ Tazminat maddi ve manevi olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Tazminat, bir ceza olmamaktadır. Manevi tazminat, tazminatın türlerinden birisi olmaktadır. Manevi tazminat kişinin uğradığı manevi zarardan dolayı kişiye ödenen para anlamına gelmektedir.³²⁷ Manevi tazminat kavramının tanımı medeni kanunda yapılmamıştır. Keza 6098 sayılı borçlar kanunda³²⁸ da yapılmamıştır. Bilakis 818 sayılı borçlar kanununda³²⁹ zararın tanımı yapılmıştır. Doktrinde manevi tazminatın tanımını yapabilmek, açıklayabilmek için zarar kavramının açıklanması gerekmektedir. Zarar³³⁰ kelimesinin anlamı, bir şeyin, bir olayın yol açtığı kötü sonuç ve çıkar kaybıdır. Türk hukuk doktrininde zarar, dar ve geniş olmak üzere ikiye ayrılır; dar anlamda zarar kişinin malvarlığında meydana gelen eksilme olan maddi zarar³³¹, geniş anlamda zarar da kişinin malvarlığında meydana gelen eksilmenin yanında kişilik haklarında meydana gelen zarar anlamına gelmektedir.³³²

Hülasa zarar, mevcut vakiada kişinin malvarlığında meydana gelen maddi zarar³³³ veya kişilik haklarında meydana gelen manevi zarar³³⁴ şeklinde olabilmektedir. Manevi tazminatta manevi zarar önem arz etmektedir. Manevi zarar, haksız bir fiil sonucu kişinin şahıs varlığında(kişisel değerlerinde) uğradığı kayıpları ifade eder.³³⁵ Manevi zarara ilişkin birkaç Yargıtay kararına değinmek gerekirse; Yargıtay 9. HD. 15.12.2021

³²⁵ www.tdk.gov.tr e.t. 10.02.2022

³²⁶ https://sozluk.adalet.gov.tr/tazminat e.t. 10.02.2022

³²⁷ Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 26.Baskı, Ankara 2021, s.893; Kemal Oğuzman\ Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitapevi, 13. Baskı, istanbul2000, s.651;

³²⁸ RG. N. 27836, 4.2.2011

³²⁹ RG. N. 359, 29.04.1926

³³⁰ www.tdk.gov.tr e.t. 10.02.2022

³³¹ Mehmet Ünal, Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.35, S.1-4, 1978, s.398

³³² Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 26. Baskı, Ankara 2021, s.599

³³³ Eren s.605-610

³³⁴ Eren s.610-616

³³⁵ Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, 17. Baskı, s.322

tarifli kararında işyerinde uygulanan mobing manevi zarar olarak kabul etmiştir.³³⁶ Kişinin zarara uğraması sonucunda onun şahıs varlığında meydana gelecek zarar manevi zarardır.³³⁷ Yargıtay'ın manevi zarar kavramına ilişkin görüşü 26.02.2020 tarihli kararı bulunmaktadır.³³⁸

Bir insanın haysiyet ve şerefine veya vücut tamamıyetine (yaralanma ve dövülme gibi) tecavüz veya bir yakınıımızın öldürülmesi halinde, malvarlığımızda (ekonomik) bir azalma söz konusu olmadan, elem ve ızdırap duyarız; duyulan bu acının mameleki bir kayıpla ilgisi yoktur; bu saldırıdan dolayı ekonomik varlığımız da olumsuz bir değişme meydana gelmemiştir.³³⁹ İşte, mameleki karakteri olmayan ve sadece duygu ve his âleminde kalan bu arzu edilmeyen durumun da telâfisi gereklidir.³⁴⁰ Bize göre gerek doktrinde, gerekse mevzuatta yerleşmiş ve tutunmuş bir ifade olan “manevi tazminat” deyimini, uğranılan zararın, duyulan elem, ızdırap ve acıdan da öte, insan şahsiyetinin hür ve müstakil varlığında meydana gelen manevî ve kutsal bir kayıp olduğunu belirtmesi bakımından yerinde bir ifade tarzıdır.³⁴¹ Başka bir anlatımla manevi tazminat; somut olayda kişinin kişilik haklarında meydana gelen zararı, duyduğu elemi, acısını biraz olsun hafifletmek aynı zamanda kişinin kişiliğine karşı yapılan kaybın zararın karşılanması için zarar veren kişiden talep edilen tazminat anlamına gelmektedir.

Manevi tazminat kurumu, eski toplumlardan ziyade yeni ve modern toplumlar da gelişmiş ve uygulama alanı bulmuş bir kurumdur.³⁴² Manevi zarar miktarının belirlenmesi, bir yandan zarar görenin zararının telafisini, diğer yandan onun duyduğu ruhsal ve psikolojik acıyı tatmin ederek denkleştirmek amacı güttüğünden, parayla

³³⁶ “...psikolojik taciz olarak kabul edilen ve çalışanlara yönelik işyerinde gerçekteştirilen, belirli bir süre işyerinde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan, mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine ve özellikle sosyal ilişkilerine zarar veren, bireylerin yaşamlarına etkisi bakımdan çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşan, kasıtlı biçimdeki olumsuz tutum ve davranışlar bütünü olarak tanımlanan psikolojik taciz niteliğinde ki eylem, işlem...” Y. 9. HD. T. 15.12.2021, E. 2021\ 12218 K. 2021\ 16601, e.t: 10.02.2022

³³⁷ Fatma Nur Tekçe, Manevi Tazminat Davalarında Görevli ve Yetkili Mahkeme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22 S.3, 2016, s. 2628

³³⁸ “...manevi zarar, insan ruhunda kişinin iradesi dışında meydana gelen acı, ızdırap ve elem olarak ifade edilmektedir...” Y. HGK. T. 26.02.2020 E. 2017\1940 K. 2020\227 www.karararama.gov.tr e.t. 10.02.2022

³³⁹ Kemal Tahir Gürsoy, Manevi Zarar ve Tanzimi, Ankara üniversitesi hukuk fakültesi dergisi, C.30, S.1, 1973, s. 7

³⁴⁰ Gürsoy, s. 8

³⁴¹ Ünal, s. 401

³⁴² Ünal, s. 402

ölçülemez; sadece hâkim tarafından takdir edilir.³⁴³ Haksız bir eylem bazen sadece maddî veya sadece manevî bir zarar meydana getirdiği halde, bazen, aynı elem aynı zamanda hem maddî, hem de manevî zararı meydana getirebilir, meselâ, bir insanın yaralanmasında, haksız eylem sonunda sakatlanmasında, bu iki çeşit zarar birlikte mevcuttur.³⁴⁴

2.1.2. Manevi Zarar Kavramına İlişkin Görüşler

Manevi tazminat davasında manevi zarar kavramının önemli olduğu gibi boşanmanı eki niteliğinde olan manevi tazminat davasında da manevi zarar kavramı önem arz etmektedir. Doktrinde manevi zararın belirlenmesi için sübjektif görüş, objektif görüş ve karma görüş olmak üzere üç tane görüş mevcut olmaktadır. *Sübjektif görüş*³⁴⁵ sahiplerine göre kişinin kişilik haklarının zarar görmesi bundan dolayı kişinin üzülməsi, acı çekmesi gerekmektedir. Manevi zararın belirlenmesinde sübjektif görüş sahiplerine göre kriter manevi zarar sonucunda kişinin acı çekmesidir. Başka bir anlatımla kişi manevi zarar sonucunda acı çekmiyorsa mevcut vakıada kişi manevi zarara uğramamış sayılacaktır. Sübjektif görüş sahipleri ayırt etme gücü olmayan kişilerin ve tüzel kişilerin mevcut vakıada oluşan manevi zarardan dolayı acı çekemeyeceklerini savunurlar, bundan dolayı ayırt etme gücü olmayan kişilerin ve tüzel kişilerin mevcut vakıada oluşan manevi zararları söz konusu olamaz. Mevcut vakıada hâkimin kişilerin iç dünyasını bilmesi mümkün olmamakta fakat genel hayat tecrübesine dayanarak kişinin manevi zararını tespit edebilmektedir.

*Objektif görüş*³⁴⁶ sahiplerine göre kişilik haklarının zarar görmesi ve eksilmenin olması bundan dolayı kişinin üzülməsi ve acı çekmesi gerekmemektedir. Manevi

³⁴³ Gökhan Antalya, Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması- Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisidir, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22 S. 3, 2016, s. 222;

³⁴⁴ Gürsoy, s. 9

³⁴⁵ Şeref Ertaş, Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği ve Miktarının Tespiti, Prof. Dr. İlhan Postacı Oğluna Armağan, İstanbul 1990, s.65; Necip Koca Yusuf Paşaoğlu, Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler 1. Sempozyum Ankara 1977, s.145; Mustafa Faruk Mirhan Oğulları, Boşanma Hukukunda Manevi Tazminat yayımlanmamış yüksek lisans tezi; Tekçe, s.2638;

³⁴⁶ Ayşe Arat, 6098 sayılı Borçlar Kanunu m.58'e göre Manevi Tazminatın Belirlenmesine, 818 sayılı borçlar kanunu m.49\2 'nin kaldırılmasının etkisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003, S.3, s.188; Hülya Atlan, Beden Bütünlüğünün İhlalinde Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi, Ankara üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C.65, s.2675; Çiğdem Kırca, Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, Yargıtay Dergisi, 1999, S.3, s. 256; Pınar Çetin, Manevi Tazminat Davasının Hukuki Niteliği ve Özellikle Tazminat Miktarının Belirlenmesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, s.12; Esmâ Kırac, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre Ağır Bedensel Zarar Halinde Yakınların Uğradığı Manevi Zararın Hukuki Niteliğinin Belirlenmesi, İzmir barosu dergisi, s.11;

zararın belirlenmesinde objektif görüş sahiplerine göre kriter manevi zarar sonucunda kişinin acı çekmemesi olmaktadır. Başka bir anlatımla kişi mevcut vakıada oluşan manevi zarardan dolayı acı çekmek, üzüntü duymak zorunda değildir; manevi zarar maddi zarar gibi kişiden bağımsız olarak değerlendirilip ve hesaplanmaktadır.

*Karma görüş*³⁴⁷ sahiplerine göre mevcut vakıada kişinin kişilik haklarının zedelenmesi ve eksilmenin olması bunun sonucunda oluşan manevi zarardan kişinin acı çekmesi, üzüntü duyması gerekmektedir.

Türk doktrininde üç görüşü de savunan yazarlar bulunmaktadır. Bu üç görüşte aslında birbirini tamamlayan ve birbirinin devamı niteliğinde olan görüş olmaktadır. Bu üç görüşün manevi zararın belirlenmesinde ki kriterleri birbirinden farklı olmaktadır. Mevcut vakıadaki manevi zararın belirlenmesinde üç görüşte kullanılmaktadır. *Kanaatimizce* bir kişide mevcut vakıa sonucunda manevi zararın oluşması için kişinin acı çekmesi, üzülmesi gerekmektedir. Bundan dolayı manevi zarar kavramının belirlenmesinde sübjektif görüşe katılıyoruz.

2.1.3. Boşanmada Manevi Tazminat

Boşanmanın üç tane mali sonucu bulunmaktadır, bunlardan birisi boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat olmaktadır. Boşanmada manevi tazminatın konusu, başka bir anlatımla boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın konusu boşanma davasının nedeni ve boşanma davasına neden olan olaylardan dolayı eşlerin manevi zarara uğraması ve bu manevi zarar karşılığında karşı taraftan manevi zarar için tazminat talep etmektir. Boşanmada manevi tazminatın konusundaki manevi zararın boşanma sırasında olan olaylar sonucu oluşması gerekmektedir. Mevcut vakıa da evlilik birliğinden önce veya sonra olan olaylar da boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat talebi reddedilir.

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat da manevi zararın belirlenmesinde sübjektif görüş, objektif görüş ve karma görüş olmak üzere üç tane görüş³⁴⁸ vardır. Bu üç görüşe göre mevcut vakıada boşanma nedenlerine göre ve boşanma davasına neden olan olaylardan dolayı eşlerin gördüğü manevi zararın derecesi değişmektedir. Burada eşlerin sosyal-kültürel durumları, eğitim durumları vb. durumlar önem arz etmektedir.

³⁴⁷ Antalya, s. 229;

³⁴⁸ Yukarıda bk. s.53 vd.

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat boşanmayla birlikte talep edilebilir, boşanmadan sonra ayrı olarak manevi tazminat talep edilebilir. Her ikisinde de mevcut vakıanın özelliklerine göre manevi tazminatı hâkim takdir etmektedir.

2.2. Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği

Nitelik kelimesinin anlamı; bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, vasıftır.³⁴⁹ Bir diğer tanımı; bir şeyin veya kötü olma özelliği, kalitedir.³⁵⁰ Bir diğer tanımı; bireyi nesne veya yaşantının bir yönünü ötekilerden ayırt etmeye yarayan ve ölçülebilen özelliktir.³⁵¹ Tazminat kelime anlamı; zarar karşılığı ödenen paradır.³⁵² Tazminat, haksız fiil sonucunda zarar görenin uğramış olduğu maddi veya manevi zararın, zarar veren tarafından giderilmesi demektir.³⁵³

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatta, manevi zarar kavramı önem arz etmektedir. Manevi tazminat, şahsiyet haklarını ve bunlara bağlı değerleri muhafaza etmeye yönelik günümüz hukuk sistemlerinin üzerinde önemle durdukları hukuki bir yaptırım olan manevi zararın giderimidir.³⁵⁴

Hangi hallerde manevî tazminat istenebileceği gerek Medenî Kanunda, gerekse Borçlar Kanununda tahdidi (sınırlayıcı) surette gösterilmiştir (MK. 24/11, 25, 85, 126, 143, 305; BK. 47, 49).³⁵⁵ Bundan başka, özel kanunlar (5680 sayılı Basın Kanununun 33 üncü maddesi, sayılı Danıştay Kanununun 95 inci maddesi ile Ceza Kanununun 38 inci maddesi) da ayrıca hüküm ihtiva edebilirler.³⁵⁶

Doktrinde boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın hukuki niteliği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın hukuki niteliği bazı yazarlara göre haksız fiil eyleminden olmakta, bazı yazarlara göre haksız fiil eyleminden olmamaktadır.

*Of*³⁵⁷ a göre; manevi tazminatın hukuki niteliği haksız fiil eyleminden olmaktadır.

*Kılıçoğlu'na*³⁵⁸ göre; özel hukuk cezasıdır.

³⁴⁹ www.tdk.gov.tr e.t. 10.02.2022

³⁵⁰ www.tdk.gov.tr e.t. 10.02.2022

³⁵¹ www.tdk.gov.tr e.t. 10.02.2022

³⁵² www.tdk.gov.tr e.t. 10.02.2022

³⁵³ Turgut Akıntürk\ Derya Ateş Karaman, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 19. Baskı, Ankara 2012, s.92

³⁵⁴ Nuri Kahveci, Boşanma Sonucu Manevi Tazminat Olgusuna İslam Aile Hukuku Açısından Bir Yaklaşım, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 5 2005, s. 91

³⁵⁵ Gürsoy, s. 9

³⁵⁶ Gürsoy, s. 9

³⁵⁷ Emine Serin Of, Boşanma Davalarında Manevi Tazminat, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C. 3, S.10, s.254

*Başar'a*³⁵⁹ göre; manevi tazminatın hukuki niteliği karma nitelikli bir müessesedir. Başka bir anlatımla manevi tazminat müessesesinin hem özel hukuka ilişkin özellikleri hem ceza niteliği vardır.

Kanaatimizce boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın hukuki niteliği haksız fiil eyleminden kaynaklanan bir tazminat olmaktadır. Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın hukuki niteliği TMK m.24-25 de ve TMK m.174 f.2 düzenlenen özel bir tazminat türüdür.

2.3. Boşanmada Manevi Tazminatın Amacı

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın hukuki niteliği tartışmalı olduğu gibi amacı da tartışmalı olmaktadır. Doktrinde manevi tazminatın amacı konusunda telafi görüşü, tatmin görüşü, önleyici/caydırıcı(cezalandırıcı) görüşü, denkleştirme görüşü ve ceza görüşü olmak üzere beş tane farklı görüş³⁶⁰ bulunmaktadır.

*Tatmin görüşü*³⁶¹ sahiplerine göre manevi tazminatın amacı, kişinin somut olayda kişilik haklarının zedelenmesi sonucu oluşan manevi zarardan dolayı kişinin çektiği acının, üzüntünün belli miktarda parayla dindirilmesidir. Tatmin görüşünde asıl amaç manevi zarara uğrayan kişiyi belli miktar parayla teselli etmektir.

Ceza görüşü sahiplerine göre manevi tazminatın amacı, kişinin somut olayda kişilik haklarının zedelenmesi sonucu manevi zarardan dolayı kişinin çektiği acının üzüntü karşılığında bu durumdan sorumlu olan kişiden para alarak, sorumlu kişiyi cezalandırmaktır.

*Telafi görüşü*³⁶² sahiplerine göre manevi tazminatın amacı, kişinin somut olayda kişilik haklarının zedelenmesi sonucu manevi zarardan dolayı kişinin çektiği acıyı üzüntüyü telafi etme amacı vardır.

*Önleyici(caydırıcı)*³⁶³ görüş sahiplerine göre manevi tazminatın amacı, kişinin somut olayda kişilik haklarının zedelenmesi sonucu oluşan manevi zarar karşılığında hâkimin

³⁵⁸ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.323

³⁵⁹ Nur Başar, Genel Olarak Manevi Tazminatın Şartları ve Sonuçları, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.4, S.4, 1980, s.190

³⁶⁰ Görüşler hakkında detaylı bilgi bk. Fulya Erlüle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011; Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021

³⁶¹ Antalya, s.237;

³⁶² Erlüle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, s.446; Arat, s.193; Antalya s.237; Atlan, s.2663; Oğuz Sadık Aydos, Basın Yolu ile Kişilik Hakları İhlallerinde Manevi Tazminat, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.16, s.12; Kırca, s.256; Kemal Oğuzman\ Turgut Öz; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitapevi, 3.Baskı, İstanbul 2000, s.651;

belirleyeceği belli miktar paranın, toplumda kişilik hakları ihlallerini önleyici amacı vardır.

*Denkleştirme görüşü*³⁶⁴ sahiplerine göre manevi tazminatın amacı, kişinin somut olayda kişilik haklarının zedelenmesi sonucu oluşan manevi zararı belli miktar parayla veya başka bir yöntemle karşılanmasıdır.

Saldırıya uğrayan yönünden manevî tazminatın nasıl bir amaç takip ettiği, münferit (somut) durumlara ve davacının etkisi altında bulunduğu nedene göre, değişik olur.³⁶⁵ Bu neden (saik), saldırıyı malî külfete sokmak olabileceği gibi, bundan elde edeceği fayda ile sevinmek olabilir.³⁶⁶ Hülasa manevi tazminatın birçok amacı bulunmaktadır, kanaatimizce vakıanın özelliklerine göre manevi tazminatın işlevi değişmektedir.

2.4. Boşanma Manevi Tazminatın Şartları

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın; boşanma kararı verilmiş olması, talep edilmiş olması, kusur ve manevi tazminat isteyen tarafın kişilik hakları boşanmaya neden olan sebepten dolayı zedelenmiş olması olmak üzere dört tane şartı vardır.

2.4.1. Boşanma Kararı Verilmiş Olmalı

Boşanma kararının verilmiş olması, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın birini şartı olmaktadır. Boşanmanın olabilmesi için hukuken geçerli bir evliliğin mevcut olması gerekmektedir. Hukuken geçerli bir evliliğin³⁶⁷ olması için evlenme kurumunun şartlarının sağlanması gerekmektedir. Türk hukukunda evlenme kurumunun hukuki niteliği hakkında sözleşme görüşü, müessese görüşü, şart-tasarruf görüşü³⁶⁸ bulunmaktadır. Müessese görüş sahiplerine göre evlenme kurumu bu kurumu oluşturan kişilerden bağımsız bir varlığa sahiptir. Şart-tasarruf görüşü sahiplerine göre kişiler kendi iradeleriyle evlenme kurumunu oluştururlar fakat evlenme kurumunun mevcut

³⁶³ Antalya, s. 233;

³⁶⁴ Mustafa Faruk Mirhan Oğulları, Boşanma Hukukunda Manevi Tazminat, yayımlanmamış yüksek lisans tezi

³⁶⁵ Gürsoy, s.10

³⁶⁶ Gürsoy, s.10

³⁶⁷ Evlenmenin tanımı ayrıntılı bilgi: Akıntürk\ Karaman, Medeni Hukuk, s.236; Serkan Ayan, Evlilik Birliğinin Korunması, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2004, s.5 vd. ; Zafer Ergün, Boşanma Davaları, Adil Yayınevi, Ankara 2001, s.23; Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.59; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.9; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.419;

³⁶⁸ Ayrıntılı bilgi: Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.60; Sabiha Nur Uludağ, Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.419;

koşullarını değiştiremezler ve bu koşullar ile bağlıdırlar. Sözleşme görüşü sahiplerine göre evlenme kurumu kişilerin karşılıklı iradeleriyle oluşur. Kanaatimizce evlenme kurumunun hukuki niteliği hakkında sözleşme görüşüne katılıyoruz.

Türk hukuk sisteminde evlenmenin geçerli olması için medeni kanunumuzda şekli şartlar³⁶⁹ ve maddi şartlar³⁷⁰ ön görülmüştür. Medeni kanunda da düzenlenen maddi şartların bir kısmı evlenmenin geçerli olarak yapılabilmesi için gerekli şartlardır ki bunlara evlenme ehliyeti denir. Evlenme ehliyeti, ayırt etme gücü, evlenme yaşı ve yasal temsilcinin izni olmak üzere üç alt başlığa ayrılmaktadır. Medeni kanunda düzenlenen maddi şartların bir kısmı evlenmede bulunmaması gereken şartlardır ki bunlara evlenme engelleri denir. Evlenme engelleri kesin evlenme engelleri ve kesin olmayan evlenme engelleri olmak üzere iki alt başlığa ayrılmaktadır. Kesin evlenme engelleri de kendi içerisinde yakın hısımlık, akıl hastalığı mevcut evlilik olmak üzere üç alt başlığa ayrılmaktadır. Kesin olmayan evlenme engelleri de kendi içerisinde bekleme süresi ve bulaşıcı hastalıklar olmak üzere iki alt başlığa ayrılmaktadır. Medeni kanunumuzda düzenlenen şekli şartlar evlenmeden önceki işlemler, evlenme sırasındaki işlemler ve evlenmeden sonraki işlemler olmak üzere üç alt başlığa ayrılmaktadır.

Evlenmenin hukuken geçerli olması için medeni kanunumuzda düzenlenen evlenme ehliyetinin alt başlığı olan ayırt etme gücü TMK m.13³⁷¹ düzenlenmiştir. Evlenme kurumunun önemini ve amacını anlayabilmek için kişinin ayırt etme gücünün olması önemli ve gerekli olmaktadır. Evlenmenin hukuken geçerli olması için medeni kanunumuzda düzenlenen evlenme ehliyetinin alt başlığı olan yasal temsilcinin izni TMK m.126, TMK m. 127 ve TMK m.128 de düzenlenmiştir. Evlenme kurumunun kurulabilmesi için ergin olmayan kişiler için ve hakkında kısıtlılık kararı bulunan kişiler için yasal temsilcinin izni aranmaktadır. Evlenmenin hukuken geçerli olması için medeni kanunumuzda düzenlenen evlenme ehliyetinin alt başlığı olan evlenme yaşı TMK m.124 de düzenlenmiştir. Evlenme kurumunun önemini idrak etmek için evlenme yaşı önemlidir.

³⁶⁹ Ayrıntılı bilgi: Akıntürk\Karaman, Medeni Hukuk, s. 241; Sabiha Nur Uludağ, Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri yayımlanmamış yüksek lisans tezi; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.263; Öztan, Medeni Hukukun Temel kavramları, s.427;

³⁷⁰ Ayrıntılı bilgi: Akıntürk\ Karaman, Medeni Hukuk, s.237; Sabiha Nur Uludağ, Evlenmenin Hükümsüzlüğü Sebepleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.261; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.420;

³⁷¹ “ Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.” 4721 sayılı kanun m.13

Evlenmenin hukuken geçerli olmasını engelleyen kesin evlenme engelinin alt başlığı olan akıl hastalığı TMK m. 133 de düzenlenmiştir. Evlenme kurumunun niteliği gereği kişinin akıl sağlığının yerinde olması önem teşkil etmektedir. Evlenmenin hukuken geçerli olmasını engelleyen kesin evlenme engelinin alt başlığı olan yakın hısımlık TMK m.129 da düzenlenmiştir. Tarih boyunca diğer toplumlarda olduğu gibi günümüz toplumunda da evlenme kurumunun yakın akrabalar arasında yapılması etik olarak uygun görülmemiştir ki kanaatimizce de uygun değildir. Evlenmenin hukuken geçerli olmasını engelleyen kesin evlenme engelinin alt başlığı mevcut evlilik TMK m.130 da düzenlenmiştir. Türk hukuk sisteminde kişinin tekrar evlenmesi için önceki evliliğini hukuken sonlandırmış olması gereklidir.

Evlenmenin hukuken geçerli olmasını engelleyen kesin olmayan engelin alt başlığı bekleme süresi TMK m.132 de düzenlenmiştir. Kanunda düzenlenen sürenin dolmasıyla evlenmenin hukuken geçerli olmasını engelleyen durum ortadan kalkmış olur. Evlenmenin hukuken geçerli olmasını engelleyen kesin olmayan engelin alt başlığı bulaşıcı hastalıktır, burada amaç bulaşıcı hastalığın karşı tarafa geçmesini engellemektir fakat buna rağmen taraflar evlilik kurumunu oluşturmuşlarsa yapılan evlilik hukuken geçerlidir.

Evlenmenin hukuken geçerli olmasını sağlayan şekli şartların alt başlığı olan evlenmeden önceki işlemler TMK m. 134-144 de düzenlenmiştir. Türk hukuk sisteminde evlenmenin hukuken geçerli olması için şekli şartlara uyulması gerekmektedir. Evlenmenin hukuken geçerli olmasını sağlayan şekli şartların alt başlığı olan evlenme sırasındaki işlemler; tarafların evlenme iradelerini karşılıklı olarak beyanlarını, memur ve iki tanığın önünde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Evlenmenin hukuken geçerli olmasını sağlayan şekli şartların alt başlığı olan evlenmeden sonraki işlemler evlenme töreni bittikten sonra evlenme kütüğüne tescil edilerek, aile cüzdanı alınır.

Evlenme kurumu ile ilgili medeni kanundaki maddi ve şekli şartlar sağlandıktan sonra hukuken geçerli bir evlilik yapılmış olur. Türk hukuk sisteminde hukuken geçerli evliliğin boşanması söz konusu olur. Boşanma, evlilik birliğinin sonlanmasıdır.³⁷² Boşanma, henüz eşler hayatta iken bir eşin kanunda öngörülmüş olan sebeplerden birine dayanarak açacağı dava sonucunda evlilik birliğine hâkimin kararı ile son

³⁷² Yukarıda bk. s.3 vd.

verilmesidir.³⁷³ Fakat 4721 sayılı Türk medeni kanununda boşanma kavramının tanımı yapılmamıştır. Doktrinde boşanma ile ilgili yapılan tanımlar, boşanmanın uygulamadaki sonuçlarından yola çıkarak yapılmıştır. Boşanma da, irade ilkesi, kusur ilkesi, elverişsizlik ilkesi ve evlilik birliğinin temelinden sarsılması ilkesi olmak üzere dört tane ilke söz konusu olmaktadır.³⁷⁴

Hak kavramı,³⁷⁵ mevcut hukuk düzeninin toplumdaki bireylere sunmuş oldukları yetki ve yükümlülüklerdir. Yenilik doğurucu hak kavramı³⁷⁶ ise hak sahibine tek taraflı irade beyanıyla mevcut hukuki durumu değiştirebilme yetkisidir. Yenilik doğurucu hak kendi içinde kurucu yenilik doğuran haklar, değiştirici yenilik doğuran haklar ve bozucu yenilik doğurucu haklar olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Mevcut hukuki durumu tek taraflı irade beyanıyla³⁷⁷ sona erdirmeye bozucu yenilik doğurucu haklar denir. Türk hukukunda boşanma kurumu, bozucu yenilik doğuran hukuki bir işlemdir.

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın birinci şartı boşanma kararı verilmiş olması gerektiğidir. Bu durum TMK m.174 f.2 düzenlenmiştir. Bundan dolayı boşanma tazminatı talep edemezler. Mevcut evlilik birliği boşanma dışında başka bir nedenle sona ermişse bu durumda da TMK m.174 f.2 boşanmanın eki niteliğindeki manevi tazminat talep edilemez. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılmış fakat boşanma kararı verilmeden taraflardan birisi ölmüşse bu durumda; taraflar mahkemenin verdiği boşanma kararıyla değil ölüm nedeniyle boşanmış olurlar. Taraflar arasında boşanma ölüm nedeniyle olduğundan dolayı diğer taraf boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatı talebinde bulunulamaz. Keza ölen tarafın mirasçılara da, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılmaz. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası devam ederken taraflardan birisinin ölümü durumunda taraflar arasında ki kusur oranının belirlenmesi için ölen tarafın mirasçıları davaya devam edebilirler. Bu durum TMK m.181 f.2 de düzenlenmiştir.

³⁷³ Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.235

³⁷⁴ Yukarıda bk. s.5-6 vd.; Sinem Ezgi Büyük yıldız, Boşanmanın Mali Sonuçları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi;

³⁷⁵ Ayrıntılı bilgi: Kemal Gözler, Hukuka Giriş, Ekin Yayınevi, 14. Baskı, s.415; Mehmet Ayan, Medeni Hukuka Giriş, Mimoza Yayınevi, 6. Baskı, Konya 2011, s.87; İbrahim Ercan\ Mustafa Arıkan\ Tarık Gümüş\Mücahit Ünal, Genel Hukuk Bilgisi, s.115; Güriz, Hukuk Başlangıcı, s.49; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.55; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.62;

³⁷⁶ Ayrıntılı bilgi: Gözler, Hukuka Giriş, s.429; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.70;

³⁷⁷ Ayrıntılı bilgi: Gözler, Hukuka Giriş, s.435; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.47; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.89;

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat boşanmayla birlikte talep edilebileceği gibi boşanmadan sonra ayrı olarak da talep edilebilir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat boşanmayla birlikte talep edilirse; hâkim boşanmaya karar verdiğinde boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminata karar verir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat boşanmayla birlikte talep edilirse; hâkim boşanmaya değil ayrılığa karar verirse bu durumda boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminata karar vermez. Ayrılık süresi bitiminde boşanmaya karar verilmişse sonra boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talep edilebilir.

Evlenme aynı cinsler arasında yapılmışsa, evlenme resmi memur önünde yapılmamışsa veya evlenmek üzere nişanlılardan birisinin olumlu iradesini açıklamamış olması durumların da yapılan evlilik hukuken yok sayılmaktadır. Evlenmenin yokluğu³⁷⁸ durumunda boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talepte bulunulamaz. Evlenme kurumu şeklen meydana gelip bazı eksikliklerden dolayı sonradan ortadan kaldırılabilir bir evlilik söz konusu olduğunda bu tür evlenmelere evlenmenin butlanı denir. Evlenmenin butlanı,³⁷⁹ mutlak butlan ve nispi butlan olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Kanunda mutlak butlan nedenleri; ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk, yasak derecede hısımlık, akıl hastalığı ve mevcut evlilik olmak üzere dört tane olmaktadır. Kanunda nispi butlan ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, irade bozukluğu ve yasal temsilcinin izninin bulunmaması olmak üzere üç tane olmaktadır. Mutlak butlan ve nispi butlan sebepleri evliliği bitirmektedirler. Bu durumda evlilik sona erdiğinden dolayı boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebinde bulunabilirler. Bu durum TMK m. 156 da düzenlenmiştir.

2.4.1.1. Boşanma Kararının Verilmiş ve Kesinleşmiş Olması

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın talep edilmesi için mahkemenin boşanma kararı vermesi ve bu kararın kesinleşmesi gerekmektedir. Mevcut vakiada mahkemenin boşanma kararı vermiş olduğu karar nihai karar³⁸⁰ olmaktadır. Bu nihai

³⁷⁸ Ayrıntılı bilgi: Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.72; Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.204; Akıntürk\ Karaman, Medeni Hukuk, s. 263; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.300; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.459;

³⁷⁹ Ayrıntılı bilgi: Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.208; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.75; Akıntürk\ Karaman, Medeni Hukuk, s. 264; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.301; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.461;

³⁸⁰ Nihai karar ayrıntılı bilgi: Baki Kuru\Ramazan Arslan\Ejder Yılmaz, s.458-461;

kararın kesinleşmesi³⁸¹ gerekmektedir. Bir nihai karar, şekli ve maddi olmak üzere iki şekilde kesinleşebilir. Nihai kararın kesinleşmesinin amacı uyuşmazlığı kesin olarak çözmektir. Bir kararın şekli anlamda kesinleşmesi, başvurulabilecek kanun yolunun bulunmaması anlamına gelmektedir. Bir kararın maddi anlamda kesinleşmesi, kanun yoluna başvurularak değiştirilememesi, tekrar dava edilememesi ve sonraki davada bağlayıcı olması anlamına gelmektedir. Boşanma kararının kesinleşmesi, hem maddi hem şekli olarak kesinleşmesi anlamına gelmektedir. Kesinleşen hüküm kamu düzenine ilişkin ve usulü kazanılmış hakkın bir istisnası olmaktadır.

Boşanma kararının kesinleşmesiyle taraflar arasında ki bütün ekonomik, sosyal ilişki, evlilik birliğinin sonucu olan hak ve yükümlülükler son bulmaktadır. Boşanma kararı yabancı mahkeme tarafından verilmişse, bu durumda kararın Türk mahkemeleri tarafından tanınması ve kesinleşmesi gerekmektedir.

2.4.2. Talep Edilmiş Olması

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın ikinci şartı talep edilmiş olmasıdır. Medeni usul hukukunda tasarruf ilkesi³⁸² geçerli olmakta, başka bir anlatımla tarafların talebi olmadan hâkim bir davaya bakamaz. Tasarruf ilkesi tarafların yargılamanın başlangıcını, konusunu, sona ermesini belirleyebilme anlamına gelmektedir.³⁸³ Tasarruf ilkesi kişiye hakkının ihlali durumunda uyuşmazlığı yargı organına götürüp götürmeme hakkı verir.³⁸⁴ Keza mevcut uyuşmazlığın söz konusu olduğu davadan feragat etme hakkı da vermektedir. Nitekim talep olmadan mevcut uyuşmazlığın hâkim tarafından görülmesi hakkaniyetli olmamaktadır. Medeni usul hukukunun temel ilkelerinden birisi olan tasarruf ilkesinin sonucu bulunmaktadır. Bu durum 1086 sayılı hukuk usulü muhakemeleri kanunu³⁸⁵ m.72 düzenlenmiştir. Keza tasarruf ilkesinin istisnası³⁸⁶ bulunmaktadır.

Bu durum 6100 sayılı hukuk muhakemeleri kanunu³⁸⁷ m.24³⁸⁸ düzenlenmiştir. Boşanma nedeniyle manevi tazminata karar verilebilmesi için bu tazminat istenmiş

³⁸¹ Ayrıntılı bilgi: Pekcanitez \ Atalay\ Özkes, s.472-487; Ercan, s.506-509; Kuru\ Arslan\ Yılmaz, s. 666- 689

³⁸² Tasarruf ilkesi ayrıntılı bilgi: Pekcanitez\ Atalay\ Özkes, s.199-201; Ulu kapı, s.119; Kuru\ Arslan\ Yılmaz, s. 341

³⁸³ Ulu kapı, s.119; Pekcanitez\ Atalay\ özkes, s.199

³⁸⁴ Ulu kapı, s.119; Pekcanitez\ Atalay\ özkes, s.199

³⁸⁵ RG. N. 622, 623, 624, 18.06.1927

³⁸⁶ Ayrıntılı bilgi: Pekcanitez\ Atalay\ Özkes, s.202

³⁸⁷ RG. N. 27836, 4.2.2011

olmalıdır.³⁸⁹ Bu yönde Yargıtay 9. HD. 20.10.2014 tarihli kararı bulunmaktadır.³⁹⁰ Keza Yargıtay'ın bu yönde birçok kararı bulunmaktadır.³⁹¹

Burada boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatı talep eden kişi, manevi zarara uğrayan kişinin olması gerekir; manevi tazminatı üçüncü kişiler talep edemezler.³⁹² Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat da manevi tazminat talep eden taraf, tazminat miktarını mahkemeye bildirmek zorundadır.

2.4.2.1. Talebin Şekli

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebi, yazılı veya sözlü olarak yapılabilir. Medeni usul hukukunda yazılılık-sözlülük ilkesi³⁹³ geçerli olmaktadır. Toplumda herkesin okuma yazma bilmemesinden dolayı eskiden yargılama sadece sözlü olarak yapılırdı. Usul da sözlülük, yargılamanın daha hızlı canlı olmasını sağlamaktadır. Usul da yazılılık, yargılamanın kalıcı sistematik olmasını sağlamaktadır. Bundan dolayı usul da her ikisinden de vazgeçilemez. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebi, mahkemede sözlü olarak da talep edilebilmektedir. Manevi tazminat talebi mahkemede sözlü olarak talep edilirse, bu talebin mahkeme tutanağına geçirilmesi gerekir ve bu tutanak beyanda bulunan kişi tarafından imzalanmalıdır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebi yazılı olarak talep edilirse, beyan sahibi bu talebini dilekçe şeklinde(dava dilekçesi) yazarak mahkemeye sunabilir.

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebi, boşanma davasıyla birlikte talep edilebileceği gibi boşanma davasından sonra ayrı bir şekilde de talep edilebilir. Doktrinde her iki talep şekli açısından bir fark bulunmamaktadır. Keza uygulamada iki talebin şeklinin sonucu bakımından bir fark bulunmamaktadır.

³⁸⁸ "Hâkim, iki taraftan birinin talebi olmaksızın kendiliğinden bir davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz." 6100 sayılı kanun m.24\1

³⁸⁹ Nazif Kaçak, Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s. 30

³⁹⁰ "...hâkim tarafların talebi olmadan bir uyuşmazlığı kendiliğinden inceleyemez ve karara bağlayamaz. Kanunda açıkça belirtilmedikçe hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya icra takibini yapmaya zorlanamaz. Hâkim bir davada tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; talepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremez. Ancak duruma göre talepten daha azına karar verilebilir..." Y. 9. HD. E. 2012\38338 K. 2014\30347 e.t. 10.02.2022

³⁹¹ HGK 26.03.2014 E. 2013\637 K. 2014\397, 15. HD. 11.07.2019 E. 2019\1234, K. 2019\3335, 8. HD. 25.11.2020 E. 2018\7034, K. 2020\ 7565, 7. HD. 28.09.2021 E. 2021\3375 K. 2021\1197, 4. HD. 21.01.2019 E. 2016\14810 K. 2019\ 216, HGK 30.05.2018 E. 2017\2539 K. 2018\ 1149, 14. HD. 27.11.2017 E. 2016\16248 K. 2017\8822, HGK. 17.06.2015 E. 2015\1205 K. 2015\1605 www.karararama.gov.tr e.t. 10.02.2022

³⁹² Bu durumun istisnai hükmü ayrıntılı bilgi: Eren, s.901; aşağıda bk. s 71 vd.

³⁹³ Ayrıntılı bilgi: Ulu kapı, s.123; Pekcanitez\ Atalay\ özekes, s. 211;

2.4.2.2.Taleple Bağlılık

Medeni usul hukukunda taleple bağlılık ilkesi³⁹⁴ geçerli olmaktadır, başka bir anlatımla talep olmadan mahkeme boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminata hükmedemez. Bu durum HMK m.26³⁹⁵ da düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla manevi tazminat talebinde bulunulurken ne kadar miktar talep edilmişse, mahkeme talep edilen miktardan daha azına karar verebilir. Bilakis mahkeme talep edilen manevi tazminat miktarının daha fazlasına karar veremez. Talep üzerine hâkim, tazminatın gerekip gerekmediğini gerekiyorsa miktarını serbestçe takdir eder.³⁹⁶ Bu yönde Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.³⁹⁷

Boşanmanın ferileri den olduğundan davanın her safhasında dava dilekçesinde veya cevap layihasında ve başkaca surette mahkemeye sunulan layihalarla talep edilmesi mümkündür.³⁹⁸ O halde taraflar açtıkları boşanma davasında mevcut vakıya göre manevi tazminat talep etmemişlerse, hâkim resen belli miktarda manevi tazminata hükmedemez. Taraflar talep etmeden, mahkeme boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminata hükmedemez. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebi, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra yapılabilir.

2.4.3. Manevi Tazminat İsteyen Tarafın Kişilik Hakları Boşanmaya Neden Olan Sebeplerden Dolayı Zedelenmiş Olması

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın üçüncü şartı manevi tazminat isteyen tarafın kişilik hakları boşanmaya neden olan sebeplerden dolayı zedelenmiş olmalıdır.

³⁹⁴ Ayrıntılı bilgi: Kuru\ Arslan\ Yılmaz, s. 342

³⁹⁵ "Hâkim tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre talep sonucundan daha azına karar verebilir. Hâkimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümleri saklıdır." R.G. 4.2.2011 6100 sayılı kanun m.26

³⁹⁶ Nezir Elpe, Evlenme Boşanma ve Nafaka Hükümleri, Halk Evleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara 1976, s.95

³⁹⁷ 3. HD. 22.11.2021, E. 2021\6774, K. 2021\ 11815; 6. HD. 25.11.2021, E. 2021\4808 K. 2021\1790; 1. HD. 24.03.2021 E. 2020\2938 K. 2021\ 1734; HGK 18.03.2021 E. 2016\ 1589, K. 2021\305; 15 HD. 19.04.2021 E. 2021\732, K. 2021\1759; 4. HD 01.06.2021 E. 2021\939 K. 2021\2164; 3. HD. 02.06.2021 E. 2021\3302 K. 2021\ 5923; 15 HD. 03.06.2021 E. 2020\1914 K. 2021\2492; HGK. 30.09.2021 E. 2017\1983 K. 2021\1120 www.karararma.gov.tr et. 10.02.2022

³⁹⁸ Ömer Camcı, Boşanma Tazminat ve Yoksulluk Nafakası, 1. Baskı, s.99

2.4.3.1.Genel Olarak

Pozitif hukukumuzda ve 4721 sayılı Türk medeni kanununda kişilik haklarının tanımı yapılmamıştır. Doktrinde kişi kavramı³⁹⁹, hak ve borç sahibi olabilen varlık olarak tanımlanmaktadır. Medeni hukukta kişi, gerçek kişi ve tüzel kişi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Türk hukukunda kişilik sağ ve tam doğum ile başlar, ölümle son bulur. Doktrinde kişilik kavramı dar anlamda hak ehliyetini, geniş anlamda ise hem hak ehliyetini hem de fiil ehliyetinin kapsamı şeklinde tanımlanmaktadır. Doktrinde kişilik hakları ise bir kişinin sahip olduğu bütün haklar olarak tanımlanmıştır.

Kişilik haklarımız Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında⁴⁰⁰ belirtilmiştir. Bu durum kişilik haklarının ne kadar önemli olduğunun bir kanıtı olmaktadır. Kişilik hakkı⁴⁰¹ doğumla kazanılır, mutlak, kişiye bağlı haklardır ve ölümle son bulmaktadır. Kişilik hakkı, doğuştan kazanılmış kendisinin dahi vazgeçemeyeceği, herkese karşı ileri sürülebilen değerlerdir. Kişilik hakları, bir kişinin manevi değerlerini, maddi değerlerini ve iktisadi bütünlük değerlerini kapsamakta ve hukuken korumaktadır. Kişilik hakkı, kişiliğe bağlı dokunulmaz devredilmez ve vazgeçilmez haklardır. Mesela kişinin yaşam hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, mülkiyet hakkı, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, özel hayatın gizliliği ve güvenliği, yerleşme ve seyahat hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti, düşünce ve kanaat hürriyeti, toplantı hak ve hürriyeti ve hak arama hürriyeti kişilik haklarıdır. Kişilik hakları TMK m.24⁴⁰² de düzenlenmiştir. Burada belirtildiği gibi kişilik hakkı zedelenen, kişilik hakkının korunması talebinde bulunabilir.

2.4.3.2. Kişilik Haklarının Boşanmaya Neden Olan Sebeplerden Dolayı Zedelenmiş Olması

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasının şartlarından birisi manevi tazminat isteyen tarafın kişilik hakları boşanmaya neden olan sebeplerden dolayı zedelenmesi olduğundan dolayı; boşanmaya sebep olan olaylarda kişinin kişilik hakları zedeleniyorsa bu durumda kişi karşı tarafa manevi tazminat davası açabilir. Türk

³⁹⁹ Ayrıntılı bilgi: Akıntürk\ Karaman, Medeni Hukuk, s.107; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.223; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.129;

⁴⁰⁰ RG. N. 17863, 9.11.1982

⁴⁰¹ Ayrıntılı bilgi: Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.274 vd. ; Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.189 vd. ; Harun Bulut, Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, s. 13;

⁴⁰² "Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldıran kimse, hâkimden saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya a kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır." R.G. 8.12.2001 4721 sayılı kanun m.24 www.resmigazete.gov.tr

anayasamızda düzenlenen hak arama hürriyeti olan dava açma hakkı devredilmez, kişiye sıkı sıkıya bağlı olan haklardandır. Kişilik haklarının korunması TMK m.23 de düzenlenmiştir. Doktrinde kişilik haklarının içe karşı ve dışa karşı olmak üzere iki şekilde korunması⁴⁰³ söz konusudur. Kişilik haklarının içe karşı korunması, kişilik hakkının bizzat kendisine karşı korunması; dışa doğru korunması, kişilik hakkının başkalarından gelecek saldırılara karşı korumak anlamına gelmektedir.

Kişilik haklarının hukuken korunması TMK m.24 TMK m.25 de düzenlenmiştir. Keza kişilik hakları Türk Ceza Kanunu⁴⁰⁴ ve Türk Cumhuriyeti Anayasasının da korunma altına alınmıştır. Türk hukukunda kişiliğin dışa karşı korunması tespit davası, men davası, önleme ve tazminat davası olmak üzere dört farklı davayla korunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat, kişilik haklarının korunmasını sağlayan hukuki yollardan birisi olmaktadır. Başka bir anlatımla kişinin kişilik hakları boşanmaya neden olan olaylar sonucunda zedelendiğinde, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılabilmektedir. 4721 sayılı Türk medeni kanununa göre boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın açılabilmesi için boşanmanın nedeni olan mevcut vakıalar sonucunda kişinin kişilik haklarının ağır surette zedelenmesi şart değildir. Eşin kişilik haklarının zedelenmesine neden olan mevcut vakıanın evlilik birliği süresi içinde yaşanmış olması gerekmektedir. Evlilik birliğinin sona erdikten sonra kişilik hakkının zedelenmesi durumunda, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılmaz. Keza evlilik birliği başlamadan önce kişilik hakkının zedelenmesi durumunda, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılmaz.

Kişilik haklarının boşanmaya neden olan sebeplerden dolayı zedelenmesi sonucunda oluşan manevi zarar için doktrinde objektif teori, sübjektif teori ve karma teori⁴⁰⁵ olmak üzere üç tane teori bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın TMK m.25 f.4⁴⁰⁶ de hangi şartlarda devredilebileceği ve mirasçılara geçeceği düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası, miras bırakan ileri sürmedikçe mirasçılarında geçmez.⁴⁰⁷

⁴⁰³ Ayrıntılı bilgi: Akıntürk\ Karaman, Medeni Hukuk, s.147; Öztan, Medeni Hukukun Temel Kavramları, s.280;

⁴⁰⁴ RG. N 25611, 12.10.2004

⁴⁰⁵ Yukarıda bk. s.53 vd.

⁴⁰⁶ "Manevi tazminat işlemi karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez." R.G. 8.12.2001 4721 sayılı kanun m. 25 www.resmigazete.gov.tr

⁴⁰⁷ Aşağıda bk. s.71 vd.

2.4.4. Kusur

2.4.4.1. Genel Olarak

Kusur kelimesinin anlamı; eksiklik, noksan, özür, bozukluk, elverişsiz durumdur.⁴⁰⁸ Bir kişinin kusurunun olması için temyiz kudretine sahip olması gerekmektedir. Pozitif hukukumuzda temyiz kudretinin tanımı yapılmamıştır. Kusur kavramı, borçlar hukuku terminolojisine ait bir kavram olmaktadır. Türk hukuk sisteminde kişiler, haksız fillerinden dolayı sorumlu olmaktadır. Borçlar kanununun da haksız fiilin unsurlarından birisi olarak kusur BK m.49 f.1 de düzenlenmiştir. Borçlar kanununun da kusur kavramının tanımı bulunmamaktadır. Doktrin de kusur kavramının tanımında farklı görüşler bulunmaktadır.

*Feyzioğlu'na*⁴⁰⁹ göre kusur; genel olarak hukukun uygun görmediği bir davranışta bulunmaktır.

*Çalı' ya*⁴¹⁰ göre kusur; cemiyet hayatını düzenleyen hukuki nizamı muhalif harekettir.

*Kılıçoğlu'na*⁴¹¹ göre kusur; bir kimsenin hukuk düzeninin tasvip edilmeyen ve uygun bulunmayan davranış biçimidir.

*Eren'e*⁴¹² göre kusur; hukuka aykırı bir davranış veya hukuka aykırı bir fiildir.

*Reisoğlu'na*⁴¹³ göre kusur; kusur hukuka uygun olmayan, hukuk düzeninin kınadığı bir irade veya irade noksanıdır.

*Zevkliler\ Ertaş\ Havutçu\ Aydoğdu\ Cumalı oğlu*⁴¹⁴ a göre kusur; normal kişilerin hukuka aykırı davranışlarıdır.

Kanaatimizce kusur; kişinin hukuk düzenine uygun olmayan davranışı olmaktadır.

Doktrin de kusur kavramının tanımı konusundaki farklıların nedeni objektif kusur teorisi ve sübjektif kusur teorisi⁴¹⁵ olmak üzere iki tane teoriye dayanmaktadır. *Objektif kusur* teorisine göre; normal zekâyâ sahip bir kişinin aynı durum karşısında ki davranışının dışındaki davranış şekilleri kusur olarak tanımlamaktadır. *Sübjektif kusur*

⁴⁰⁸ www.tdk.gov.tr e.t. 11.02.2022

⁴⁰⁹ Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1977, 2.Baskı, s.178

⁴¹⁰ Murtaza Çalı, Haksız Fiilden Doğan Tazminat Tazminatı Hesaplama Usulleri Bunlarla İlgili Yargıtay Kararları, Gürsoy Basımevi, 1. Baskı, 1968 Ankara, s.3

⁴¹¹ Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.223

⁴¹² Eren, s.653

⁴¹³ Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 14. Baskı, İstanbul 2000, s.136

⁴¹⁴ Aydın zevkliler\Şeref Ertaş\ Ayşe Havutçu\ Murat Aydoğdu\ Emre Cumalı oğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler Borç İlişkisi, Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, 2. Baskı, İzmir 2013, s. 212

⁴¹⁵ Teoriler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Eren, s.654 vd., Aydın Zevkliler\ Şeref Ertaş\ Ayşe Havutçu\ Murat Aydoğdu\ Emre Cumalı oğlu, s.212 vd.

teorisine göre; ortalama zekâyâ sahip bir kişinin davranışı değil, bireyin ayırt etme gücü özel durumu değerlendirilerek mevcut vakıa karşısındaki davranışı kusur olarak tanımlanmaktadır.

2.4.4.2. Manevi Tazminat İstenen Taraf Daha Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasına neden olan mevcut vakıada manevi tazminat istenen tarafın daha kusurlu olması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında; manevi tazminat istenen taraf davalı, manevi tazminat isteyen taraf davacı olmaktadır. Boşanmada kusurla anlatılmak istenen, eşlerin evlilik birliğinde tüm yaşanan vakıalarda davacı tarafın kusuru değil, boşanmaya neden olan vakıada davalı tarafın kusuru olmaktadır. Kanunda kusurun derecesi belirtilmemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat da manevi tazminat istenen tarafın ağır kusurlu olması şartı bulunmamaktadır. TMK m.174 f.2⁴¹⁶ belirttiği gibi boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat da, davalı taraf daha kusurlu olmak zorundadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta, tarafların kusur oranını mahkeme tespit etmektedir. Bu konuda Yargıtay'ın 15.03.2004 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴¹⁷

2.4.4.3. Manevi Tazminat İsteyen Tarafın Boşanmada Kusursuz ya da Daha Az Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasına neden olan mevcut vakıada manevi tazminat isteyen tarafın boşanmada kusursuz ya da daha az kusurlu olması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasına neden olan mevcut vakıada manevi tazminat talep eden taraf kusursuzsa taraf manevi tazminat alabilir. Bu konuda Yargıtay'ın 11.12.2014 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴¹⁸ Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasına neden olan mevcut vakıada manevi tazminat isteyen tarafın daha az kusurlu olması durumunda manevi tazminat alabilir. Bu konuda

⁴¹⁶ "Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir." R.G. 8.12.2001 4721 sayılı kanun m.174 f.2 www.resmigazete.gov.tr

⁴¹⁷ "...hükmün tazminat ve yoksulluk nafakası yönünden temyizine gelince; boşanmaya neden olan olaylarda koca akıl hastası olduğundan kusuru bulunmadığı gibi eşini döven davacı kadın tamamen kusurludur. Türk medeni kanununun 174\1-2ve 175. maddeleri koşulları oluşmadığı halde yazılı şekilde tazminat ve yoksulluk nafakasının hükmolunması bozmayı gerektirmiştir..." Y.2. HD. T. 15.03.2004 2551-3178 (Genç Can, Boşanma Hukuku, s.706)

⁴¹⁸ Y. 2.HD. T. 11.12.2014 E.2014\8935 K.2014\25473 (genç can, boşanma tazminat ve nafaka hukuku, s.1045)

Yargıtay'ın 09. 11. 2021 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴¹⁹ Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat mevcut vakiada, manevi tazminat isteyen taraf ağır kusurlu veya tam kusurlu ise manevi tazminat talebi reddedilir. 4721 sayılı Türk medeni kanunu m.174 f.2 hükmüne göre boşanmaya neden olan olaydan dolayı kişilik hakkı zarar gören tarafın karşı taraftan manevi tazminat talep etmesi durumunda, manevi tazminat isteyen tarafın mevcut vakiada kusursuz veya daha az kusurlu olup olmaması mahkeme tarafından tespit edilmektedir.

2.4.4.4. Tarafların Eşit Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında, mevcut vakiada manevi tazminat isteyen taraf ve karşı tarafın eşit kusurlu olması durumunda manevi tazminat talep eden tarafa manevi tazminat verilmez. Yargıtay'ın 15.02.2005 tarihli kararına göre kendisine hakaret eden eşine şiddet uygulayan tarafların durumu mevcut vakiada eşit kusurlu⁴²⁰ kabul edilmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında tarafların kusurlarının eşit olup olmadığının kriteri medeni kanunumuzda bulunmamaktadır. Mahkemede tarafların eşit kusurlu olup olmadıkları, mevcut vakianın özelliklerine göre belirlenmektedir. Yargıtay'ın 25.04.2005 tarihli kararına göre her iki tarafında başkalarıyla evliymiş gibi hayat yaşamaları durumu mevcut vakiada eşit kusurlu⁴²¹ kabul edilmiştir. Keza Yargıtay'ın 27.10.2021 tarihli kararına göre kadını güven sarsıcı davranışta bulunması ve hakaret etmesi, erkeğin eviyle ilgilenmediği tatile gitmesi mevcut vakiada taraflar eşit kusurlu⁴²² kabul edilmiştir. Eşit kusur konusunda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁴²³

⁴¹⁹ Y. 3. HD. T. 09.11.2021 E. 2021\6015 K. 2021\11093 www.karararama.gov.tr e. t. 11.02.2022

⁴²⁰ "...Türk medeni kanunun m.174 f.2 göre; boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu diğer taraftan manevi tazminat talep edebilir. Toplanan delillerden davalı kadının kocasına "...şerefsiz, pezevenk, sen erkek değilsin..." dediği davacının da davalıyı dövdüğü ve defol git diyerek babasının evine bıraktığı anlaşılmaktadır. Boşanmaya sebep olan olaylarda, tazminat isteyen kadın kusursuz ya da az kusurlu olmayıp, eşit kusurludur. Bu durumda kadın yararına manevi tazminata hükmolunamaz. İsteğin reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Y. 2. HD. T. 15.02.2005 E. 67-2066 (Genç Can, Boşanma Hukuku, s. 704)

⁴²¹ "...evlilik birliğinin temelinden sarsılmasına neden olan olaylarda başkalarıyla karı koca gibi yaşayan davacı koca ve davalı kadın eşit kusurludur. Türk medeni kanunun m.174 f.2 koşulları oluşmamıştır. Davalının manevi tazminat isteminin reddi gerekirken, yazılı şekilde kabulü bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 2. HD. T. 25.04.2005 E. 4847-6742 (Geç Can, Boşanma hukuku, s. 704)

⁴²² "...evlilik birliğini temelinden sarsılmasına sebep olan olaylarda güven sarsıcı davranışlarda bulunduğu, hakaret ettiği vakialar nedeniyle kadının az kusurlu, eviyle ilgilenmediği eşine ölmediğin sürece beni arama dediği ve tatile gittiği nedeniyle erkeğin ağır kusurlu olduğuna karar verilmiş ise de; erkeğin bölge adliye mahkemesince kabul edilen ve gerçekleşen kusurları ile kadının kabul edilen ve temyiz edilmeyerek kesinleşen kusurlu davranışlarına göre boşanmaya sebep olan olaylarda tarafların eşit kusurlu olduklarının kabulü gerekir. o halde davalı karşı davacı erkeğin ağır, davacı karşı davalı

2.5. Manevi Tazminatın Miktarı

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın miktarı konusunda sabit rakam bulunmamaktadır. Hâkim, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında mevcut vakianın özelliklerine ve hakkaniyete uygun olarak manevi tazminat miktarını belirlemektedir.⁴²⁴ Bu yönde Yargıtay'ın 20.09.2021 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴²⁵ Hâkim, TMK m.4 dayanarak takdir yetkisini kullanmaktadır.⁴²⁶ Hâkim mevcut vakıada; saldırıyı teşkil eden eylem ve olayın özelliği, kişilik hakları zedelenen tarafın ekonomik ve sosyal durumunu ve kusuru bulunup bulunmadığını ve varsa kusur derecesini, kişilik haklarına saldırı da bulunanın kusur derecesi ekonomik ve sosyal durumu, tarafların sıfatını işgal ettikleri makamı ve diğer sosyal ve ekonomik durumlarını, ülkenin ekonomik koşullarını, olayın ağırlığının tarihini, paranın satın alma gücünü, adalete uygun olup olmadığını, manevi tazminatın makul oranda olmasını, bir tarafın zenginleşmesine yol açacak sonuçlar doğurmamasını, ölçülülük ilkesine uygun manevi tazminatın amacına uygun olması kriterlerini manevi tazminatın miktarını belirlerken göz önünde bulundurmaktadır.

Tazminat miktarının takdirinde saldırının ve doğan zararın ağırlığı da esas alınmalıdır.⁴²⁷ Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat da manevi tazminat miktarının mevcut vakianın özelliklerine göre değişmesi durumunu BK m.58 ve BK m.56 özetler nitelikte olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat da hâkim manevi tazminat miktarı olarak sadece paraya hükmedebilir. Bu durum TMK m.174 f.2 de düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta, mahkeme talep edilen miktarın daha azına karar verebilir fakat daha fazlasına karar verememektedir.

kadının az kusurlu olduklarının kabulü doğru olmamış ve bozmayı gerektirmiştir. Yukarıda 2. bente açıklandığı üzere boşanmaya sebep olan olaylarda taraflar eşit kusurludur..." Y. 2. HD. 27.10.2021 E. 2021\6453 K. 2021\7822 www.karararama.gov.tr e. t. 11.02.2022

⁴²³ Y. 2. HD. T. 02.11.2021 E. 2021\4564 K. 2021\8033; Y. HGK. T. 14.09.2021 E. 2017\2413 K. 2021\996; Y. 2. HD. 16.09.2021 E. 2021\4629 K. 2021\6098; Y. 2. HD. T. 14.09.2021 E. 2021\4444 K. 2021\6028; Y. 2. HD. T. 14.09.2021 E. 2021\4868 K. 2021\6037 www.karararama.gov.tr e. t. 11.02.2022

⁴²⁴ Ayrıntılı bilgi için: Kübra Demir, Manevi Tazminatın Belirlenmesine Genel Bir Bakış, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, C.8, s.79

⁴²⁵ "...hâkim belirlemeyi yaparken somut olayın özelliğini, zarar görenin ve zarara yol açanın ekonomik ve sosyal durumunu, paranın alım gücünü, maluliyet oranını, ölüm ya da beden gücü kaybı nedeniyle duyulan ve ileride duyulacak elem ve ızdırabı gözetmelidir..." Y.6.HD. T. 20.09.2021 E. 2021\188 K. 2021\203 www.karararama.gov.tr e.t. 11.02.2022

⁴²⁶ Ayrıntılı bilgi için: Erlüle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre, Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat s. 347-357

⁴²⁷ Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, Kişilik Hakkının İhlalinde Manevi Tazminat, Terazi Hukuk Dergisi, C.11 S.115, 2016, s. 50

2.6. Manevi Tazminatın Üçüncü Kişilerce Talep Edilmesi

Bir kişinin ağır bedensel zarara uğraması halinde zarar görenin yakınları başka bir anlatımla mevcut vakıanın üçüncü kişileri manevi tazminat talebinde bulunabilmektedirler. Keza bir kişinin ölümü halinde ölenin yakınları başka bir anlatımla mevcut vakıanın üçüncü kişileri manevi tazminat talebinde bulunabilmektedirler. Bu durum borçlar kanununda⁴²⁸ düzenlenmiştir. Bir kişinin mevcut vakıa sonucunda kişilik hakkının zedelenmesi⁴²⁹ durumunda zarar gören manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Bu durum borçlar kanununda⁴³⁰ düzenlenmiştir. Bunun için kişilik hakkının zedelenmiş olması, manevi zararın olması, hukuka aykırı bir fiilin olması, illiyet bağının olması ve kusurun olması gerekmektedir. Keza boşanmaya neden olan mevcut vakıada kişilik hakkı⁴³¹ zedelenen taraf, diğer taraftan boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Hülasa boşanma davasının taraflarından kişilik hakkı zedelenen taraf, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir.

Doktrinde manevi tazminat talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı olup olmaması kapsamında farklı görüşler bulunmaktadır. *Doktrinde*⁴³² bir görüşe göre manevi tazminat talebi kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre manevi tazminat kişinin mevcut vakıada meydana gelen manevi zararını telafi etmek, acısını biraz olsun dindirmek amacı bulunmaktadır. Bundan dolayı manevi tazminat talebi mirasçılara geçemez ve devredilemez. Zira manevi tazminat talebinin devredilmesi veya mirasçılara geçmesi durumunda, manevi tazminatın amacı gerçekleşmemiş olmaktadır. *Doktrinde*⁴³³ bir görüşe göre manevi tazminat talebi kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olmamaktadır. Bu görüşü savunanlara göre manevi tazminat talebi mameleki⁴³⁴ nitelikte alacak hakkı olmaktadır. Bundan dolayı manevi tazminat talebinin devredilebileceği ve mirasçılara geçebileceğini savunmaktadırlar. *Doktrinde bir görüşe göre* manevi tazminat talebi kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olmakta fakat

⁴²⁸ "Ağır bedensel zarar veya ölüm halinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir." 6098 sayılı kanun m.56\2

⁴²⁹ Yukarıda bk. s.57 vd.

⁴³⁰ "Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarar karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir." 6098 sayılı kanun m. 58\1

⁴³¹ Ayrıntılı bilgi için yukarıda bk. s. 64 vd. ; Harun bulut, Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, beta yayınevi 1. Baskı, İstanbul 2007, s.13-19; Erlüle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, s. 95-97

⁴³² Mustafa Faruk Mirhan Oğulları, Boşanma Hukukunda Manevi Tazminat, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi;

⁴³³ Eren, s.902;

⁴³⁴ Ayrıntılı bilgi: Turhan Yüce, Medeni Hukukumuzda Manevi Tazminat, Adalet Dergisi, S.3, 1952, s.401;

devredilmesi ve mirasçılara geçmesi durumunda, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olma özelliği sona ermektedir. Doktrinde bu görüşe karma görüş denilmektedir. Bu görüşü savunanlara göre zarar görenin manevi tazminat isteme iradesini ileri sürmesi açıklaması şartıyla devredilebilir ve mirasçılara geçebilmektedir. Türk medeni kanunda karma görüş kabul edilmiştir. *Kanaatimizce*, zarar görenin manevi tazminat isteme iradesini ileri sürmesi şartıyla devredilebilir veya mirasçılara geçebilmesi gerekmektedir. Bu yönde Yargıtay'ın 21. HD 22.02.2007 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴³⁵

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat üçüncü kişiler tarafından talep edilemez. Bu durumun istisnası bulunmaktadır. Bu durum TMK m.25\4⁴³⁶ de düzenlenmiştir. Bu düzenleme 1912 tarihli İsviçre medeni kanunundan alınmıştır. Buna göre kişi boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat, zarar gören kişi tarafından ileri sürülmüş daha sonra zarar gören kişi ölmüşse, bu durumda zarar görenin mirasçılara geçer⁴³⁷. O halde zarar gören kişi boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasını ölmeden önce talep edilmişse, zarar görenin mirasçıları boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasına devam edebilmektedirler. Başka bir anlatımla zarar gören kişi tarafından boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat ileri sürülmüş daha sonra zarar gören kişi ölmüşse, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat zarar görenin mirasçılara geçer. Burada "...ileri sürülmüş..." kavramı dava açmak olarak anlaşılmalıdır.⁴³⁸ Anlatılmak istenen zarar görenin iradi eylemi olmaktadır.

⁴³⁵ " ...Manevi tazminat isteme hakkı, kural olarak zarar görene ait bir haktır. Ancak zarar gören ölmeden önce dava açmış veya dava açma iradesini izhar etmiş ise manevi tazminat isteme hakkı mirasçılara intikal eder. Mirasçılar açılmış davaya devam edebilir veya dava henüz ikame edilmemiş ise bizzat dava açabilirler." (Fulya Erlüle, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, s.444)

⁴³⁶ "Manevi tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez." 4721 sayılı kanun m.25\4

⁴³⁷ Ayrıntılı bilgi için: Eren, s.901-905; Erlüle 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat s. 440-447;

⁴³⁸ Ayrıntılı bilgi için TMK m.25\4 gerekçesi: "...madde bu şekliyle manevi tazminat istemlerinin hak sahibi tarafından ileri sürülmemesine rağmen ölümü halinde mirasçılara intikal etmesini kabul etmiştir. Böyle bir çözüm tarzının manevi tazminat istemlerinin niteliğiyle bağdaştırılması mümkün değildir. Zira manevi tazminat istemleri ileri sürülmediği sürece kişilik hakkına yönelik saldırıdan elde edilen kazancın istem hakkının başkasına intikal etmesi düşünülemez. Böyle bir istem ileri sürüldükten sonra, malvarlığı niteliği kazanabilir ve miras yoluyla intikal edebilir. Nitekim bu gerçeği göz önünde tutan İsviçre Medeni Kanununun 93. maddesi 2. fıkrası 'manevi tazminat isteminin ileri sürülmedikçe miras yoluyla intikal edemeyeceğini' kabul etmektedir. Buna uygun olarak maddenin dördüncü fıkrası yeniden kaleme alınıp değiştirilmiştir. Bu değişikli sonucu olarak manevi tazminat istemlerinde iki nitelik önemle vurgulanmıştır. a) Manevi tazminat istemlerinin bir başkasına devredilebilmesi için bundan sorumlu olan kişi ya da kişilerin bu istemi kabul etmeleri gerekir. b) Manevi tazminat istemlerinin miras yoluyla mirasçılara geçebilmesi için, kişilik hakları saldırıya uğrayan kişinin tazminat istemini ileri sürmüş olması gerekir. Maddeye göre ileri sürmenin mutlaka dava yoluyla gerçekleşmesi şart olmayıp saldırıya

İleri sürülmüş kavramının tanımı kanunda bulunmamaktadır. Bunun sonucu olarak zarar görenin iradi eylemini yazılı veya sözlü olarak nasıl açıklayacağı doktrinde eleştiri konusu olmuştur. Zarar görenin iradi eylemi ölmeden önce ileri sürüldüğü zaman, zarar görenin mirasçıları boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasını açabilmektedirler.

Bir diğer istisnai durum zarar gören karşı tarafın kabulü olmadıkça boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasını üçüncü kişilere devredemez. Başka bir anlatımla zarar gören karşı tarafın kabul edilmesi şartıyla boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatı üçüncü kişilere devredebilir. Hülasa boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat TMK m.25\4 şartların sağlanması koşuluyla üçüncü kişiler tarafından talep edilebilmektedir. Nitekim manevi tazminat talebinin mirasçılara geçmesi veya üçüncü kişilere devredilmesi kapsamında Türk borçlar kanunda hüküm bulunmamaktadır. İlgili konu Türk medeni kanunda düzenlenmiştir.

2.7. Zina Durumunda Aldatılan Eşin Üçüncü Kişiden Manevi Tazminat Talep Etmesi

Zinanın kelime anlamı, aralarında evlilik bağı olmayan kişiler arasındaki cinsel ilişkidir.⁴³⁹ Zinanın evli olmak, başkasıyla cinsel ilişkiye girmek ve kusurlu olmak üç tane şartı bulunmaktadır. Zina Türk Medeni Kanunumuzda özel boşanma sebeplerinden birisi olmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde bu konu detaylı biçimde incelenmiştir.⁴⁴⁰ Zina durumunda aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep edilmesini örnekle açıklayacak olursak; A kişisi ile B kişisi evli olmaktadır. A kişisi B kişisini, C kişisi ile aldatmaktadır. Aldatılan B kişisi C kişisinden manevi tazminat talep edip edemeyeceği söz konusu olmaktadır.

Doktrinde zina durumunda aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep etmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. *Doktrinde* bir görüşe göre zina durumunda aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep edebileceği savunulmaktadır.⁴⁴¹ *Doktrinde* bir görüşe göre zina durumunda aldatılan eşin üçüncü

uğrayan kişinin bunu ortaya koyan ve kanıtlanabilen hür iradesi yeterli görülmüştür. madde bu konuda, dava şartını öngören kaynak kanundan ayrılmıştır.”<https://app.e-uyar.com/gerekce/index/>

⁴³⁹ www.tdk.gov.tr e.t. 12.02.2022

⁴⁴⁰ Yukarıda bk. s.17 vd.

⁴⁴¹ Bilgehan Çetiner, Aldatılan Eş Manevi Tazminat Talep Edebilir mi? ,İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.15, s.528;

kişiden manevi tazminat talep edemeyeceği savunulmaktadır.⁴⁴² *Doktrinde bir görüşe göre* zina durumunda aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talebinde üçüncü kişinin kötü niyetli olup olmadığına bakmak gerektiği savunulmaktadır.⁴⁴³ Bu görüşü savunan yazarlar mevcut vakiada üçüncü kişi birlikte olduğu kişinin evli olduğunu bildiği halde ilişki yaşıyorsa TBK m.49\2 ve TBK m.58'e dayanarak üçüncü kişiden manevi tazminat talep edilebileceği görüşü savunulmaktadır. Bu konuda Yargıtay'ın 06.07.2018 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴⁴⁴ İlgili karar 08.12.2018 tarihinde Resmi Gazete de yayımlanmıştır.⁴⁴⁵ İlgili kararda karşı oy bulunmaktadır.⁴⁴⁶ Kararda karşı oyların gerekçesi⁴⁴⁷ usul yönünden ve esas yönünden açıklanmaktadır.

Yargıtay'ın 08.12.2018 tarihinden itibaren zina durumunda aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talebi reddedilmiştir.⁴⁴⁸ Sadakat yükümlülüğünün ihlali durumunda eş, diğer taraftan manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Başka bir

⁴⁴² Rona Serozan, Evlilik Birliğinde Sadakat Yükümlülüğüne Aykırılıktan Tazminat Talebine Yer Olabilir mi?, İKÜHFD, prof. Dr. Turhan Esener'e armağan özel sayısı, C.15, s. 456; Etem Saba Özmen\ Gülşah Vardar Hamamcıoğlu, evli kişiyle birlikte olan kadına\erkeğe yöneltilen manevi tazminat talebi ve özellikle konuya ilişkin Yargıtay kararı üzerine düşünceler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, C.22, s.2375;

⁴⁴³ Emel Badur\ Gamze Turan Başara, Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.65, s. 103-133; Reyhan Demircioğlu, aldatılan eş tarafından üçüncü kişiye yöneltilen manevi tazminat taleplerinde hukuka aykırılık unsuru, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.65, s.716;

⁴⁴⁴ "...evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunamayacağına ..." Y.İ.B.G.K. T. 06.07.2018 E. 2017\5 K. 2018\7;

⁴⁴⁵ RG. N. 30619 T. 08.12.2018

⁴⁴⁶ YİBGK. T. 06.07.2018 E. 2017\5 K. 2018\7

⁴⁴⁷ "...evlilik birliği devam ederken eşlerden biri ile evli olduğunu bilerek birlikte olan üçüncü kişiye karşı diğer eşin manevi tazminat isteminde bulunamayacağı şeklinde sonuçlanan ve böylece hak arama hürriyetini engelleyen içtihadı birleştirme kararı öncelikle T.C. Anayasasının 'hakların korunması ile ilgili hükümler' 'hak arama hürriyeti' başlıklı 36. maddesinin... âmir hükmüne açıkça aykırıdır... aldatılan eşin üçüncü kişiye yönelik talebinin hukuki dayanağı haksız fiil sorumluluğundan kaynaklanmaktadır... aile sadece mensubu olan kişiler için değil toplum içinde önemlidir... böylesi öneme sahip aile kurumuna mensup eşlerden biriyle, evli olduğunu bilerek kurulan duygusal ve cinsel ilişkinin aile kurumuna ve onun mensubu olan kişilere zarar vereceği kaçınılmazdır. Bu durumu bilerek ilişkiye giren kişinin bu sonucu öngörmemiş olması düşünülemez. Bu nedenle evli kişilerle ilişki kurmak ve birlikte yaşamak uzun süre suç sayılmış ve aile kurumu bu yolla da korum altına alınmak istenmiştir. Bu tür eylemlerin anayasa mahkemesinin iptal kararları ve daha sonraki yasal düzenlemeler sırasında suç olmaktan çıkarılmış olması bu fiilin ahlaka aykırılığını ve dolayısıyla haksızlığını da ortadan kaldırmamaktadır. Zira bir eylemin ceza kanuna göre suç teşkil etmemesi ve müeyyidesinin düzenlenmemiş olması borçlar hukuku hükümlerine göre ahlaka ya da hukuka aykırı olarak kabul edilmesine engel teşkil etmemektedir. Diğer taraftan esasen eşin evlilik birliğinin gerektirdiği sadakat yükümü bulunmakla birlikte, onun evli olduğunu bilen ve buna rağmen onunla birlikte olan kişinin de eşin sadakatsizlik eylemine bu haksız fiili ile katıldığı, böylece birlikte ve müteselsilen sorumlu olduklarında kuşku bulunmamaktadır. Böylece evli bir kimsenin evlilik dışı birlikteliği, diğer eşin sosyal kişilik değerlerine saldırı niteliğinde olduğu gibi bu eyleme katılan kişinin fiilide bundan ayrı düşünülemez. Dolayısıyla bu eyleme, evliliği bilerek katılan kimsede diğer eşin uğradığı zarardan sorumludur..." RG. N. 30619 T. 08.12.2018

⁴⁴⁸ YHGK. T. 27.11.2018 E.2017\1426 K. 2018\1789; Y.4.HD. T. 15.05.2019, E. 2019\1011 K. 2019\2823 www.karararama.gov.tr e.t. 12.02.2022

anlatımla zina durumunda aldatılan eş, diğer taraftan manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. *Kanaatimizce* zina durumunda aldatılan eş üçüncü kişiden manevi tazminat talebinde bulunamaz. Mevcut vakıada zina durumunda üçüncü kişi söz konusu olan evlilik birliği devam ederken birlikte olduğu kişinin evli olduğunu bile bile birlikte oluyorsa bu durumda; aldatılan kişi üçüncü kişiden manevi tazminat talebinde bulunabilmektedir. Zira üçüncü kişinin eyleminde bir kasıt bulunmakla beraber haksız fiil sorumluluğu oluşmakta, keza eylem ahlaka aykırı olmaktadır. TBK m.49\2 dayanarak zina durumunda üçüncü kişi birlikte olduğu kişinin evli olduğunu bile bile birlikte oluyorsa bu durumda oluşan zararı gidermekle yükümlüdür. Nitekim zina durumunda aldatılan eşin üçüncü kişiden manevi tazminat talep etmesi konusunda Yargıtay İçtihatları Birleştirme Genel Kurulunun 06.07.2018 tarihli kararına katılmıyoruz.

2.8.Manevi Tazminatın Ödeme Şekli

2.8.1.Genel Olarak

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası açılmış, mahkeme uygun bir manevi tazminata hükmettikten sonra manevi tazminatın ödeme biçimine geçilmektedir. Bir mahkeme kararı aynen veya nakden olmak üzere iki şekilde ödenebilmektedir. Aynen ödeme, bir borcu para ile değil mal veya herhangi bir nesne değeriyle ödeme anlamına gelmektedir. Nakden ödeme ise bir borcu para ile ödeme anlamına gelmektedir. Aynen ve nakden ödeme biçiminde mahkemenin hükmettiği tazminat ödenir fakat her iki ödeme biçiminin amacı farklı olmaktadır. Aynen ödemede karşı tarafın zararını bir nesne veya mal ile ödeme amacı varken; nakden ödemede karşı tarafın zararını para ile ödeme amacı vardır. TMK m. 176 da aynen ödeme değil nakden ödeme kabul edilmektedir.

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında amacımız boşanmaya neden olan mevcut vakıada kişilik hakları zedelenen tarafın uğradığı manevi zararı gidermektir. Mevcut vakıa da söz konusu manevi zararın aynen ödeme ile yapılması söz konusu olmamaktadır. Bundan dolayı manevi tazminat nakden biçimde ödenmektedir. Pozitif hukuk yargılamasında taleple bağlılık kuralı geçerli olmaktadır. Başka bir anlatımla mahkeme tarafların talepleriyle bağlı olmaktadır. Fakat mahkeme tarafından hükmedilen manevi tazminatın, ödeme biçiminde tarafların talepleriyle bağlı olmamaktadır.

2.8.2. İrat Olarak Ödenememe

Mahkeme tarafından hükmedilen tazminat, toptan ya da irat biçiminde ödenebilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davası irat biçiminde ödenemez. Mahkemeden boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın irat biçiminde verilmesi talep edilse bile, mahkeme manevi tazminatı irat biçiminde hükmedemez. Bu durum TMK m. 176 f. 2 de düzenlenmiştir.

2.8.3. Toptan Ödeme

TMK m.176 f.2 de boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasının irat biçiminde ödenemeyeceği düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında aynen ödemedede yapılamaz. Toptan ödeme, borcun peşin olarak tek seferde ödenmesi anlamına gelmektedir. Mahkemenin manevi tazminatı toptan ödemeye hükmettiğinde, bunun sonradan değiştirilmesi mümkün değildir. Mahkemenin kararında belirttiği manevi tazminat miktarı toptan ödeme ile ödendiğinde, borçtan kurtulur. Doktrine göre manevi tazminat, toptan ödeme şeklinde ödenir. Aile mahkemesi hâkimi manevi tazminatı sermaye (toptan ödeme) olarak hükmetmek zorundadır.⁴⁴⁹

2.8.4. Yabancı Para ile Ödenememe

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında, mevcut vakiada mahkemenin hükmettiği manevi tazminat miktarı ülke parasıyla⁴⁵⁰ ödenmektedir.⁴⁵¹ Mevcut vakiada mahkemenin hükmettiği manevi tazminat miktarını, taraflar aralarında yaptıkları sözleşme ile ülke parası dışında⁴⁵² bir parayla önenmesini kararlaştırabilirler. Tarafların aralarında yaptıkları bu sözleşmeyi hâkimin kabul etmesi gerekmektedir. Mevcut vakiada taraflar aralarında anlaşma yaptıklarında taraflar borcun aynen ödemeye kararlaştırmışlar ya da bu anlama gelen başka bir ifade yoksa ve borç ödeme gününde ödenmemişse alacaklı bu alacağın aynen veya vade ya da fiili ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parası ile ödenmesini isteyebilir. Bu durum BK m.99\3 düzenlenmiştir.

⁴⁴⁹ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.1112

⁴⁵⁰ Ayrıntılı bilgi: Aydın Zevkliler\ Şeref Ertaş\ Ayşe Havutçu\ Murat Aydoğdu\ Emre Cumalı oğlu, s.275;

⁴⁵¹ "Konusu para olan borç ülke parasıyla ödenir." 6098 sayılı kanun m.99\1

⁴⁵² Ayrıntılı bilgi: Aydın Zevkliler\ Şeref Ertaş\ Ayşe Havutçu\ Murat Aydoğdu\ Emre Cumalı Oğlu, s.276;

2.9. Manevi Tazminat Faiz

2.9.1.Genel Olarak

Faiz, işletmek yerine bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kar, getiri, nemadır.⁴⁵³ Bir diğer tanımı; kapitalist ekonomide, artık değerın değişikliğe uğramış biçimi olarak paranın fiyatı, kiralanın paranın kira bedelidir.⁴⁵⁴ Faiz kavramı, borçlar hukuku terminolojisine ait kavram olmaktadır. Borçlar kanununda faiz kavramının tanımı bulunmamaktadır. Doktrinde faiz kavramının tanımı yapılmaktadır. Faiz, para alacaklısının söz konusu paradan belirli süre mahrum kalmasının zaman ve parayla doğru orantılı olarak karşılığı olmaktadır.⁴⁵⁵

2.9.2. Faiz Talebinde Bulunulması ve Faizin Başlangıcı

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat davasında mahkemenin manevi tazminat miktarın da, faize hükmetmesi için tarafların faiz talebinde bulunulması şarttır; taraflar faiz talebin de bulunmazlarsa mahkeme resen faize hükmedemez.⁴⁵⁶ Bu yönde Yargıtay'ın 22.11.2021 tarihli kararı ve 14.04.2021 tarihli kararı⁴⁵⁷ bulunmaktadır.⁴⁵⁸ Keza Yargıtay'ın bu yönde birçok kararı bulunmaktadır.⁴⁵⁹ Muaccel kelimesinin anlamı; acele olunmuş, peşin hemen ödenmesi gerektirir.⁴⁶⁰ Muaccel, ödenmesi gereken borcun zamanının başka bir anlatımla vadesinin geldiğini belirten hukuki terim olmaktadır. Boşanma nedeniyle açılan manevi tazminatta muaccel olma zamanı boşanma hükmünün kesinleştiği zaman olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat, boşanma davasıyla birlikte talep edilmişse bu durumda faizin

⁴⁵³ www.tdk.gov.tr e.t. 15.02.2022

⁴⁵⁴ www.tdk.gov.tr e.t. 15.02.2022

⁴⁵⁵ İhsan Erdoğan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gazi Kitapevi, 2. Baskı, Ankara 2013; Turgut Önen, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yargı Kitapevi, 5. Baskı, Ankara 1999; Safa Reisoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 14. Baskı, İstanbul 2000; Haluk Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, 10. Baskı, İstanbul 2000; Mehmet Remzi\ Sezer Aydın, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İkinci Sayfa, 8. Baskı, 2015, Şahin Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi, Bayram Yayınevi, 10. Baskı, Konya 2017

⁴⁵⁶ Cenk Akil, Yargıtay Kararları Işığında Medeni Muhkeme Hukuku Bağlamında Faize İlişkin Bazı Meseleler, Ankara Barosu Dergisi, 2015,S.2, s.75; Alperen Carus, Boşanma Halinde Maddi ve Manevi Tazminata Faiz Yürütülmesi, Terazi Hukuk Dergisi, S.14, 2007, s.16;

⁴⁵⁷ "...Davalı kadının tazminat taleplerine yönelik faiz talebi olmadığı halde talep aşılarak kadın yararına hükmedilen tazminatlara yasal faiz uygulanması doğru olmadığından bahisle bozulmasına karar verilmiştir. Y. 2. HD. E. 2021\1570 K. 2021\3024 e.t.15.02.2022

⁴⁵⁸ "...Davacı kadın dava dilekçesinde tazminatlara faiz hükmedilmesini talep etmiştir. Davacı kadının talebi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmemesi usul veya kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir." Y. 2. HD. E. 2021\7320 K. 2021\8530 e.t. 15.02.2022

⁴⁵⁹ 2. HD. 15.06.2006 E. 2006\8823 K. 2006\9543; 17. HD. 27.10.2015 E. 2015\2182 K. 2015\11304; 4. HD. 20.02.2017 E. 2015\10802 K. 2017\894; 4. HD. 07.03.2018 E. 2016\4901 K. 2018\1566; 17. HD. 24.05.2016 E. 2015\1413 K. 2016\6298; 21. HD. 15.02.2016 E. 2015\ 22343 K. 2016\1948 www.karararma.gov.tr e.t. 15.02.2022

⁴⁶⁰ www.tdk.gov.tr e.t. 15.02.2022

başlangıcı; boşanma davasının kesinleşme tarihi olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat, boşanma davasından ayrı şekilde dava olarak talep edilmişse bu durumda faizin başlangıcı; dava tarihi olmaktadır.

2.9.3. Faizin Türü

Faizin; basit faiz, bileşik faiz, birikmiş faiz, dönemsel faiz, akdi faiz, temerrüt faizi kanuni (yasal) faiz olmak üzere yedi çeşit türü⁴⁶¹ bulunmaktadır. Kanuni (yasal) faiz, bir hukuki ilişkide uygulanacak faiz oranının belirlenmemesi halinde uygulanan ve kanun ile belirlenen fâiz oranı olmaktadır.⁴⁶² Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta faiz talebinde bulunulması durumunda; mahkeme kanuni(yasal)⁴⁶³ faize hükmedebilir.

2.10. Manevi Tazminat Davasında Görevli Mahkeme

2.10.1. Genel Olarak

Mahkemelerin görevi⁴⁶⁴ kanunla düzenlenmiştir. Bir davada hangi mahkemelerin görevli olacağı; davanın konusuna göre belirlenmektedir. Görevli mahkeme de önemli olan konu olmaktadır. Görev kurallarının kamu düzeninden olması ve dava şartı olması nedeniyle taraflar kendi aralarında tasarrufta bulunamazlar ve hâkim görev kurallarını re' sen nazara almak zorundadır.⁴⁶⁵

Bir hukuki uyuşmazlık hakkında Türk mahkemelerinin yargı yetkisinin bulunması ve sonra bu uyuşmazlığın adli yargı koluna dâhil olması ve adli yargı kolu içinde medeni yargıyı ilgilendirmesi gerekir.⁴⁶⁶ Eğer bir hukuki uyuşmazlığın medeni yargı içinde çözümlenmesi gerektiği tespit edilirse, bu uyuşmazlığın medeni yargı içinde hangi mahkeme tarafından çözümlenmesi gerektiğinin cevabını vermek gerekir.⁴⁶⁷ Bu sorunun cevabı görev kurallarını ilgilendirmektedir.⁴⁶⁸ Kişilerin manevi zararlarının özellikle vücut bütünlüğünün ihlali ve hatta ölüm hallerinde ne kadar ağır sonuçlar

⁴⁶¹ Faizin türleri hakkında ayrıntılı bilgi: Şahin Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi, Bayram Yayınevi, 10. Baskı, Konya 2017; Fikret Eren; Borçlar Hukuku Genel hükümler, yetkin yayınevi, 26. Baskı, Ankara 2021

⁴⁶² Akıncı, s.33

⁴⁶³ RG. N. 18610 T. 19.12.1984; Erdoğan, s.130; Zevkliler\ Ertaş\ havutçu\ Aydoğdu\ Emre Cumalı Oğlu, s.283;

⁴⁶⁴ Yukarıda bk. s.35 vd.

⁴⁶⁵ Tekçe, s. 2630

⁴⁶⁶ Tekçe, s. 2630

⁴⁶⁷ Tekçe, s. 2630

⁴⁶⁸ Tekçe, s. 2630

doğurduğu düşünüldüğünde, davalar görevli yargı kolunun belirlenememesi sebebiyle daha esasa girilemeden uzun süre sürüncemede kalabilmektedir.⁴⁶⁹

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat, boşanmayla birlikte talep edilebilir ve boşanmadan sonra ayrı manevi tazminat olmak üzere iki farklı şekilde talep edilebilmektedir. Boşanmayla birlikte talep edilen manevi tazminatta görevli mahkeme ve boşanmadan sonra ayrı talep edilen manevi tazminatta görevli mahkeme olmak üzere iki ayrı şekilde inceleyeceğiz.

2.10.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Manevi Tazminatta Görevli Mahkeme

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat, boşanmaya birlikte talep edilirse manevi tazminatta görevli mahkeme, Aile mahkemesi⁴⁷⁰ olmaktadır. Bu durum 4787 sayılı Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun⁴⁷¹ m.4 f.1 de düzenlenmiştir. Aile mahkemelerinin olmadığı yerde Asliye hukuk mahkemeleri, Aile mahkemesi sıfatıyla davaya bakabilmektedir. Boşanmayla birlikte talep edilen manevi tazminat Aile mahkemesinde değil, başka bir mahkemeden talep edilirse, bu talep mahkeme tarafından reddedilmektedir. Görev konusu mahkeme tarafından resen araştırılabileceği gibi taraflar tarafından da ileri sürülebilmektedir. Manevi tazminat boşanmayla birlikte değil, boşanmadan önce talep edilmişse bu durumda Aile mahkemesi görevli olmamaktadır.

2.10.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Manevi Tazminatta Görevli Mahkeme

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat boşanmadan sonra istenirse manevi tazminatta görevli mahkeme Aile mahkemesi olmaktadır. Bu durum 4787 sayılı Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun m.4 f.1 de düzenlenmiştir.

2.11. Manevi Tazminat Davasında Yetkili Mahkeme

2.11.1. Genel Olarak

Yetki⁴⁷² kelime manasıyla bilgisi ve uzmanlığıyla bir işi yapmaya yeterli olma durumudur, bir görevi bir işi yasaların verdikleri olanaklara göre belli koşullarla

⁴⁶⁹ Sevda Bora, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Manevi Tazminat Davası, Terazi Hukuk Dergisi, C. 8 S. 83, 2013, s.36

⁴⁷⁰ Ayrıntılı bilgi: Selma Baktır, Aile Mahkemeleri, Yetkin Yayınevi, Ankara 2003,

⁴⁷¹ R.G. Numarası: 24997 T. 18.01.2003

⁴⁷² Yukarıda bk. s.37 vd.

yürütmeyi sağlayan hak anlamına gelmektedir. Yetki konusu HMK m.5 de düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla mahkemelerin yetkisi konusunda hukuk usulü muhakemeleri kanunu uygulanmaktadır. Yetkili mahkeme, bir davaya neredeki mahkemenin bakacağıın kanun tarafından belirlenmesidir. Burada önemli olan davanın konusu değil, davanın neredeki mahkemede bakılacak olmasıdır. Yetki kuralları genel yetki ve özel yetki kuralları⁴⁷³ olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Genel yetki kuralı, açılan bütün davalarda yetkili mahkemedir; özel yetki kuralı, sadece bazı davalarda yetkili mahkeme olmaktadır. Sadece tacirler ve kamu tüzel kişileri kendi aralarında yetki sözleşmesi yapabilirler.

Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat boşanmayla birlikte talep edilebilir ve boşanmadan sonra ayrı manevi tazminat olmak üzere iki farklı şekilde talep edilebilmektedir. Boşanmayla birlikte talep edilen manevi tazminatta yetkili mahkeme ve boşanmadan sonra talep dilen manevi tazminatta yetkili mahkeme olmak üzere iki farklı şekilde inceleyeceğiz.

2.11.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Manevi Tazminatta Yetkili Mahkeme

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminatın, boşanmayla birlikte talep edilmesinde yetkili mahkemenin belirlenmesinde bir sorun bulunmamaktadır. Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminata, boşanma davasının bakıldığı yerde bakılmaktadır. Bu durum TMK m.168 de düzenlenmiştir. TMK m.168 göre boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın, boşanmayla birlikte talep edilmesinde yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydan beri oturdukları yer mahkemesi olmaktadır. TMK m.168 de geçen yerleşim yeri kavramının, TMK m.19⁴⁷⁴ da tanımı yapılmıştır, buna göre önemli olan kişinin kalma niyetinin olmasıdır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın, boşanmayla birlikte talep edildiği dava, kanunda belirtilen yetkili mahkemeler dışında bir mahkemede açılmışsa bu durumda tarafların yetkisizlik itirazında bulunması gerekmektedir. Başka bir anlatımla taraflar bu durumda yetkisizlik itirazında bulunmazlarsa mahkeme bunu resen dikkate almayacaktır.

⁴⁷³ Yukarıda bk. s.37-38 vd.

⁴⁷⁴ "Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir." 4721 sayılı kanun m.19 f.1

2.11.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Manevi Tazminatta Yetkili Mahkeme

Boşanmanın eki niteliğinde olan manevi tazminat, boşanmadan sonra talep edilirse davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi yetkili olmaktadır. Bu durum HMK m.6 da düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın boşanmadan sonra talep edildiği dava, kanunda belirtilen yetkili mahkeme dışında bir mahkemede açılmışsa bu durumda tarafların yetkisizlik itirazında bulunması gerekmektedir. Mahkeme yetkisizlik kararını resen dikkate almayacaktır.

2.12. Manevi Tazminatta Zamanaşımı

Zamanaşımı kelimesinin anlamı süre aşımıdır.⁴⁷⁵ Diğer bir tanımı kanunda öngörülen belirli koşullar altında geçmekle, bir hakkın kazanılmasını, kaybedilmesini veya bir yükümlülüğün kurtulmayı sağlayandır.⁴⁷⁶ Zamanaşımı, borçlar hukuku terminolojisine ait kavram olmaktadır. Zamanaşımı kavramının borçlar kanununda tanımı bulunmamaktadır. Zamanaşımı sosyal önemi pek büyük olan bir hukuki müessesedir.⁴⁷⁷ Zamanaşımı, alacak hakkının belli bir süre kullanılmaması yüzünden “dava edilebilme” niteliğinden yoksun kalmasını ifade etmektedir.⁴⁷⁸ Zamanaşımına uğramış bir borç, ifa edilebilen fakat dava edilemeyen eksik bir borçtur.⁴⁷⁹ Zamanaşımı defii, alacaklının alacağı borcuna aykırı olarak dava yoluyla isteyebilme hakkını ortadan kaldıran savunma sebebidir.⁴⁸⁰ Maddi hukuktan kaynaklanan bir savunma aracı olan zamanaşımı defii ancak taraflarca ileri sürülmesi halinde dikkate alınabilir.⁴⁸¹ Taraflar boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta 1 yıllık zamanaşımı süresinden feragat edemezler.⁴⁸² Zamanaşımı süresini hâkim resen göz önüne alamaz.⁴⁸³

Manevi tazminat talebinde zamanaşımı süresi BK m.72 düzenlenmiştir.⁴⁸⁴ Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta zamanaşımı süresi TMK m.178⁴⁸⁵ düzenlenmiştir. İlgili kanun hükmüne göre boşanmanın eki niteliği olan manevi

⁴⁷⁵ www.tdk.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁷⁶ https://sozluk.adalet.gov.tr/zamana%c5%9f%c4%b1m%c4%b1 e.t. 01.03.2022

⁴⁷⁷ Ferzan Arif Aras, Zamanaşımı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3 S.2, 1946, s.668

⁴⁷⁸ HGK T. 08.04.2015 E. 2013\1597 K. 2015\1165 www.karararama.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁷⁹ HGK T. 08.04.2015 E. 2013\1597 K. 2015\1165 www.karararama.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁸⁰ Y.3.HD. T. 19.06.2017 E. 2016\22425 K. 2017\ 10410 www.karararama.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁸¹ Y. 3HD. T. 10.12.2012 E. 2012\22011 K. 2012\25316 https://www.lexpera.com.tr. e.t. 01.03.2022

⁴⁸² “ Zamanaşımından önceden feragat edilemez.” 6098 sayılı Kanun m.160\1

⁴⁸³ “ Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz.” 6098 sayılı Kanun m.161

⁴⁸⁴ Ayrıntılı bilgi: Eren, s.947 vd. ; Reisoğlu, s.344 vd. ; Aydın Zevkliler\şeref Ertaş\ Ayşe Havutçu\ Murat Aydoğdu\Emre Cumalı Oğlu, s.368 vd.

⁴⁸⁵ “Evliliğin boşanma sebebiyle sona ermesinden doğan dava hakları, boşanma hükmünün kesinleşmesinin üzerinden bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.” 4721 sayılı kanun m.178

tazminat, boşanma kararının kesinleşmesi üzerinden 1 yıl sonra zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiştir. Düzenlenen 1 yıllık süre zamanaşımı süresi olmaktadır. Bilakis görüş olan hak düşümü süresi olmamaktadır. Tarafların zamanaşımı süresini ileri sürmesi gerekmektedir.⁴⁸⁶

Hükümde 1 yıllık sürenin düzenlenme sebebi, ilgili kanun hükmünün gerekçesinde⁴⁸⁷ belirtilmiştir. Buna göre boşanmanın taraflarını boşanmadan sonra manevi tazminat veya herhangi bir sebeple bir araya getirmemektir. Nitekim boşanmanın tarafları arasında ki sosyal bağı koparmak, tarafların bir daha birbirini görmesini engellemek gerekmektedir. Keza tarafların yıllar sonra bir araya gelmesi tarafların mevcut evlilik birliklerine zarar vereceği aşikâr olmaktadır. Bu konuda Yargıtay'ın 05.10.2016 tarihli kararı bulunmaktadır.⁴⁸⁸ Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁴⁸⁹

2.13. Manevi Tazminat Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi

Hukuk uyuşmazlık arabuluculuk kanunu⁴⁹⁰ m. 1 f.2 kanun “ *...tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanır. ...aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamında serbestçe tasarruf edebilecekleri ve aile içi şiddet

⁴⁸⁶ “Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz.” 6098 sayılı kanun m.161

⁴⁸⁷ 4721 sayılı kanunun m.178 gerekçesi ayrıntılı bilgi: “ Madde boşanma sebebiyle açılacak davaların, evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasından itibaren bir yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddi ya da manevi tazminat ya da ilk kez istenen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri önlenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre evliliğin, boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin hükmün kesinleşmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır.” <https://app.e-uyar.com/gerekce/index/4fe67d38-62bd-47e0-bd47-10bd57eb1825> e.t. 01.03.2022

⁴⁸⁸ “ Yargıtay ve daire uygulaması gereğince uygulanması gereken zamanaşımı süresi boşanma hükmünün kesinleştiği tarihten itibaren başlar. Bugünkü koşullarda boşanma davasının temyiz süreci de dâhil en az 4-6 yıl sürdüğü bilinmektedir... Bir yıllık zamanaşımı süresinin çok kısa olduğu, ancak on yıllık zamanaşımı süresinin çok uzun olduğu ve sosyal problemi uzun süre ayakta tuttuğu ve başka sosyal problemlere de yol açtığı ya da açacağı göz ardı edilemez. Mal rejimine ilişkin zamanaşımı konusunda doktrinde tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Çoğunluk görüşünü benimseyenler farklı açılardan olayı değerlendirmekle birlikte on yıllık zamanaşımının uygulanacağını savunmaktadırlar. Azınlık ise olayda bir yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğini ileri sürmekte. Yani TMK madde 178 uygulama alanının bulunmadığını ileri sürenler iki gerekçeye dayanmaktadırlar...” HGK T. 05.10.2016 E.2016\1061 K. 2016\959 www.karararama.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁸⁹ 8. HD. T. 08.10.2012 E. 2012\7201 K. 2012\8756 www.karararama.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁹⁰ RG. N. 28331 T. 22.06.2012

iddiası içermeyen uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Nitekim ilgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için üç tane istisnai hüküm düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatı ilgili kanun maddesinde düzenlenen üç tane istisnai hüküm açısından inceleyeceğiz.

İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk kapsamı alanında uyuşmazlıkları birinci istisna hüküm olarak düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat⁴⁹¹ özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında olmaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen uyuşmazlıkları ikinci istisna hüküm olarak düzenlemiştir. Özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen⁴⁹² mevcut boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içeren mevcut boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri⁴⁹³ iş veya işlemleri üçüncü istisnai hüküm olarak düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkların kapsamı alanında olup olmama konusu hakkında doktrinde yazarların farklı görüşleri bulunmaktadır. Bundan dolayı doktrinde boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın arabuluculuğa elverişli olup olmaması meselesinde tartışma bulunmaktadır.

Doktrinde⁴⁹⁴ bir görüşe göre boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Bu görüşün sahipleri boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olduğunu savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmakta görüşünü savunmaktadırlar. Doktrinde bir görüşe göre boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. Bu görüşün sahipleri boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat tarafların serbestçe

⁴⁹¹ Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatın şartları hakkında ayrıntılı bilgi: yukarıda bk. s.57 vd.; Turgut Akıntürk\ Karaman, Aile Hukuku, s.299; Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s. 164;

⁴⁹² Yukarıda bk. s. 43 vd.

⁴⁹³ Yukarıda bk. s. 43 vd.

⁴⁹⁴ Alper Uyumaz\ Kemal Erdoğan, Aile Hukukunda Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları, s. 153;

tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmadığını savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamakta görüşünü savunmaktadırlar. Kanaatimizce boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Zira boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat taraf işlemleriyle sonlanabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat HUKUK m.182 icra edilebilirlik şerhi verilmez. Mevcut vakianın aile içi şiddet olması durumunda boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MADDİ TAZMİNAT

3.1. Maddi Tazminat Kavramı

3.1.1.Genel Olarak

Tazminat kelimesinin anlamı zarar karşılığında ödenen paradır.⁴⁹⁵ Zarar kavramı tazminat konusunda önemli olmakta zira hâkim mevcut vakıada zararın ağırlığıyla doğru orantılı olarak tazminata hükmetmektedir. Tazminatın konusu olan zarar mevcut vakıada maddi veya manevi zarar şeklinde olabilmektedir. Tazminat maddi ve manevi olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Maddi tazminat, tazminatın türlerinden birisi olmaktadır. Pozitif hukukta maddi tazminat kurumu her zaman bulunmuştur. Maddi tazminat, bir kişinin mevcut vakıadan dolayı malvarlığında olan eksilme sonucunda oluşan maddi zararın bu durumdan sorumlu olan kişiden talep edilen para olmaktadır. Maddi tazminatın medeni kanunda tanımı bulunmamaktadır. Doktrinde maddi tazminatın tanımını yapabilmek için maddi zarar kavramının açıklanması gerekmektedir. Maddi zarar bir kişinin malvarlığında iradesi dışında olan azalmaya denir. Maddi zarar, malvarlığında (patrimonda) beliren azalma ya da çoğalma olanağından yoksun kalma durumudur.⁴⁹⁶ Maddi zarar mameleke taalluk eden ve ferдин iktisadi vaziyet ve kabiliyetini her ne surette olursa olsun tenkis eden zarardır.⁴⁹⁷

Maddi tazminat kurumunda maddi zarar önemli olmaktadır. Maddi zarar kendi içinde genel zarar ve özel zarar olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktadır.⁴⁹⁸ Özel zararlar kazanç kaybı, tedavi ve bakım giderleri gibi maddi tazminat davasının açıldığı zaman belirlenebilen maddi zararlar özel zarar olmaktadır. Genel zararlar ise maddi tazminat davasının açıldığı zaman belirlenmesi hesaplanması mümkün olmayan gelecekteki kazanç kaybı olmaktadır. Bir kişinin malvarlığında olan eksilmeye maddi zarar denir. Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.

⁴⁹⁵ www.tdk.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁴⁹⁶ Canan Yılmaz, İdarenin Maddi Tazminat Ödeme Yükümlülüğü, Terazi Hukuk Dergisi, C.4 S.39, 2009, s.16

⁴⁹⁷ Turhan Yüce, Medeni Hukukumuzda Manevi Tazminat, Adalet Dergisi, 1952, S.3, s. 401

⁴⁹⁸ Ayrıntılı bilgi: Akıncı, Borçlar Hukuku Bilgisi, s.176;

3.1.2. Boşanmada Maddi Tazminat

Boşanmanın, birisi boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminat olmak üzere üç tane mali sonucu bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatı, TMK m.174 f.1 mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma sonucu yüzünden zedelenen tarafın, karşı taraftan zararına karşılık maddi tazminat talep etmesi olarak tanımlayabiliriz. Boşanmada maddi tazminatın konusu, başka bir anlatımla boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat davasının konusu boşanma davasının nedeni ve boşanmaya neden olan olaylardan dolayı eşlerin malvarlıklarında iradeleri dışında azalmanın olması sonucunda maddi zararın oluşması ve bu zararın karşılığında karşı taraftan maddi zarar için tazminat talebinde bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın konusunda maddi zararın boşanma sırasında olan olaylar sonucunda gerçekleşmesi gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatta, maddi zararın olması şarttır.

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın konusu olan maddi zarar, fiili zarar veya mahrum olunan kar şeklinde olabilmektedir. Medya yoluyla kişilik haklarına saldırı hallerinde; şahsın maddi varlıklarına ilişkin zararın doğması ender hallerde söz konusu olabilir iken (örneğin; kişilik hakkı ihlal edilen kişinin kalp krizi geçirerek ölmesi), eşyaya ilişkin zararın doğması ise mümkün değildir.⁴⁹⁹

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmayla birlikte talep edilebilir; boşanmadan sonra da maddi tazminat talep edilebilmektedir. Her ikisinde de mevcut vakıanın özelliklerine göre maddi tazminatı hâkim takdir etmektedir.

3.2. Maddi Tazminatın Hukuki Niteliği

Hukuki nitelik kavramı,⁵⁰⁰ pozitif hukukumuzda bulunan bir hukuksal kurumu kendine has özellikleriyle diğer hukuksal kurumlardan ayırt edilmesi anlamına gelmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmanın mali sonuçlarından birisi olmaktadır. Doktrinde boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın, hukuki niteliği için haksız fiil tazminatını yoksa sözleşmenin ihlalimi olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Boşanma davalarındaki maddi tazminat bir haksız fiil tazminatıdır.⁵⁰¹

*Gelmez*⁵⁰² e göre; haksız fiil kurumunun özel şekli olmaktadır.

⁴⁹⁹ Yasemin Başmanavi, Medya Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Maddi Tazminat Davası, C.1 S.1 2013, s. 80

⁵⁰⁰ www.tdk.gov.tr e.t. 01.03.2022

⁵⁰¹ <https://www.universalhukuk.com/Bosanmada-Maddi-Tazminat>

Kanaatimizce, boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın konusu olan maddi zararın oluşması haksız fiilden kaynaklanan bir tazminattır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat TMK m.174 f.2 de düzenlenen özel bir tazminat türüdür.

3.3. Boşanmada Maddi Tazminatın Amacı

Doktrinde boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın hukuki niteliği tartışmalı olduğu gibi amacı konusunda tartışmalı olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın amacı konusunda zararın telafisi edilmesi, cezalandırma(yaptırım uygulama) ve önleme gibi teoriler bulunmaktadır.

*Zararın telafi edilmesi teorisine*⁵⁰³ göre boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın amacı somut olayda boşanmaya neden olan olaylar sonucunda zarar gören taraf da oluşan maddi zararın, maddi zarardan sorumlu kişi tarafından telafi edilmesi, giderilmesidir.

Cezalandırma(yaptırım uygulama) teorisine göre boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın amacı somut olayda boşanmaya neden olan olaylar sonucunda zarar gören taraf da oluşan maddi zarara karşılık, maddi zarardan sorumlu kişinin tazminat ödeyerek maddi zarardan sorumlu kişinin cezalandırılmasıdır.

Önleme teorisine göre boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın amacı somut olayda boşanmaya neden olan olaylar sonucunda zarar gören taraf da oluşan maddi zarara karşılık, maddi zarardan sorumlu kişiden tazminat alarak maddi zarara neden olan durumları önlemektir.

Kanaatimizce boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın amacı zarar görenin uğramış olduğu maddi zararın telafi edilmesi, giderilmesidir. Bundan dolayı hâkim mevcut vakıda boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminata hükmederken amacından saptıracak kadar yüksek maddi tazminat veya düşük maddi tazminata hükmetmemelidir. Zira mevcut vakıanın özelliğine göre oluşan maddi zarara yüksek tazminatın hükmedilmesi, boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatı amacından saptırır, tazminat sorumlusunu maddi olarak sıkıntıya düşürebilir ve tekrar evlenmesine engel olabilir. Keza mevcut vakıanın özelliğine göre oluşan maddi zarara düşük tazminatın hükmedilmesi, boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminat da zarar gören tarafı maddi sıkıntıya düşürebilir. Bundan dolayı hâkimin boşanmanın eki

⁵⁰² Ezgi Gelmez, Boşanmanın Mali Sonuçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.46;

⁵⁰³ Gözde Zeytin Çağrı, Boşanmada Maddi Tazminat, Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.40;

niteliğinde olan maddi tazminatı mevcut vakıanın özelliğine göre oluşan maddi zarar ile doğru orantılı olarak hükmetmesi gerekmektedir.

3.4. Maddi Tazminatın Şartları

Boşanmanın eki niteliğinde olan maddi tazminatın; boşanma kararı verilmiş olmalı, talep edilmiş olmalı, bir zarar doğmuş olmalı, kusur ve boşanma ile zarar arasında uygun illiyet bağının olması olmak üzere beş tane şartı vardır.

3.4.1. Boşanma Kararı Verilmiş Olmalı

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın birinci şartı boşanma kararının verilmiş olması gerektiğidir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu şartı, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın birinci bölümünü oluşturan boşanmanın⁵⁰⁴ doktrinde birçok şekilde tanımlanmaktadır. Hülasa boşanma toplumun temeli olan aile kurumunu ortadan kaldıran hukuki bir işlem olmaktadır. Türk hukuk sisteminde boşanmadan bahsedebilmek için hukuken geçerli bir evliliğin olması⁵⁰⁵ gerekmektedir. Hukuken geçerli bir evlilik boşanmanın özel nedenlerine⁵⁰⁶ veya boşanmanın genel nedenlerine⁵⁰⁷ dayanarak sonlanabilmektedir. Keza hukuken geçerli bir evlilik boşanma dışında farklı nedene dayanarak da sonlanabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat için somut olayda evlilik birliğinin boşanma ile sonlanmış olması gerekmektedir. Mevcut vakıada evlilik birliği boşanmayla sonlanmazsa, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebinde bulunulamaz.

Evlilik birliğinin yokluğu⁵⁰⁸ durumunda boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebinde bulunulamaz. Evlilik birliğinin butlanı⁵⁰⁹ durumunda boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talep edilebilmektedir. Bu durum TMK m. 156 düzenlenmiştir.

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanma davasıyla birlikte talep edilebileceği gibi boşanma davasından sonra ayrı olarak da talep edilebilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat boşanmayla birlikte talep edilirse, hâkim

⁵⁰⁴ Yukarıda bk. s.2-3 vd.

⁵⁰⁵ Yukarıda bk. s.57 vd.

⁵⁰⁶ Yukarıda bk. s.16 vd.

⁵⁰⁷ Yukarıda bk. s.9 vd.

⁵⁰⁸ Yukarıda bk. s.60-61 vd.

⁵⁰⁹ Yukarıda bk. s.60-61 vd.

boşanmaya karar verdiğinde boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminata da karar verebilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmayla birlikte talep edildiğinde hâkim boşanmaya değil ayrılığa karar verirse bu durumda boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminata karar veremez. Ayrılık süresi bitiminde boşanmaya karar verilmişse sonra boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebinde bulunulabilir. Mevcut vakıda sadece boşanma kararının verilmiş olması, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın talep edilebilmesi için yeterli değildir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın talep edilebilmesi için çalışmamızın üçüncü bölümünde açıklanan şartların sağlanması gerekmektedir.

3.4.1.1. Boşanma Kararının Verilmiş ve Kesinleşmiş Olması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın talep edilebilmesi için mahkemenin boşanma kararı vermesi ve bu kararın kesinleşmesi gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu şartı, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde boşanma kararının kesinleşme usulü detaylı bir şekilde incelenmiştir.⁵¹⁰ Boşanma kararı Türk mahkemelerinde veya yabancı mahkemelerde verilebilmektedir. Mahkemenin vermiş olduğu boşanma kararı bir nihai karar niteliğindedir. Nihai kararın medeni usul hukuku çerçevesinde kesinleşmesi⁵¹¹ gerekmektedir. Boşanma kararı Türk mahkemelerinde veya yabancı mahkemelerde verilebilmektedir.

3.4.2. Talep Edilmiş Olması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın ikinci şartı talep edilmiş olmaktır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu şartı, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat ile paralellik göstermektedir. Medeni usul hukukunda m.24 düzenlenen tasarruf ilkesi⁵¹² geçerli olmaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı biçimde incelenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebinde bulunan maddi zarara uğrayan taraftır; üçüncü kişiler maddi tazminatın talebinde bulunamazlar.

⁵¹⁰ Yukarıda bk. s.61 vd.

⁵¹¹ Yukarıda bk. s. 60-61-62 vd.

⁵¹² Yukarıda bk. s.62 vd.

3.4.2.1. Talebin şekli

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebi, yazılı veya sözlü yapılabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu şartı, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat ile paralellik göstermektedir.⁵¹³ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın yazılı biçimde⁵¹⁴ talepte bulunulmasında sorun bulunmamaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın sözlü⁵¹⁵ olarak talepte bulunulmasında, beyanın mahkeme tutanağına geçirilmesi ve taraflarca imzalanması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebi, boşanma davasıyla birlikte talep edilebileceği gibi boşanma davasından ayrı biçimde talep edilebilir.

3.4.2.2. Taleple Bağlılık

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu durumu, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir.⁵¹⁶ Taraflar boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, talebinde bulunmak zorunda değildirler. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebinde, bulunulurken maddi tazminat miktarının belirtilmesi gerekmektedir. Mevcut vakıada hâkim tarafların belirttiği miktardan daha azına karar verebilir fakat daha fazlasına karar veremez. Tarafların miktar konusunda beyanları açık ve net değilse hâkim taraflara hangi tazminatı talep ettiklerini ve tazminatın miktarını açık ve net bir şekilde açıklatarak ona göre karar vermektedir. Bu durum HMK m.194 de düzenlenmiştir.

3.4.3. Bir Zarar Doğmuş Olmalı

3.4.3.1. Genel Olarak

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın üçüncü şartı bir zararın doğmuş olmasıdır. Zarar kavramı⁵¹⁷, borçlar hukuku terminolojisine ait bir kavram olmaktadır. Borçlar kanununun da haksız fiillerden doğan borç ilişkisi bölümünde zarardan bahsedilmiştir. BK m. 49 f.1 de düzenlenmiştir. Borçlar kanununda zarar kavramının

⁵¹³ Yukarıda bk. s.63 vd.

⁵¹⁴ Yukarıda bk. s.63 vd.

⁵¹⁵ Yukarıda bk. s.63 vd.

⁵¹⁶ Yukarıda bk. s.64 vd.

⁵¹⁷ Doktrinde dar anlamda zarar ve geniş anlamda zarar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dar anlamda zarar, maddi zarar olmaktadır. Geniş anlamda zarar ise maddi zarar ve manevi zararın aynı anda olmasıdır. Ayrıntılı bilgi: bkz. Eren, s.599;

tanımı bulunmamaktadır. Doktrin de zarar kavramının tanımında farklı görüşler bulunmaktadır.

*Çalı*⁵¹⁸ ya göre zarar; hukuk kaidesinin yapma dediği bir fiilin yapılması veya yap dediği bir fiilin yapılmaması neticesinde husule gelebilir.

Önen'e⁵¹⁹ göre zarar; bir kimsenin mal varlığında kendi arzu ve iradesi dışında meydana gelen azalmadır.

Feyzioğlu'na⁵²⁰ göre zarar; bir kimsenin mal varlığında onun rızası dışında vaki olan eksilmedir.

Oğuzman \öz⁵²¹, e göre zarar; bir kimsenin malvarlığında rızası dışında meydana gelen azalmadır.

Kanaatimizce, zarar kişinin malvarlığında meydana gelen azalma olmaktadır.

3.4.3.2.Maddi Zarar Kavramı

Zarar denilince ilk akla gelen maddi zarar olmakta fakat zarar maddi ve manevi zarar şeklinde olabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat için önemli olan maddi zarar⁵²² olmaktadır. *Eren*'e göre; bir kimsenin iradesi dışında malvarlığında meydana gelen eksilmeye(azalmaya) maddi zarar denilmektedir.⁵²³ *Akıncı*'ya göre; bir kimsenin malvarlığında iradesi dışında meydana gelen azalmadır.⁵²⁴ *Erdoğan*'a göre; mağdurun malvarlığının zarar verici fiilin işlenmesinden önceki hali ile fiilin işlenmesinden sonraki hali arasındaki farktır.⁵²⁵ Mevcut vakıada maddi zarar; mevcut zarar, gelecekteki zarar ve muhtemel zarar olmak üzere üç şekilde olabilmektedir. Mevcut zarar kavramı, mevcut vakıa gerçekleştiği anda meydana gelen zarar olmaktadır. Gelecekteki zarar kavramı, mevcut vakıa gerçekleştiği anda meydana gelen zararın dışında mevcut vakıadan dolayı gelebilecek zarar olmaktadır. Muhtemel zarar kavramı, mevcut vakıa sonucunda zarar meydana gelmemiş fakat bir risk eklenirse meydana gelebilecek zarar olmaktadır.

⁵¹⁸ Çalı, s.4

⁵¹⁹ Turgut Önen, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yargı Yayınevi, 5. Baskı, s.134

⁵²⁰ Feyzioğlu, s. 182

⁵²¹ Oğuzman\ Öz, s.497

⁵²² Maddi zararın tanımı ve unsurları ayrıntılı bilgi: Eren, s.600;

⁵²³ Eren, s.600

⁵²⁴ Akıncı, s.137

⁵²⁵ Erdoğan, s.85

3.4.4.Kusur Kavramı

3.4.4.1.Genel Olarak

Kusur, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın dördüncü şartı olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu şartı boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir.⁵²⁶ Çalışmamızın ikinci bölümünde bu konu detaylı biçimde incelenmiştir.

3.4.4.2.Maddi Tazminat İsteyen Eşin Kusursuz ya da Daha Az Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat davasına neden olan mevcut vakiada maddi tazminat isteyen eşin kusursuz ya da daha az kusurlu olması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu durumu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir.⁵²⁷ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat mevcut vakiada maddi tazminat isteyen taraf ağır kusurlu ve tam kusurlu ise maddi tazminat talebi reddedilir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta maddi tazminat isteyen taraf boşanmaya neden olan vakiada kusursuzsa maddi tazminat alabilir. Bu konuda Yargıtay'ın 20.09.2004 tarihli kararı bulunmaktadır.⁵²⁸ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta maddi tazminat isteyen taraf daha az kusurluysa maddi tazminat alabilir. Bu konuda Yargıtay'ın 11.04.2005 tarihli kararı bulunmaktadır.⁵²⁹ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat talebinde bulunan kişinin kusuruna bakılır, fakat kusur oranına bakılmaz. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat da kişinin kusur oranı mahkeme tarafından mevcut vakiaya göre değerlendirilmektedir.

3.4.4.3. Maddi Tazminat İstenen Taraf Daha Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminata neden olan mevcut vakiada maddi tazminat istenen tarafın daha kusurlu olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla mevcut vakiada davalı tarafın daha kusurlu olması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu durumu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik

⁵²⁶ Yukarıda bk. s.67 vd.

⁵²⁷ Yukarıda bk. s.68 vd.

⁵²⁸ " ...davalının boşanmaya neden oluşturacak bir kusuru belirlenemediği halde aleyhine maddi tazminata hükmolunması doğru bulunmamıştır..." Y.2. HD. T. 20.09.2004 8691-10153(Genç Can, Boşanma Hukuku, s.662)

⁵²⁹ Y. 2. HD. T. 11.04.2005 4109-5814(Genç Can, Boşanma Hukuku, s.662)

göstermektedir.⁵³⁰ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat davasında maddi tazminat istenen tarafın kusuruna, evlilik birliğinin kurulmasından önce olan olaylar için değil boşanmaya neden olan olay için bakılmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat da davalı tarafın ağır kusuru aranmamıştır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat davasında tarafın kusur oranını mahkeme mevcut vakıanın özelliklerine göre değerlendirmektedir.

3.4.4.4. Tarafların Eşit Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat davasında, mevcut vakıada maddi tazminat isteyen taraf ve karşı tarafın eşit kusurlu olması durumunda, maddi tazminat talep eden tarafa maddi tazminat verilmez. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın, bu durumu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir.⁵³¹ Yargıtay'ın 06.10.2016 tarihli kararında kadının eşine biber gazı sıkarak fiziksel şiddet uygulaması ve hakaret etmesi, erkeğinde eşine fiziksel şiddet uyguladığı ve aşırı kıskançlık davranışlarında bulunması eşit kusurlu kabul edilmiştir.⁵³² Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, tarafların eşit kusurlu olması mahkeme tarafından mevcut vakıanın özelliklerine göre belirlenmektedir. Yargıtay'ın bu konuda birçok kararı bulunmaktadır.⁵³³

3.5. Boşanma ile Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağının olması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın beşinci şartı boşanma ile zarar arasında uygun illiyet bağının olmasıdır. Uygulama da illiyet bağına⁵³⁴ nedensellik bağı denilmektedir. Mevcut vakıyla meydana gelen sonuç arasında neden sonuç ilişkisinin olmasına illiyet bağı denilmektedir. İlliyet bağı, hukuka aykırı fiil ile zarar arasındaki sebep sonuç bağıdır.⁵³⁵ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta meydana gelen zararın boşanmaya neden olan mevcut vakıanın gerçekleşmesinden dolayı meydana

⁵³⁰ Yukarıda bk. s.68 vd.

⁵³¹ Yukarıda bk. s.69 vd.

⁵³² "...yapılan yargılama ve toplanan delillerden davacı kadının eşine biber gazı sıkarak fiziksel şiddet uyguladığı, hakaret ettiği, davalı erkeğinde eşine fiziksel şiddet uyguladığı ve aşırı kıskançlık davranışlarında bulunduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleşen bu durum karşısında evlilik birliğinin temelinden sarsılmasında tarafların eşit kusurlu olduğunun kabulü gerekir..." Y.2.HD. T.06.10.2016 E. 2015\24979 K. 2016\13597 www.karararoma.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵³³ HGK. T. 21.03.2019 E. 2017\ 2719 K. 2019\341; Y. 2. HD. T. 02.05.2019 E. 2019\ 724 K. 2019\5238; Y. 2. HD. T. 27.06.2016 E. 2016\619 K. 2016\12325 www.karararoma.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵³⁴ İlliyet bağı ayrıntılı bilgi: Eren, s.617

⁵³⁵ Erdoğan, s.86

gelmiş olması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, meydana gelen zararlar mevcut vakıa arasında uygun illiyet bağının varlığı mahkeme tarafından bütün mevcut vakıada incelenmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, meydana gelen zararlar mevcut vakıa arasında uygun illiyet bağı yoksa mahkeme tarafından maddi tazminata hükmedilmez. Bu yönde Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁵³⁶

3.6. Maddi Tazminat Miktarı

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın miktarı konusunda sabit rakam bulunmamaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın bu durumu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir.⁵³⁷ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat kapsamında taraflar anlaşma yapabilirler.⁵³⁸ Anlaşmanın TMK m.184\5 hâkim tarafından onaylanması gerekmektedir.

Hâkim boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, mevcut vakıanın özelliklerine ve hakkaniyete uygun olarak maddi tazminat miktarını belirlemektedir. Bu durum BK m.51 ve BK m.52 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta maddi tazminat miktarının belirlenmesi için maddi tazminat talebinde bulunulurken miktarın açık ve net şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Mevcut vakıada zarar gören kişi zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasında ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim tazminatı indirebilir veya mevcut vakıaya göre tamamen kaldırabilmektedir.

3.6.1. Maddi Tazminat Miktarının Artırılması ve Azaltılması

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta maddi tazminat miktarının toptan ödenmesine karar verilmişse, bu durumda maddi tazminat miktarının artırılması,

⁵³⁶ Y. 10. HD. T.29.12.2021 E. 2021\6148, K.2021\16852; Y. 10. HD. T.14.12.2021 E. 2021\472, K. 2021\15945; Y. 3.HD. T.25.11.2021 E.2021\5972 K. 2021\12116; Y.4.HD. T. 20.10.2021 E. 2021\5652 K. 2021\7249; Y.10.HD. T. 09.03.2021 E. 2020\5285 K. 2021\2890; Y.17.HD. T. 10.03.2021 E. 2020\1612 K. 2021\2559; Y.14.HD. T. 08.03.2021 E. 2017\3389 K. 2021\1557; Y.10.HD. T. 23.02.2021 E. 2020\9940 K. 2021\ 2075; Y.3.HD. T. 16.02.2021 E. 2020\7074 K. 2021\1516; Y.17.HD. T. 22.02.2021 E. 2020\2160 K. 2021\1580; Y.16.HD. T.15.02.2021 E. 2020\4001 K. 2021\1230 www.karararama.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵³⁷ Yukarıda bk. s.70 vd.

⁵³⁸ Turhan Esener, Boşanmanın Feri Neticelerine Dair Mukaveleler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.3-4, Ankara 1951, s.610 vd; Gülçin Elçin Grassinger, Boşanma Davasında Eşlerin Boşanmanın Tali Sonuçlarına İlişkin Konularda Anlaşma Yapmaları ve Konu ile İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LV-S.3 İstanbul 1997, s.235

azaltılması veya kaldırılması söz konusu olmayacaktır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta maddi tazminat miktarının irat biçimde ödenmesine karar verilmişse, maddi tazminatın artırılması, azaltılması veya kaldırılması söz konusu olmaktadır. Bu durum TMK m.176 f.4 de düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta irat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminatın her yıl artırım davasının açılmasını engellemek için gelecek yıllarda da ödenecek maddi tazminat miktarını belirleyebilmektedir. Bu durum TMK m.176 f.5 de düzenlenmiştir.

3.6.2. Maddi Tazminatın Sona Ermesi

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat miktarı kendiliğinden veya mahkeme kararıyla olmak üzere iki şekilde ortadan kalkabilmektedir. Çalışmamızda boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat miktarının ortadan kaldırılmasının alt başlıklarını inceleyeceğiz.

3.6.2.1. Maddi Tazminat Alacaklısının Yeniden Evlenmesi

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat miktarı alacaklısının yeniden sonucunda maddi tazminat kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Bu durum TMK m.176 f.3⁵³⁹ düzenlenmiştir. Bir mahkeme kararına gerek bulunmamaktadır fakat maddi tazminat alacaklısının yeniden evlendiğinin kanıtlanması gerekmektedir.

Kanaatimizce; boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın amacı boşanma yüzünden oluşan zararı telafi etmektir; maddi tazminat alacaklısının yeniden evlenmesi durumunda kişinin boşanma yüzünden oluşan zararı karşılanmış olmayacaktır. Bundan dolayı hâkimin, somut olayda kişinin yeniden evlenmesine kadar boşama yüzünden oluşan zararının giderilip giderilmediğini kontrol etmesi ve kararını buna göre vermesi gerekmektedir.

3.6.2.2. Maddi Tazminat Alan Kişinin Ölmesi

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat miktarının, maddi tazminatı alan kişi ve maddi tazminatı ödeyen kişi olmak üzere iki tane tarafı bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatı alan kişinin, ölmesi sonucunda maddi tazminat kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Bu durum TMK m.176 f.3 düzenlenmiştir. Bir

⁵³⁹ "İrat biçiminde ödenmesine karar verilen maddi tazminat veya nafaka alacaklı tarafın yeniden evlenmesi ya da taraflardan birinin ölümü halinde kendiliğinden kalkar; alacaklı tarafın evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşaması yoksulluğunun ortadan kalkması ya da haysiyetsiz hayat sürmesi halinde mahkeme kararıyla kaldırılır." 4721 sayılı kanun m.176\3

mahkeme kararına gerek bulunmamaktadır fakat maddi tazminat alacaklısının öldüğünün kanıtlanması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, maddi tazminat alacaklısı öldüğünde mirasçıları karşı taraftan maddi tazminat talebinde bulunamazlar.

3.6.2.3. Maddi Tazminat Ödeyen Kişinin Ölmesi

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatı ödeyen kişinin ölmesi sonucunda maddi tazminat kendiliğinden ortadan kalkmaktadır. Bu durum TMK m.176 f.3 düzenlenmiştir. Bir mahkeme kararına gerek bulunmamaktadır fakat maddi tazminat ödeyen kişinin öldüğünün kanıtlanması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, maddi tazminat ödeyen kişi öldüğünde mirasçılarının karşı tarafa borcu olmayacaktır.

3.6.2.4. Maddi Tazminat Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi ve Evlenme Olmaksızın Fiilen Evliymiş gibi Yaşamayı

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi ve evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşamayı sonucunda maddi tazminat ortadan kalkmaktadır. Bu durum TMK m.176 f.3 düzenlenmiştir. Bir mahkeme kararına ihtiyaç vardır. Kanun koyucu Türk medeni kanununda haysiyetsiz hayat sürmeyi boşanma nedeni⁵⁴⁰ olarak kabul etmektedir. Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁵⁴¹

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesinden dolayı, maddi tazminat ödemesinin kesilmesi için dava açıldığında bunun kanıtlanması gerekmektedir. Bu durum TMK m.6 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat alacaklısının evlenme olmaksızın fiilen evliymiş gibi yaşamısından dolayı maddi tazminatın kesilmesi için dava açıldığında bunun kanıtlanması gerekmektedir. Maddi tazminatın kesilmemesi için uygulamada çok karşılaşılan durum olmaktadır.

⁵⁴⁰ Yukarıda bk. s.23 vd.

⁵⁴¹ Y. 2. HD. T.09.05.2016 E. 2015\22209 K. 2016\9441; Y. 2. HD. T. 10.10.2016 E. 2016\2306 K.2016\13639; Y. 2. HD. T. 12.11.2014 E. 2014\11538 K. 2014\22519; Y. 2. HD. T. 17.02.2011 E. 2010\1482 K. 2017\2689; Y. 2. HD. T. 27.12.2007 E. 2007\3278 K. 2007\17964; Y. 2. HD. T. 06.04.2009 E. 2008\3638 K. 2009\6307 www.karararama.gov.tr e.t. 15.03.2022

3.6.2.5. Maddi Tazminat Alacaklısının Yoksulluğunun Ortadan Kalkması

Kanun koyucu TMKm.176 f.3, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat ve nafaka alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalması durumunda, maddi tazminat ve nafakanın ortadan kalkacağını düzenlemiştir. Nafaka ve maddi tazminat kanunda aynı madde de düzenlenmiş olsalar da; ikisinin de şartları ve hukuki nitelikleri birbirlerinden farklı olmaktadır. Kişinin yoksulluğa düşmesi şartı, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta değil nafakada aranmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta kişinin yoksulluğu şartı aranmazken, maddi tazminatın ortadan kaldırılmasında alacaklının yoksulluğunun ortadan kalkması şartının aranmaması gerekmektedir. *Kanaatimizce TMK m.176 f.3* boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta alacaklının yoksulluğunun ortadan kalkmasıyla anlatılmak istenen, tazminat alacaklısının tazminata ihtiyacının olmadığıdır.

3.7. Maddi Tazminatın Ödeme Şekli

3.7.1. Genel Olarak

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat açılmış, mahkeme uygun bir maddi tazminata hükmettikten sonra maddi tazminatın ödeme biçimine geçilmektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde bu konu ayrıntılı biçimde incelenmiştir.⁵⁴² Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta amacımız boşanma sonucunda oluşan maddi tazminatı gidermektir. Mevcut vakıada kişinin maddi zararı, aynen veya nakden biçiminde ödeme yapılabilmektedir.

3.7.2. Toptan Ödeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat toptan biçiminde ödenebilmektedir. Bu durum TMK m.176 f.1 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, maddi tazminatın sermaye olarak ödenmesini ve ödemelerin ne biçimde gerçekleşeceğini taraflar arasında sözleşme yaparak belirleyebilirler ancak bu sözleşme, hâkim tarafından onaylandığı zaman geçerli olmaktadır. Bu durum TMK m.184 f.5 düzenlenmiştir.

⁵⁴² Yukarıda bk. s.75 vd.

3.7.3. İrat Biçiminde Ödeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, irat biçiminde ödenebilmektedir. Bu durum TMK m.176 f.1 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta, maddi tazminatın irat biçiminde ödenmesini ve ödemelerin ne şekilde gerçekleşeceğini taraflar arasında sözleşme yaparak belirleyebilirler ancak bu sözleşme hâkim tarafından onaylandığı zaman geçerli olmaktadır. Bu durum TMK m.184 f.5 düzenlenmiştir.

3.7.4. Aynı Biçimde Ödeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat aynı biçimde ödenebilmektedir. Maddi tazminatın aynı biçimde ödenmesi, maddi zararın parayla değil mal ile ödenmesi anlamına gelmektedir. Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁵⁴³

3.7.5. Yabancı Para ile Ödenememe

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat kural olarak yabancı parayla ödenemez. Bu durum TBK m.99 f.1 düzenlenmiştir. Taraflar arasında anlaşma yaparak maddi tazminatın yabancı parayla ödenmesini kararlaştırabilirler. Bu anlaşmanın hâkim tarafından kabul edilmesi gerekmektedir; TMK m.184 f.5 düzenlenmiştir. Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁵⁴⁴

3.7.6. Taksit Biçiminde Ödenememe

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, taksit biçiminde ödenemez.

3.8. Maddi Tazminatta Faiz

3.8.1. Genel

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta faiz konusu, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde bu konu detaylı şekilde incelenmiştir.⁵⁴⁵

⁵⁴³ Y.10. HD. T. 16.06.2021 E. 2021\2990 K. 2021\8443; Y. 10. HD. T. 18.11.2021 E. 2021\4369 K. 2021\14485 www.karararma.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵⁴⁴ Y. 6. HD. T. 11.11.2021 E. 2021\4122 K. 2021\ 1432; Y.2. HD. T. 01.11.2021 E. 2021\8399 K. 2021\7944; Y.4.HD. T. 13.10.2021 E. 2019\3469 K. 2021\6802; Y.11.HD. T. 20.09.2021 E. 2021\4128 K. 2021\5570; HGK. T. 22.09.2021 E. 2017\1957 K. 2021\1066; Y. 14. HD. T. 21.06.2021 E. 2018\4139 K. 2021\ 4188 www.karararama.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵⁴⁵ Yukarıda bk. s. 77 vd.

3.8.2. Faiz Talebinde Bulunulması ve Başlangıcı

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat davasında mahkemenin maddi tazminat miktarında faize hükmetmesi için tarafların faiz talebinde bulunması şarttır; taraflar faiz talebinde bulunmazsa mahkeme resen faize hükmedemez. Bu konu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı şekilde incelenmiştir.⁵⁴⁶ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanma davasıyla talep edilmişse bu durumda faizin başlangıcı; boşanma davasının kesinleşme tarihi olmaktadır. Boşanmanın ek niteliği olan maddi tazminat, boşanma davasından ayrı şekilde dava olarak talep edilmişse bu durumda faizin başlangıcı; dava tarihi olmaktadır.

3.8.3. Faizin Türü

Bu konu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı şekilde incelenmiştir.⁵⁴⁷ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta faiz talebinde bulunulması durumunda; mahkeme kanuni(yasal) faize hükmedebilir.

3.9. Maddi Tazminatta Görevli Mahkeme

3.9.1. Genel Olarak

Bu konu boşanmanın eki niteliği manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın birinci ve ikinci bölümlerinde detaylı bir şekilde incelenmiştir.⁵⁴⁸ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmayla birlikte talep edilebilir ve boşanmadan sonra ayrı maddi tazminat olmak üzere iki farklı şekilde talep edilebilmektedir. Boşanmayla birlikte talep edilen maddi tazminatta görevli mahkeme ve boşanmadan sonra ayrı talep edilen maddi tazminatta görevli mahkeme olmak üzere iki ayrı şekilde inceleyeceğiz.

3.9.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Maddi Tazminatta Görevli Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmayla birlikte talep edilirse maddi tazminatta görevli mahkeme Aile mahkemesi olmaktadır. Bu durum 4787 sayılı

⁵⁴⁶ Yukarıda bk. s. 77 vd.

⁵⁴⁷ Yukarıda bk. s. 78 vd.

⁵⁴⁸ Yukarıda bk. s. 35 vd.-78vd.

Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun m.4 f.1 de düzenlenmiştir.

3.9.3. Boşanmadan Sonra İstenen Maddi Tazminatta Görevli Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmadan sonra istenirse maddi tazminatta görevli mahkeme Aile mahkemesi olmaktadır. Bu durum 4787 sayılı Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun m.4 f.1 de düzenlenmiştir.

3.10. Maddi Tazminatta Yetkili Mahkeme

3.10.1.Genel Olarak

Bu konu, boşanmanın eki niteliği manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın birinci ve ikinci bölümlerinde detaylı bir şekilde incelenmiştir.⁵⁴⁹ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmayla birlikte talep edilebilir ve boşanmadan sonra ayrı maddi tazminat olmak üzere iki farklı şekilde talep edilebilmektedir. Boşanmayla birlikte talep edilen maddi tazminatta yetkili mahkeme ve boşanmadan sonra ayrı talep edilen maddi tazminatta yetkili mahkeme olmak üzere iki ayrı şekilde inceleyeceğiz.

3.10.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Maddi Tazminatta Yetkili Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın, boşanmayla birlikte talepte bulunulmasında yetkili mahkemenin belirlenmesinde bir sorun bulunmamaktadır. Bu konu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir.⁵⁵⁰ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanma davasının olduğu yerde bakılmaktadır. Bu durum TMK m.168 düzenlenmiştir. TMK m.168 göre boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın, boşanmayla birlikte talep edilmesinde yetkili mahkeme eşlerden birinin yerleşim yeri veya davadan önce son altı aydan beri oturdukları yer mahkemesi olmaktadır. TMK m.168 de geçen yerleşim yeri kavramının, TMK m.19⁵⁵¹ da tanımı yapılmaktadır, buna göre önemli olan kişinin kalma niyetinin olmasıdır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın, boşanmayla birlikte talep edildiği dava, kanunda belirtilen yetkili mahkemeler dışında bir mahkemede açılmışsa

⁵⁴⁹ Yukarıda bk. s. 37 vd.- 79 vd.

⁵⁵⁰ Yukarıda bk. s.80 vd.

⁵⁵¹ "Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir." 4721 sayılı kanun m.19 f.1

bu durumda tarafların yetkisizlik itirazında bulunması gerekmektedir. Başka bir anlatımla taraflar bu durumda yetkisizlik itirazında bulunmazlarsa, mahkeme bunu resen dikkate almayacaktır.

3.10.3. Boşanmadan Sonra İstenen Maddi Tazminatta Yetkili Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmadan sonra ayrı olarak talep edilmişse yetkili mahkeme davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi olmaktadır. Bu durum HMK m.6 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat, boşanmadan sonra ayrı olarak talep edilmişse aynı zamanda maddi tazminat alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın boşanmadan sonra talep edildiği dava, kanunda belirtilen yetkili mahkeme dışında bir mahkemede açılmışsa bu durumda tarafların yetkisizlik itirazında bulunması gerekmektedir. Mahkeme yetkisizlik kararını resen dikkate almayacaktır

3.11.Maddi Tazminatta Zamanaşımı

Zamanaşımı, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta zamanaşımı bölümünde detaylı biçimde anlatılmıştır. Maddi tazminatta zamanaşımı süresi BK m.72 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta zamanaşımı süresi TMK m.178 düzenlenmiştir. İlgili hükümde boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta zamanaşımı süresi 1 yıl olarak düzenlenmiştir. Düzenlenen 1 yıllık zamanaşımı süresinin nedeni ilgili hükmün gerekçesinde belirtilmektedir.⁵⁵² Hülasa boşanma sonrasında tarafların birbirlerini görmek istemeyecekleri ve bir araya gelmek istemeyecekleri aşikâr olmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu tarafların boşanma sonrasında maddi tazminat sebebiyle sürekli bir araya gelmelerini engellemek için 1 yıllık zamanaşımı süresi düzenlemiştir. Başka bir anlatımla boşanma gerçekleşikten 1 yıl sonra taraflar boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatı talep edemezler. Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁵⁵³

⁵⁵² Bk dp. 488

⁵⁵³ Y.4.HD. T. 25.10.2021 E. 2021\4765 K. 2021\7355 www.karararama.gov.tr e.t. 15.03.2022

3.12.Maddi Tazminat Davasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi

Hukuk uyuşmazlık arabuluculuk kanunu⁵⁵⁴ m. 1 f.2 kanun “ ... *tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanır. ...aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamında serbestçe tasarruf edebilecekleri ve aile içi şiddet iddiası içermeyen uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olmaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için üç tane istisnai hüküm düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatı ilgili kanun maddesinde düzenlenen üç tane istisnai hüküm açısından inceleyeceğiz.

İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk kapsamı alanında uyuşmazlıkları birinci istisna hüküm olarak düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat⁵⁵⁵ özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında olmaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen uyuşmazlıkları ikinci istisna hüküm olarak düzenlemiştir. Özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen⁵⁵⁶ mevcut boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içeren mevcut boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri⁵⁵⁷ iş veya işlemleri üçüncü istisnai hüküm olarak düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkların kapsamı alanında olup olmama konusu hakkında doktrinde yazarların farklı görüşleri bulunmaktadır. Bundan dolayı doktrinde boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın arabuluculuğa elverişli olup olmaması

⁵⁵⁴ RG. N. 28331 T. 22.06.2012

⁵⁵⁵ Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın şartları hakkında ayrıntılı bilgi: Kılıçoğlu, Aile Hukuku, s.161; Akıntürk\Karaman, Aile Hukuku, s.295

⁵⁵⁶ Yukarıda bk. s. 43 vd.

⁵⁵⁷ Yukarıda bk. s. 43 vd.

meselesinde tartışma bulunmaktadır. Doktrinde⁵⁵⁸ bir görüşe göre boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Bu görüş sahipleri boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olduğunu savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın arabuluculuğa elverişli olduğunu savunmaktadırlar. Doktrinde bir görüşe göre boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. Bu görüş sahipleri boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmadığını savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatın arabuluculuğa elverişli olmadığını savunmaktadırlar. Kanaatimizce boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Zira boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat taraf işlemleriyle sonlanabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminata HUAK m.18\2 icra edilebilirlik şerhi verilmez. Mevcut vakıanın aile içi şiddet olması durumunda boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat arabuluculuğa elverişli olmamaktadır.

⁵⁵⁸ Alper Uyumaz\ Kemal Erdoğan, Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları, s. 151;

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YOKSULLUK NAFKASI

4.1. Yoksulluk Nafakası Kavramı

Evlilik ilişkisinin boşanma ile sona ermesinde boşanma kararı veren mahkeme, eşlerin ortak çocukları bulunması halinde velayet, iştirak nafakası ve kendisine velayet verilmemiş ana/baba arasında kişisel ilişki kurulması şeklinde boşanma davasının çocuğa ilişkin sonuçlarını kendiliğinden karara bağlamakta, talebe bağlı olarak da yoksulluk nafakası ile maddi ve manevi tazminata hükmedebilmektedir.⁵⁵⁹ Nafakanın kelime anlamı, geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlidir.⁵⁶⁰ Bir diğer tanımı ise; birinin geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere, mahkeme kararıyla bağlanan aylıktır.⁵⁶¹ Kanunda nafakanın tanımı bulunmamaktadır. Kanaatimizce nafaka kavramı, bir kimsenin geçindirmekle bakıp gözetmekle yükümlü bulunduğu kimselere mahkeme kararıyla verdiği aylık olmaktadır. Nafaka kavramı gibi yoksulluk kavramının da kanunda tanımı yapılmamıştır. *Doktrinde* yoksulluk kavramıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. *Camcı*⁵⁶² ya göre yeme, içme giyinme ve barınmayı karşılayamayana denir. *Bilen, Şan, Aydın'a*⁵⁶³ göre temel ihtiyaçlarını karşılamaması durumuna denilmektedir.

Yoksulluk ise en yaygın şekliyle bir bireyin onurlu yaşamak ve en temel ihtiyaçlarını karşılamak için gereken gelirden yoksun olma durumu olarak tanımlanmaktadır.⁵⁶⁴ Yoksulluk sadece az gelire yaşamak demek değildir. Aynı zamanda, alt sosyal statülü mahallelerde yaşama, kent mekanında marjinalleşme, sağlıksız çevre koşullarında yaşamını sürdürme, adalet, eğitim ve sağlık hizmetlerinden daha az yararlanabilme, şiddete daha açık olma, yeterli güvenliğe sahip olmamaktır.⁵⁶⁵ Yoksulluk, toplumsal

⁵⁵⁹ Ali Demirbaş, Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5 S. 2, 2018, s.219

⁵⁶⁰ www.tdk.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵⁶¹ www.tdk.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵⁶² Ömer Camcı, Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, 2. Baskı, İstanbul 1998, s.101

⁵⁶³ Mahmut Bilen, Kemal Şan, Kemal Aydın, Yoksulluk Sorunu Üzerine, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, S.1 2005,

⁵⁶⁴ Gürdal Aslan, Türkiye de Yoksulluk ve İşgücü Piyasası, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, C. 3 S.1, 2020, s. 90

⁵⁶⁵ Nasır Niray, Yoksulluk ve Şiddet Geriliminde İnsan Hakları, Öneri Dergisi, C.6 S. 23, 2005, s.284

yapıda somut göstergelere sahip olan bir olgudur.⁵⁶⁶ Yoksulluğun kavramsal mahiyeti ve boyutu toplumların farklı sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerine göre değişebilmekte ise de hayatî sosyal risk taşıması açısından onun bütün toplumların önemli ortak sosyal sorunlarından biri olduğu söylenebilir.⁵⁶⁷ Yoksulluk sadece ekonomik bir sorun da olmayıp; kültürel, hukuksal, siyasal, etnik gibi farklı boyutları olan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁶⁸ Nereden bakıldığına göre değişen bir kavram olan yoksulluk, günümüzün en önemli sosyal sorunlarından biridir.⁵⁶⁹ Yoksul bireyler topluma yönelik eğitim, sağlık vb. genel hizmetlerden yeterince faydalanamamakta, bu nedenle de yaşamlarında çeşitli sosyal risklerle karşı karşıya kalma ihtimalleri çok yüksek olmaktadır.⁵⁷⁰ Yoksulluk, günümüzde refahın bir boyutunda yeterli olmaması anlamına gelir.⁵⁷¹ Genel manada yoksulluk sahip olamama, istediğini alamama ve buna bağlı olarak yaşam için gerekli olan ihtiyaçların karşılanamaması demektir.⁵⁷² Çalışmamızda yoksulluk kavramına doktrindeki farklı görüşlere yer verilmiştir. *Kanaatimizce* kişinin asgari yaşam düzeyini karşılayamaması durumuna yoksulluk denilmekte, mevcut vakıanın özelliklerine göre hâkim takdir etmektedir.

Yoksulluk kavramına farklı yaklaşımlar vardır. Bunlar mutlak yoksulluk-görelî yoksulluk, nesnel yoksulluk- öznel yoksulluk, insani yoksulluk yaklaşımı, kırsal yoksulluk ve kentsel yoksulluk yaklaşımı olmaktadır. Bu yaklaşımlardan insani yoksulluk yaklaşımı çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. İnsani yoksulluk kavramı; kişilerin insanca yaşaması için gerekli olan maddi koşullarla birlikte sosyokültürel koşulların da bulunması anlamına gelmektedir.⁵⁷³

Yoksulluk ve kadınlar konusunda istatistiklere ulaşmak zor olsa da; bir kısım demografik grubun topluma katılım, kaynak ve fırsatlara erişim anlamında ve temel

⁵⁶⁶ Gamze Aksan, Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 27, 2012, s. 10

⁵⁶⁷ Muammer Ak, Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, S.54, 2016, s. 296

⁵⁶⁸ Yücel Can, Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.16 S.63, 2017, s.1112

⁵⁶⁹ Ahmet Tunç, Yoksulluk Sorunu, Yeni Yoksulluk Kavramı Çerçevesinde Gezi Parkı Olayları ve Kamu Yöneticilerine Bazı Öneriler, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, C. 4 S. 1, 2014, s. 233

⁵⁷⁰ Musa İkiz oğlu, Yoksulluk ve Özürlülük İlişkisi, Ufku Ötesi Bilim Dergisi, S. 2, 2001, s. 89

⁵⁷¹ Arzu Yıldırım, Türkiye de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele, İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi, C.1 S.1, 2019, s.18

⁵⁷² Ömer Yusuf oğlu, Zahir Kızmaz, Parçalanmış Ailelerde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma: Elazığ Örneği, Social Sciences, s. 29

⁵⁷³ Yıldırım, s. 19

unsurlar bakımından daha yüksek yoksulluk riski altında oldukları açıktır.⁵⁷⁴ Zira kadınlar toplumda her zaman ezilen ve dışlanan grup olmuş ve erkeklere göre yaptıkları işlerde daha düşük ücretle çalıştırılmaktadırlar. Günümüzde boşanma sonucunda en çok yoksulluğa düşen taraf da kadın olmaktadır. Bu durum sadece kadınların ya da mevcut vakıadaki kişinin değil toplumun genel sosyolojik sorunudur. Yoksulluk, bütün toplumların ortak sorunu olması nedeniyle evrensel ve çok boyutlu bir kavram olarak nitelendirilebilir.

Yoksulluk; sosyal dışlanma, cinsiyet ayrımcılığı, eğitimsizlik vb. sonuçları ile içerisinde yaşayan kesimlerin insan olmanın gerektirdiği haklardan yararlanma olanaklarını kısıtlar; insanın onur, gurur ve öz saygısını yaralar.⁵⁷⁵

4.2.Yoksulluk Nafakası Amacı

Amacın kelime anlamı; ulaşmak istenilen sonuç, maksat, meram, gaye, hedefdir.⁵⁷⁶ Bir diğer anlamı; bir kimseye veya kurula verilen özel amaçlı görev, misyondur.⁵⁷⁷ Günlük sosyal hayatın temelini teşkil eden aile kurumunun zor şartlarda birbirine destek olması amacıyla, aileyi meydana getiren fertler arasında nafaka kurumuna ihtiyaç duyulmuştur.⁵⁷⁸ Türk hukukunda nafaka türleri bakım nafakası ve yardım nafakası olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan bakım nafakası; kendi içinde tedbir nafakası, iştirak nafakası ve yoksulluk nafakası olmak üzere üç alt gruba ayrılmaktadır.

Boşanma kural olarak karı-koca arasındaki bakım yükümlülüğüne son verir.⁵⁷⁹ Zaten mevcut vakıada gerçekleşen boşanma ile taraflardan birisi yoksulluğa düşebilmektedir. Bu durumda bazı şartların gerçekleşmesiyle yoksulluğa düşen taraf, yoksulluk nafakasına başvuru yapabilmektedir. Yoksulluk nafakasında amaç taraflardan birisini zengin etmek değil; yoksulluğa düşen eşin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yoksulluk nafakasının amacı boşanma sonrasında yoksulluğa düşen tarafın zorunlu ihtiyaçlarını karşılamaktır. Nitekim yoksulluk nafakasının amacı boşanma sonucunda

⁵⁷⁴ Mustafa Öztürk\ Başak Işıl Çetin, Dünyada ve Türkiye de Yoksulluk ve Kadınlar, Yaşar Üniversitesi e-Dergisi, C.4 S. 16, 2009, s. 2670

⁵⁷⁵ Mustafa Macit, Yoksulluk, İnsan Onuru ve Din, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.0 S.41, 2014, s.104

⁵⁷⁶ www.tdk.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵⁷⁷ www.tdk.gov.tr e.t. 15.03.2022

⁵⁷⁸ Safa Koçoğlu, Boşanmanın Eşler Açısından Genel Sonuçları Bağlamında Yoksulluk Nafakasına İlişkin Değerlendirme, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.70 S.2, 2021, s. 389

⁵⁷⁹ Mehmet Hamza Çelebi, Türk Medeni Kanuna Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S. 3-4, 2002, s. 32

kişinin, insan onuruna uygun ve asgari yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan temel ihtiyaçlarını eski eşi tarafından karşılamaktır.

4.3. Yoksulluk Nafakasının Hukuki Niteliği

Yoksulluk nafakası tarafların boşanmaları sonucu birinin yoksulluğa düşmesi halinde karşı taraftan talep edebileceği maddi yardımdır.⁵⁸⁰ Yoksulluk nafakası TMK m.175 de düzenlenmiştir. Maddenin düzenlenmesine göre nafaka isteyebilmek için boşanma yüzünden yoksulluğa düşme ve kusuru daha ağır olmama şartlarının birlikte gerçekleşmiş olması gerekmektedir.⁵⁸¹

Yoksulluk nafakası, ahlaki ve sosyal düşüncelere dayanır.⁵⁸² Yargıtay 2. HD bir kararında “ yoksulluğu ülkenin ekonomik ve sosyal koşullarına göre belirlemek gerekir.⁵⁸³ Anayasanın 17\1 maddesine göre herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına sahiptir.”⁵⁸⁴ Başka bir anlatımla burada söylenmek istenen, bir insanın yaşamak için gerekli olan temel ihtiyaçlarıdır. Her insan yeme, içme, barınma ve giyinme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. Kişi, boşanmadan sonra yoksulluğa düşerse bu durumda yoksulluk nafakasına başvurabilmektedir. Medeni kanuna göre eşlerden her ikisi de nafaka vermede ve almada hak ve sorumluluk sahibidir.⁵⁸⁵ Boşanma halinde de boşanmadan dolayı yoksulluğa düşecek tarafın diğerinden nafaka alma hakkı vardır.⁵⁸⁶ Yoksulluk nafakası, kişiye bağlı haklardan olmaktadır.

Yoksulluk nafakasının, hukuki niteliği bir ceza olarak değerlendirilemez. Zira ceza olması için bir suçun işlenmesi gerekmektedir. Yoksulluk nafakasının hukuki niteliği bir tazminat olarak da değerlendirilemez. Yoksulluk nafakasının, hukuki niteliği maddi tazminat değil; zira maddi tazminat olması için maddi bir zararın oluşmuş olması gerekmektedir. Yoksulluk nafakasının, hukuki niteliği manevi tazminat değil; zira manevi tazminat olması için bir acı, elem, üzüntünün oluşmuş olması gerekmektedir. Yoksulluk nafakası, aile hukukuna ait bir kurum olmaktadır. Yoksulluk nafakasının

⁵⁸⁰ Erkan Ertürk, Uygulamada Nafaka Davaları,1. Baskı, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 2005, s. 374

⁵⁸¹ Mustafa Kırmızı, Aile Hukuku Davaları, 1.Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2018, s. 550

⁵⁸² Nihat Yavuz, Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar,1.baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s.257

⁵⁸³ Zafer Ergün, Boşanma Davaları, 3. Baskı, Adil Yayınevi, Ankara 2004, s.714

⁵⁸⁴ Ergün, s. 714

⁵⁸⁵ Zeki Uyanık, İslam Aile Hukukunda Evlilik ve Boşanma Nafakası Bağlamında Süresiz Nafaka Yasası, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 47, S.47, 2019, s. 57

⁵⁸⁶ Uyanık, s.57

hukuki niteliği iki taraflı (çok taraflı) bir hukuki işlem⁵⁸⁷ olmaktadır. Geçerli şekilde meydana gelebilmeleri için birden fazla kişinin irade açıklamasında bulunması gereken işlemlerdir.⁵⁸⁸ Yoksulluk nafakasının hukuki niteliği, kanundan kaynaklanan bir borç ilişkisi olmaktadır.

4.4.Yoksulluk Nafakasının Şartları

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının; boşanma kararı verilmiş olmalı, talep edilmiş olması, kusur, nafaka isteyen tarafın boşanma yüzünden yoksulluğa düşmesi ve takdir edilecek nafakanın bunu ödeyecek eşin malı gücü ile orantılı olması olmak üzere beş tane şartı vardır.

4.4.1. Boşanma Kararı Verilmiş Olmalı

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının birinci şartı boşanma kararının verilmiş olmasıdır. Yoksulluk nafakasının boşanma kararı verilmiş olması şartı, boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat ve boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın birinci bölümünde boşanmanın⁵⁸⁹ doktrinde birçok tanımı bulunmaktadır. Boşanma, evlilik birliğini sonlandıran hukuki işlem olmaktadır. Boşanmanın eşler ve çocuklar açısından birçok sonucu bulunmaktadır. Yoksulluk nafakası da boşanmanın hukuki sonuçlarından birisi olmaktadır. Boşanmanın olabilmesi için hukuken geçerli bir evliliğin⁵⁹⁰ olması gerekmektedir. Türk hukuk sisteminde hukuken geçerli bir evlilik boşanmanın özel nedenlerine⁵⁹¹ ve genel nedenlerine⁵⁹² dayanarak sonlanabilmektedir. Keza hukuken geçerli bir evlilik boşanma dışında farklı bir nedene dayanarak da sonlanabilmektedir. Mevcut vakiada yoksulluk nafakası verilebilmesi için evliliğin boşanmayla sonlanmış olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla mevcut vakiada evlilik birliği boşanmayla sonlanmazsa, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasına hükmedilemez.

⁵⁸⁷ Ayrıntılı bilgi: Gözler, s.437; İbrahim Ercan\ Mustafa Arıkan\ Tarık Gümüş\ Mücahit Ünal; Genel Hukuk Bilgisi, s.132; Ayan, Medeni Hukuka Giriş, s.131

⁵⁸⁸ Gözler, s. 437

⁵⁸⁹ Yukarıda bk. s. 3 vd.

⁵⁹⁰ Yukarıda bk. s.57 vd.

⁵⁹¹ Yukarıda bk. s. 16 vd.

⁵⁹² Yukarıda bk. s. 9 vd.

Evlilik birliğinin yokluđu⁵⁹³ durumunda yoksul duruma dűřen taraf yoksulluk nafakasının Őartlarını taŐımak kaydıyla diğer taraftan yoksulluk nafakası talebinde bulunamaz. Evlilik birliğinin butlanı⁵⁹⁴ durumunda yoksul duruma dűřen taraf yoksulluk nafakasının Őartlarını taŐımak kaydıyla diğer taraftan yoksulluk nafakası talebinde bulunabilmektedir. Bu durum TMK m.158 dűzenlenmiŐtir.

BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakası, boŐanma davasıyla birlikte talep edilebileceđi gibi boŐanmadan sonra ve ayrı olarak da talep edilebilmektedir. BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakası, boŐanma davasıyla birlikte talep edilirse hâkim boŐanmaya karar verdiđinde yoksulluk nafakasına da karar verebilmektedir. BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakası, boŐanma davasıyla birlikte talep edilirse hâkim boŐanmaya deđil ayrılıđa karar verirse bu durumda yoksulluk nafakasına karar veremez. Ayrılık sűresi bitiminde boŐanmaya karar verilmiŐse bu durumda yoksulluk nafakasına karar verilebilmektedir. Mevcut vakiada sadece boŐanma kararının verilmiŐ olması, boŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakasına hűkmedebilmek iŐin yeterli olmamaktadır. ÇalıŐmamızın dűrdűncű bűlűműnde aŐıklanan Őartların tamamının sađlanması gerekmektedir.

4.4.1.1. Boşanma Kararının Kesinleşmiş Olması

BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakasının verilebilmesi iŐin mahkemenin boŐanma kararı vermesi ve bu kararın kesinleŐmesi gerekmektedir. BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakasının bu Őartı, boŐanmanın eki niteliđi olan maddi tazminat ve boŐanmanın eki niteliđi olan manevi tazminatla paralellik gűstermektedir. ÇalıŐmamızın ikinci ve űcűncű bűlűmlerinde boŐanma kararının kesinleŐmesi⁵⁹⁵ konusu detaylı bir Őekilde incelenmiŐtir.

4.4.2. Talep Edilmiş Olması

BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakasının ikinci Őartı talep edilmiŐ olmandır. BoŐanmanın eki niteliđi olan yoksulluk nafakasının bu Őartı, boŐanmanın eki niteliđi olan maddi tazminat ve boŐanmanın eki niteliđi olan manevi tazminatla paralellik gűstermektedir. Tűrk hukuk sistemi usulűnde tasarruf ilkesi geŐerli

⁵⁹³ Yukarıda bk. s. 60-61 vd.

⁵⁹⁴ Yukarıda bk. s. 60-61 vd.

⁵⁹⁵ Yukarıda bk. s. 61 vd.

olmaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünde⁵⁹⁶ detaylı bir şekilde incelenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının, boşanma davasıyla birlikte veya boşanmadan sonra talep edilmek zorunluluğu bulunmamaktadır. Mevcut vakıada boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının şartlarını sağlayan taraf, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası talebinde bulunabilmektedir.

4.4.2.1.Talebin Şekli

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası talebi, yazılı veya sözlü yapılabilmektedir. Türk hukuk sistemi usulünde yazılılık-sözlülük ilkesi geçerli olmaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünde⁵⁹⁷ detaylı bir şekilde incelenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının, talebi yazılı biçimde yapılabilmektedir. Uygulamada boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının talebi beyanında, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının talep edildiğinin açık ve net biçimde belirtilmesi gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası sözlü biçimde yapılabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının sözlü olarak talep edilmesi durumunda, beyanın mahkeme tutanağına geçirilmesi ve kişi tarafından imzalanması gerekmektedir.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası talebi, boşanma davasıyla birlikte talep edilebileceği gibi boşanma davasından ayrı biçimde talep edilebilmektedir. Doktrinde her iki talep şekli bakımından fark bulunmamaktadır. Keza uygulama da iki talep şeklinin sonucu bakımından fark bulunmamaktadır.

4.4.2.2.Taleple Bağlılık

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının bu durumu boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat ve boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Zira Türk hukuk sistemi usulünde taleple bağlılık ilkesi geçerli olmaktadır. Çalışmamızın ikinci bölümünde⁵⁹⁸ detaylı bir şekilde incelenmiştir. Mevcut vakıada talep olmadan, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasına hükmedilemez.

⁵⁹⁶ Yukarıda bk. s. 62 vd.

⁵⁹⁷ Yukarıda bk. s. 63 vd.

⁵⁹⁸ Yukarıda bk. s. 64 vd.

4.4.3. Kusur

4.4.3.1.Genel Olarak

Kusur, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının üçüncü şartı olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının bu şartı boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminat ve boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde ⁵⁹⁹ bu konu detaylı biçimde incelenmiştir.

4.4.3.2. Tarafların Eşit Kusurlu Olması

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, yoksulluğa düşecek taraf eşit kusurluysa yoksulluk nafakası alabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, tarafların kusurlarının eşit olup olmadığının kriteri medeni kanunda bulunmamaktadır. Bu konuda Yargıtay'ın 09.11.2021 tarihli kararı bulunmaktadır.⁶⁰⁰ Mevcut vakıada mahkeme tarafların kusurunun eşit olup olmadığını, mevcut vakıanın özelliklerine göre belirlemektedir.

4.4.3.3. Yoksulluk Nafakası Talep Eden Tarafın Kusurunun Diğer Taraftan Daha Ağır Olmaması

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, yoksulluğa düşecek taraf mevcut vakıada ağır kusurlu veya tam kusurluysa yoksulluk nafakası alamamaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, yoksulluğa düşecek taraf kusursuzsa yoksulluk nafakası alabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, yoksulluğa düşecek taraf diğer taraftan daha az kusurluysa yoksulluk nafakası alabilmektedir. Bu konuda Yargıtay'ın 22.11.2021 tarihli kararı bulunmaktadır.⁶⁰¹ Hâkim boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında tarafların

⁵⁹⁹ Yukarıda bk. s. 67 vd.

⁶⁰⁰ "...boşanma davasının yapılan yargılaması sonucunda davalı erkek yönünden 'istemiyorum zorla mı, alın götürün başımdan' diyerek kadını yanından gönderdiği ve kadını gönderdikten sonrada barışmak için çaba göstermediği vakıaların; davacı kadın yönünden ise erkeğe hitaben 'gözlerini oyarım' dediği, erkeğe hakaret ettiği; evlendikten sonra kişisel bakımına dikkat etmediği ve Fransa'nın yaşam tarzını umduğu gibi bulmadığı ve Fransa da kalmak istemediği yönünde yakındığı vakıalarının ispatlandığı gerekçesiyle boşanmaya sebebiyet veren olaylarda her iki tarafın eşit kusurlu olduğu belirtilerek karşılıklı davaların kabulü ile tarafların boşanmalarına karar verilmiş..." Y. 2. HD. T. 09.11.2021 E. 2021\7208 K. 2021\8370 www.karararama.gov.tr e.t. 20.03.2022

⁶⁰¹ "...karara karşı taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine bölge adliyen mahkemesince dosya üzerinden yapılan inceleme sonucu verdiği 07.06.2021 tarihli kararında erkeğin ağır kadının az kusurlu olduğu ve kadının esas dava yönünden nafaka ve tazminat talepleri sürede talep ettiği gerekçesiyle... erkeğin bağımsız konut temin etmediği, kadının ise evliliği maddi bir temele dayandırdığı

kusurunu tespit ederken, boşanmaya neden olan vakıadaki kusur oranlarına bakmaktadır.

4.4.4. Nafaka İsteyen Tarafın Boşanma Yüzünden Yoksulluğa Düşmesi

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının dördüncü şartı nafaka isteyen tarafın boşanma yüzünden yoksulluğa düşmesi gerekmektedir. Yoksulluk kavramının tanımı kanunda yapılmamaktadır. Doktrin de yoksulluk kavramının farklı tanımları bulunmaktadır. Çalışmamızın dördüncü bölümünde yoksulluk nafakası kavramı⁶⁰² detaylı biçimde incelenmiştir. Yargıtay hukuk genel kurulu “yeme, giyinme, barınma, sağlık, ulaşım, kültür, eğitim” gibi bireyin maddi varlığını geliştirmek için zorunlu ve gerekli görülen harcamaları karşılayacak düzeyde geliri olmayanların yoksul kabul edilmesi düşüncesindedir.⁶⁰³ Yargıtay’ın görüşü, nitekim yoksulluk kişinin barınma, giyinme, yeme, içme gibi temel ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaması anlamına gelmektedir. Kanunda yoksulluk kavramının tanımı yapılmadığı gibi yoksulluğa düşme kavramının tanımı da yapılmamaktadır. Kanunda sadece boşanma yüzünden yoksulluğa düşecek tarafın, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının şartlarını sağlayarak, yoksulluk nafakası talep edebileceği düzenlenmektedir. Hâkim, mevcut vakıada boşanma sonucunda yoksulluğa düşmenin olup olmadığını vakıanın özelliklerine göre değerlendirmektedir. Bu konuda Yargıtay’ın 13.12.2021 tarihli kararı bulunmaktadır.⁶⁰⁴ Keza bu konuda Yargıtay’ın birçok kararı bulunmaktadır.⁶⁰⁵ Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, boşanma sonucu yoksulluğa düşmenin büyük veya küçük olması hakkında kanunda bir kriter bulunmamaktadır.

kusurları yüklenmiş, kadın cevap dilekçesi ile birlikte karşı dava dilekçesinde de erkeğe yüklenen bu kusura dayanmış, davası ispatlanamadığından reddedildiğinde de bu kararı karşı istinaf kanun yoluna başvurmadığından artık bu kusur erkeğe yüklenemez, erkek kusursuz hale gelmiştir. Bu husus gözetilmeden erkeğin ağır kadının az kusurlu olduğunun kabulü doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD. T. 22.11.2021 E. 2021\7429 K. 2021\8562 www.karararama.gov.tr. e. t. 20.03.2022

⁶⁰² Yukarıda bk. s. 104 vd.

⁶⁰³ Gençcan, Nafaka Hukuku, s.439

⁶⁰⁴ “...davacı kadın hakkında yapılan ekonomik ve sosyal durum araştırma tutanağında, davacı kadının çalışmadığı gelirin ve mal varlığının bulunmadığı belirtilmişse de kadının 2019 yılında işe giriş kaydının olduğu ve tanık beyanlarında davacı kadının tekstilde işçi olduğunun belirtildiği anlaşılmaktadır. O halde ilk derece mahkemesince davalı erkeğinde asgari ücretle çalıştığı göz önüne alınarak davacı kadının çalışıp çalışmadığının çalışıyorsa yoksulluktan kurtaracak düzeyde düzenli ve sürekli gelirin olup olmadığının, işten ayrılmışsa da kendi isteğiyle mi yoksa zorunlu olarak mı ayrıldığı hususları araştırılarak boşanma yüzünden yoksulluğa düşüp düşmeyeceğinin belirlenmesi, gerçekleşecek sonucuna göre kadının yoksulluk nafakası talebi hakkında karar verilmesi gerekirken, bu konuda eksik incelemeyle yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir...” Y. 2. HD. T.13.12.2021 E. 2021\8458 K. 2021\9414 www.karararama.gov.tr e.t. 20.03.2022

⁶⁰⁵ Y. 2. HD. T. 25.11.2021 E. 2021\7244 K. 2021\8744; Y. 2. HD. T. 13.12.2021 E.2021\8458 K. 2021\9414 www.karararama.gov.tr e.t. 20.03.2022

4.4.5. Takdir Edilecek Nafakanın Bunu Ödeyecek Eşin Mali Gücü ile Orantılı Olması

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının beşinci şartı takdir edilecek nafakanın bunu ödeyecek eşin mali gücü ile orantılı olması gerekmektedir. Hâkim yoksulluk nafakasını ödeyecek tarafın ekonomik gücüyle doğru orantılı olarak yoksulluk nafakasına hükmetmesi gerekmektedir. Nitekim mantıken bir insan mali gücünden daha fazlasına veya kendisini zor duruma düşüren miktarda yoksulluk nafakasını ödeyemez. Takdir edilecek yoksulluk nafakası, tarafların sosyal yaşantısıyla uyumlu, acı ve şefkati önleyici, nafaka borçlusunun mali gücü ile dengeli olmalıdır.⁶⁰⁶ Bu yönde Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁶⁰⁷

4.5. Yoksulluk Nafakasının Miktarı

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası miktarının belirlenmesinde ölçü yoksulluk nafakasını ödeyecek tarafın mali gücü oranında olması gerekmektedir. Başka bir anlatımla kanunda, boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası miktarının belirlenmesinde mali gücü oranı kriteri esas alınmaktadır. Kanunda mali gücün kriterleri belirtilmemektedir. Kanaatimizce bunun nedeni her kişinin mali gücünü etkileyen faktörler farklı olabilmektedir. Bundan dolayı her kişinin mali gücünü belirlemek için kanunda belli kriterlerin bulunması hakkaniyete uygun olmamaktadır. Hâkimin mali gücü ölçüsünü mevcut vakıanın özelliklerine göre değerlendirerek belirlemesi gerekmektedir.

Hâkim boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası miktarını, mevcut vakıanın özellikleri, tarafların ekonomik sosyal durumu, sağlık durumu, yoksulluk nafakasını ödeyen tarafın mali gücü gibi kriterleri esas alınarak belirlemelidir. Bu konuda Yargıtay'ın 09.07.2020 tarihli kararı bulunmaktadır.⁶⁰⁸ Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında yoksulluk nafakası ödeyen tarafın mali gücü kişinin mesleği, aylık geliri, malvarlığı, bakmakla yükümlü kişi sayısı gibi kriterlere bakılarak belirlenmektedir. Zaten hâkimin hakkaniyete uygun olarak takdir hakkını kullanması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, yoksulluk nafakası ödeyen tarafın aylık gelirinden daha fazlasına veya kendisini zor durumda bırakacak

⁶⁰⁶ Genç Can, Nafaka Hukuku, s.520

⁶⁰⁷ Y. 3. HD. T. 05.07.2017 E. 2017\1320 K. 2017\11067; Y. 3. HD. T. 16.03.2017 E. 2016\14837 K. 2017\3241; Y. 3. HD. T. 03.04.2017 E. 2016\12931 K. 2017\4437; Y. HGK. T. 02.03.2016 E. 2014\794 K. 2016\724; Y. 3. HD. T. 03.03.2016 E. 2016\883 K. 2016\3206 www.karararama.gov.tr e.t. 20.03.2022

⁶⁰⁸ Y. HGK. T.09.07.2020 E. 2017\2208 K. 2020\575 www.karararama.gov.tr e. t. 20.03.2022

miktara hükmedilemez. Mevcut vakıda yerel mahkeme yoksulluk nafakası yükümlüsünün aylık gelirinden fazla miktarda yoksulluk nafakasına kararı vermiştir. Dosyanın Yargıtay'a gitmesi durumunda karar onanmıştır. İlgili Anayasa mahkemesine itirazda bulunmuştur.⁶⁰⁹ Anayasa mahkemesinde itiraz üzerine yapılan inceleme sonucunda “...Anayasanın 17.maddesinde güvence altına alınan kişinin manevi ve maddi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine” karar verilmiştir.⁶¹⁰ Başka bir anlatımla hâkim nafaka alacaklısının asgari yaşam düzeyi nafaka yükümlüsünün de mali gücünü tespit ederek yoksulluk nafakası miktarına hükmetmesi gerekmektedir.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının miktarının belirlenmesinde yoksulluk nafakası isteyen tarafın temel ihtiyaçları esas alınmalıdır. Zira boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında amacımız yoksulluk nafakası isteyen tarafın temel ihtiyaçlarını karşılayarak yoksulluktan kurtarmaktır.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının miktarı, tarafların arasında yapılan anlaşmayla belirlenebilmektedir. Bu durum TMK m.184 f.5 düzenlenmiştir. Tarafların arasında yapılan anlaşmanın, ahlaka ve hukuk kurallarına aykırı olmaması gerekmektedir. Taraflar arasında yapılan bu anlaşmanın, hâkim tarafından onaylanması gerekmektedir. Anlaşma hâkim tarafından onaylandıktan sonra sonuçları meydana gelmektedir. Tarafların arasında yapılan anlaşma sözlü veya yazılı yapılabilmektedir. Anlaşmanın sözlü olması durumunda duruşma tutanağına geçirilmesi gerekmektedir.

⁶⁰⁹Anayasa Mahkemesi Kararı, 2016/3140 Başvuru, T. 07.11.2019, RG. Tarih-Sayı: 17.12.2019-30981 “...Somut olayda Mahkeme tarafından başvuruçunun boşandığı eşi ve dört çocuğu için toplamda aylık 1.000 TL nafaka ödemesine hükmedilmiştir. Mahkemece tarafların ekonomik durumlarının araştırılması sırasında sadece kolluk tarafından verilen bilgilerin esas alındığı görülmektedir. ...Ancak başvuruç; Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinde memur olarak değil şirket elemanı olarak asgari ücretle çalıştığını, 950 TL aylık aldığını iddia etmektedir. Başvuruçunun aylık gelirinin gerçekten de 950 TL olması durumunda aleyhine hükmedilen aylık toplam 1.000 TL nafaka miktarının ölçülü olduğundan söz edilemez. Olayda taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenip yüklenmediğinin anlaşılabilmesi için tarafların ekonomik durumlarının tam olarak ortaya konulabilmesi önem arz etmektedir. ...Bu sebeple kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının korunmasına yönelik usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. ...35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir. ... 43.Başvuruç, ihlalin tespitiyle birlikte yargılamanın yenilenmesine ve lehine uygun miktarda tazminata karar verilmesini talep etmiştir. Buna karşın, yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmesinin ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.” www.anayasa.gov.tr, RG. T. 17.12.2019 Numarası 30981 www.resmigazete.gov.tr

⁶¹⁰Anayasa mahkemesi kararı başvuruç 2016\3140 T.07.11.2019, RG. N. 30981 T. 17.12.2019 www.anayasa.gov.tr e.t. 20.03.2022

4.5.1. Yoksulluk Nafakası Miktarının Artırılması Azaltılması

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının miktarı belirlendikten sonra, koşulların değişmesi sonucunda yoksulluk nafakası miktarının artırılmasının veya azaltılmasının olması gerekebilir. Bu durum TMK m.176 f.4 düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının toptan biçimde ödenmesine karar verilmişse, nafakanın artırılması veya azaltılması söz konusu olmamaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının irat biçiminde ödenmesine karar verilmişse, nafakanın artırılması veya azaltılması söz konusu olabilmektedir.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının miktarının artırılması veya azaltılması için tarafların durumlarında değişikliklerin meydana gelmesi gerekmektedir. Bu duruma; mevcut vakiada yoksulluk nafaka alacaklısının yoksulluktan kurtulması veya yoksulluk nafakasını ödeyecek tarafın ekonomik durumunun kötüleşmesi örnek olarak verilebilir. Kanun koyucu, uygulamada bu tarz değişikliklerin olduğunu göz önünde tutarak, yoksulluk nafakası miktarının artırılmasını ve azaltılmasını düzenlemiştir. Hülasa mevcut vakiada değişiklik olması durumunda yoksulluk nafakası miktarının artırılması veya azaltılması söz konu olabilmektedir.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası miktarının, artırılması veya azaltılması için ilgilinin talepte bulunması gerekmektedir.⁶¹¹ Mahkeme talep olmadan resen yoksulluk nafakası miktarında değişiklik yapamaz. İlgilinin talebinde nafaka miktarının artırılması veya azaltılması hakkında belli miktar belirtmişse, hâkim belirtilen miktardan fazlasına karar veremez.

Kanun koyucu tarafların yoksulluk nafakası miktarının artırılması veya azaltılmasının yapılması için kanununda süre belirtmemiştir. Başka bir anlatımla kanunda nafaka miktarının artırılması veya azaltılması için süre belirtilmediğinden dolayı, çok kısa veya çok uzun bir süre sonra yoksulluk nafakası miktarının artırılması veya azaltılması için talepte bulunulabilir. Hâkim bu durumda mevcut vakiada araştırma yaparak tarafların durumlarının değiştiğini tespit etmesi gerekmektedir. O halde hakkaniyete uygun bir karar vermelidir.

Hülasa boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası miktarının, artırılması veya azaltılmasının olması için dört tane şartın sağlanmış olması gerekmektedir. Birinci şart, ilgilinin talebinin olması gerekmektedir. İkinci şart, kanunda belirtildiği gibi mevcut

⁶¹¹ Y. HGK. T. 05.11.2019 E. 2017\1003 K. 2019\1128; Y. 3. HD. T. 12.09.2018 E. 2018\3846 K. 2018\8426; HGK. T. 25.10.2017 E. 2017\1018 K. 2017\1218; Y. 3. HD. T. 13.09.2017 E. 2017 \13492 K. 2017\11890 www.karararama.gov.tr e.t. 25.03.2022

vakiadaki tarafların ekonomik durumlarında değişikliğin olması gerekmektedir. Üçüncü şart, mevcut vakiadaki değişikliğin sürekli ve kalıcı olması gerekmektedir. Dördüncü şart, mevcut vakiadaki değişikliğin daha önceki dava da öngörülemiyor olması gerekmektedir.

Keza mahkeme ilgilinin talebi üzerine yoksulluk nafakası miktarının değişen durumlara ve yıllara göre irat biçiminde nasıl ödeneceğini belirleyebilmektedir. Bu durum TMK m.176 f. 5 düzenlenmiştir.

4.6.Yoksulluk Nafakasının Başlangıcı

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası boşanmayla talep edilebileceği gibi boşanmadan sonra ayrı olarak da talep edilebilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının bütün sonuçları, boşanma kararının kesinleşmesiyle meydana gelmektedir. Başka bir anlatımla yoksulluk nafakası boşanma kararı kesinleşmeden söz konusu olmamaktadır. Hülasa yoksulluk nafakası, boşanma kararının kesinleşmesinden sonra hüküm ifade etmektedir.⁶¹² Bu konuda Yargıtay'ın⁶¹³ birçok örnek kararı bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası boşanmayla birlikte talep edildiği zaman, boşanma davasının reddi durumunda yoksulluk nafakasına karar verilememektedir. Boşanma davasının reddi durumunda boşanma davasından ayrı olarak yoksulluk nafakası davası açılmamaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası boşanmayla birlikte talep edildiği zaman yoksulluk nafakasının başlangıcı boşanma kararının kesinleşme tarihi olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası boşanmadan sonra ayrı olarak talep edildiği zaman, yoksulluk nafakasının başlangıcı davanın açıldığı tarih olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının başlangıcını örnekle açıklamak gerekirse; X ve Y boşanmışlardır. X ve Y'nin boşanma kararlarının kesinleşme tarihi 01.01.2020 olmaktadır. X, boşanma davasında yoksulluk nafakası talebinde bulunmuşsa 01.01.2020 tarihinde yoksulluk nafakası başlamaktadır. X, boşanma davasından sonra yoksulluk nafakası davasını 01.05.2020 açmışsa, bu durumda yoksulluk nafakasının başlangıç tarihi 01.05.2020 olmaktadır.

⁶¹² Genç Can, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s. 1203; Genç Can, Nafaka Hukuku, s.503;

⁶¹³ Y. 2. HD. T. 10.10.2017 E. 2016\5552 K. 2017\10808; Y. 2. HD. T. 19.12.2016 E. 2016\24435 K. 2016\16113; Y. 2. HD. T. 28.11.2003 E. 2013\13828 K. 2013\ 27933; Y.2. HD. T. 26.05.2010 E. 2009\8489 K. 2010\10291; Y. 2. HD. T. 08.05.2013 E. 2013\8390 K. 2013\12940; Y. 2. HD. T. 30.09.2010 E. 2010\ 13372 K. 2010\15742; Y. 2. HD. T. 07.04.2015 E. 2014\15213 K. 2015\6865 www.karararama.gov.tr e. t. 25.03.2022

4.7.Yoksulluk Nafakasının Süresi

Kanun koyucu, yoksulluk nafakasının süresiz olarak talep edilebileceğini kanunda belirtmektedir. Bu durum TMK m.175 düzenlenmiştir. Uygulama da boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası süreli veya süresiz olarak talep edilebilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası belli süreli talep edilmişse, hâkim süresiz nafakaya hükmedemez.⁶¹⁴ Zira mahkeme taleple bağlı olmaktadır. Başka bir anlatımla yoksulluk nafakası süreli talep edilmişse, mahkeme süreli nafakaya hükmetmelidir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası süresiz talep edilmişse; hâkimin nafakayı süreli verip veremeyeceği konusu doktrinde tartışmalı olmaktadır. *Doktrinde* bir görüşe göre; yoksulluk nafakası süresiz talep edilmişse, hâkim resen süreli olarak karar veremez.⁶¹⁵ *Doktrinde* bir görüşe göre; yoksulluk nafakasının süresiz talep edilmişse, hâkime resen süreyi sınırlama yetkisi verilmemiştir. Fakat mevcut vakıda hâkim nafakayı belirli sürenin dolmasından sonra yoksulluğun ortadan kalkacağını tespit edebiliyorsa, resen sınırlayabilir. *Doktrinde* bir görüşe göre; yoksulluk nafakasının süresiz talep edilmesinde, metnin lafzı yorumu ve fonksiyonel yorumunun aynı anda yapıldığı zaman hâkimin resen süreyi sınırlama yetkisinin olduğu anlaşılmaktadır.⁶¹⁶ Medeni kanunda yoksulluk nafakasının süresiz olarak talep edilebileceği düzenlenmiştir. Bu durum Anayasa'ya aykırı gerekçesiyle itiraz edilmiş fakat Anayasa Mahkemesi itiraz talebini ret etmiştir.⁶¹⁷ Bu kararda bir tane karşı oy

⁶¹⁴ Kürşad Yağcı, Yoksulluk Nafakasında “Süresizlik” Sorunu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 76, s.326; Remzi Demir, Yoksulluk Nafakasının Sona Erme Sebepleri ve Yoksulluk Nafakasının Süresizliğine Dair Tartışmalar, TBB Dergisi, s.230; Genç Can, Nafaka Hukuku, s.506;

⁶¹⁵ Gençcan, Nafaka Hukuku s. 506; Simge Doğan, Boşanmanın Eşler Açısından Mali Sonuçları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2020, s. 115; Remzi Demir, yoksulluk nafakasının sona erme sebepleri ve yoksulluk nafakasının süresizliğine dair tartışmalar, TBB dergisi, s.230;

⁶¹⁶ Aslı, Başak Makaracı \ Seda, Öktem Çevik; Yoksulluk Nafakası Süreye İlişkin Çözüm, Güncel Hukuk Dergisi, S.175 2019 s. 21; Kürşad Yağcı, yoksulluk nafakasında “ süresizlik” sorunu, İstanbul üniversitesi hukuk fakültesi dergisi, C.76, s. 354;

⁶¹⁷ “ ...dava dosyamızda davacı aleyhine daha önce Bursa 1. Aile mahkemesince 2007\1093 E, 2009\224 K. sayılı karar ile bağlanan nafakanın kaldırılması dava edilmekte olup Türk Medeni Kanununun 175. maddesinin 2. Fıkrası davada uygulanacak kanun hükümlerindedir... Kanun maddesinde nafakaya hangi hallerde hükmedileceği davacı ile davalının ekonomik durumlarının ne şekilde dikkate alınacağı, tarafların yaşlarının evli kaldıkları sürenin çocuklarının olup olmaması dikkate alınıp alınmayacağı, hangi koşullarda kaldırılmasının istenebileceği ayrıntılı olarak açıklanmamışsa sadece boşanmada kusuru daha ağır olmayan boşanma sebebi ile yoksulluğa düşecek kişi lehine düşülen bir durum değil de zaten içinde bulunulan bir hal ise ne olacağı açıklanmış değildir... bu yoksulluk nafakasının sürekli şekilde ömür boyu sürecek şekilde olması pek çok katı yargı içtihatlarının tesiri ile halde adalet hissi ile bağdaşmayacak sonuçlar doğurmaktadır... Bu nafakanın sürekli olması yükümlü kişi için ömür boyu sürecek bir mali yükümlülük altına sokmakta, boşanmakla ortak hayatı biten kişileri birbirine bağımlı kılmaktadır... özet olarak açıkladığımız düşüncemiz dikkate alınarak Anayasamızın 152. maddesi gereğince inceleme yapılarak 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 175. Maddesinde nafaka yükümlülüğünün hangi hallerde ve

bulunmaktadır.⁶¹⁸ *Kanaatimizce*, yoksulluk nafakası süresiz talep edilmişse, hâkimin resen süreli nafakaya hükmetmemesi gerekmektedir. Zira medeni usul hukukunda taleple bağıllık ilkesi⁶¹⁹ geçerli olmaktadır.

Kanunda yoksulluk nafakasının süresiz düzenlenmesi durumu doktrinde sıkça eleştirilmektedir. Bu güncel bir tartışma konusu olmaktadır. *Doktrinde* bir görüşe göre; kanunda yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlenmesi doğru bulunmaktadır.⁶²⁰ Zira yoksulluk nafakasının süreli olarak sınırlandırılması durumunda, yoksulluk nafakasının alacaklısının mağduriyeti söz konusu olabilmektedir. Keza sınırlandırmanın olması yoksulluk nafaka yükümlüsünü koruma altına alma olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının kanunda belirtilen nedenlerle sona ermesinin dışında, nafakanın süresiz olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bilakis boşanmanın eki olan yoksulluk nafakasının süresiz olmasında alacaklının yeniden evlenmesi durumunda yoksulluk nafakası sonlanmaktadır. Keza süresiz yoksulluk nafakası kesilmemesi için resmi nikâh olmadan birlikte yaşamalar ve bunların kanıtlanmaması durumlarıyla çok sık rastlanılmaktadır. Uygulamada bu durum kötüye kullanılmaktadır.

ne şekilde hükmedileceğini ve hangi hallerde kaldırılmasının istenebileceğini, tarafların özürlerinin mali güçlerinin yaşlarının evlilik süresinin etkisinin en olacağını ayrıntılı olarak düzenlememesi sebebi ile tümünden, bunun kabul edilememesi halinde nafakanın sürekli olarak hükmedileceğini öngören 'süresiz olarak ibaresinin' iptaline karar verilmesini talep ederiz...22.11.2001 günlü 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 175. Maddesinin 1. Fıkrasında yer alan '...süresiz olarak...' ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine Hicabi Dursun'un karşı oyu ve oyçokluğuyla 17.05.2012 gününde karar verildi..." Anayasa mahkeme kararı E. 2011/136 K. 2012/72 T. 17.05.2012, RG. 26.06.2012, N. 28335 e.t. 25.03.2022

⁶¹⁸ " ...Türk Medeni Kanununda yardım nafakası için herhangi bir süre şartı öngörülmemişken, bakım nafakasının bir türü olan yoksulluk nafakasının kanunda belirlenen şartlar dâhilinde süresiz talep edilebileceğinin öngörülmesi Anayasanın 2. maddesinde yer alan 'sosyal hukuk devleti ilkesine' aykırıdır... Yoksulluk nafakasının süresiz olması, ileride nafakanın artırılması, nafakanın azaltılması veya nafakanın kaldırılması davalarının açılmasına neden olacaktır. Bu durumda nafaka yükümlüsü eski eşin nafaka alan tarafın kanunda yazılı şartları taşıyıp taşımadığını kontrol amacıyla, onun özel hayatına müdahale anlamına gelebilecek davranışlara ve onun üzerinde psikolojik baskı kurmasına neden olabilecektir. Yoksulluk nafakasının süresiz olması bu nafakayı alan tarafın, karşı tarafı ömür boyu cezalandırmak amacıyla gelir getirici bir işte çalışmama evlilik ekti yapmadan birlikte yaşamaya itebilecektir. Bu haller yoksulluk nafakasının süresiz de olsa bir ceza olmadığını savunan görüşleri haksız çıkarmaktadır. Tarihin hiçbir döneminde, hiçbir hukuk sistemi boşanan eşlerden biri yoksulluğa düşecek diye diğeri için ömür boyu sürebilecek yoksulluk nafakası yükümlülüğü öngörmemiştir. Dolayısı ile yoksulluk nafakasının süresiz uygulanmasının nedeni ahlaki ve sosyal gerekçelerle açıklanamaz... Kültürümüzden kaynaklanan yardım sever eğilimlerinin, aile dayanışmasının hayır kurumları ve vakıflar gibi geleneksel kurumların yoksullukla mücadele bağlamındaki faaliyetleri sık sık övgüyle anılmaktadır. Ancak aynı zamanda toplumsal bir olgu olan ve Devletin aktif olarak mücadele etmesi gereken yoksulluğun sorumluluğunun boşanan taraflardan birisinin üzerine ömür boyu yüklenmesi kanımca, sosyal devlet ilkesine hakkaniyete ve mantığa da uygun bir çözüm değildir. Açıkladığım nedenlerle itiraz istemine konu olan kural Anayasanın 2. maddesine aykırı olduğundan iptali gerekir..." Anayasa mahkeme kararı E. 2011\136 K. 2012\72 T. 17.05.2012, RG. 26.06.2012, N. 28335 e.t. 25.03.2022

⁶¹⁹ Yukarıda bk. s. 64 vd.

⁶²⁰ Zafer Kahraman, Yoksulluk Nafakası Hakkındaki Güncel Meselelerin Kadın Hakları Bakımından Değerlendirilmesi, 2. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu, s.7;

Doktrinde bir görüşe göre; kanunda yoksulluk nafakasının süresiz olarak düzenlenmesi doğru bulunmamaktadır.⁶²¹ Başka bir anlatımla mevcut vakıada koşulların sağlanmasıyla yoksulluk nafakasını almaya hak eden tarafın bunu bir ömür boyu alması doğru bulunmamaktadır. Zira kısa süreli evliliklerde yoksulluk nafakasının süresiz olması sosyal güvence haline gelmesi, keza hakkaniyete uygun bulunmamakta ve adil olmamaktadır. Bu durum Anayasa'ya aykırı gerekçesiyle itiraz edilmiş fakat Anayasa mahkemesi itiraz talebini ret etmiştir.⁶²² Bu kararda bir tane karşı oy bulunmaktadır.⁶²³

Doktrinde bir görüşe göre; çalışmamızda bahsettiğimiz iki görüşün karması olmaktadır. Buna göre mevcut vakıada evlilik birliğinin ne kadar sürdüğüne bakılarak alacaklının mesleğinin olup olmamasına, yaşına, sağlık durumuna, bakılarak yoksulluk nafakasının süresiz olarak hükmedilebileceği savunulmaktadır. Keza mevcut vakıada yoksulluk nafakası alacaklısının sağlığının iyi olması halinde, bilerek ve isteyerek çalışmıyorsa bu durumda yoksulluk nafakasının süresiz olarak hükmedilemeyeceği savunulmaktadır. *Kanaatimizce* mevcut vakıada tarafların durumları mahkeme tarafından değerlendirilerek yoksulluk nafakasının süresiz olup olmayacağına karar verilmesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla hâkimin mevcut vakıanın özelliklerine bakarak yoksulluk nafakasının süresiz olup olmayacağına karar vermesi gerekmektedir. Burada önemli olan yoksulluk nafakasının mevcut vakıaya göre değerlendirilerek, hakkın kötüye kullanılması ve nafakanın sosyal güvence olmasını engellemektir. Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁶²⁴

⁶²¹ Ömer Arbek, Boşanmanın Mali Sonuçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 54, s.145; Safa Koçoğlu, Boşanmanın Eşler Açısından Genel Sonuçları Bağlamında Yoksulluk Nafakasına İlişkin Değerlendirme, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.70 s.412; Ali Demirbaş, Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.5, s.230;

⁶²² Anayasa mahkeme kararı E.2011/136 K. 2012/72, T. 17.05.2012, RG. 26.06.2012, N. 28335 e.t. 25.03.2022

⁶²³ Anayasa mahkeme kararı E. 2011\136 K. 2021\72, T. 17.05.2012, RG. 26.06.2012 N. 28335 e.t. 24.03.2022

⁶²⁴ Y. 2. HD. T. 04.11.2021 E.2020\3210 K. 2020\5405; Y. 2. HD. T. 06.10.2020 E. 2020\3070 K. 2020\4486 www.karararama.gov.tr e.t. 25.03.2022

4.8.Yoksulluk Nafakasında Faiz

4.8.1. Genel Olarak

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında faiz konusu, boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde bu konu detaylı şekilde incelenmiştir.⁶²⁵

4.8.2.Faiz Talebinde Bulunulması ve Başlangıcı

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında mahkemenin faize hükmetmesi için faiz talebinde bulunulması gerekmektedir. Faiz talebi olmadan mahkeme resen faize hükmedemez.⁶²⁶ Yoksulluk nafakasında faizin olması için muaccel olması gerekmektedir. Muaccel olan nafaka ödenmezse temerrüt söz konusu olur. Yoksulluk nafakası muaccel⁶²⁷ olduğu zaman, temerrüt tarihinden itibaren faiz başlamaktadır. Yargıtay'ın faizi başlatabilmesi için nafakanın muaccel hale gelmesini aramaktadır.⁶²⁸ Yoksulluk nafakasında temerrüt faiz oranı iki şekilde olabilmektedir. Birincisi temerrüt faizinin kanunda belirtilen oranda olması gerekmektedir.⁶²⁹ İkincisi tarafların aralarında yaptıkları anlaşmada belirtilen oran olabilir. Anlaşmanın geçerliliği için hâkimin onayı gerekmektedir.⁶³⁰ Anlaşmada belirlenen temerrüt faiz oranının kıstası kanunda belirtilmiştir.⁶³¹

4.8.3.Faizin türü

Bu konu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminat ve boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı biçimde anlatılmıştır.⁶³² Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında faiz talebinde bulunulması durumunda; mahkeme kanuni(yasal) faize hükmedebilir.

⁶²⁵ Yukarıda bk. s. 77 vd.

⁶²⁶ Y. 2.HD. T. 17.06.2019 E. 2018\7509 K. 2019\7246; Y. 2. HD. T. 07.11.2018 E. 2018\22 K. 2018\12638; Y. 3. HD. T. 21.06.2016 E. 2016\5466 K. 2016\9666; Y. 2. HD. T. 01.04.2015 E. 2015\5712 K. 2015\6314 www.karararama.gov.tr e.t. 25.03.2022

⁶²⁷ Yukarıda bk. s. 77 vd.

⁶²⁸ Y. 21. HD. T. 06.12.2016 E. 2016\8633 K. 2016\14753; HGK T. 26.06.2013 E.2012\1924 K. 2013\882; HGK T. 09.10.2013 E. 2013\1559 K. 2013\ 1461; Y. 9. HD. T. 12.11.2012 E. 2012\18079 K. 2012\37094; Y. 9. HD. T. 06.04.2010 E. 2010\12416 K. 2010\9524; Y. 9. HD. T. 22.01.2010 E. 2009\50193 K. 2010\901; Y. 2.HD. T. 18.02.2015 E. 2015\1342 K. 2015\2126 www.karararma.gov.tr e.t. 25.03.2022

⁶²⁹ RG. N. 18610, T. 19.12.1984

⁶³⁰ " Boşanma veya ayrılığın fer' î sonuçlarına ilişkin anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz." TMK m.184 f.5 R.G. N. 24607 T. 8.12.2001

⁶³¹ "...sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranı, birinci fıkra uyarınca belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamaz." TBK m.120 f.2 R.G. N. 27836 T. 4.2.2011

⁶³² Yukarıda bk. s. 77-78 vd.

4.9.Yoksulluk Nafakasının Ödeme Şekli

4.9.1. Genel Olarak

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, yoksulluk nafakasına hükmettikten sonra yoksulluk nafakasının ödeme biçimine geçilmektedir. Çalışmamızın ikinci bölümünde bu konu ayrıntılı biçimde incelenmiştir.⁶³³ Boşanmanın eki niteliği yoksulluk nafakasının, aynen ödeme ve nakden ödeme yapılabilmektedir.

4.9.2. Toptan Ödeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası toptan biçimde ödenebilmektedir. Bu durum TMK m. 176 f.1 düzenlenmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde bu konu ayrıntılı biçimde incelenmiştir.⁶³⁴ Bu konuda Yargıtay'ın birçok kararı bulunmaktadır.⁶³⁵

4.9.3. İrat Biçimde Ödeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası irat biçiminde ödenebilmektedir. Bu durum TMK m. 176 f.1 düzenlenmiştir.

4.9.4.Aynı Biçimde Ödeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası aynı biçimde ödenebilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası mevcut vakıanın özelliğine göre aynı olarak ödenmesine karar verilebilmektedir.

4.9.5. Yabancı Para ile Ödenememe

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası ülke parasıyla ödenmektedir. Mevcut vakiada mahkemenin hükmettiği yoksulluk nafakası miktarını taraflar aralarında yaptıkları sözleşme ile ülke parası dışında bir parayla önenmesini kararlaştırabilirler. Çalışmamızın ikinci bölümünde detaylı biçimde incelenmiştir.⁶³⁶

⁶³³ Yukarıda bk. s. 75 vd.

⁶³⁴ Yukarıda bk. s. 76 vd.

⁶³⁵ YHGK 29.03.2006 E. 2006\2-69 K. 2006\117; Y2HD 14.03.2005 1809-3950 (Genç Can, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.1230)

⁶³⁶ Yukarıda bk. s. 76 vd.

4.10. Yoksulluk Nafakasının Ödeme Yükümlülüğünün İhlali

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının miktarının belirlendikten sonra uygulamada sıkça karşılaşılan nafakanın ödenmemesi durumunu iki açıdan inceleyeceğiz.

4.10.1. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin İcra Hukuku Boyutu

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının, uygulamada ödenip ödenmediği araştırılmıştır. Bunun sonucunda Birleşmiş Milletler Kadın Birimi bir rapor yayınlamıştır.⁶³⁷ Yayımlanan raporun araştırmanın verileri ve ortaya çıkan sonuçlar bölümünün 6. maddesinde “...nafakaların yüzde 20,7’si nafaka yükümlülükleri tarafından ödenirken, söz konusu nafakaların 0,7’si kısmen ödenmiş; yüzde 50,7’si ise hiç ödenmemiştir.” olduğu sonucuna varılmıştır.⁶³⁸ Keza yayımlanan raporun araştırmanın verileri ve ortaya çıkan sonuçlar bölümünün 6. maddesinde “...nafakaların ödenmemesinin nedeni olarak yüzde 40 oranında nafaka yükümlülüklerinin nafaka ödemek istememeleri...” olduğu sonucuna varılmıştır.⁶³⁹ Günümüzde yoksulluk nafakası ödenme yükümlülüğünün bu kadar fazla olmasından dolayı çalışmamızda yoksulluk nafakasının ödenme yükümlülüğü ihlalinin icra hukuku ve ceza hukuku boyutunu incelememiz gerekmektedir.

Mahkeme kararının istinafa veya temyize başvurulması kararın icrasını durdurmaz.⁶⁴⁰ İcranın kelime anlamı, borçlunun alacaklıya karşı yapmak veya ödemekle yükümlü bulunduğu bir şeyi adli kuruluş aracılığıyla yerine getirmediir.⁶⁴¹ Bir diğer anlamı yapma, yerine getirme, bir şeyi yürütmedir.⁶⁴² Başka bir anlatımla mahkeme kararının istinafa veya temyize başvurulması yoksulluk nafakasının ödenmesini ertelemez. Nitekim alacaklı ilgili kararı icraya koyarsa yükümlü borcunu ödemek zorunda kalacaktır. Alacaklı ilgili kararı icraya koyarsa, yükümlü icranın

⁶³⁷

https://m.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/787/original/Kad%C4%B1n_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_Nafaka_Rapor_K%C4%B1sa_Ozeti-.pdf?1572609040 e.t. 01.04.2022

⁶³⁸

https://m.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/787/original/Kad%C4%B1n_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_Nafaka_Rapor_K%C4%B1sa_Ozeti-.pdf?1572609040 e.t. 01.04.2022

⁶³⁹

https://m.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/787/original/Kad%C4%B1n_Dayan%C4%B1%C5%9Fma_Nafaka_Rapor_K%C4%B1sa_Ozeti-.pdf?1572609040 e.t. 01.04.2022

⁶⁴⁰ HMK 350 f.1 : “İstinaf yoluna başvurma, kararın icrasını durdurmaz.” R.G. N. 27836 T. 4.2.2011

⁶⁴¹ www.tdk.gov.tr e.t. 01.04.2022

⁶⁴² www.tdk.gov.tr e.t. 01.04.2022

durdurulması kanun yoluna başvurulabilir fakat mevcut borcundan kurtulamaz. İcra takibinin kesinleşmesiyle birlikte alacaklı haciz hukuki yoluna başvurulabilir. Keza yükümlünün maaşı varsa maaşına haciz koydurabilir. Yükümlünün ölmesi durumunda nafaka borcu mirasçılara geçmez. Zira nafaka borcu kişiye sıkı sıkıya bağlı olmaktadır.

4.10.2. Yoksulluk Nafakasının Ödenme Yükümlülüğü İhlalinin Ceza Hukuku Boyutu

Kanun koyucu boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının ödenmemesi halinde 2004 sayılı icra ve iflas kanunu m.344⁶⁴³ yaptırım olarak tazyik hapsini düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının ödenmemesi halinde “...alacaklının şikâyeti üzerine üç aya kadar tazyik hapsi...” yaptırım uygulanmaktadır. Başka bir anlatımla boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının ödenmemesi halinde ceza hukuku boyutunda yaptırımın olması için alacaklının şikâyeti gerekmektedir. Yoksulluk nafakası alacaklısının şikâyet hakkının geçerli olabilmesi için şikâyetin yapıldığı tarihte nafaka yükümlüsünün borcunu ödemiş olması ve nafakanın devam ediyor olması gerekmektedir. Yoksulluk nafaka alacaklısı şikâyetini yazılı veya sözlü olarak yapabilmektedir. Uygulamada yoksulluk nafaka alacaklısının şikâyeti üzerine yapılan duruşmaya nafaka alacaklısının veya vekilinin katılmaması söz konusu olmaktadır. Bu durumda icra iflas kanunu m. 349’a göre şikâyet hakkı düşmektedir. Yoksulluk nafaka alacaklısının şikâyeti olsa bile nafaka yükümlüsünün kanunda belirtilen suçu işlemiş olması için bazı koşulların sağlanması gerekmektedir. Bunlardan birincisi nafaka yükümlüsüne ödeme emrinin gelmiş olması gerekmektedir. İkincisi ise yoksulluk nafaka alacaklısının şikâyet ettiği tarihte en az bir aylık nafaka borcunun birikmiş olması gerekmektedir. Nafaka yükümlüsünün tazyik hapsine yedi gün içinde itiraz etme hakkı bulunmaktadır.⁶⁴⁴ Mahkemede yoksulluk nafaka yükümlüsünün tazyik hapsini karar verildiği zaman, nafaka yükümlüsü nafaka borcunu öderse icra kanuna göre tahliye edilir.

Kanun koyucu boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının ödenmemesi halinde nafaka yükümlüsünün, nafaka alacaklısına karşı hukuki yollardan birisi de 5721 sayılı Türk Ceza hukukunda yer almaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk

⁶⁴³ RG. N.2128 T. 19.06.1932

⁶⁴⁴ “İcra mahkemesinin verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde itiraz edebilir.” 2004 sayılı kanun m.353

nafakasının ödenmemesi hali Türk ceza kanunu m.233⁶⁴⁵ e göre suç sayılmaktadır. Başka bir anlatımla boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının ödeme ihlalinde, nafaka yükümlüsünün iki hukuki yola başvurma hakkı bulunmaktadır. Bunlardan birinci İİK m. 344' e göre tazyik hapsi olmaktadır. Diğeri ise TCK m. 233' e göre hapis cezası olmaktadır.

4.11.Yoksulluk Nafakasının Sona Ermesi

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası kendiliğinden veya mahkeme kararıyla olmak üzere iki şekilde sona ermektedir. Çalışmamızda boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının sona erme hallerinin alt başlıklarını inceleyeceğiz.

4.11.1. Nafaka Alacaklısının Evlenmesi

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının yeniden evlenmesi sonucunda yoksulluk nafakası kendiliğinden sona ermektedir. Bu durum kanunda⁶⁴⁶ düzenlenmiştir. Bir mahkeme kararı gerekmemekte fakat yoksulluk nafaka alacaklısının evlendiğinin kanıtlanması gerekmektedir. Zira yoksulluk nafakasının amacı kişinin temel ihtiyaçlarını karşılayarak, yoksulluktan kurtarmaktır.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının yeniden evlenip bunu ilgili kişiye bildirmemesiyle uygulamada karşılaşılan bir durum olmaktadır. Bunun sonucunda kişi yoksulluk nafakasını almaya devam etmektedir. Bu durum hakkın kötüye kullanılması sonucunu oluşturmaktadır.

4.11.2. Nafaka Alacaklısının Ölümü

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının, nafaka alacaklısı ve nafaka yükümlüsü olmak üzere iki tane tarafı bulunmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının ölümü, sonucunda nafaka kendiliğinden sona ermektedir. Bu durum kanunda⁶⁴⁷ düzenlenmiştir. Bir mahkeme kararı gerekmemekte fakat nafaka alacaklısının öldüğünün kanıtlanması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının ölümü sonucunda mirasçıları, karşı taraftan nafaka talebinde bulunamazlar.

⁶⁴⁵ RG. N.25611 T.12.10.2004

⁶⁴⁶ TMK m.176 f.3 RG. N. 24607 T. 8.12.2001

⁶⁴⁷ TMK m.176 f.3 RG. N. 24607 T. 8.12.2001

4.11.3. Nafaka Yükümlüsünün Ölümü

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölümü, sonucunda nafaka kendiliğinden sona ermektedir. Bu durum kanunda⁶⁴⁸ düzenlenmiştir. Bir mahkeme kararına gerekmemekte fakat nafaka yükümlüsünün ölümünün kanıtlanması gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası yükümlüsünün ölümü sonucunda mirasçılarının karşı tarafa borcu olmayacaktır.

4.11.4. Nafaka Alacaklısının Haysiyetsiz Hayat Sürmesi

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi halinde yoksulluk nafakası sona ermektedir. Bu durum kanunda⁶⁴⁹ düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafaka alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi, yoksulluk nafakasını kendiliğinden sona erdirmez bunun için mahkeme kararı gerekmektedir. Kanun koyucu haysiyetsiz hayat sürmeyi boşanma nedeni⁶⁵⁰ olarak kabul etmiştir. Haysiyetsizin kelime anlamı, değeri saygınlığı olmayan, onursuzdur.⁶⁵¹ Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi iki şekilde olabilmektedir. Birinci alacaklının kendisinin tek başına haysiyetsiz hayat sürmesi biçiminde olabilir. İkincisi alacaklının birlikte yaşadığı kişilerle sürmekte olan yaşam tarzı haysiyetsiz hayat sürmesi biçiminde olabilir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının haysiyetsiz hayat sürmesi durumunun kanıtlanması gerekmektedir.

4.11.5. Nafaka Alacaklısının Bir Başka Kimseyle Resmi Bir Evlilik Olmaksızın Fiili Birliktelik Yaşaması

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının bir başka kimseyle resmi bir evlilik olmaksızın fiili birliktelik yaşaması yoksulluk nafakasını sona erdirmektedir. Bu durum kanunda düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafaka alacaklısının bir başka kimseyle resmi bir evlilik olmaksızın fiili birliktelik yaşaması yoksulluk nafakasını kendiliğinden sona erdirmez bunun için mahkeme kararı gerekmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının bir başka kimseyle resmi bir evlilik olmaksızın fiili birliktelik yaşaması

⁶⁴⁸ Bkz. dp. 628

⁶⁴⁹ Bkz. dp. 617

⁶⁵⁰ Yukarıda bk. s. 23 vd.

⁶⁵¹ www.tdk.gov.tr e.t. 02.04.2022

durumunun kanıtlanması gerekmektedir. Uygulama da yoksulluk nafakasının sona ermesini engellemek için çok sık rastlanan bir durumdur.

4.11.6. Nafaka Alacaklısının Yoksulluk Durumunun Ortadan Kalkması

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının yoksulluk durumunun ortadan kalkması yoksulluk nafakasını sona erdirmektedir. Bu durum kanunda düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası alacaklısının yoksulluğunun ortadan kalkması durumu yoksulluk nafakasını kendiliğinden sona erdirmez bunun için mahkeme kararı gerekmektedir.

4.12. Yoksulluk Nafakasında Davasında Görevli Mahkeme

4.12.1.Genel Olarak

Bu konu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın birinci ve ikinci bölümünde detaylı bir şekilde incelenmiştir.⁶⁵² Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası boşanmayla birlikte talep edilen yoksulluk nafakası ve boşanmadan sonra talep edilen yoksulluk nafakası olmak üzere iki farklı şekilde talep edilebilir. Boşanmayla birlikte talep edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme ve boşanmadan sonra talep edilen yoksulluk nafakasında görevli mahkeme olmak üzere iki ayrı şekilde inceleyeceğiz.

4.12.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Yoksulluk Nafakasında Görevli Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmayla birlikte talep edilen yoksulluk nafakası davasında görevli mahkeme Aile mahkemesi olmaktadır. Bu durum 4787 sayılı Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun⁶⁵³ da düzenlenmiştir.

4.12.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Yoksulluk Nafakasında Görevli Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmadan sonra talep edilen yoksulluk nafakası davasında görevli mahkeme A ile mahkemesi olmaktadır. Bu durum

⁶⁵² Yukarıda bk. s. 35 vd.

⁶⁵³ RG. N.24997 T. 18.01.2003

4787 sayılı Aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerine dair kanun da düzenlenmiştir.

4.13. Yoksulluk Nafakasında Davasında Yetkili Mahkeme

4.13.1.Genel Olarak

Bu konu boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın birinci ve ikinci bölümünde detaylı bir şekilde incelenmiştir.⁶⁵⁴ Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmayla birlikte talep edilebilir ve boşanmadan sonra ayrı yoksulluk nafakası olmak üzere iki farklı şekilde talep edilebilmektedir. Boşanmayla birlikte talep edilen yoksulluk nafakasında yetkili mahkeme ve boşanmadan sonra talep edilen yoksulluk nafakasında yetkili mahkeme olmak üzere iki ayrı şekilde inceleyeceğiz.

4.13.2. Boşanmayla Birlikte Talep Edilen Yoksulluk Nafakasında Yetkili Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmayla birlikte talep edilen yoksulluk nafakasında yetkili mahkeme de sorun bulunmamaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında, boşanma davasının açıldığı yer mahkemesi yetkili olmaktadır. Bu durum kanunda⁶⁵⁵ düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmayla birlikte talep edilen yoksulluk nafakasında eşlerden birinin yerleşim yeri veya son altı aydan beri oturdukları yer mahkemesi yetkili mahkeme olmaktadır.

4.13.3. Boşanmadan Sonra Talep Edilen Yoksulluk Nafakasında Yetkili Mahkeme

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmadan sonra talep edilen yoksulluk nafakası davasında nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemesi yetkili olmaktadır. Bu durum Medeni Kanunun m.177 düzenlenmiştir.

4.14. Yoksulluk Nafakası Zamanaşımı

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının zamanaşımı süresi TMK 178⁶⁵⁶ de düzenlenmiştir. Hükümde boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının

⁶⁵⁴ Yukarıda bk. s. 37 vd.

⁶⁵⁵ TMK m.168 RG. N. 24997 T. 18.01.2003

⁶⁵⁶ bk dp. 464

zamanaşımı süresi 1 yıl olarak düzenlenmiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası zamanaşımının 1 yıl olma sebebi, hükmün gerekçesinde belirtilmiştir.⁶⁵⁷ Hülasa aralarında evlilik birliği sona ermiş tarafların, boşanmadan sonra bir araya gelmelerini, karşılaşmalarını engellemek ve aralarındaki maddi ve manevi bağı koparmak amacı bulunmaktadır. Keza boşanma kararının kesinleşmesinden 1 yıl sonra boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafaka talebinde bulunulamaz.⁶⁵⁸ Başka bir anlatımla 1 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan sonra boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafaka talebinde bulunulursa, talep hâkim tarafından reddedilir.⁶⁵⁹ Zamanaşımı Aile Mahkemesi hâkimi tarafından kendiliğinden nazara alınamaz.⁶⁶⁰ Bu konuda Yargıtay'ın kararı bulunmaktadır.⁶⁶¹ Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası, boşanmayla birlikte talep edilebilir ve boşanmadan ayrı olarak talep edilebilir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası 1 yıllık zamanaşımı süresine tabi iken; yoksulluk nafakasının artırılması ve azaltılması davası zamanaşımına tabi olmamaktadır. Başka bir anlatımla boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının artırılması ve azaltılması davası 1 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan sonra da açılabilir.

İİK m.39\1 10 yıllık zamanaşımı süresi düzenlenmiştir.⁶⁶² İlgili hüküm ilama bağlı takip için geçerli olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası ilama bağlı ise 10 yıllık zamanaşımı süresi geçerli olmaktadır. İlam ve ilam sayılan belge dışında kararlaştırılan yoksulluk nafakalarında her ay için tahakkuk eden nafaka, tahakkuk eden aydan itibaren Borçlar Kanununun 126'ncı maddesine göre beş senelik zamanaşımına tabidir.⁶⁶³

⁶⁵⁷ bk dp. 468

⁶⁵⁸ "...4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 178 maddesinde 1 yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür... eldeki davanın 29.01.2015 tarihinde açıldığı ve TMK m.178\son maddesinde öngörülen 1 yıllık zamanaşımı süresinin geçtiği göz önünde bulundurularak yoksulluk nafakasına ilişkin talebin zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi..." Y. 3.HD. T. 27.01.2016 E.2016\8267 K. 2016\10171 www.karararama.gov.tr e.t. 05.04.2022

⁶⁵⁹ Y.3.HD. T. 15.12.201 E. 2011\15962 K. 2011\20862 www.karararama.gov.tr e.t. 05.04.2022

⁶⁶⁰ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.1246

⁶⁶¹ Y.2HD.T. 21.02.2008 21667-2029; Y.2HD. T. 04.02.2009 16658-1382 (Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.1246)

⁶⁶² "İlama müstenip takip, son muamele üzerinden on sene geçmekle zamanaşımına uğrar." 2004 sayılı kanun m. 39\1

⁶⁶³ Gençcan, Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, s.1246

4.15. Yoksulluk Nafakasının Arabuluculuk Çözüm Yoluna Elverişli Olup Olmama Meselesi

Hukuk uyuşmazlık arabuluculuk kanunu⁶⁶⁴ m. 1 f.2 kanun “ ... *tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde uygulanır. ...aile içi şiddet iddiasını içeren uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli değildir.*” şeklinde düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamında serbestçe tasarruf edebilecekleri ve aile içi şiddet iddiası içermeyen uyuşmazlıklar arabuluculuğa elverişli olmaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için üç tane istisnai hüküm düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının ilgili kanun maddesinde düzenlenen üç tane istisnai hüküm açısından inceleyeceğiz.

İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk kapsamı alanında uyuşmazlıkları birinci istisna hüküm olarak düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası⁶⁶⁵ özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında olmaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen uyuşmazlıkları ikinci istisna hüküm olarak düzenlemiştir. Özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içermeyen⁶⁶⁶ mevcut boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Başka bir anlatımla özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası içeren mevcut boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. İlgili kanun maddesi mevcut vakıanın arabuluculuğa elverişli olması için özel hukuk uyuşmazlıkları kapsamı alanında aile içi şiddet iddiası istisnai hüküm olarak düzenlemiştir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkların kapsamı alanında olup olmama konusu hakkında doktrinde yazarların farklı görüşleri bulunmaktadır. Bundan dolayı doktrinde boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının arabuluculuğa elverişli olup olmaması meselesinde tartışma bulunmaktadır.

⁶⁶⁴ RG. N. 28331 T. 22.06.2012

⁶⁶⁵ Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası şartları hakkında ayrıntılı bilgi yukarıda bk. s.108 vd. ; Ahmet Cemal Ruhi, Nafaka Hukuku, s.41 vd. ; Gençcan, Nafaka Hukuku, s.436 vd.

⁶⁶⁶ Yukarıda bk. s. 43 vd.

Doktrinde boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının arabuluculuğa elverişli olup olmaması meselesinde tartışma bulunmaktadır. Doktrinde⁶⁶⁷ bir görüşe göre boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Bu görüşü savunanlara göre boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmakta görüşünü savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmakta görüşünü savunmaktadırlar. Doktrinde bir görüşe göre boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmamaktadır. Bu görüşü savunanlara göre boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası tarafların aralarında serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmamakta görüşünü savunmaktadırlar. Bundan dolayı boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmamakta görüşünü savunmaktadırlar. Kanaatimizce boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmaktadır. Zira boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası tarafların aralarında serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklardan olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası taraf işlemleriyle sonlanabilmektedir. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası HUAK m.18\2 icra edilebilirlik şerhi verilmez. Mevcut vakıanın aile içi şiddet olması durumunda boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası arabuluculuğa elverişli olmamaktadır.

⁶⁶⁷ Alper Uyumaz\ Kemal Erdoğan, Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları, s. 154;

SONUÇ

Çalışmamızın amacı boşanmanın mali sonuçları konusunda olan güncel tartışmalara çözüm bulmaktır. Çalışmamızın konusunu oluşturan çalışmamızın dört bölümü Türk Medeni Kanunu 161-184 maddelerinde düzenlenmiştir. Çalışmamızın konusu Yargıtay kararlarıyla detaylı biçimde incelenmiştir. Keza ilgili Anayasa Mahkemesi kararları ve raporlar çalışmamızda bulunmaktadır. Bunun sonucunda çalışmamızın birinci bölümü olan boşanma davasına baktığımızda boşanma davasının özel boşanma sebeplerinden birisi olan zinanın kanunumuzda tanımı bulunmamaktadır. Bu durum uygulamada sorun teşkil etmektedir. Örneğin uygulamada aynı cinsten kişilerin cinsel ilişkisi zina sayılmamaktadır. Keza hayvanla kurulan cinsel ilişki de uygulamada zina sayılmamaktadır. Kanaatimizce bu durumların kanunda belirtilmesi gerekmektedir. Keza boşanma davası ne sebeple olursa olsun tarafların beyanları karşılıklı olarak evlilik birliğini devam ettirmemek konusunda hem fikirse bu durumda tarafların kusuruna bakılmamalıdır.

Çalışmamızın ikinci bölümü boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminata baktığımızda zamanaşımı konusunda doktrinde güncel tartışma olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta zamanaşımı süresi TMK m.178 1 yıl olarak düzenlenmiştir. Nitekim Yargıtay da 1 yıllık zamanaşımı süresini BK m.72 düzenlenen 10 yıllık süreye uzatacak şekilde kararlar bulunmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar 1 yıllık zamanaşımı süresinin 10 yıllık süreye uzatılmasını savunmakta, bazı yazarlar ise savunmamaktadır. Kanaatimizce uygulamada boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta 1 yıllık zamanaşımı süresi uygulanmalı Yargıtay aksi yönde kararlar vermemelidir.

Kanaatimizce boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta hâkim manevi tazminata hükmederken her iki tarafında kusuruna bakması gerekmektedir. Keza boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta eşit kusur durumunda taraflara manevi tazminat verilmelidir. Nitekim eşit kusur durumu için belli bir kriter getirilmesi gerekmektedir. Zira her mevcut vakiada yapılan eşit kusur durumunun kriteri belli olmadığı için bu durum hakkaniyete aykırı olmaktadır.

Çalışmamızın üçüncü bölümü boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta baktığımızda zamanaşımı konusunda doktrin de güncel tartışmalar olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta zamanaşımı süresi TMK m.178 1 yıl olarak düzenlenmiştir. Nitekim Yargıtay'ın 1 yıllık zamanaşımı süresini 10 yıllık

süreye uzatacak şekilde kararlar bulunmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar 1 yıllık zamanaşımı süresinin 10 yıllık süreye uzatılmasını savunmakta, bazı yazarlar ise savunmamaktadır. Kanaatimizce uygulamada boşanmanın eki niteliği olan manevi tazminatta 1 yıllık zamanaşımı süresi uygulanmamalı Yargıtay aksi yönde kararlar vermemelidir.

Kanaatimizce boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta hâkim maddi tazminata hükmederken her iki tarafında kusuruna bakması gerekmektedir. Keza boşanmanın eki niteliği olan maddi tazminatta eşit kusur durumunda taraflara maddi tazminat verilmelidir. Nitekim eşit kusur durumu için belli bir kriter getirilmesi gerekmektedir. Zira her mevcut vakıada yapılan eşit kusur durumunun kriteri belli olmadığı için bu durum hakkaniyete aykırı olmaktadır.

Çalışmamızın son bölümü boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasına baktığımızda zamanaşımı konusunda doktrinde güncel tartışmalar olmaktadır. Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasında zamanaşımı süresi TMK m.178 1 yıl olarak düzenlenmiştir. Nitekim Yargıtay'ın 1 yıllık zamanaşımı süresini 10 yıllık süreye uzatacak şekilde kararlar bulunmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar 1 yıllık zamanaşımı süresinin 10 yıllık süreye uzatılmasını savunmakta, bazı yazarlar ise savunmamaktadır. Kanaatimizce uygulamada boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası 1 yıllık zamanaşımı süresi uygulanmamalı Yargıtay aksi yönde kararlar vermemelidir.

Boşananın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının süresi doktrinde güncel tartışmalar olmaktadır. Doktrinde bazı yazarlar boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının süreli olması gerektiğini savunmakta, bazı yazarlar boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının süresiz olması gerektiğini savunmaktadırlar. Kanaatimizce boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının süreli olması gerekmektedir. Zira boşanma kurumu tarafların sosyal güvencesi olarak algılanmamalıdır. Bu durumun kanunda düzenlenmesi gerekmektedir.

Boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasının şartlarından birisi yoksulluk nafakasının yoksulluk nafakasını ödeyecek kişinin mali gücüyle orantılı olması gerektiğidir. Uygulamada asgari ücret alan kişiye boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası talebinde bulunulduğunda, karşı tarafa boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası verilmektedir. Kanaatimizce asgari ücret alan kişi zaten zor şartlar altında geçinirken eski eşine yoksulluk nafakası vermesi uygun olmamakta, kişiyi zor

durumda bırakmaktadır. Bundan dolayı asgari ücret alan kişilerin boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakasına hükmedilmemesi gerekmektedir.

Boşanmanın eki olan yoksulluk nafakasının şartlarından birisi talepte bulunmaktır. Uygulamada 1 yıl evli kalan sonra boşanan çiftler boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası talebinde bulunmakta, keza 10 yıl evli alan sonra boşanan çiftler boşanmanın eki niteliği olan yoksulluk nafakası talebinde bulunmaktadır. Bu durum evlilik kurumunun taraflar açısından sosyal bir güvence haline gelmesine neden olmaktadır. Nitekim bu durumun kanunda düzenlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ARAS, Bahattin; Boşanma Davalarında Yargılama Usulü ve Aile Mahkemeleri, 1.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007
- ANTALYA, Gökhan; Miras Hukuku, 1. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul 2003
- AYAN, Mehmet; Miras Hukuku, 8. Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2015
- AYAN, Mehmet; Medeni Hukuka Giriş, 6. Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2011
- AYAN, Serkan; Evlilik Birliğinin Korunması,1. Baskı, Şen Matbaacılık, Ankara 2004
- ATALI, Murat; Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Anadolu Üniversitesi web-ofset Tesisleri, Eskişehir 2011
- AKINCI, Şahin\ Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Sayram Yayınları, 10. Baskı, Konya,
- AKINTÜRK, Turgut \ KARAMAN, Derya, Ateş; Medeni Hukuk,14. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2009
- AKINTÜRK, Turgut \ KARAMAN, Derya, Ateş; Aile Hukuku, 14. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2012
- AKINTÜRK, Turgut\ KARAMAN, Derya, Ateş; Borçlar Hukuku Genel Hükümler; 19. Baskı, Beta Yayınevi,
- BAKTIR, Selma; Aile Mahkemeleri, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2003
- BULUT, Harun; Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2007
- BOZDAĞ, Gonca Gülfem; Türk Hukukunda ve Uluslararası Hukukta Nafaka, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2015
- CAMCI, Ömer; Boşanma Tazminatı ve Yoksulluk Nafakası, 2. Baskı, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1998
- ÇALI, Murtaza; Haksız Fiilden Doğan Tazminat (tazminatı hesaplama usulleri, bunlarla ilgili Yargıtay kararları), Gürsoy Basımevi, 1968 Ankara,
- ELPE, Nezh; Evlenme Boşanma ve Nafaka Hükümleri,1. Baskı, Halkevleri Kültür Vakfı Basımevi, Ankara 1976
- ERCAN, İsmail; Medeni Usul Hukuku, 5. Baskı, İkinci Sayfa Basım Yayınevi, İstanbul 2010
- ERGÜN, Zafer; Boşanma Davaları, 3. Baskı, Adil Yayınevi, Ankara 2004

- ERGÜN, Zafer; Boşanma Davaları, Adil Yayınevi, Ankara 2001
- ERDEM, Sabri; Aile Hukuku, 1. Baskı, İstanbul Matbaacılık, İstanbul 1966
- ERTÜRK, Erkan; Uygulamada Nafaka Davaları, 1. Baskı, Kazancı Yayınevi, İstanbul 2005
- ERCAN, İbrahim \ ARIKAN, Mustafa \ GÜMÜŞ, Tarık \ ÜNAL, Mücahit; Genel Hukuk Bilgisi, 4. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara 2013
- EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, 26. Baskı, Ankara 2021
- ERLÜLE, Fulya; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanuna göre Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, Seçkin Yayınevi, Ankara 2011
- ERDOĞAN, İhsan; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Gazi Yayınevi,
- NOMER, Haluk; Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Beta Yayınevi, 10. Baskı,
- GÜRİZ, Adnan; Hukuk Başlangıcı, 12. Baskı, Siyasal Yayınevi, Ankara 2009
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref; Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 33. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2011
- GÖZLER, Kemal; Hukuka Giriş, 14. Baskı, Ekin yayınevi, Bursa 2017
- GENÇCAN, Ömer Uğur; Boşanma Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2006
- GENÇCAN, Ömer Uğur; Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2015
- GENÇCAN, Ömer Uğur; Nafaka Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021
- İPEK, Ali İhsan; Türk Hukukunda Genel Boşanma Sebepleri, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008
- İNAL, Nihat; Aile Mahkemeleri Davaları, 1. Baskı, Sözkese Yayınevi, Ankara 2004
- KIRMIZI, Mustafa; Aile Hukuku Davaları, 1. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara 2018
- KILIÇOĞLU, Ahmet; Aile Hukuku, 1. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2015
- KILIÇOĞLU, Ahmet; Miras hukuku, 1. Baskı, Turhan kitapevi, Ankara 2006
- KILIÇOĞLU, Ahmet; Medeni Hukuk Temel Bilgiler, 4. Baskı, Turhan kitapevi, Ankara 2014
- KILIÇOĞLU, Ahmet; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, 11. Baskı, Ankara
- KAÇAK, Nazif; Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006
- KURU, Baki \ ARSLAN, Ramazan \ YILMAZ, Ejder; Medeni Usul Hukuku, 23. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2012

- OGUZMAN, Kemal \ ÖZ, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitapevi, İstanbul 2000,
- ÖNEN, Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Yargı Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 1999
- ÖZUĞUR, Ali İhsan; Nafaka hukuku, 4. Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul 2007
- ÖZUĞUR, Ali İhsan; Boşanma Ayrılık ve Evlenmenin İptali Davaları, 2. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2006
- ÖZTAN, Bilge; Aile Hukuku, 3. Baskı, Turhan kitapevi, Ankara 2000
- ÖZTAN, Bilge; Medeni Hukukun Temel Kavramları, 38. Baskı, Turhan kitapevi, Ankara 2013
- ÖZTAN, Bilge; Miras Hukuku, 1. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2001
- RUHİ, Ahmet Cemal; Nafaka Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005
- RUHİ, Ahmet Cemal, Nafaka Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010
- REİSOĞLU, Safa; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2000
- REMZİ, Mehmet \ AYDIN, Sezer; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İkinci Sayfa Yayınevi, 8. Baskı, 2015
- SEROZAN, Rona; Medeni Hukuk, Vedat Yayınevi, İstanbul 2005
- ŞİMŞEK, Mustafa; Aile Mahkemelerinin Görevine Giren Davalar ve Yargılama Usulleri, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2007
- TUTUMLU, Mehmet Akif; Yeni Türk Medeni Kanununun Hükümlerine Göre Evliliğin Butlanı, Boşanma, Ayrılık Sebepleri ve Boşanmanın Hukuki Sonuçları, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2006
- PEKCANITEZ, Hakan \ ATALAY, Oğuz \ ÖZEKES, Muhammet; Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2005
- PEKCANITEZ, Hakan \ ATALAY, Oğuz \ ÖZEKES, Muhammet; Medeni Usul Hukuku, 3. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2015
- ULUKAPI, Ömer; Medeni Usul Hukuku, 3.Baskı, Mimoza Yayınevi, Konya 2015
- YARGIÇ, Zeynep; Türk Hukukunda Anlaşmalı Boşanma Davası ve Hukuki Sonuçları, 1. Baskı, On İki Levha Yayınevi, İstanbul 2021
- YAVUZ, Nihat; Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, 1. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2008

ZEVKLİLER, Aydın\ ERTAŞ, Şeref\ HAVUTÇU, Ayşe\ AYDOĞDU, Murat\ CUMALIOĞLU, Emre; (genel hükümler ve özel borç ilişkileri) Borçlar Hukuku, Barış Yayınları, 2. Baskı, İzmir 2013,
FEYZİOĞLU, Feyzi Necmeddin; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Fakülteler Matbaası, 2. Baskı, İstanbul 1977

MAKALELER

ARBEK, Ömer; Boşanmanın Mali Sonuçları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 54, sayı 1, 2004, s. 115
ARI, Abdüsselam; İslam Hukukuna Göre Hukuk ve Ceza Davalarında Zamanaşımı, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.0 S.11, 2005, s.57
ARAS, Ferzan Arif; Zamanaşımı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.3 S.2, 1946, s.668
AKİL, Cenk; Yargıtay Kararları Işığında Medeni Muhakeme Hukuku Bağlamında Faize İlişkin Bazı Meseleler, Ankara Barosu Dergisi, 2015, S.2
ARAT, Ayşe; 6098 Sayılı Borçlar Kanunu m.58 göre Manevi Tazminatın Belirlenmesine 818 sayılı Borçlar Kanunu m.49\2'nin Kaldırılmasının Etkisi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003
ATLAN, Hülya; Beden Bütünlüğünün İhlalinde Manevi Tazminat Miktarının Belirlenmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C.65
ANTALYA, Gökhan; Manevi Zararın Belirlenmesi ve Manevi Tazminatın Hesaplanması- Türk Hukukuna Manevi Zararın İki Aşamalı Olarak Belirlenmesine İlişkin Bir Model Önerisidir, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22 S. 3, 2016, s. 222
AYAN, Nurşen; Terk Nedeniyle Boşanma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, sayı 1, 2007, s. 45
AYDOS, Oğuz Sadık; Basın Yolu ile Kişilik Hakları İhlallerinde Manevi Tazminat, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C.16, S.12
AK, Muammer; Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, S.54, 2016, s. 296
AKIN, Levent; İkinci Yılında Dava Şartı Arabuluculuk Alanında Gelişmeler ve Öneriler, Sosyal Güvenlik Dergisi, C.10 S.1,

- AKSAN, Gamze; Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 27, 2012,s. 10
- ASLAN, Gürdal; Türkiye de Yoksulluk ve İşgücü Piyasası, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, C. 3 S.1, 2020, s. 90
- AKSOY, İlhan; Toplumsal ve Siyasal Süreçte Türk Kadını, Yasama Dergisi, S. 32, 2016, s. 8
- ALUŞ, Yadigar\ SELÇUKKAYA, Suzan; Türk Ailesinde Mutluluk Algısı ve Değerleri, Sosyal Kültürel Araştırma Dergisi, C.1 S. 2, 2015, s. 153
- BERKİ, Şakir; Boşanma ve Ayrılık, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.32 S.1 s.147
- BAŞMANAVİ, Yasemin; Medya Yoluyla Kişilik Hakkı İhlallerinde Maddi Tazminat Davası, C.1 S.1 2013, s. 80
- BAŞAR, Nur; Genel Olarak Manevi Tazminatın Şartları ve Sonuçları, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.4 S.4, 1980
- BAŞÖREN, Ahmet; “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı” Taslağın Dair Değerlendirme, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.1-2, 2007, s.235-239
- BİLEN, Mahmut\ ŞAN, Kemal \ AYDIN, Kemal; Yoksulluk Sorunu Üzerine, Bilgi sosyal Bilimler Dergisi, S. 1, 2005, s.3
- BORA, Sevda; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Manevi Tazminat Davası, Terazi Hukuk Dergisi, C. 8 S.83, 2013 s.36
- BOZKURT, Fatma Duygu; Yoksulluk Nafakasını İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Yeniden Düşünmek, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.12, S.2, 2021, s. 569
- BOZDAĞ, Gülfem Gonca; Arabuluculuk ve Arabuluculuğun Ebeveynler Arasındaki Uluslararası İhtilaflarda Uygulanabilirliği; Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C.20 S.1 s.131
- BADUR, Emel\ BAŞARA, Gamze Turan; Aile Hukukunda Sadakat Yükümlülüğü ve İhlalinden Kaynaklanan Manevi Tazminat İstemi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.65
- BÖRÜ, Levent; Kadına Karşı Şiddette Arabuluculuk Kurumuna İlişkin Bazı Değerlendirmeler TBBD 2017, s.193-194
- CEYLAN, Ebru; Yeni Türk Medeni Kanuna Göre Kadının Hukuki Durumu, İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2 S.1, 2016, s. 82

- CAN, Yücel; Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.16 S.63, 2017, s.1112
- CARUS, Alperen; Boşanma Halinde Maddi ve Manevi Tazminata Faiz Yürütülmesi, Terazi Hukuk Dergisi, S.14, 2007
- ÇETİNER, Bilgehan; Aldatılan Eş Manevi Tazminat Talep Edebilir mi?, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.15
- ÇELEBİ, Çiğdem Demir; Arabuluculuğun Getirileri: Çatışmaya Dönüşümsel Bir Yaklaşım, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, C.44 S.44, 2016
- ÇELEBİ, Mehmet Hamza; Türk Medeni Kanuna Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,
- DALGIN, Nihat; İslam Hukuku Açısından Boşanmanın Sonuçlarından Maddi Tazminat Üzerine Bir Değerlendirme, On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.18 S. 18-19, 2005, s. 38
- DAĞLIOĞLU, Duygu; Aile Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, C.2 S.2, s.551-587
- DEMİRBAŞ, Ali; Güncel Tartışmalarla Yoksulluk Nafakası, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5 S. 2, 2018, s.219
- DEDE, İsmail; Türk Boşanma Hukukuna Farklı Bir Yaklaşım: Zina ve Haysiyetsiz Hayat Sürme Arasındaki Keskin Sınır, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 23, sayı 3, 2017, s.645
- DEMİR, Remzi; Yoksulluk Nafakasının Sona Erme Sebepleri ve Yoksulluk Nafakasının Süresizliğine Dair Tartışmalar, TBB dergisi,
- DEMİR, Şamil; Arabuluculuk İle Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya Tabi Suçların İlişkisi, Ankara Barosu Dergisi, S.2 2014, s.213-312
- DEMİR, Kübra; Manevi Tazminatın Belirlenmesine Genel Bir Bakış, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, C.8, S.79
- DEMİRCİOĞLU, Reyhan; Aldatılan Eş Tarafından Üçüncü Kişiye Yöneltilen Manevi Tazminat Taleplerinde Hukuka Aykırılık Unsuru, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.65
- DİLEK KaralNELVAN Aydemir; Türkiye de Kadına Yönelik Şiddet, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Uşak Raporu No 12-01

- ERLÜLE, Fulya; Manevi Tazminatta Kusurun ve Zararın İşlevi, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.15, S.2-1, 2016, s.666
- ERCAN, İbrahim; Boşanma Davalarında Geçerli Olan Yargılama İlkeleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C.4 S.2, 2014, s. 249
- ERTAŞ, Şeref, Manevi Tazminatın Hukuki Niteliği ve Miktarının Tespiti, prof. İlhan Postacı Oğluna Armağan, İstanbul 1990
- EROL, Yasemin; Akıl Hastalığına Dayalı Boşanma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, sayı 1, 2011, s. 120
- ESENER, Turhan; Boşanmanın Feri Neticelerine Dair Mukaveleler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,
- Grassinger Gülçin Elçin; Boşanma Davasında Eşlerin Boşanmanın Tali Sonuçlarına İlişkin Konularda Anlaşma Yapmaları ve Konu ile İlgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
- GÜRSOY, Kemal Tahir; Manevi Zarar ve Tanzimi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, S. 1, 1973,
- HAMZAÇELEBİ, Mehmet; Türk Medeni Kanuna Göre Boşanma ve Ayrılık Hallerinde Tedbir, Yoksulluk ve İştirak Nafakası, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.10, S. 3-4, 2002, s. 32
- İKİZOĞLU, Musa; Yoksulluk ve Özürlülük İlişkisi, Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, S. 2, 2001, s. 89
- KAHRAMAN, Zafer; Yoksulluk Nafakası Hakkındaki Güncel Meselelerin Kadın Hakları Bakımından Değerlendirilmesi, 2. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu,
- KAÇAK, Nazif; Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s.34
- KAYMAZ, Mehmet\ Kaymaz, Emine; Toplu İş Hukukunda Barışçıl Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk ve Dava Şartı Olarak Arabuluculuk, Kadim Akademi SBD, C. 4 S.1, 2020
- KILIÇOĞLU, Kumru; Kişilik Hakkının İhlalinde Manevi Tazminat, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11 S. 115, 2016, s. 50
- KIRCA, Çiğdem; Manevi Tazminatın Fonksiyonu ve Niteliği, Yargıtay dergisi, 1999
- KIRAÇ, Esmâ; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanuna Göre Ağır Bedensel Zarar Halinde Yakınların Uğradığı Manevi Zararın Hukuki Niteliğinin Belirlenmesi, İzmir Barosu Dergisi

- KAHVECİ, Nuri; Boşanma Sonucu Manevi Tazminat Olgusuna İslam Aile Hukuku Açısından Bir Yaklaşım, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 5 2005, s. 91
- KOYUNCUOĞLU, Hüseyin Hüsnü; Toplantı Özeti: Yoksulluk ve Türkiye de Yoksullukla Mücadele Politikası, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S. 37, 2017, s.175
- KOÇOĞLU, Safa; Boşanmanın Eşler Açısından Genel Sonuçları Bağlamında Yoksulluk Nafakasına İlişkin Değerlendirme, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.70 S.2, 2021, s.389
- NİRAY, Nasır; Yoksulluk ve Şiddet Geriliminde İnsan Hakları, Öneri Dergisi, C.6 S. 23, 2005, s.284
- MACİT, Mustafa; Yoksulluk, İnsan Onuru ve Din, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C.0 S.41, 2014, s.104
- MAKARACI, Aslı Başak\ ÇEVİK Öktem Seda; Yoksulluk Nafakası Süreye İlişkin Çözüm, Güncel Hukuk Dergisi,
- OKUMUŞOĞLU, Sultan; Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, cilt 3, sayı 2, 2017, s. 279
- OF, Emine Serin; Boşanma Davalarında Manevi Tazminat, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C.3 S.10
- ÖZTÜRK, Mustafa \ ÇETİN, Başak IŞIL; Dünyada ve Türkiye de Yoksulluk ve Kadınlar, Yaşar Üniversitesi e- dergisi, C.4 S.16, 2009, S.2670
- ÖZBEK, Serdar; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Aile Arabuluculuğu Konulu Tavsiye Kararı, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C.7 S.2 s.80
- ÖZMEN, Etem Saba\ HAMAMCIOĞLU, Gülşah; Evli Kişiyle Birlikte Olan Kadına\ Erkeğe Yöneltilen Manevi Tazminat Talebi ve Özellikle Konuya İlişkin Yargıtay Kararı Üzerine Düşünceler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.22
- SEMİZOĞLU, Hakan, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Yasa Tasarısı Kapsamında, Tarafların Üzerinde Serbestçe Tasarruf Edebilecekleri İş veya İşlemlerden Doğan Özel Hukuk Uyuşmazlıkları İBD 82, No 5, 2008
- SEROZAN, Rona; Evlilik Birliğinde Sadakat Yükümlülüğüne Aykırılıktan Tazminat Talebine Yer olabilir mi? İKÜHFD, prof. Dr. Turhan Esener'e armağan özel sayısı, C.15

- ŞAHİN, Yakup; Uyuşmazlıkların Çözümünde Üçüncü Taraf Rolü Olarak Arabuluculuk,
- TEKÇE, Fatma NUR; Manevi Tazminat Davalarında Görevli ve Yetkili Mahkeme, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22 S.3, 2016, s. 2628
- TUNÇ, Ahmet; Yoksulluk Sorunu, Yeni Yoksulluk Kavramı Çerçevesinde Gezi Parkı Olayları ve Kamu Yöneticilerine Bazı Öneriler, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, C. 4 S. 1, 2014, s. 233
- TURGAY, Bilge; Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Açısından Kamu Düzeni Kavramı, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu, İstanbul 2014, s.93-114
- TARHANACI, Mehpare; Boşanma Avukatlarının Anlatısıyla Trabzon da Aile ve Boşanma Olgusu, İmgelem Araştırma Makalesi, C. 1, S.1, 2017, s. 89
- TUNÇ, Büşra\ TOTAN, Tarık; Aile Yaşamında Maneviyat: Aile Psikolojik Danışmasında Maneviyatın Yerine Yönelik Bir İnceleme, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, C.5 S.1, 2021 s.1
- TEKDEMİR, Volkan\ GÜRSES, İbrahim; Aile Krizleri Karşısında Aile Yılmazlığı Üzerinde Dinin Etkisi: Dindar Aileler Örneği, C.4 S.2, 2020, s.254
- UYANIK, Zeki; İslam Aile Hukukunda Evlilik ve Boşanma Nafakası Bağlamında Süresiz Nafaka Yasası, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 47, S. 47, 2019, S. 57
- UYUMAZ, Alper\AKDAĞ, İdris, Türk Özel Hukukunda Şiddet ve Israrlı Takip Kavramı ile Israrlı Takip Mağdurunun Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.19 S.2 2015 s.49-94
- UYUMAZ, Alper\ ERDOĞAN, Kemal; Aile Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, S.1 C.17, s.147
- ÜNLÜER, Kemal BUĞRAHAN; Toplumsal Roller ve Sosyal Yapının Oluşturduğu Ekonomik Sorun: Yoksulluk, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, C.4 S.6, 2021, s.50
- ÜNAL, Mehmet; Manevi Tazminat ve Bu Tazminat Çeşidinde Kusurun Rolü, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.35, S.1, 1978,
- YILDIRIM, Arzu; Türkiye de Yoksulluk ve Yoksullarla Mücadele, İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi, C.1 S.1, 2019,

YÜCE, Turhan; Medeni Hukukumuzda Manevi Tazminat, Adalet Dergisi, S.3, 1952
YUSUFOĞLU, Ömer \ KIZMAZ, Zahir; Parçalanmış Ailelerde Yoksulluk ve Sosyal
Dışlanma: Elazığ Örneği, Social Sciences,
YUSUFPAŞAOĞLU, Necip Koca, Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat
Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler 1.
Sempozyum Ankara 1977
YILMAZ, Canan; İdarenin Maddi Tazminat Ödeme Yükümlülüğü, Terazi Hukuk
Dergisi, C.4 S.39, 2009, s.16
YAYLALI, Davut; İslam Hukukunda Zamanaşımı, C.4 S.1, 1992, s. 156
YAGCI, Kürşad; Yoksulluk Nafakasında “Süresizlik” Sorunu, İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dergisi,

Veri Tabanları ve İnternet Siteleri

www.karararama.gov.tr

www.sozluk.gov.tr

www.tdk.gov.tr

www.tbmm.gov.tr

www.tbb.dergisi.barobirlik.org.tr

www.anayasa.gov.tr

www.resmigazete.gov.tr

www.turkhukuk sitesi.gov.tr

www.savasbayok.av.tr

<https://core.ac.uk/download.pdf>

www.e-uyar.com.tr

www.corpus.com.tr

Mustafa Faruk Mirhanoğulları, Boşanma Hukukunda Manevi Tazminat,
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Ezgi Gelmez, Boşanmanın Mali Sonuçları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Gözde Zeytin Çağrı, Boşanmada Maddi Tazminat, Yayımlanmamış Yüksek Lisans
Tezi

EKLER

EK A: Etik Kurul Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Burcu ÇİNÇİK
ÖĞRENCİ NO	20193053
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	-
ANA BİLİM DALI	özel hukuk anabilim dalı
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2021/ 2022 - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	BOŞANMA DAVASININ MALİ SONUÇLARI
TEZİN AMACI	Boşanmanın mali sonuçlarını derinlemesine ele alınarak tartışmalı olan noktalara ilgili görüş ve düşüncelerin açıklaması
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Boşanmanın mali sonuçları üç tane olmaktadır. Çalışmamızda öncelikle boşanma, akabinde boşanmanın maddi sonuçları ve boşanmanın manevi sonuçları detaylı olarak uygulamadaki sorunlar değerlendirilerek incelenmiştir. Akabinde yoksulluk nafakası detaylı olarak incelenmiştir. Çalışmamızda yargıtay kararı, rapor, anayasa mahkemesi kararları kullanılmıştır.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI-ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Burcu ÇİNÇİK		ÖĞRENCİNİN İMZASI: (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır) TARİH: 28/ 04/ 2022				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI			
Adı - Soyadı: Erkan KÜÇÜKGÜNGÖR	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Faruk ANDAÇ	Adı - Soyadı: Murat KOÇ			
PROF. DR.	Unvanı:	Unvanı: PROF. DR.	Unvanı: PROF. DR.			
İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası:	İmzası: (Evrak Onayı e Posta ile Alınmıştır)	İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)			
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHINKARAKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası: Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası: (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)	İmzası : (Enstitü Müdürlüğünde Evrak Aslı İmzalıdır)
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

EK B: Tez Etik Kurul İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2200001041
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hk.

09.02.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.
İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Burcu Çiçek** isimli öğrencimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'te sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek : 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

EK C: Çağ Üniversitesi Tez Kurul İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2200001140
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

14.02.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 10.02.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200001054 sayılı yazınız.
b) 09.02.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200001039 sayılı yazınız.
c) 09.02.2022 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2200001041 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Burcu Çiçik, Elif Karşlı ve İren Nazik isimli öğrencilerimizin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör